

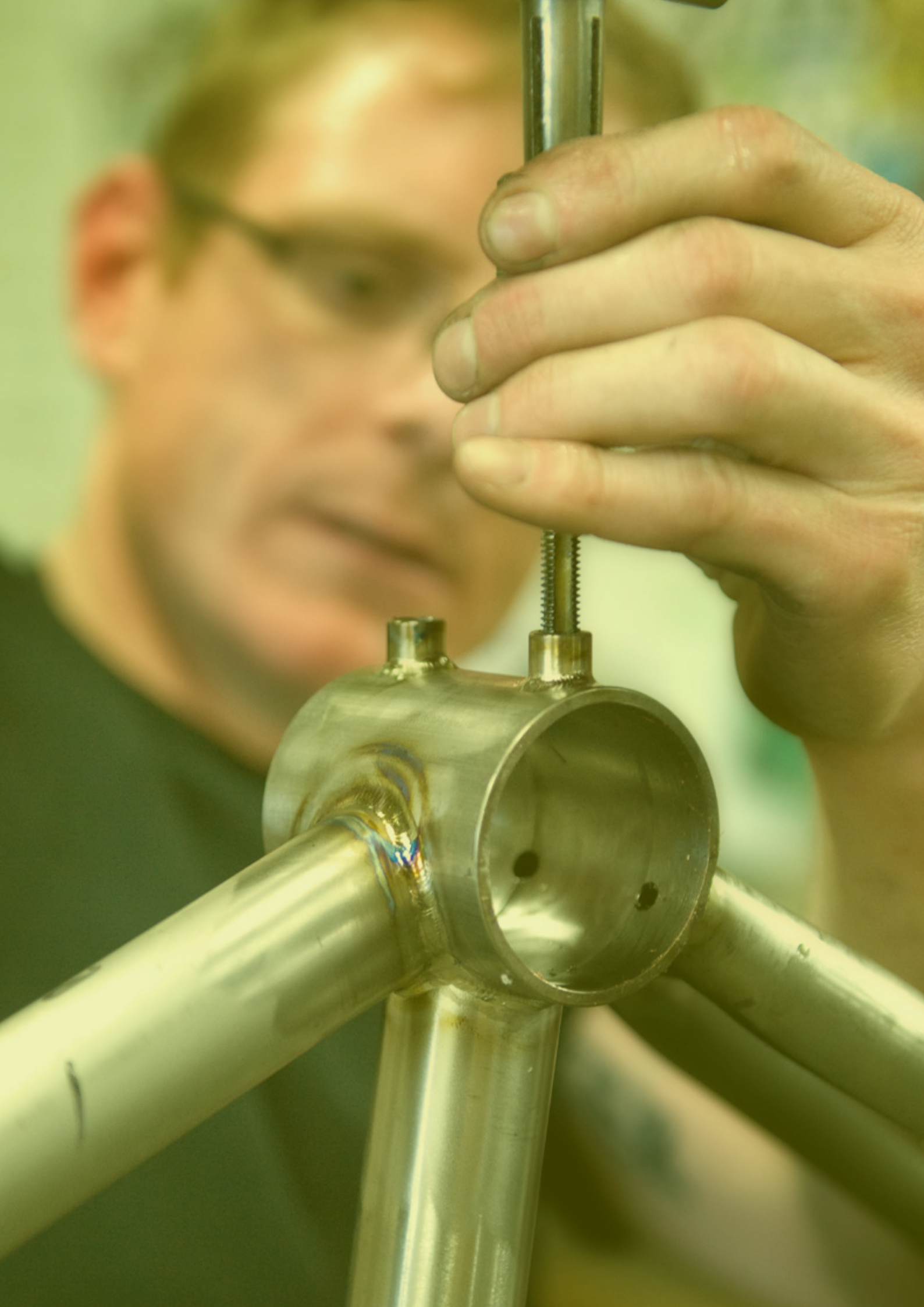
JAAR VERSLAG 2019

PMT
pensioenfonds
Metaal & Techniek

JAAR VERSLAG 2019

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	4
Profiel	7
Organisaties	8
Missie, visie en ambities	9
Kerncijfers	11
De ambities van PMT	17
2019: Een roerig jaar!	18
1 Financiële zekerheid	21
2 Waardevast pensioen	29
3 Keuzes in de regeling	34
4 Proactief en zichtbaar	37
5 Laagdrempelig en betrokken	40
6 Integer, betrouwbaar en wendbaar	46
7 Pensioen op verantwoorde wijze	54
8 Kosten	60
9 Vooruitblik	63
Verantwoording en toezicht	67
Organisatie	77
Organisatie PMT	78
Bestuur en functionarissen PMT per 31 december 2019	79
Werkgeversvertegenwoordigers in het bestuur	82
Werknemers- en gepensioneerdvertegenwoordigers in het bestuur	83
Raad van toezicht	84
Vergoedingen	85
Enkelvoudige jaarrekening 2019	87
10 Enkelvoudige balans per 31 december 2019	88
11 Enkelvoudige staat van baten en lasten 2019	89
12 Enkelvoudig kasstroomoverzicht 2019	90
13 Algemene toelichting	91
14 Toelichting op de enkelvoudige balans per 31 december 2019	103
15 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen	119
16 Risicoparagraaf	120
17 Toelichting op de enkelvoudige staat van baten en lasten 2019	134
18 Actuariële analyse	143
Geconsolideerde jaarrekening 2019	145
19 Geconsolideerde balans per 31 december 2019	146
20 Geconsolideerde staat van baten en lasten 2019	147
21 Geconsolideerd kasstroomoverzicht 2019	148
22 Geconsolideerde algemene toelichting	149
23 Toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2019	152
24 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen	161
25 Risicoparagraaf	162
26 Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten 2019	163
27 Gebeurtenissen na balansdatum	168
28 Overige toelichtingen	169
Overige gegevens	171
Statutaire regeling	172
Actuariële Verklaring	173
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	175
Begrippenlijst	183

VOORWOORD

We kijken terug op het jaar 2019 als een roerig jaar. Het was het jaar waarin een verlaging van de pensioenen – mede dankzij ons aandringen – op het laatste moment werd voorkomen, er een pensioenakkoord werd afgesloten én het jaar waarin sociale partners in de metaal een nieuwe pensioenregeling afspraken. Zowel binnen de Pensioenfederatie als binnen het overleg tussen de vijf grootste Nederlandse pensioenfondsen heeft PMT in 2019 zijn bijdrage geleverd aan een verdere uitwerking van het pensioenakkoord. Toch moet er nog veel gebeuren. Het is onder de huidige omstandigheden van een aanhoudend lage rente onwaarschijnlijk dat de doelstellingen uit het akkoord daadwerkelijk haalbaar zijn. PMT zal zijn betrokkenheid ook in 2020 voortzetten waarbij we ons blijven inzetten voor een toekomstbestendig pensioenstelsel dat past bij de sector Metaal en Techniek.

Maar er is meer te doen! Gezien de huidige situatie met het Coronavirus in de maatschappij verwachten we dat 2020 nog roeriger wordt dan het afgelopen jaar. Niet alleen voor PMT. Het Coronavirus houdt de hele wereld in zijn greep en zal waarschijnlijk een recessie tot gevolg hebben. De Coronacrisis zorgt voor een schok in de economie zoals we die niet eerder hebben gezien. In korte tijd is een groot deel van de Nederlandse economie stilgevallen. Verschillende sectoren krijgen harde klappen en door het hele land zien ondernemers en bedrijven opdrachten wegvallen. De overheid heeft daarom een steunpakket samengesteld om bedrijven – groot en klein – te helpen. Ook PMT voert een coulancebeleid ten aanzien van premie-inning.

We kunnen nu nog niet exact aangeven of voorspellen wat de impact is van de Coronacrisis op de financiële situatie van PMT. PMT werkt met scenario's waarin de beheersing van de Coronaverspreiding een cruciale factor is. In de scenario's heeft dat effect op de omvang en duur van de economische crisis, de impact op de wereldeconomie en de financiële markten.

We volgen sinds de Coronacrisis nóg nauwlettender dan anders de marktontwikkelingen. We monitoren continu en rapporteren dagelijks over mogelijke knelpunten in de toepassing van ons beleggingsbeleid. We houden uiteraard, als lange termijnbelegger, onverminderd vast aan de beginselen uit het strategisch beleggingsbeleid, de vastgestelde bandbreedtes, procedures en mandaten.

We sluiten onze ogen niet voor de realiteit en we zullen tijdig beoordelen wat deze crisis betekent voor de pensioenen in 2021.

Juist in een economische crisis bewijst de waarde van ons pensioenstelsel zich. Omdat pensioenfondsen zich richten op lange termijn doelstellingen (levenslange pensioenuitkering voor zowel de jonge starter in de sector als de gepensioneerde die zijn loopbaan afsluit) voeren ze een lange termijn beleggingsbeleid en omdat zij zich minder aantrekken van dagkoersen dragen zij bij aan de economische stabiliteit.

Een andere waarde is het delen van risico's in een collectief stelsel. Uitstekende beleggingsresultaten zoals in 2019 maar ook een crisis als in 2020 worden niet direct vertaald in de pensioenuitkeringen. In een individueel stelsel staat de deelnemer meer bloot aan de gevolgen van de volatiele financiële markten met enorme schokken in het individuele pensioenperspectief. Die demping van risico's is juist in deze tijden van grote betekenis voor onze deelnemers.

We staan met zijn allen voor een enorme opgave, maar samen staan we sterk!

Den Haag, 6 mei 2020

Het bestuur

J.P.M. Brocken, voorzitter namens de werknemers en pensioengerechtigden

K.B. van Popta, voorzitter namens de werkgevers

PROFIEL
2019

ORGANISATIES

Bij het Pensioenfonds Metaal en Techniek zijn werkgevers en werknemers aangesloten die vallen onder de verplichtstellingsbeschikking.

De werkgeversleden van het bestuur worden voorgedragen door de Federatie Werkgeversorganisaties Techniek (FWT), waar verschillende werkgeversorganisaties uit de Metaal en Techniek bij zijn aangesloten.

Bedrijven die zijn aangesloten bij PMT zijn doorgaans aangesloten bij één van de volgende organisaties:

- Koninklijke Metaalunie
- Techniek Nederland¹
- BOVAG
- Nederlandse vereniging van ondernemers in het carrosseriebedrijf (FOCWA)
- Nederlandse Vereniging van Ondernemers in het Thermisch Isolatiebedrijf (VIB)
- Nederlandse vereniging van ondernemingen op het gebied van de koudetechniek en luchtbehandeling (NVKL)
- Federatie Goud, Zilver, Uurwerken, Edelstenen en Aanverwante Artikelen²
- Vereniging Dutch Form
- Vereniging van ondernemingen in de Galvano-technische industrie NGO-SBG
- Vereniging Gravering en Sign
- Nederlandse Vereniging van Bergingsspecialisten (VBS)
- Vereniging van Rolluiken-, Markiezen- en Zonweringbedrijven (Romazo)
- Vereniging van werkgevers in de diamantindustrie
- Stichting Scheepsbenodigdhedenhandelaren, zeilmakers en sloopstuigers
- Branchevereniging van de orthopedische technologie NVOS-Orthobanda

De werknemersleden in het bestuur worden voorgedragen door de volgende vakorganisaties:

- FNV
- CNV Vakmensen

De leden namens de pensioengerechtigden in het bestuur worden voorgedragen door het verantwoordingsorgaan.

¹ Per 15 januari 2019 (voorheen UNETO-VNI)

² Per 1 januari 2019 zijn de Vereniging Edelmetaalindustrie en de Vereniging Goud- en Zilvermeden opgegaan in de Federatie Goud, Zilver, Uurwerken, Edelstenen en Aanverwante Artikelen

MISSIE, VISIE EN AMBITIES

MISSIE PMT

PMT zorgt voor een betaalbaar, duurzaam en zoveel mogelijk waardevast pensioen voor alle deelnemers. We weten wat er speelt en anticiperen op toekomstige ontwikkelingen.

Er wordt samengewerkt met deelnemers, werkgevers en sociale partners. Het belang van deelnemers staat altijd voorop.

PMT is laagdrempelig en geeft deelnemers – zowel digitaal als in persoonlijk contact – optimaal inzicht in hun pensioen en in hun keuzemogelijkheden. Ook over wat er met de ingelegde premies gebeurt, is PMT transparant.

VISIE PMT

De inzet van PMT is het bieden van een betaalbaar en duurzaam pensioen voor alle deelnemers met maatwerk binnen de collectieve regeling.

Het doel van ons beleggingsbeleid is voldoende rendement te behalen om zo een betaalbaar pensioen te combineren met het streven naar een waardevast pensioen. Er wordt niet meer risico genomen dan nodig is en er wordt scherp op het kostenniveau gelet. Het doen van beleggingen in Nederland geeft invulling aan de maatschappelijke verantwoordelijkheid van PMT.

We bieden onze deelnemers door een vlekkeloze en passende dienstverlening inzicht in hun pensioen en de keuzes die zij kunnen maken.

Als fonds van de bedrijfstak Metaal en Techniek opereren we in een steeds veranderende omgeving. We leveren hierin goed zichtbaar onze inbreng en worden erkend voor onze bijdragen aan verbeteringen.

AMBITIES

Uit de missie en visie vloeien voor PMT een aantal ambities voort.

FINANCIËLE ZEKERHEID

PMT draagt – tegen een gegeven premie – zorg voor een goed aanvullend inkomen voor deelnemers bij ouderdom en biedt ook zekerheid aan mensen die tijdens hun actieve loopbaan worden geconfronteerd met situaties waarin moet worden teruggevallen op het fonds, zoals bij overlijden, arbeidsongeschiktheid en werkloosheid. PMT doet dit binnen een verplicht gestelde regeling waarbij het geen winstoogmerk heeft. Onder ongunstige omstandigheden kan PMT genoodzaakt zijn om te korten op de pensioenen.

WAARDEVAST PENSIOEN

Het beleggingsbeleid van PMT is erop gericht om voldoende rendement op het belegde vermogen te behalen om zo een betaalbaar pensioen te combineren met het streven naar een waardevast pensioen. Er wordt niet meer risico genomen dan nodig is.

KEUZES IN DE REGELING

PMT streeft ernaar, gegeven de trend van individualisering in de maatschappij, keuzes binnen de regeling en het wettelijk kader in de uitvoering maximaal te benutten.

PROACTIEF EN ZICHTBAAR

PMT heeft een duidelijke en herkenbare visie op en opinie over de ontwikkelingen in het pensioendomein. Het fonds draagt actief bij aan het maatschappelijke debat over pensioenen. De duidelijke visie krijgt waardering bij de achterban en leidt tot opinieleiderschap in de pensioensector.

LAAGDREMPELIG EN BETROKKEN

PMT heeft een sterke verbinding met de achterban en investeert voortdurend in de relatie met alle belanghebbenden. Het fonds verplaatst zich in hun wensen en behoeften en demonstreert dat in zijn houding, gedrag en acties. Het fonds is zowel digitaal als in persoonlijk contact makkelijk bereikbaar.

De dienstverlening is betrouwbaar en accuraat. Dat toetst PMT bij de achterban. PMT communiceert toegankelijk, duidelijk en adequaat. Deelnemers, werkgevers en pensioengerechtigden voelen zich gekend en begrepen.

INTEGER, BETROUWBAAR EN WENDBAAR

PMT wordt door zijn werkgevers, (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en zijn omgeving gezien als een integere, betrouwbare pensioenuitvoerder die in staat is zijn bedrijfsvoering tijdig en goed aan te passen aan wijzigende omstandigheden en ambities.

PENSIOEN OP VERANTWOORDE WIJZE

PMT streeft ernaar om binnen de kaders van de risicohouding en het streven naar overrendement zoveel mogelijk te voldoen aan de eisen van ESG-integratie. Daarbij streeft PMT ernaar om negatieve maatschappelijke effecten van zijn beleggingen te voorkomen en om waar mogelijk ook positieve maatschappelijke impact te realiseren. Daarnaast duidt het 'verantwoorde wijze' op kostenefficiëntie.

KERNCIJFERS 2019

KERNCIJFERS

WERKGEVERS EN DEELNEMERS	2019	2018	2017	2016	2015
WERKGEVERS (AANTALLEN)					
Aangesloten werkgevers met personeel	34.343	34.002	33.538	33.355	33.019
DEELNEMERS (AANTALLEN)					
ACTIEVE DEELNEMERS	418.302	408.150	395.104	385.339	379.005
- waarvan premiebetalend	400.438	390.737	377.930	368.255	362.183
- waarvan premievrij vanwege arbeidsongeschiktheid	17.864	17.413	17.174	17.084	16.822
Gewezen deelnemers ¹⁾	700.474	691.230	675.154	666.490	661.179
PENSIOENGERECHTIGDEN					
Ouderdompensioen	157.934	154.860	152.488	148.960	144.828
Vervroegd ouderdompensioen	4.789	4.931	4.628	5.898	7.465
Partnerpensioen	61.474	60.204	59.623	58.277	56.474
Wezenpensioen	2.551	2.424	2.512	2.438	2.303
TOTAAL PENSIOENGERECHTIGDEN	226.748	222.419	219.251	215.573	211.070
Niet opgevraagde pensioenen	62.826	62.991	63.091	63.392	64.053
TOTAAL DEELNEMERS	1.408.350	1.384.790	1.352.600	1.330.794	1.315.307
Pensioengerechtigden met ANW Pensioen ²⁾	1.249	1.258	1.211	1.228	1.206
Afkopen ³⁾	11.779	11.061	17.970	20.722	9.466
Actieve deelnemers					
gemiddeld salaris (x € 1)	37.630	36.580	35.940	35.310	34.760
gemiddelde leeftijd (in jaren)	42,1	42,0	41,8	41,7	41,5

1) In het aantal gewezen deelnemers zitten ultimo 2019 89.378 deelnemers zonder aanspraken (2018: 87.057 deelnemers). Het betreft onder andere veel jonge deelnemers met een pensioengrondslag gelijk aan of kleiner dan € 0,00, waardoor zij geen aanspraken opbouwen.

2) Pensioengerechtigden met partnerpensioen die ook een uitkering hebben omdat zij vrijwillig deelnemen aan ANW Pensioen (tot 1 januari 2016 herverzekerd product).

3) De afkopen zijn inclusief afkoop voor pensioendatum.

PENSIOENVERPLICHTINGEN (X €1 MILJOEN)	2019	2018	2017	2016	2015
Actieve deelnemers	41.997	34.014	32.218	32.415	28.294
Gewezen deelnemers	20.547	16.445	15.570	15.493	13.426
Pensioengerechtigden	23.148	21.239	20.936	21.039	19.917
TOTAAL PENSIOENVERPLICHTINGEN (A)	85.692	71.698	68.724	68.947	61.637
Marktrente verplichtingen	0,80%	1,45%	1,58%	1,43%	1,79%
Premie-egalisedepot ⁴⁾	-	-	423	395	270
Voorziening VPL ⁵⁾	2.201	1.521	1.189	840	494

VERMOGEN T.B.V. DEKKINGSGRAAD (X €1 MILJOEN)	2019	2018	2017	2016	2015
Algemene reserve (B)	- 787	- 427	1.543	- 1.947	- 1.569
Vermogen t.b.v. dekkingsgraad (C = A+B)	84.905	71.271	70.267	67.000	60.068
Dekkingsgraad (D = C/A)	99,1%	99,4%	102,2%	97,2%	97,5%
Beleidsdekkingsgraad ⁶⁾	97,6%	102,3%	100,6%	92,8%	98,5%
Reële dekkingsgraad ⁷⁾	78,2%	82,9%	81,4%	75,6%	79,5%

4) In de toelichting op de balans wordt deze post nader toegelicht.

5) Bij PMT betreft de voorziening VPL specifiek de voorwaardelijke rechten in verband met de overgangsregelingen.

6) De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de 12 maandelijkse aan DNB gerapporteerde dekkingsgraden.

7) Naast de nominale pensioenverplichtingen wordt ook rekening gehouden met de toekomstige indexatie. Om invulling te geven aan het voorwaardelijk karakter van de indexatie wordt deze gekwantificeerd met een (voor alle fondsen gelijk) verwacht rendement. Zie voor de exacte berekeningswijze art. 133b PW. De berekening van de reële dekkingsgraad sluit aan op de indexatieregel in het herziene financieel toetsingskader, die op dezelfde wijze onderscheid tussen de onvoorwaardelijke nominale toezegging en de voorwaardelijke indexatietoezegging maakt.

PREMIES	2019	2018	2017	2016	2015
Premiepercentages (%)					
Premie ouderdoms- en partnerpensioen ⁸⁾	22,20%	22,60%	23,00%	23,50%	24,00%
Premie VPL ⁹⁾	5,78%	5,88%	5,99%	6,12%	6,26%
Premiebijdragen (x € 1 miljoen)					
Premie ouderdoms- en partnerpensioen	1.997	1.899	1.801	1.729	1.707
Premie VPL	509	483	458	440	433
PREMIE-INKOMEN TOTAAL	2.506	2.382	2.259	2.169	2.140
Premievorderingen					
Te vorderen premiebijdragen (x € 1 miljoen)	62	75	64	51	63
Te vorderen premiebijdragen in percentage van het totale premie-inkomen	2,5%	3,1%	2,8%	2,4%	2,9%

PENSIOENUITKERINGEN (X €1 MILJOEN)	2019	2018	2017	2016	2015
Uitkeringen ouderdomspensioen	1.040	1.006	969	922	868
Uitkeringen vervroegd ouderdomspensioen	116	110	123	163	216
Uitkeringen partnerpensioen	226	216	210	202	191
Uitkeringen wezenpensioen	4	4	4	3	3
Uitkeringen inzake ANW pensioen	15	15	14	15	14
SUBTOTAAL UITKERINGEN	1.401	1.351	1.320	1.305	1.292
Afkopen ¹⁰⁾	14	15	24	35	23
UITKERINGEN TOTAAL	1.415	1.366	1.344	1.340	1.315
GEMIDDELDE UITKERINGEN (X €1) ¹¹⁾					
Uitkeringen ouderdomspensioen	6.651	6.550	6.433	6.276	6.110
Uitkeringen vervroegd ouderdomspensioen	23.913	22.925	23.316	24.396	25.691
Uitkeringen partnerpensioen	3.720	3.617	3.555	3.514	3.416
Uitkeringen wezenpensioen	1.590	1.485	1.448	1.417	1.571
Afkopen	1.149	1.346	1.348	1.685	2.391

8) Dit premiepercentage wordt gegeven over het pensioengevend salaris minus de franchise ad 14.554,- (2018: 14.704,-).

Hierbij geldt in 2019 een salarissgrens van 74.327,- (2018: 73.711,-). In de periode 2015 – 2019 was de premie op basis van loonsom gelijk. Over het pensioengevend jaarsalaris boven het de salarissgrens tot het maximum salaris van 107.593,- (2018: 105.075,-) geldt vanaf 1 januari 2017 een vrijwillige regeling op basis van een premiestaffel en jaarlijks vast te stellen opbouwpercentages 'laag' (1,59%) of 'hoog' (1,875%).

9) De VPL premie wordt gegeven over dezelfde grondslag als die voor de premie ouderdoms- en partnerpensioen. Vanaf 2014 komt de premie volledig ten laste van de werkgevers.

10) De afkopen zijn éénmalige uitkeringen van de contante waarde van toekomstige uitkeringen.

11) Het gepresenteerde gemiddelde - met uitzondering van de afkopen - betreft de totale uitkeringslasten ten opzichte van het gemiddeld aantal pensioengerechtigden.

OVERIGE PARAMETERS (x €1)	2019	2018	2017	2016	2015
Salarisgrens	74.327	73.711	72.222	70.416	70.000
Maximum salaris	107.593	105.075	103.317	101.519	100.000
Franchise	14.554	14.704	14.904	15.104	15.304
Inflatie (CPI-prijsindex, periode juli - juli)	1,73	1,36	-0,32	0,81	0,59
SALDO WAARDEOVERDRACHTEN (x €1 MILJOEN)					
Waardeoverdrachten inkomend	45	70	-	-	41
Waardeoverdrachten uitgaand	96	228	9	2	93
KOSTEN (x €1 MILJOEN)					
Pensioenuitvoeringskosten regulier	43	42	44	55	54
Pensioenuitvoeringskosten éénmalig	-	-	-	12	4
Directe beleggingskosten	94	89	95	113	85
TOTAAL KOSTEN IN JAARREKENING	137	131	139	180	143
TOTAAL BEHEERKOSTEN (BELEGD VERMOGEN)					
Integrale beheerkosten, dit zijn directe en indirecte beleggingskosten ¹²⁾	453	381	337	327	351

12) De indirecte beleggingskosten zijn de kosten die verrekend zijn met het rendement op de beleggingen. Deze kosten worden niet apart in de jaarrekening gepresenteerd.

BELEGGINGEN	2019	2018	2017	2016	2015
SAMENSTELLING PORTEFEUILLE ULTIMO (X €1 MILJOEN) ^{13,14, 15)}					
Vastgoedbeleggingen	7.503	6.479	6.349	5.584	5.645
Aandelen	25.620	21.128	24.441	23.228	17.967
Vastrentende waarden	53.483	44.667	40.531	38.873	34.347
Overige beleggingen	414	431	470	529	2.804
TOTAAL BELEGD VERMOGEN	87.020	72.705	71.791	68.214	60.763
SAMENSTELLING PORTEFEUILLE ULTIMO (%) ¹³⁾					
Vastgoedbeleggingen	8,6%	8,9%	8,8%	8,2%	9,3%
Aandelen	29,4%	29,1%	34,0%	34,0%	29,6%
Vastrentende waarden	61,5%	61,4%	56,5%	57,0%	56,5%
Overige beleggingen	0,5%	0,6%	0,7%	0,8%	4,6%
TOTAAL BELEGD VERMOGEN	100%	100%	100%	100%	100%
TOTAAL RENDEMENT PER CATEGORIE BELEGGINGEN (X €1 MILJOEN)					
Vastgoedbeleggingen	975	276	219	340	635
Aandelen	5.078	- 341	2.071	2.428	1.230
Vastrentende waarden ¹⁴⁾	7.243	108	466	3.818	- 1.071
Overige beleggingen	35	68	30	63	551
TOTAAL RENDEMENT ¹⁵⁾	13.331	111	2.786	6.649	1.345
TOTAAL RENDEMENT PER CATEGORIE BELEGGINGEN (%) ¹⁶⁾					
Vastgoedbeleggingen	14,6%	2,4%	5,3%	6,0%	13,2%
Aandelen	27,0%	-7,3%	15,2%	11,3%	3,8%
Vastrentende waarden	16,1%	1,8%	-1,6%	11,5%	-1,0%
Overige beleggingen	12,5%	15,5%	2,2%	12,7%	13,9%
SPLITSING RENDEMENT OVER TOTAAL BELEGD VERMOGEN (%)					
Totaal rendement	18,4%	0,2%	4,1%	11,0%	2,3%
waarvan direct rendement	2,7%	2,8%	3,0%	3,3%	3,1%
Z-SCORE					
Z-score per jaar	- 0,55	0,76	- 0,05	0,08	0,38
Beoordeling performance toets ¹⁷⁾	1,56	1,83	1,83	2,18	2,48

13) In de kerncijfers en het bestuursverslag worden de beleggingscategorieën (vermogen en resultaat) gepresenteerd conform de wijze waarop het (strategisch) beleggingsbeleid wordt vormgegeven. Voor nadere uitleg wordt verwezen naar toelichting op de balans (7).

14) Het rendement dat behaald is op derivaten overlays voor valuta en renteswaps is volledig toegewezen aan Vastrentende waarden.

15) Het totaalrendement dat hier getoond is, is exclusief de aan vermogensbeheer toegerekende bestuur- en bestuursbureaunkosten (€ 6 miljoen).

16) Hier zijn per categorie de resultaten op derivaten overlays toebedeeld aan de juiste categorie.

17) De performancetoets geeft aan in hoeverre het feitelijk behaalde beleggingsrendement over een periode van vijf jaar afwijkt van het beleggingsrendement van de normportefeuille (benchmark) over diezelfde periode. Als beoordeling van de performancetoets is de uitkomst van deze toets (zoals die is beschreven in bijlage 1 bij het Vrijstellings- en boetebesluit Wet Bpf 2000) vermeld inclusief optelling van 1,28. Daardoor is de performancetoets gehaald als de vermelde uitkomst groter of gelijk aan nul is.

**DE AMBITIES
VAN PMT
2019**

2019: EEN ROERIG JAAR!

Het jaar 2019 gaat de boeken in als een enerverend jaar. Een jaar met een pensioenakkoord, met dreigende pensioenverlagingen en met een akkoord over de nieuwe pensioenregeling voor de sector Metaal en Techniek. Maar ook een jaar waarin de gevolgen van de lage rente PMT opnieuw parten speelden. Hoewel de sterk dalende rente ook zorgde voor een deel van de hoge beleggingsrendementen (op de matching-portefeuille), bleef de financiële positie zorgelijk, omdat het een nog sterkere stijging van de verplichtingen veroorzaakte. Al met al steeg het belegd vermogen van € 72,5 naar € 87,0 miljard, maar wijzigde de dekkingsgraad per saldo nauwelijks tussen begin en eind van het jaar. PMT concludeert dat met de huidige rentedaling zelfs goede beleggingsresultaten uiteindelijk onvoldoende soelaas bieden.

In het voorjaar kwamen sociale partners en het kabinet tot het langverwachte pensioenakkoord. Eén van de afspraken daarin was dat pensioenverlagingen voor pensioenfondsen met een dekkingsgraad boven de 100% niet nodig zou zijn. Na de zomer zorgden de forse rentedalingen er echter voor dat de dekkingsgraden van veel pensioenfondsen in Nederland, ook die van PMT, onder de cruciale grens van 100% kwamen te liggen. Met als gevolg dat de kans op pensioenverlagingen weer groot aanwezig was. Aan het eind van het jaar bood de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid de mogelijkheid om onnodige pensioenverlagingen per 31 december 2019 te voorkomen. De grote bedrijfstakpensioenfondsen, waaronder PMT, hebben een pleidooi gevoerd om de minister hiertoe te bewegen.

In september 2019 slaagden de sociale partners in de Metaal en Techniek erin om na een periode van onrust en stevige onderhandelingen tot een cao-akkoord te komen. Op basis daarvan hebben sociale partners vervolgens een akkoord bereikt met betrekking tot verlenging van de pensioenregeling voor de Techniek.

Pensioenakkoord: goede eerste stap

PMT staat positief tegenover het pensioenakkoord tussen sociale partners en het kabinet. Er zijn afspraken gemaakt over het uitwerken van twee typen nieuwe contracten: een premiereregeling met uitgebreide risicodeling tussen generaties en de zogenaamde verbeterde premiereregeling met een meer individueel karakter. Het akkoord betekende ook dat de grens waarop pensioenfondsen verlagingen moeten doorvoeren, vooralsnog in 2019 werd verlaagd van 104,3% naar 100%. Daarnaast vindt PMT de temporisering van de verhoging van de AOW-leeftijd een goede zaak. Voor deelnemers van PMT is dit een welkome maatregel.

PMT ziet het akkoord als een belangrijke stap op weg naar een toekomstbestendig pensioenstelsel. Toch vergen nog veel zaken nadere uitwerking. Het is onder de huidige omstandigheden van een aanhoudend lage rente onwaarschijnlijk dat de doelstellingen uit het akkoord daadwerkelijk haalbaar zijn. Zowel binnen de Pensioenfederatie als binnen het overleg tussen de vijf grootste Nederlandse pensioenfondsen heeft PMT in 2019 zijn bijdrage geleverd aan een verdere uitwerking van het pensioenakkoord. PMT zal deze betrokkenheid ook in 2020 voortzetten.

Verlagingen per eind 2019 van de baan, dreiging blijft

Hoewel de afspraken uit het pensioenakkoord voldoende leken te zijn om pensioenverlagingen eind 2019 te voorkomen, kwam er toch een kink in de kabel. Als gevolg van de sterk dalende rente in 2019, naar een ongekend laag niveau van 0,39% in augustus 2019, dreigden voor de meeste pensioenfondsen na de zomer opnieuw verlagingen. Voor het eerst was er zelfs sprake van negatieve rentes bij langlopende leningen. De dekkingsgraad van PMT daalde eind augustus 2019 tot ver onder de 100% (92,6%), en verlagingen leken onvermijdelijk.

PMT was en is van mening dat het doorvoeren van pensioenverlagingen in een periode waarin wordt gewerkt aan een nieuw pensioenstelsel – waarbij andere regels gelden dan de huidige – funest is voor het draagvlak en het vertrouwen dat juist nodig is bij de overstap naar een nieuw stelsel.

PMT voerde daarom samen met andere grote pensioenfondsen een pleidooi om de politiek te overtuigen dat pensioenverlagingen zoveel mogelijk moesten worden voorkomen. Dit pleidooi bleek succesvol: het leidde uiteindelijk tot het besluit van de minister van SZW om pensioenfondsen met een dekkingsgraad boven de 90% de mogelijkheid te bieden om af te zien van een verlaging. PMT heeft inmiddels in 2020 van deze mogelijkheid gebruik gemaakt.

Pensioenregeling voor de sector Metaal en Techniek 2020 – 2022

Een andere belangrijke ontwikkeling in 2019 was het akkoord tussen sociale partners over de pensioenregeling voor de sector Metaal en Techniek. PMT is als pensioenfonds geen actieve partij in deze onderhandelingen, de sociale partners komen tot een regeling. Vervolgens moet het bestuur van PMT zich beraden of het fonds de opdracht voor de uitvoering van de pensioenregeling aanvaardt.

PMT had de sociale partners al in het voorjaar van 2019 laten weten dat een stilzwijgende verlenging van de regeling – die tot 1 januari 2020 liep – voor PMT geen optie was. PMT was van oordeel dat de financiering van de regeling, gezien de lage premiedekkingsgraad, tijdens de looptijd van de nieuwe regeling verbetering behoeft. De sociale partners hebben de criteria die PMT aan de opdrachtaanvaarding stelde ter harte genomen. De financiering van de regeling wordt in 2021 verbeterd. PMT heeft de opdracht voor de uitvoering van de pensioenregeling daarom aanvaard.

WAT IS EEN DEKKINGSGRAAD?

De dekkingsgraad geeft aan hoe ‘gezond’ een pensioenfonds is. Het is de verhouding tussen de bezittingen (vermogen) van een fonds en de pensioenverplichtingen: alle nu en in de toekomst uit te keren pensioenen. Een dekkingsgraad van 100% betekent dat er voor iedere euro die betaald moet worden precies één euro in kas is. Het pensioenfonds kan dan exact aan zijn huidige en toekomstige verplichtingen voldoen. Is de dekkingsgraad lager, bijvoorbeeld 90%, dan is er voor iedere euro die betaald moet worden maar 90 eurocent. Te weinig dus. Dit heet ook wel een dekkingstekort.

Er zijn verschillende soorten dekkingsgraden waarmee de financiële positie van PMT wordt beoordeeld:

- Actuele dekkingsgraad
- Beleidsdekkingsgraad
- Vereiste dekkingsgraad
- Minimaal vereiste dekkingsgraad
- Premiedekking

De *actuele dekkingsgraad* wordt wekelijks bepaald en maandelijks gerapporteerd: elke maand wordt dan gekeken hoe de verhouding tussen het vermogen van het fonds en de pensioenverplichtingen ervoor staat. Deze dekkingsgraad wordt elke maand op de [website](#) van PMT gepubliceerd.

De *beleidsdekkingsgraad* is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden van de laatste 12 maanden. Voor een pensioenfonds is de beleidsdekkingsgraad leidend. Op basis daarvan wordt bepaald of de buffers (zie de vereiste dekkingsgraad) van het pensioenfonds voldoende zijn.

De *vereiste dekkingsgraad* geeft aan hoeveel geld het pensioenfonds minimaal in kas moet hebben om nu en in de toekomst zijn verplichtingen te kunnen nakomen: de verplichtingen plus de buffer. Voor PMT bedraagt de vereiste dekkingsgraad (afgerond) 119%. Als de beleidsdekkingsgraad onder de vereiste dekkingsgraad komt, heeft het pensioenfonds onvoldoende reserves in kas. Dat heet een reservetekort. Een pensioenfonds moet dan een herstelplan indienen bij toezichthouder De Nederlandsche Bank (DNB). Hierin moet worden aangegeven hoe het pensioenfonds binnen 10 jaar herstelt naar de vereiste dekkingsgraad.

De *minimaal vereiste dekkingsgraad* geeft de benodigde buffer aan die nodig is om een onvoorwaardelijke verlaging te voorkomen. Als de beleidsdekkingsgraad hieronder komt, is er sprake van een dekkingstekort. Het fonds heeft dan te weinig vermogen om de pensioenen in de toekomst te kunnen uitkeren. Als de beleidsdekkingsgraad gedurende 5 jaar onder de minimaal vereiste dekkingsgraad blijft, moet het pensioenfonds de opgebouwde pensioenaanspraken verlagen. Na de verlaging moet de beleidsdekkingsgraad gelijk zijn aan de minimaal vereiste dekkingsgraad. PMT heeft een minimaal vereiste dekkingsgraad van 104,3%.

De *premedekking* geeft aan in hoeverre de feitelijk betaalde premie in een jaar voldoende is om de nieuwe pensioenopbouw te financieren. Een premedekking van 100% betekent zodoende dat voor elke euro kosten van de opbouw er één euro premie wordt betaald.

1 FINANCIËLE ZEKERHEID

PMT stelde bij de ambitie over financiële zekerheid in 2019 de volgende doelstelling: PMT beoogt de minimale vereiste beleidsdekkingsgraad (104,3%) te behalen zonder de pensioenen te hoeven verlagen.

DOELSTELLING DEELS BEHAALD IN 2019

Terugkijkend naar 2019 is het fonds er niet in geslaagd om een dekkingsgraad van tenminste 104,3% te realiseren. Maar mede dankzij de inzet van het bestuur van PMT om pensioenkortingen te voorkomen, heeft de minister besloten – gelet op de bijzondere omstandigheden – vrijstelling te geven van de pensioenverlagingen.

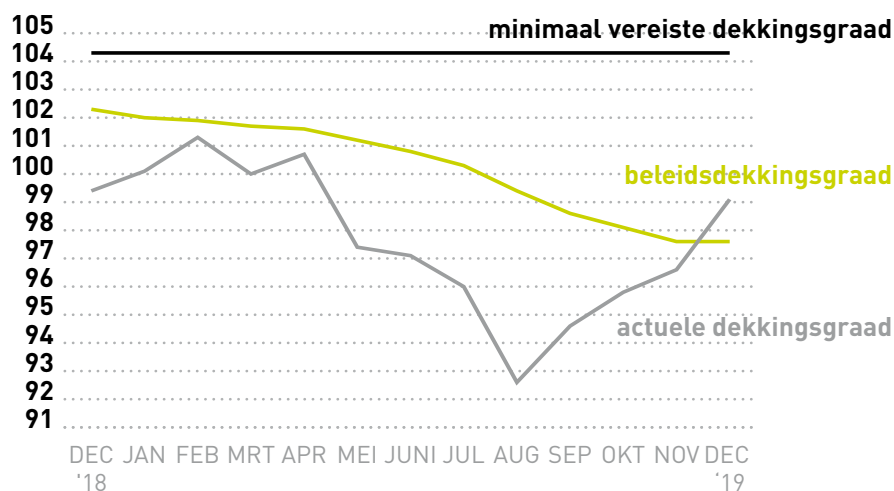
FINANCIËLE POSITIE

In de eerste acht maanden van 2019 daalde de actuele dekkingsgraad van 99,4% naar 92,6% per 31 augustus 2019. Daarna is de dekkingsgraad weer opgelopen naar een stand van 99,1% per 31 december 2019. Zonder de vrijstellingsregeling die de minister in zijn brief van 19 november 2019 heeft aangekondigd, zou PMT over 2019 een onvoorwaardelijke verlaging hebben moeten aankondigen voor alle deelnemers van circa 5,2%, uitgaande van de huidige regelgeving, waarbij de minimaal vereiste dekkingsgraad 104,3% bedraagt. In het geval dat de afgesproken grens uit het pensioenakkoord zou gelden, zou er sprake zijn van een verlaging van circa 1%.

Het uitstel dat minister Koolmees heeft verleend, geldt voor een jaar. Dat betekent dat vanaf 2020 de regels van het Financieel Toetsingskader (FTK) weer onverkort van toepassing zijn. Gelet op de financiële positie van PMT bestaat er een reële kans dat PMT op basis van de dekkingsgraad per 31 december 2020 in 2021 alsnog een pensioenverlaging moet doorvoeren.

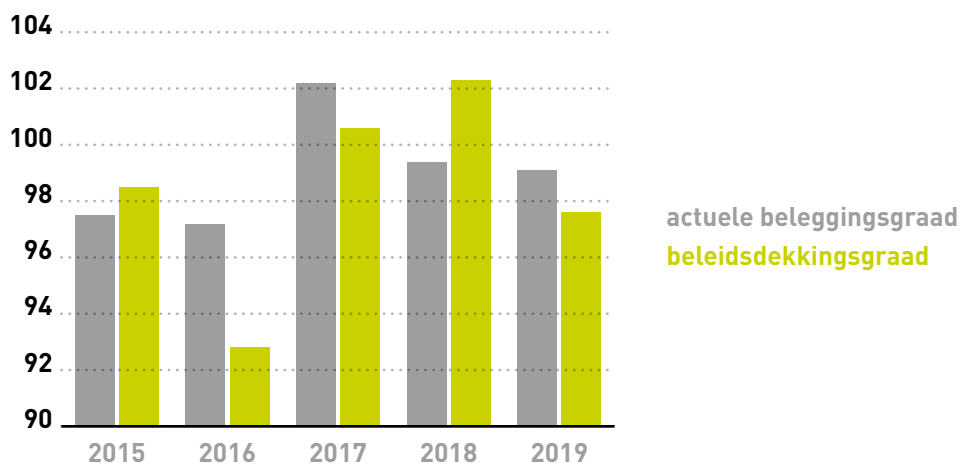
PMT moet immers op grond van het FTK tot een onvoorwaardelijke verlaging overgaan als het fonds gedurende vijf opeenvolgende jaren per het einde van het jaar een beleidsdekkingsgraad heeft die onder de minimaal vereiste dekkingsgraad ligt. Voor PMT ligt die grens op 104,3%. PMT heeft nu vijf achtereenvolgende jaren een lagere beleidsdekkingsgraad gehad. Als gevolg van het besluit van het bestuur om gebruik te maken van de mogelijkheid die minister Koolmees bood, leidde dit echter niet tot een verlaging per 31 december 2019.

Verloop dekkingsgraden in 2019

Dekkingsgraden 2015 – 2019

DEKKINGSGRAAD PMT (X €1 MILJOEN)	ULTIMO	2019	2018
Vermogen t.b.v. dekkingsgraad		84.905	71.271
Voorziening pensioenverplichtingen		85.692	71.698
Dekkingsgraad		99,1%	99,4%
Beleidsdekkingsgraad		97,6%	102,3%
		01-01-2019	01-01-2018
Premiedekkingsgraad		77,1%	80,7%

In 2019 heeft de dekkingsgraad zich als volgt ontwikkeld:

ONTWIKKELING DEKKINGSGRAAD (IN PROCENTEN)	WERKELIJK	2019	2018
DEKKINGSGRAAD PER 1 JANUARI		99,4	102,2
Premie		- 0,7	-0,7
Beleggingen		18,6	0,5
Overige effecten			
Rentetermijnstructuur		- 15,4	-4,9
Schattingswijziging en resultaat op actuariële uitgangspunten		0,0	1,3
Overig		- 2,8	1,0
DEKKINGSGRAAD PER 31 DECEMBER		99,1	99,4

SPECIFICATIE VERMOGEN T.B.V. DEKKINGSGRAAD PMT (X €1 MILJOEN)	ULTIMO	2019	2018
Totaal activa		95.539	79.193
Verplichtingen en overige schulden		- 8.433	- 6.401
Bestemmingsreserve Premie-egalisedepot		0	0
Voorziening VPL		- 2.201	- 1.521
VERMOGEN T.B.V. DEKKINGSGRAAD		84.905	71.271

MUTATIE PENSIOENVERPLICHTINGEN (VPV) NAAR OORZAKEN (X €1 MILJOEN)	ULTIMO	2019	2018
Voorziening pensioenverplichtingen op 1 januari		71.698	68.724
Wijziging van marktrente	13.164		3.461
Rentetoevoeging aan VPV	- 172		- 181
Wijziging door nieuwe pensioenaanspraken en overgangsregelingen	2.666		2.423
Onttrekking voor uitkeringen	- 1.413		- 1.372
Wijziging grondslagen	0		- 908
Wijziging uit hoofde van waardeoverdrachten	- 54		- 149
Overig	- 197		- 300
VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN OP 31 DECEMBER		85.692	71.698

Premie-egalisedepot

Voor de stabilisering van de premie en de opbouw is in 2015 een premie-egalisedepot gevormd. Wanneer de feitelijke premie hoger is dan de gedempte kostendekkende premie wordt het overschot aan het depot toegevoegd. Als in een jaar de feitelijke premie lager is dan de gedempte kostendekkende premie, wordt er voor de financiering van de pensioenopbouw uit het premiedepot geput. Net als in voorgaande jaren was in 2019 de feitelijke premie hoger dan de gedempte kostendekkende premie. Het overschot van de premie in 2019, ter grootte van 0,23% van de pensioengrondslag (€ 20 miljoen), is in 2019 toegevoegd aan het premie-egalisedepot. In 2019 is besloten ter verbetering van de financiële positie, het premie-egalisedepot per ultimo 2019 op te heffen. Hierdoor valt er € 22 miljoen vrij ten gunste van de algemene reserve.

VERLOOP PREMIE-EGALISATIEDEPOT (X € 1 MILJOEN)	VERLOOP IN 2019
STAND PER 1 JANUARI 2019	0
Premiebaten	20
Beleggingsopbrengsten (o.b.v. fondsrendement)	2
Vrijval uit depot t.b.v. dekkingsgraad	- 22
STAND PER 31 DECEMBER 2019	0

KOSTENDEKKENDE EN FEITELIJKE PREMIE (X €1 MILJOEN)	2019	2018
Zuivere kostendekkende premie (o.b.v. actuele RTS, incl. solvabiliteitsopslag)	3.012	2.736
Actuarieel benodigde premie (o.b.v. actuele RTS) t.b.v. pensioenopbouw	2.529	2.282
Gedempte kostendekkende premie	1.961	1.852
Feitelijk geheven premie t.b.v. pensioenopbouw (excl. VUT, prepensioen en levensloop (VPL))	1.981	1.884

De bovenstaande premies zijn inclusief de opslag voor uitvoeringskosten (te weten 0,6% van de pensioengrondslag, ofwel € 54 miljoen).

PREMIEBESLUIT

Het premiebesluit voor 2020 hangt nauw samen met het besluit tot opdrachtaanvaarding van de pensioenregeling voor de sector Metaal en Techniek. In deze regeling is voor het jaar 2020 een premiepercentage van 22,2% afgesproken. Daarnaast speelt de eerdergenoemde kamerbrief van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (szw) van 19 november 2019 een belangrijke rol bij de premiestelling voor 2020.

Het bestuur van PMT heeft vastgesteld dat de premieafspraken die door de sociale partners zijn gemaakt, bij de huidige regelgeving leiden tot een lage premiedekkingsgraad in 2020. Dit zal een impact op de dekkingsgraad hebben van circa 1,2%-punt. Dit is voor het bestuur een punt van zorg, omdat het voor PMT van belang is dat de pensioenregeling een solide financiering kent. Bij een lage premiedekkingsgraad is er, gegeven de kaders van het huidige Financiële Toetsingskader (nFTK), volgens het bestuur van PMT sprake van druk op deze gewenste solide financiering.

GEEN PENSIOENVERLAGING IN 2020

Met de kamerbrief van 19 november 2019 bood minister Koolmees van szw de pensioenfondsen de mogelijkheid van een vrijstelling van een jaar voor het doorvoeren van een onvoorwaardelijke verlaging, mits de dekkingsgraad boven de 90% zou zijn per eind december 2019.

Nu de dekkingsgraad per 31 december 2019 weliswaar minder bedraagt dan 104,3% maar dicht ligt bij de 100% (en hoger is dan de door minister Koolmees aangegeven 90%), heeft het bestuur besloten om gebruik te maken van de vrijstellingsregeling en daarmee af te zien van verlagingen naar de stand van 31 december 2019.

Het bestuur is van mening dat het doorvoeren van pensioenverlagingen in een overgangsperiode waarin wordt gewerkt aan een nieuw pensioenstelsel – waarbij andere regels gelden dan de huidige – funest is voor het draagvlak en het vertrouwen dat juist nodig is bij de overstap naar een nieuw stelsel. Deze opvatting heeft PMT ook nadrukkelijk onder de aandacht van de minister gebracht.

Nu de minister in deze overgangsperiode de mogelijkheid heeft geboden om geen verlaging door te voeren bij een dekkingsgraad boven de 90% heeft het bestuur geheel in lijn met zijn eerder geuite opvattingen daar gebruik van gemaakt. Daarbij is het de vraag of een verlaging in deze situatie echt mogelijk was geweest, omdat verlagen volgens de Pensioenwet een ultimum remedium moet zijn. Met de vrijstellingsmogelijkheid van de minister lijkt dat niet het geval te zijn.

Ook heeft het bestuur gekeken naar de evenwichtigheid van het besluit. Die afweging is gemaakt in samenhang met het premie- en opbouwbesluit voor 2020. Kort gezegd betekent het dat naar mening van het bestuur afzien van verlagen evenwichtig is in samenhang met het feit dat de premie en de opbouw in 2020 niet zijn aangepast. Hieronder wordt dit nader toegelicht.

PREMIE EN OPBOUW 2020

Het bestuur heeft geconstateerd dat pensioengerechtigden het meest baat hebben bij het afzien van een pensioenverlaging. Zij hebben immers geen mogelijkheid meer om een verlaging goed te maken en voelen een verlaging direct in hun portemonnee. Voor actieve deelnemers geldt dat zij het meeste baat hebben bij een ongewijzigde opbouw.

Die opbouw kan nog lange tijd renderen en een verlaging van de opbouw heeft lange tijd een effect. Werkgevers hebben daarnaast baat bij een stabiele premie. Deze overwegingen van het bestuur liggen in lijn met hetgeen de minister van SZW in de eerdergenoemde brief aangeeft, namelijk dat *“het stabiel houden van de pensioenopbouw dan wel de pensioenpremie in combinatie met het niet korten van pensioenaanspraken en -rechten zorgt voor evenwicht tussen alle generaties, werkenden en gepensioneerden. Door deze maatregelen in samenhang te nemen, draagt dit bij aan een oplossing die evenwichtig is voor alle generaties.”*

PMT hanteert met ingang van 2016 de methode van prudent verwacht rendement voor het vaststellen van de (gedempte) kostendekkende premie. Hierbij wordt uitgegaan van een (prudent) reëel verwacht rendement van 2,5%. Dit op basis van een in 2015 vastgesteld verwacht rendement van 4,83% (op basis van de beleggingsportefeuille en de maximale waarden van de Commissie Parameters) minus een afslag van 2% voor indexatie en een afslag van 0,33% voor prudentie. De keuze voor deze methodiek heeft een looptijd van vijf jaar. Voor de premie voor 2020 kan nog met de parameters uit 2016 worden gerekend. De nieuwe parameters zoals vastgesteld door de Commissie Parameters in juni 2019 gelden voor PMT voor de bepaling van de gedempte kostendekkende premie met ingang van 2021.

De feitelijke premie voor 2020 bedraagt 22,2% van de pensioengrondslag. De gedempte kostendekkende premie voor de basisregeling voor 2020 bedraagt eveneens 22,2% van de pensioengrondslag.

De voor inkoop van rechten benodigde (actuariële) premie op basis van de huidige marktrente (rentetermijnstructuur (RTS) per 30 september 2019) bedraagt 37,6%. De verhouding tussen de feitelijk betaalde premie (na aftrek van de kostenopslag en toevoeging van het bedrag aan het premie-egalisedepot) en de actuariële benodigde premie op basis van de RTS (na aftrek van de kostenopslag) wordt uitgedrukt in de premiedekkingsgraad. Deze bedraagt per 30 september 2019 58%. De cijfers per die datum vormen de basis voor de berekening van de premie per 2020. Per 1 januari 2020 bedraagt de premiedekkingsgraad 63%. Ter vergelijking: per 1 januari 2019 bedroeg deze 77%.

OPDRACHTAANVAARDING

De opdrachtaanvaarding van de gewijzigde pensioenregeling is in 2019 meerdere malen intensief in de bestuursvergaderingen en in de diverse gremia van PMT besproken, waaronder in het verantwoordingsorgaan (vo). Voordat de sociale partners de onderhandelingen over de nieuwe pensioenregeling opstartten, heeft het bestuur van PMT een aantal criteria gesteld waaraan de nieuwe regeling moet voldoen gelet op de verantwoordelijkheid die het bestuur van PMT heeft voor de uitvoering van de pensioenregeling. Hierbij speelt een evenwichtige afweging van de belangen van alle betrokkenen een prominente rol. Bij het vaststellen van deze criteria is de input van het vo meegenomen.

De belangrijkste criteria die het bestuur in het voorjaar van 2019 heeft geformuleerd waren:

- Een ongewijzigde, stilzwijgende verlenging van de regeling is geen optie
- De premiedekkingsgraad moet stijgen
- Bij een meerjarige contractperiode wenst PMT meer sturingsmogelijkheden
- PMT heeft een voorkeur voor een looptijd van de nieuwe bedrijfstakuitvoeringsovereenkomst (buo) van drie jaar. Dit ligt in lijn met de te verwachten stelselwijziging (vanaf 2023).

De pensioenregeling die de sociale partners in september 2019 hebben afgesproken, heeft een looptijd van drie jaar. De premie voor 2020 bedraagt 22,2% van de pensioengrondslag. Voor de jaren 2021 en 2022 wordt de premie verhoogd met 5,78% van de pensioengrondslag. Dit betreft de VPL-premie die vanaf 2021 wordt toegevoegd aan de pensioenpremie.

Het premiedepot is komen te vervallen: een eventueel verschil tussen de feitelijke premie en de gedempte kostendekkende premie zal ten gunste van het vermogen van PMT komen.

Het bestuur heeft in december 2019 aan de sociale partners laten weten dat met deze afspraken is voldaan aan de gestelde criteria en dat PMT zal overgaan tot opdracht-aanvaarding.

TOELICHTING OP BESLUIT TOT OPDRACHTAANVAARDING

Bij het proces van opdrachtaanvaarding heeft het bestuur uitgebreid aandacht besteed aan de financiering van de regeling in de huidige lage rente omgeving. Er is gekeken naar de mogelijkheden om de premie te verhogen en/of het opbouwpercentage te verlagen en welke effecten dit zou hebben voor de verschillende belanghebbenden bij het fonds. Daarbij zijn verschillende scenario's doorgenomen met betrekking tot de premie, opbouwpercentage en effect op de premiedekkingsgraad. Duidelijk werd dat een premiedekkingsgraad van 100% zou leiden tot draconische maatregelen in de vorm van een zeer forse premieverhoging of verlaging van de opbouw.

Het bestuur achtte dit niet acceptabel. Bij de beoordeling van de regeling heeft het bestuur vervolgens onderscheid gemaakt tussen het jaar 2020 en de jaren 2021 – 2022. De overwegingen van het bestuur voor de premie 2020 zijn vermeld in de paragraaf Premiebesluit van dit jaarverslag. Voor wat betreft de jaren 2021 en 2022 maakt het bestuur zich zorgen over de financiering van de pensioenregeling. Ondanks de toevoeging van de VPL-premie van 5,78% met ingang van 2021 heeft de premieverhoging door de lagere rente een kleiner effect op de premiedekkingsgraad dan in zomer van 2019 werd verwacht.

De situatie in 2021 en 2022 is daarmee erg onzeker. Niet alleen de ontwikkeling van de financiële markten, maar ook de uitwerking van het pensioenakkoord en de wijzigingen van de parameters van verwacht rendement en de rekenrente zullen grote invloed hebben op de positie van PMT.

Het bestuur van PMT wil daarom graag de afspraken over de financiering van de regeling al medio 2020 evalueren, zowel in eigen bestuurlijke kring als met de sociale partners. Sowieso zal het verwacht reëel rendement voor de vaststelling van de gedempte kostendeekkende premie vanaf 2021 moeten worden aangepast, aangezien de 5-jaars periode (2016 – 2020) dan is verstreken. Daarbij komt ook de evenwichtige belangenafweging nadrukkelijk aan de orde. Mocht uit deze evaluatie blijken dat PMT van mening is dat de premiedekkingsgraad te laag is, zal het bestuur de sociale partners vragen om de financiering van de regeling te verbeteren. Wordt daaraan geen invulling gegeven, dan rest het bestuur slechts het opbouwpercentage aan te passen. Dit is toegevoegd in het akkoord met sociale partners.

HERSTELPLAN

Op basis van het FTK heeft PMT vóór 1 april 2019 een herstelplan ingediend bij DNB, omdat de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2018 lager was dan de vereiste dekkingsgraad (119,4%). In het herstelplan staat aangegeven hoe PMT binnen de daarvoor gestelde termijn (10 jaar) uit het reservetekort kan komen, op basis van de dekkingsgraad per 1 januari 2019. DNB heeft ingestemd met het herstelplan.

In 2020 heeft PMT opnieuw een herstelplan ingediend bij DNB, gebaseerd op de dekkingsgraad per 31 december 2019 (99,1%), de voorgeschreven methodiek van DNB, de nieuwe maximale waarden van de Commissie Parameters en uitgaande van een hersteltermijn van tien jaar. Op basis van dit herstelplan komt PMT binnen 10 jaar uit reservetekort en hoeft PMT in 2020 geen voorwaardelijke pensioenverlaging aan te kondigen. PMT heeft ook alternatieve scenario's doorgerekend, waarbij o.a. de ontwikkeling van de UFR (Ultimate Forward Rate) is meegenomen. De kans op een onvoorwaardelijke verlaging in 2021 gebaseerd op de verwachte dekkingsgraad per 31 december 2020 is echter groot, aangezien de dekkingsgraad ultimo 2020 in de doorrekeningen lager uitkomt dan de minimaal vereiste dekkingsgraad van 104,3%.

HAALBAARHEIDSTOETS

PMT is verplicht jaarlijks een zogenoemde haalbaarheidstoets uit te voeren. Met deze toets wordt bepaald of – binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen – de verwachte pensioenresultaten worden behaald in verschillende economische scenario's over een periode van zestig jaar. Worden de grenzen overschreden, dan moet PMT met sociale partners in overleg treden over eventuele maatregelen. Uit de haalbaarheidstoets voor 2019 blijkt dat het verwachte pensioenresultaat in het gemiddelde scenario uitkomt op 86,2% van de geïndexeerde uitkeringen.

Dit wil zeggen dat over een periode van zestig jaar 86,2% van de pensioenverplichtingen, zoals overeengekomen met sociale partners, kan worden uitgekeerd. Daarbij zijn altijd volledige toeslagen verleend (geïndexeerd) en zijn de pensioenen nooit verlaagd. Dit percentage ligt boven de grens van minimaal 80%, zoals vastgesteld in de aanvangshaalbaarheidstoets. De uitkomst van het pensioenresultaat in het slecht weer scenario bedraagt 60,6%. De relatieve afwijking tussen het verwachte pensioenresultaat in het gemiddelde en slechtweerscenario blijft met 29,7% binnen de grens vanuit de aanvangstoets van maximaal 37,5%.

2 WAARDEVAST PENSIOEN

PMT stelde bij de ambitie over een waardevast pensioen als doelstelling voor 2019 dat PMT streeft naar een gemiddeld overrendement op de beleggingen van 1,5%.

DOELSTELLING NIET BEHAALD IN 2019

Ondanks het hoge absolute beleggingsrendement van 18% kwam het overrendement toch negatief uit: -2,8%. Dit werd veroorzaakt door de toename van de verplichtingen. Het overrendement over de vijf jaren van het strategisch beleggingsbeleid 2015 – 2020 kwam uit op 3,8% in 2015, 0,5% in 2016, 8,4% in 2017, -3,9% in 2018 en -2,8% in 2019. Dit heeft geresulteerd in een gemiddelde overrendement van circa 1,4% over deze periode. Hiermee is de doelstelling over de eerste vijf jaar net niet gerealiseerd.

De resultaten van het overrendement over de afgelopen vijf jaar laten zien dat de financiële positie van PMT in hoge mate afhankelijk is van de markt- en rentebewegingen. Dit heeft ertoe geleid dat PMT in 2019 opnieuw de pensioenen niet heeft kunnen indexeren. Hoewel de sterk dalende rente ook zorgde voor een deel van de hoge beleggingsrendementen (op de matchingportfeuille), concludeert PMT dat onder de huidige lage rente omstandigheden een goed beleggingsbeleid met dito resultaten niet voldoende is om de indexatie-ambitie te kunnen waarmaken.

DOEL: GEMIDDELD 1,5% OVERRENDEMENT PER JAAR

Het beleggingsbeleid van PMT is gebaseerd op de belangrijkste doelstelling van PMT: het nu en in de toekomst kunnen uitkeren van de pensioenen. PMT stelt elk jaar vast welk vermogen er nodig is om aan de verplichtingen te kunnen voldoen. Het beleggingsbeleid is gericht op het behalen van voldoende rendement om aan de verplichtingen (gewaardeerd op marktwaarde en UFR) te kunnen voldoen, plus een stukje extra rendement: dit heet overrendement.

PMT hanteert een lange termijn doelstelling voor het overrendement van gemiddeld 1,5% per jaar. Dit betekent dat het rendement op de beleggingen op lange termijn jaarlijks gemiddeld 1,5% hoger moet zijn dan de verandering van de verplichtingen, gewaardeerd op marktwaarde. Het overrendement is in de eerste plaats bedoeld voor indexering, maar op korte termijn bedoeld om bij te dragen aan het herstel van de dekkingsgraad en de benodigde buffer.

Het gemiddelde overrendement over periode 2015 – 2020 kwam uit op 1,4%. Hiermee is de doelstelling van 1,5% net niet behaald. De dekkingsgraad is over deze 5-jaars periode echter niet gestegen door met name negatieve effecten vanuit de UFR-systematiek (de 10-jaars middeling van rentes zorgt voor een dalende trend van de RTS) en de lage premie dekkingsgraad (onder 100%). Bij het opstellen van het strategisch beleggingskader 2015 – 2020 was een dergelijke langdurige negatieve impact van deze effecten niet voorzien.

OPNIEUW GEEN INDEXATIE

Omdat PMT nog steeds in herstel is, zijn – net als de voorgaande jaren – de pensioenen van pensioengerechtigden, actieve en niet-actieve deelnemers niet verhoogd. Daarmee heeft PMT de ambitie van een waardevast pensioen niet kunnen waarmaken. Vanaf 2009 heeft geen toeslagverlening meer plaatsgevonden vanwege de financiële positie van het fonds. De toeslagverlening is gebaseerd op de prijsindex.

Tot 2015 werd voor de actieve deelnemers de loonindex gehanteerd en voor de pensioengerechtigden en niet-actieve deelnemers de prijsindex. Sinds 2015 wordt voor alle deelnemers de prijsindex gehanteerd.

Per 1 januari 2020 is de gemiste toeslag (cumulatief) voor actieve deelnemers 20,02% en voor pensioengerechtigden en gewezen deelnemers 18,16%. Daarnaast heeft in 2013 een verlaging van de aanspraken en uitkeringen plaatsgevonden van 6,3% en in 2014 van 0,4%. De reële dekkingsgraad bedroeg in 2019 78,2%. De reële dekkingsgraad geeft de verhouding weer tussen de beleidsdekkingsgraad en de dekkingsgraad waarbij pensioenen volledig meestijgen met de prijzen. Een reële dekkingsgraad van 100% wil zeggen dat het fonds voldoende vermogen heeft om aan de pensioenverplichtingen te voldoen én om de pensioenen volledig te verhogen met de verwachte stijging van de prijsindex.

BELEGGINGSBELEID PMT

Het beleggingsbeleid van PMT sluit zoveel mogelijk aan bij de kenmerken van de sector Metaal en Techniek. Net als alle bedrijven in de sector let PMT scherp op kosten en efficiency: elke euro telt.

De financiële ambitie staat dan ook voorop in het beleggingsbeleid. Gegeven dat uitgangspunt, belegt PMT zo verantwoord mogelijk. PMT neemt niet meer risico dan nodig is.

PMT heeft het beleggingsbeleid voor de periode 2020 – 2022 vastgelegd in het *Strategisch Beleggingskader*. Daarin staat hoe het beleggingsbeleid van PMT bijdraagt aan het realiseren van een pensioen voor de deelnemers van PMT. Het kader legt de doelstelling van het beleggingsbeleid vast, geeft aan welke beginselen PMT hanteert in het bereiken daarvan en geeft de risicohouding weer. Onderdelen van het kader zijn onder andere de kosten van het vermogensbeheer, verantwoord beleggen, beleggen in Nederland en het transparant zijn over de beleggingen. Met het strategisch beleggingskader legt PMT uit hoe PMT de pensioenpremies belegt en welke uitgangspunten daarbij een rol spelen.

2.4 BELEGGINGSPORTEFEUILLE

PMT deelt de beleggingsportefeuille op in een matchingportefeuille en een returnportefeuille. Met de matchingportefeuille wordt gewerkt aan het vermogen voor het nominale pensioen. Deze beleggingen hebben een relatief laag risico en een beperkt verwacht rendement. De matchingportefeuille bevat beleggingen die in waarde stijgen als de rente daalt. Dit is nodig om het renterisico te beperken. Met de returnportefeuille werkt PMT aan het vermogen voor een waardevast pensioen. Het toekennen van eventuele indexatie hangt (onder normale economische omstandigheden) dus nauw samen met de ontwikkeling van deze portefeuille. Het verwachte rendement op deze beleggingen is hoger dan het verwachte rendement op de matchingportefeuille. Daar staat een hoger risico tegenover.

PMT beperkt dit risico door de beleggingen te verdelen over verschillende vermogensclusters: vastgoed, hoogrentende waarden en aandelen. PMT heeft ook kenmerken vastgelegd waaraan deze clusters moeten voldoen.

PMT kiest voor een 50%-50% strategische verhouding tussen de matching- en returnportefeuille en een strategische renteafdekking van 45%. PMT evalueert de portefeuille regelmatig ten opzichte van ontwikkelingen in de economie en op de financiële markten op de middellange termijn. PMT maakt geen gebruik van tactisch beleid. Dit betekent dat PMT geen actieve (tijdelijke) over- of onderwegingen ten opzichte van de strategische portefeuille aanbrengt binnen de portefeuille. Over- of onderwegingen kunnen daarmee in principe alleen het resultaat zijn van bewegingen van markten, die via herbalancering weer binnen de (grenzen van) de strategische portefeuille worden gebracht conform het beleid van het fonds. Samengevat komt het erop neer dat PMT vindt dat voorspellingen op basis van kortere termijn marktbevingen geen geschikte basis vormen voor prudent beleggingsbeleid.

Navolgende figuur toont de strategische beleggingsmix en de bandbreedtes die PMT heeft vastgesteld. In de loop van 2019 heeft PMT de renteafdekking verhoogd van 40% naar 45% om het renterisico verder af te dekken. Deze beslissing heeft een positieve bijdrage aan de dekkingsgraad geleverd, gezien de daling van de rente over dat jaar. Binnen de matchingportefeuille is in 2019 gekozen om de renteafdekking overwegend met renteswaps en minder met staatsobligaties vorm te geven. Deze keuze is gemaakt vanwege het lage effectieve rendement van staatsobligaties.

STRATEGISCHE BELEGGINGSMIX EN BANDBREEDTES

PORTEFEUILLE ONDERDEEL	STRATEGISCH NIVEAU	BANDBREEDTE
Matchingportefeuille	50%	45%-55%
Returnportefeuille	50%	45%-55%
Cluster vastgoed	10%	
Cluster hoogrentend	10%	
Cluster aandelen	30%	25%-35%
Renteafdekking	45%	42,5%-47,5%

RENDEMENTEN 2019

In 2019 liet de matchingportefeuille een waardestijging zien in verband met de daling van de marktrente (rendement 16,09%). De returnportefeuille kwam uit op een rendement van 19,53% door sterk positieve resultaten voor aandelen (+24,23%) en onroerend goed (+14,64%). Ook de overige beleggingen hadden positieve resultaten. Over heel 2019 kwam het totaalrendement uit op 18,41% (2018: 0,21%). Het gemiddelde rendement over de afgelopen vijf en tien jaar bedroeg respectievelijk 7% en 8%. Een totaaloverzicht van het historisch rendement is te vinden op de [website van PMT](#).

BELEGGINGSRESULTATEN 2005 – 2019

Het overrendement (het rendement van de beleggingen bovenop de waardeverandering van de verplichtingen) kwam uit op -2,5% (2018: -3,9%).

De rente is in 2019 gedaald, waardoor de matchingportefeuille en de verplichtingen in waarde zijn gestegen. De returnportefeuille is in waarde gestegen. Per saldo is dit niet voldoende geweest om in 2019 het beoogde jaarlijkse overrendement van 1,5% te halen.

RENDEMENTEN BELEGGINGSPORTEFEUILLE PMT	ULTIMO	2019	2018
RENDEMENT (IN %)			
Matchingportefeuille		16,1	3,0
Returnportefeuille		19,5	-2,7
Vastgoed	14,6		2,4
Hoogrentende waarden	12,7		-4,6
Aandelen (inclusief private equity)	24,2		-3,8
TOTAAL		18,4	0,2

VERMOGENSSAMENSTELLING BELEGGINGSPORTEFEUILLE PMT (IN %)	ULTIMO	2019	2018
Matchingportefeuille		46	51
Returnportefeuille		54	49
Vastgoed	9		10
Hoogrentende waarden	15		10
Aandelen (inclusief private equity)	30		29

NIET MEER RISICO DAN NOODZAKELIJK

De mate waarin PMT risico's neemt in het vermogensbeheer is in lijn is met het beleggingsbeleid: consistent en vooraf bepaald. De risicohouding van PMT kent daarbij twee aan elkaar verwante perspectieven:

- Het beleggingsbeleid is bepalend voor het realiseren van de financiële ambitie van PMT. De pensioenpremie ligt vast. Het gaat dus met name om hoeveel risico's PMT kan en wil nemen om de financiële ambitie te halen. PMT heeft gekozen voor een lange termijn doelstelling van jaarlijks gemiddeld 1,5% overrendement. Daarvoor is een strategische beleggingsmix nodig met een risicoprofiel dat past bij deze doelstelling.
- PMT hanteert een bij het risicoprofiel passend risicomanagement. De wijze waarop PMT dat doet, vormt een belangrijk onderdeel van het *strategisch beleggingskader 2020 – 2022*.

Een belangrijk uitgangspunt voor het risicomanagement is dat PMT niet meer risico neemt dan nodig is voor het realiseren van de rendementsdoelstelling. Een belangrijk risico is de afhankelijkheid van de rente.

Door een evenwichtige afweging van de diverse risico's heeft PMT voor het huidige niveau van renteafdekking gekozen: 45% op basis van de marktwaarde rentecurve met een bandbreedte van $\pm 2,5\%$ -punt. Daarnaast kiest PMT voor spreiding binnen de beleggingsportefeuille. Voor de returnportefeuille is dat een belangrijke manier om risico's te verminderen. PMT heeft via zijn risicokader grenzen gesteld aan de risico's die het fonds wil lopen. In 2019 is PMT binnen deze kaders gebleven.

3 KEUZES IN DE REGELING

Bij deze ambitie over keuzes in de regeling formuleerde PMT de volgende doelstellingen voor 2019:

- PMT heeft op basis van een nieuw pensioencontract haar wensen omtrent de vormgeving van een nieuwe regeling geconcretiseerd, kenbaar gemaakt aan en afgestemd met sociale partners
- PMT heeft de door sociale partners voorgestelde regeling afgestemd met uitvoeringsorganisatie MN, inclusief implementatiepad

DOELSTELLINGEN BEHAALD IN 2019

Voordat de sociale partners de onderhandelingen over de nieuwe pensioenregeling voor de sector Metaal en Techniek opstartten, heeft het bestuur van PMT zijn wensen omtrent de vormgeving daarvan kenbaar gemaakt door een aantal concrete criteria te stellen waaraan de nieuwe regeling zou moeten voldoen (zie ook hoofdstuk 1 van dit jaarverslag). Daarbij is ervan uitgegaan dat de bestaande keuzemogelijkheden in de nieuwe pensioenregeling gehandhaafd blijven en daarmee ook in de uitvoering van de regeling.

GEBRUIK KEUZEMOGELIJKHEDEN PMT

De deelnemers van PMT kunnen gebruik maken van diverse keuzemogelijkheden in de pensioenregeling. Het gaat bijvoorbeeld om het zelf kiezen van de pensioendatum, het gebruik maken van deeltijdpensioen, de mogelijkheid om partnerpensioen in te ruilen voor extra ouderdompensioen, de mogelijkheid om vrijwillig pensioen op te bouwen bij onbetaald verlof of het verlaten van de sector en om de zogenaamde 'hoog-laag'/'laag-hoog'-constructies waarbij deelnemers eerst een hoger en dan een lager pensioen ontvangen of juist andersom.

KEUZEMOGELIJKHEID	AANTAL DEELNEMERS DAT IN 2019 VAN DEZE MOGELIJKHEID GEBRUIK MAAKTE
Eigen keuze pensioendatum (toegekend in 2019, VOP)	1.359
Ingegaan in 2019	1.389
Deeltijdpensioen ultimo 2019	529
Deeltijdpensioen ingegaan 2019	331
Inruilen partnerpensioen voor hoger ouderdompensioen (ingegaan 2019: herschikt en partnerpensioen op nul)	3.931
Vrijwillige pensioenopbouw	58
Hoog/laag-constructie (of andersom)	897

Van de 'hoog/laag'-mogelijkheid wordt in verhouding vrij veel gebruik gemaakt. Deelnemers met een jongere partner kiezen er vaker voor om een hoger pensioen te ontvangen totdat de partner ook een AOW-uitkering krijgt. Voor anderen geldt dat zij in de eerste pensioenjaren meer inkomen willen hebben dan op latere leeftijd. Ook wordt het partnerpensioen veel ingeruild voor een hoger ouderdompensioen.

Voor deelnemers die alleenstaand zijn, wordt het partnerpensioen altijd omgeruild voor een hoger ouderdompensioen.

PILOT CONTACT OVER PENSIOENKEUZES

Verreweg het belangrijkste keuzemoment voor deelnemers is het moment van pensionering. PMT wil hen daarbij zo goed mogelijk ondersteunen. In 2018 is uit onderzoek gebleken dat deelnemers onvoldoende op de hoogte waren van de keuzemogelijkheden die het reglement biedt. Het grootste deel van de deelnemers kiest daarom voor de standaardverdeling.

Sinds 2018 loopt er een pilot bij de pensioenconsulenten waarbij deelnemers die ongeveer 7 maanden voor hun AOW-gerechtigde leeftijd zitten, worden benaderd en uitleg krijgen over de keuzemogelijkheden die de regeling biedt. Gemiddeld genomen kiest 35% van de deelnemers voor een andere verdeling dan de standaardverdeling die normaliter wordt aangeboden. Deze dienstverlening wordt door de deelnemers hoog gewaardeerd. Bij de diverse klanttevredenheidsonderzoeken scoort deze dienstverlening gemiddeld hoger dan een 8. PMT zal deze dienstverlening voorlopig voortzetten.

Om ook voor een bredere groep deelnemers de pensioenkeuzes onder de aandacht te brengen, organiseerde PMT in zowel mei als november webinars over de mogelijkheden van deeltijdpensioen en over de verschillende keuzemogelijkheden die de regeling biedt in het algemeen. In hoofdstuk 5 van dit jaarverslag wordt nader ingegaan op de webinars die PMT in 2019 heeft gehouden.

GENERATIEPACT

In de pensioenregeling zijn de keuzemogelijkheden voor deelnemers vastgelegd. Naar aanleiding van cao-afspraken in de sector Metaal en Techniek is daarnaast sinds 2018 het Generatiepact mogelijk gemaakt in het pensioenreglement.

Het Generatiepact beoogt oudere werknemers minder te laten werken en tegelijkertijd meer jongeren aan een vaste baan in de sector te helpen. De werknemer maakt in overleg met de werkgever de keuze om minder uren per week te werken, maar de pensioenopbouw door te laten lopen alsof toch volledig salaris wordt verdiend. PMT zorgt voor de registratie van de werkgevers en deelnemers aan het generatiepact en de juiste afhandeling van het pensioenonderdeel. De uitvoering is succesvol geïmplementeerd. Werkgevers zien het Generatiepact ook terug in het werkgeversportaal.

Nadat deze keuze in de sector Metaal en Techniek mogelijk was gemaakt, hebben ook sociale partners in de sector Motorvoertuigen en Tweewielerbedrijven met ingang van 1 januari 2019 een vergelijkbare afspraak gemaakt. Bovendien zijn de mogelijkheden in de nieuwe cao Metaal en Techniek verruimd, waardoor de verwachting is dat er nog meer werkgevers en deelnemers van het Generatiepact gebruik zullen gaan maken.

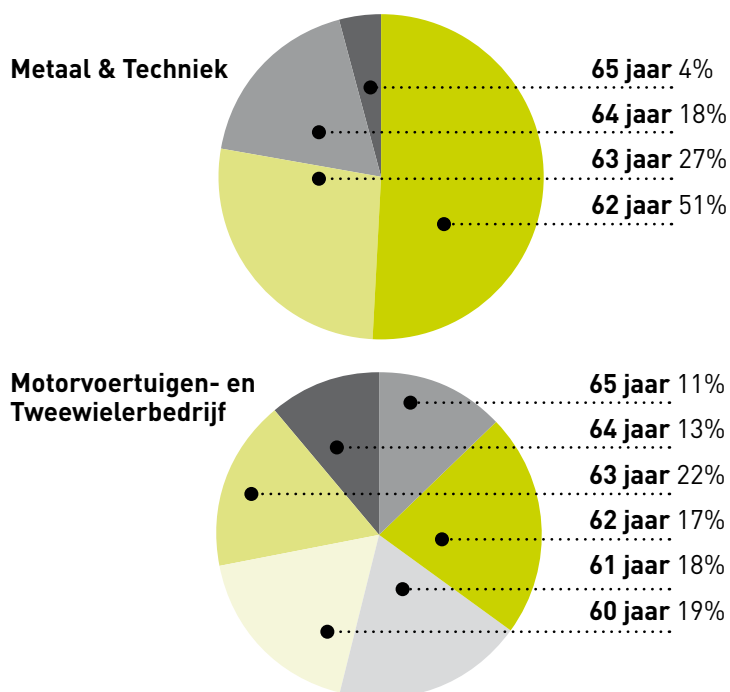
AANTALLEN DEELNEMERS GENERATIEPACT IN 2019

In 2019 maakten in totaal 635 mensen gebruik van het Generatiepact:

BRANCHE	AANTAL DEELNEMENDE WERKNEMERS PER 31 DECEMBER 2019
Metaal & Techniek	545
Motorvoertuigen- en Tweewielerbedrijf	90
TOTAAL	635

De meeste deelnemers kiezen voor de variant van het Generatiepact waarbij men 80% van het aantal uren werkt tegen een salaris van 90% en een pensioenopbouw van 100%.

AANTAL DEELNEMERS NAAR LEEFTIJD

PMT constateert dat langer doorwerken binnen de sector Metaal en Techniek niet altijd gemakkelijk is voor deelnemers. Het aantal arbeidsongeschikten neemt toe. Binnen de pensioenregeling is de keuzemogelijkheid van deeltijdpensioen een oplossing om langzaam af te bouwen richting de pensionering. Ook het Generatiepact kan daarvoor mogelijkheden bieden.

4 PROACTIEF EN ZICHTBAAR

In 2019 koppelde PMT aan de ambitie proactief en zichtbaar de volgende doelstellingen:

- De achterban vindt dat PMT zich in eenzelfde mate of beter proactief profileert dan in 2018
- De achterban vindt dat PMT de onderscheidende elementen van de sector in eenzelfde mate of beter onder de aandacht brengt dan in 2018
- De achterban herkent de waarden van PMT (identiteit) in eenzelfde mate of beter en kan zich daarmee in eenzelfde mate of beter identificeren dan in 2018

DOELSTELLINGEN 2019: GROTENDEELS BEHAALD

De doelstellingen die PMT heeft geformuleerd voor de ambitie ‘proactief en zichtbaar’ zijn onderzocht onder actieve deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers. In 2018 – waarin een nulmeting werd gedaan – vonden alle groepen PMT enigszins proactief en zichtbaar. Binnen dit thema is het voor alle ondervraagden, ook voor werkgevers, het belangrijkste dat PMT voor de belangen van de deelnemers en pensioengerechtigden opkomt. In deze nulmeting werd door de ondervraagden aangegeven dat PMT ‘harder met de vuist op de tafel mag slaan in Den Haag’.

In november 2019 is een tweede meting gehouden. Dit onderzoek laat zien dat nog steeds meer dan de helft van de actieve deelnemers en pensioengerechtigden PMT zien als ‘proactief en zichtbaar’. Ook is PMT meer zichtbaar geweest in de media, al is de berichtgeving over de dreigende pensioenverlagingen wel als negatief ervaren. Bijna driekwart van de respondenten doet daarom opnieuw een nadrukkelijk beroep op PMT om op te komen voor de belangen van de deelnemers, vooral richting de politiek. Een soortgelijk beeld is zichtbaar bij werkgevers: de meerderheid ervaart PMT nog steeds als proactief en zichtbaar, echter deze groep hecht meer belang aan een goede pensioenregeling dan aan zichtbaarheid in de media.

In januari 2020 is een soortgelijk onderzoek gehouden onder actieve deelnemers en pensioengerechtigden in het PMT Online Panel. Uit de resultaten daarvan kwam naar voren dat de mening over de proactiviteit en zichtbaarheid van PMT ten opzichte van 2018 is gestegen. PMT concludeert daarom dat de doelstellingen voor 2019 grotendeels zijn behaald. PMT profileert zich nadrukkelijk en brengt de sector Metaal en Techniek voldoende onder de aandacht. Gedurende het jaar 2019 was een dip in de waardering zichtbaar door de dreigende pensioenverlaging, maar het fonds sluit het jaar af met nagenoeg dezelfde waarderingen als in 2018.

PROACTIEVE MEDIA-AANPAK

Als grootste marktfonds van Nederland wil PMT zijn deelnemers en het brede publiek tonen waar het fonds voor staat. PMT koos daarom, net als in voorgaande jaren, voor een proactieve media-aanpak. Dit resulteerde in diverse interviews en artikelen in landelijke en regionale dag- en vakbladen en een aantal items op radio en televisie.

Journalisten weten PMT in toenemende mate te vinden. Het fonds wordt vaker gevraagd om zijn mening te geven. Ook de interesse in de sector Metaal en Techniek en de achtergrond van deelnemers van het fonds stijgt. PMT werkt zoveel mogelijk mee aan dergelijke verzoeken.

Het is immers in het belang van de deelnemers van PMT dat de issues die spelen in de sector Metaal en Techniek zichtbaar zijn voor het Nederlands publiek.

VEEL AANDACHT VOOR VERLAGEN

PMT heeft zich in 2019 ingezet om verlagingen van pensioenen te voorkomen. PMT liet zich horen in de media, maar stelde zich ook actief op richting overheid en politiek. Ook werd veelvuldig overleg gevoerd met werknemers- en werkgeversorganisaties. Deelnemers en pensioengerechtigden van PMT geven aan dat zij verwachten dat het fonds voor hen opkomt en waarden de inspanningen.

PMT heeft het standpunt ingenomen dat bij een nieuw pensioenstelsel andere regels horen en het onverstandig zou zijn om tijdens de overgangperiode de pensioenen op basis van oude regels te verlagen. Bij het afsluiten van het principeakkoord was het immers ook de intentie om geen pensioenverlagingen te hoeven doorvoeren. Met de tijdelijke maatregel die de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid eind 2019 heeft genomen, zijn pensioenverlagingen voor 2020 niet aan de orde.

Het is echter mogelijk dat voor 2021 opnieuw pensioenverlagingen dreigen. Mocht dat het geval zijn, dan verwacht PMT dat dit niet alleen onrust zal teweegbrengen in de samenleving, maar ook het vertrouwen in en draagvlak voor een nieuw stelsel zal ondermijnen. PMT blijft daarom pleiten voor rust en stabiliteit tijdens de transitieperiode.

DEELNAME PMT AAN UITWERKING PENSIOENAKKOORD

PMT zet zich in voor het beste pensioencontract voor zijn deelnemers. Dit doet PMT door bij te dragen aan de uitwerking van het in juni 2019 afgesloten pensioenakkoord. PMT wil graag dat het nieuwe pensioencontract past bij de sector Metaal en Techniek waarbij pensioenen collectief worden georganiseerd en stabiliteit en solidariteit hoog in het vaandel staan.

BESTUUR MEER ZICHTBAAR

PMT ervaart dat deelnemers het belangrijk vinden dat het fonds zichtbaar is, dat bestuursleden toegankelijk zijn en met deelnemers in gesprek gaan. Dit blijkt onder andere uit onderzoek, persoonlijke ervaringen en evaluaties van webinars en gepensioneerd bijeenkomsten.

In 2019 is daarom gestart met de deelname van bestuursleden aan de webinars van PMT. Tijdens de webinars gaan bestuursleden in op actuele thema's en leggen ze specifieke onderdelen van de pensioenregeling uit. Ook beantwoorden ze vragen van deelnemers. Bestuursleden hebben in 2019 ook een nadrukkelijker rol gekregen tijdens de gepensioneerd bijeenkomsten. Uit de evaluaties blijkt dat de aanwezigheid en bijdrage erg gewaardeerd wordt. Met name het feit dat bestuursleden de dreigende verlagingen persoonlijk toelichten wordt als positief ervaren.

In het verlengde van toegankelijkheid werd tijdens de landelijke Pensioen3daagse begin november 2019 in samenwerking met pensioenfonds PME en uitvoeringsorganisatie MN een 'open huis' georganiseerd, waarbij deelnemers van het PMT Online Panel een kijkje in de keuken werd geboden. Ze maakten kennis met bestuursleden en de afdelingen Klanteninformatie, Vermogensbeheer en Digitalisering. Via korte presentaties en rondleidingen konden deelnemers ervaren hoe PMT elke dag aan de slag is voor het pensioen van de achterban én werden ze bijgepraat over actualiteiten, waaronder de dreigende verlaging. Het open huis diende tevens als pilot voor een mogelijke serie 'open huizen' in 2020.

AANDACHT VOOR INNOVATIE

PMT wil inspelen op ontwikkelingen in de maatschappij en op de wensen en behoeften van deelnemers en werkgevers. In 2018 is samen met het pensioenfonds PME, het bedrijfspensioenfonds voor de Koopvaardij en uitvoeringsorganisatie MN de start gegeven voor de inrichting van een innovatielab. Onder de naam MLab worden innovatieve toepassingen en creatieve richtingen verkend die kunnen bijdragen aan de verdere verbetering van de dienstverlening en communicatie van genoemde pensioenfonds.

In 2019 zijn drie initiatieven op het vlak van vermogensbeheer verkend waaronder het digitaal verzamelen van ESG-informatie en is gestart met twee experimenten op pensioengebied, zoals de verkenning van een handhavingstool in het kader van de verplichtstelling en een traject om de rol van werkgevers richting hun werknemers te kunnen ondersteunen in de voorlichting over de pensioenregeling. Deze trajecten krijgen in 2020 een vervolg.

5 LAAGDREMPELIG EN BETROKKEN

Voor de ambitie laagdrempelig en betrokken stelde PMT in 2019 de volgende doelstellingen:

- De werkgevers, (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden waarderen de dienstverlening meer dan in 2018
- De werkgevers, (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden weten PMT beter te vinden en te bereiken dan in 2018
- De wijze van communiceren sluit beter aan bij de behoefte van de individuele gebruiker dan in 2018
- De kwaliteit van de informatie sluit beter aan bij de verwachting van de afnemer dan in 2018

DOELSTELLINGEN 2019 GROTENDEELS BEHAALD

De doelstellingen die PMT heeft geformuleerd voor de ambitie 'laagdrempelig en betrokken' zijn onderzocht onder actieve deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers. In 2018 – waarin een nulmeting werd gedaan – vond een meerderheid van de actieve deelnemers en pensioengerechtigden PMT laagdrempelig en betrokken. Vooral het heldere beeld dat van het pensioen wordt gegeven in het deelnemersportaal speelt daarin een belangrijke rol, naast goede bereikbaarheid en service.

In november 2019 is een tweede meting gehouden. In dit onderzoek was sprake van een licht dalende score voor de ambitie 'laagdrempelig en betrokken', maar nog steeds vond twee derde van de deelnemers en gepensioneerden dat PMT voldoet aan deze kwalificatie. Een soortgelijk beeld was zichtbaar bij werkgevers.

In januari 2020 is een soortgelijk onderzoek gehouden onder actieve deelnemers en pensioengerechtigden in het PMT Online Panel. Uit deze resultaten kwam naar voren dat waardering van de laagdrempeligheid en betrokkenheid van PMT ten opzichte van 2018 met enkele procenten is gestegen. Het algemene gevoel over PMT bleef nog wat achter. Uit toelichtingen in de onderzoeken blijkt dat dit vooral wordt veroorzaakt door het feit dat er pensioenverlagingen dreigden voor 2020.

PMT concludeert op basis van de uitkomsten dat de doelstellingen voor 2019 grotendeels zijn behaald.

COMMUNICATIE OVER DREIGENDE VERLAGING PENSIOENEN

De communicatie-inspanningen van PMT stonden in 2019 voor een belangrijk deel in het teken van de dreigende verlaging van pensioenen in 2020. De rente, die tot laat in het jaar almaar verder daalde, maakte die verlaging gedurende het verslagjaar steeds waarschijnlijker. Gedurende het jaar hield PMT alle betrokkenen via onder meer de website voortdurend op de hoogte van de actuele ontwikkelingen en de kans op een pensioenverlaging. Ook maakte PMT in eigen kanalen en in de publieksmedia duidelijk dat een verlaging onverstandig zou zijn zolang nog onderhandeld wordt over de uitwerking van het pensioenakkoord. In het najaar van 2019 organiseerde PMT samen met pensioenfonds PME een tweetal goed bekeken webinars over de dreigende verlaging.

Vanaf medio 2019 zijn voorbereidingen getroffen voor de communicatie over een pensioenverlaging in 2020. Daarbij is uitgebreid kwalitatief onderzoek gedaan naar hoe de boodschap van een verlaging het best gebracht kan worden bij deelnemers en gepensioneerden. Op 31 december 2019 werd duidelijk dat een verlaging in 2020 niet nodig zou zijn.

De Autoriteit Financiële Markten (AFM) deed in het najaar van 2019 bij een aantal pensioenfondsen, waaronder PMT, onderzoek naar de communicatie rondom de dreigende verlagingen. De AFM kon zich vinden in de gekozen aanpak, het deelnemersonderzoek, de korte en krachtige brieven en deed enkele verbeteringsuggesties.

NIEUW DEELNEMERSPORTAAL

Eind 2018 is het nieuwe deelnemersportaal gelanceerd. ‘Mijn PMT’ is een online omgeving waar deelnemers hun persoonlijke pensioengegevens in kunnen zien en zelf zaken kunnen regelen. In de planner krijgen deelnemers inzicht in de keuzemogelijkheden van hun pensioen en kunnen ze zelf berekeningen maken. Via de website krijgen deelnemers toegang tot ‘Mijn PMT’ door in te loggen met hun DigiD. Door een dubbele authenticatie zijn de gegevens van deelnemers extra beveiligd.

In 2019 zijn nieuwe mogelijkheden aan het deelnemersportaal en de planner toegevoegd. Zo kunnen deelnemers nu via het portaal een ANW-pensioenverzekering aanvragen, zijn pensioenoverzichten en brieven beschikbaar gekomen, kunnen in de planner berekeningen voor deeltijdpensioen worden gemaakt en hebben ook nabestaanden en ex-partners toegang gekregen tot het portaal.

Deelnemers die nieuw zijn bij het fonds en voor de eerste keer inloggen, wordt gevraagd een e-mailadres te registreren en aan te geven of ze post van PMT voortaan digitaal willen ontvangen. Ook bestaande deelnemers krijgen dit verzoek eenmalig wanneer ze (opnieuw) inloggen.

KLANTREIZEN

Een klantreis is een onderzoeksmethode om de beleving van de klant (de deelnemer of werkgever) inzichtelijk te maken en te zien waar mogelijkheden voor verbetering liggen. In een klantreisanalysetraject wordt in kaart gebracht hoe een klant de contactmomenten met het fonds rondom een gebeurtenis (zoals pensioneren, overlijden, nieuwe deelnemer worden) ervaart en waardeert. Op deze manier krijgt PMT waardevolle inzichten in de verbetermogelijkheden per gebeurtenis en contactmoment.

In 2019 is een aantal klantreizen geanalyseerd en zijn verbeteringen ingevoerd. Voor de klantreis ‘nieuwe werkgever’ is een stappenplan ontwikkeld dat aangeeft wat een werkgever kan verwachten wanneer hij nieuw is bij het fonds. Dit voorkomt veel vragen en onduidelijkheid over het aanmeldproces. Na de feitelijke aansluiting is de nazorg verbeterd. Uit de klantreis ‘voorbereiden om met pensioen te gaan’ kwam naar voren dat een groot deel van de deelnemers veel eerder dan nu het geval is, geholpen wil worden bij het maken van een juiste pensioenkeuze. Daarbij zijn er uiteenlopende behoeften voor wat betreft kanaalkeuze (digitaal, persoonlijke uitleg of persoonlijk adviesgesprek). Verbeteringen binnen deze klantreis worden in 2020 verder uitgewerkt en gerealiseerd. De klantreis ‘nabestaandenpensioen’ werd al hoog gewaardeerd, maar ook daar bleek nog verbetering mogelijk. Voorbeelden daarvan zijn uitleg over de loonheffingskorting en een stappenplan dat op overzichtelijke wijze aangeeft wat de nabestaande kan verwachten.

Ook is gestart met een maandelijkse meting van de klantwaardering, met behulp van een vragenlijst per e-mail aan deelnemers. Zo wordt over de gehele klantreis continu klanttevredenheid gemeten en kunnen gerichte verbeteringen worden aangebracht.

DOORONTWIKKELING WEBSITE

In 2019 is op de website geëxperimenteerd met de inzet van een zogenoemde ‘chatbot’. Daarmee kunnen vragen van bezoekers geautomatiseerd worden beantwoord. Gedurende het jaar is het aantal onderwerpen dat door de chatbot behandeld kan worden voortdurend uitgebreid. De resultaten en de waardering van dit middel door bezoekers zijn bemoedigend. Begin 2020 wordt ook een live chat functie aan de website toegevoegd, waardoor bezoekers direct kunnen chatten met medewerkers van de afdeling Klanteninformatie. Overigens blijft het uitgangspunt dat deelnemers met meer complexe vragen altijd worden gewezen op de mogelijkheid van persoonlijk contact, bijvoorbeeld via de pensioenconsulenten. Eind 2019 is gestart met een traject om de website in 2020 te vernieuwen, om deze verder laagdrempelig en publieksvriendelijk te maken.

WEBINARS

Webinars, ofwel live-uitzendingen via internet, bieden de mogelijkheid om voor grotere groepen deelnemers op een persoonlijke manier complexe onderwerpen te behandelen. Het medium leent zich ook uitstekend voor tweerichtingsverkeer, doordat kijkers tijdens de uitzending vragen kunnen stellen en opmerkingen kunnen maken. PMT zet dit middel al een aantal jaren in om op een efficiënte manier veel deelnemers te bereiken en actief te betrekken. De webinars worden door de kijkers buitengewoon goed gewaardeerd.

In mei 2019 zond PMT een webinar uit over de mogelijkheden van deeltijdpensioen, met ruim 1.700 live-kijkers. Deze kijkers stelden tijdens de uitzending 330 vragen. In oktober en november organiseerde PMT samen met pensioenfonds PME een tweetal webinars. Het eerste van deze gezamenlijke webinar ging over de dreigende pensioenverlaging in 2020, de achterliggende oorzaken van de dreigende verlaging en de inzet van PMT en PME om te proberen een verlaging te voorkomen. Tijdens dit webinar sprak namens PMT Jos Brocken, voorzitter namens de werknemers en pensioengerechtigden. Er keken ruim 2.600 mensen live en er werden tijdens de uitzending circa 1.100 vragen gesteld. In het derde webinar, eind november, werd stilgestaan bij het nieuws dat de dreigende pensioenverlaging waarschijnlijk was afgewend én werd ingezoomd op de keuzemogelijkheden binnen de pensioenregeling. Naar dit webinar keken tijdens de live-uitzending ruim 2.900 deelnemers, die tijdens de uitzending in totaal zo’n 600 vragen stelden. De ervaring leert dat de kijkcijfers in de weken na de live-uitzending nog ongeveer verdubbelen, doordat veel mensen van de mogelijkheid gebruik maken om de uitzending later terug te kijken.

WEBINAR	07-05-2019	01-10-2019	25-11-2019
Onderwerp	Deeltijdpensioen	Pensioenverlaging	Opschorten verlaging, keuzemogelijkheden
Aantal kijkers (inclusief uitgesteld kijken)	2.386	5.320	6.209
Aantal gestelde vragen	330	1.100	600
Gemiddelde waardering	8,2	7,7	8,0

PERSOONLIJK CONTACT VIA PENSIOENCONSULENTEN

Voor veel deelnemers is een pensioenregeling ingewikkelde kost. Ook werkgevers zijn vaak niet dagelijks met de pensioenvoorziening bezig. De afdeling Klanteninformatie van PMT is voor hen het eerste aanspreekpunt als er behoefte is aan persoonlijk contact. Daarnaast beschikt PMT over een team van 16 pensioenconsulenten (11 voor werknemers en 5 voor werkgevers) dat klaar staat voor deelnemers en werkgevers. De PMT-pensioenconsulenten spraken in 2019 met 3.270 deelnemers en gepensioneerden over hun persoonlijke pensioensituatie. Zij behandelden 17.470 schriftelijke en telefonische vragen.

De werkgeversconsulenten bezochten 135 werkgevers en beantwoordden 4.039 schriftelijke en telefonische vragen over de pensioenregeling en andere pensioenvraagstukken bij overnames, reorganisaties of de overgang vanuit een andere regeling. Zij gaven 121 presentaties bij bedrijven over de PMT-pensioenregeling en hielden inloopspreekuren voor medewerkers. De gesprekken met de PMT-pensioenconsulenten worden hoog gewaardeerd en vormen een belangrijk onderdeel van de dienstverlening van PMT.

GEPENSIONEERDENBIJEENKOMSTEN

PMT heeft in 2019 acht bijeenkomsten gehouden voor pensioengerechtigden. De bijeenkomsten worden door het hele land gehouden. Tijdens de bijeenkomsten worden pensioengerechtigden geïnformeerd over de actuele ontwikkelingen en wat dit betekent voor hun pensioen.

In 2019 is veel aandacht gegeven aan de mogelijke verlagingen van de pensioenen en de wijze waarop PMT daarmee omgaat. Bij de bijeenkomsten zijn de PMT-pensioenconsulenten aanwezig om pensioengerechtigden te helpen met persoonlijke pensioenvragen. Ook is bij elke bijeenkomst een vertegenwoordiging van het verantwoordingsorgaan van PMT aanwezig om vragen van aanwezigen aan het verantwoordingsorgaan te beantwoorden. De bijeenkomsten werden bezocht door 2.700 pensioengerechtigden.

Halverwege 2019 is de opzet van de bijeenkomst gewijzigd en hebben de bestuursleden van PMT een nadrukkelijker rol gekregen. In deze nieuwe opzet worden de vragen van de deelnemers plenair beantwoord door twee bestuursleden van PMT. Ook na de bijeenkomst gaan de bestuursleden in gesprek met de aanwezige pensioengerechtigden. De deelnemers geven PMT gemiddeld een 7,7 voor deze bijeenkomsten.

DEELNEMERS DENKEN MEE

PMT beschikt sinds enkele jaren over een online panel, dat bestaat uit werkende deelnemers en pensioengerechtigden. Inmiddels zijn er 1.374 panelleden (716 actieve deelnemers en 658 pensioengerechtigden). In 2019 is het panel gevraagd om zijn mening te geven over digitale voorlichting ten aanzien van eerder stoppen met werken en minder werken.

Ook is bij het panel nagegaan hoe men de mediaberichtgeving over de dreigende pensioenverlagingen heeft ervaren. De uitkomsten van de onderzoeken leverden in alle gevallen waardevolle input op voor het beleid van PMT. Ook in 2020 zal PMT het panel weer regelmatig raadplegen. Geïnteresseerde deelnemers en pensioengerechtigden kunnen zich [aanmelden](#) via de website.

VERDERE DIGITALISERING DIENSTVERLENING

In lijn met de maatschappelijke ontwikkelingen is er steeds meer behoefte aan communicatie op momenten die er voor werkgevers en deelnemers toe doen, via het communicatiekanaal waarvoor de werkgever of deelnemer op dat moment de voorkeur heeft. Digitalisering speelt daarin een belangrijke rol, waarbij begrijpelijkheid en het bieden van handelingsperspectief voorop staan. Daar waar persoonlijk contact gewenst is – bijvoorbeeld bij het maken van keuzes ten aanzien van de pensioenuitkering – kan men terecht bij de afdeling Klanteninformatie of een pensioenconsulent van PMT.

Digitalisering draagt bij aan de strategische ambities van PMT, zowel het oogpunt van klantbediening als dat van kostenreductie. In 2019 is de digitale basis versterkt door de introductie van een nieuw werkgeversportaal en verbetering van de deelnemersportaal en de pensioenplanner. Deze voldoen aan de nieuwste veiligheidseisen vanuit wet- en regelgeving. Bovendien is het gebruikersgemak vergroot en is meer informatie toegankelijk op de portalen. Vanaf eind 2019 hebben deelnemers de mogelijkheid om post niet meer fysiek, maar digitaal te ontvangen en te benaderen via het deelnemersportaal. In 2020 worden self-service mogelijkheden en digitale communicatie verder doorontwikkeld.

CAMPAGNE E-MAILADRESSEN

Digitale communicatie tussen deelnemers en PMT is snel, milieuvriendelijk, kostenefficiënt en vergroot het gemak, doordat deelnemers alle correspondentie overzichtelijk bij elkaar hebben op hun eigen portaal. Maar de inzet van digitale post staat of valt bij het beschikbaar hebben van voldoende e-mailadressen. Daarom is eind 2019 een langlopende campagne gestart om het aantal deelnemers en gepensioneerden met een bij PMT geregistreerd e-mailadres fors te verhogen. De campagne loopt via bestaande kanalen zoals het Pensioenjournaal en brieven en via speciaal voor de campagne ontwikkelde online en offline uitingen.

KLACHTEN EN GESCHILLEN

PMT heeft een laagdrempelige klachten- en geschillenregeling. De regeling maakt geen strikt onderscheid tussen klachten (over bejegening door het fonds) en bezwaren (over de uitleg van het reglement). Hierdoor hoeft een deelnemer niet te twijfelen of zijn ongenoegen moet worden aangeduid als klacht of bezwaar. De klachten- en bezwarenprocedure kent sinds 2017 ook de mogelijkheid om in bepaalde situaties gehoord te worden door een commissie. Dit hoorrecht geeft de deelnemer een extra mogelijkheid om de omstandigheden van zijn geval nader toe te lichten.

In 2019 zijn er 188 klachten behandeld. Dit is een stijging ten opzichte van 2018 (141 klachten). De stijging wordt veroorzaakt door de grote toename van het aantal klachten over de verwachte pensioenverlagingen. In 2018 betrof dit 4 klachten, in 2019 ging het om 52 klachten. De ontvangen klachten worden voor het merendeel digitaal ingediend via de website of per mail. Er is geen gebruik gemaakt van het hoorrecht.

COULANCEBELEID

Het is uiteraard van groot belang dat deelnemers krijgen waar ze recht op hebben. PMT heeft daarom de voorwaarden van de regeling vastgelegd in het pensioenreglement en beleidsregels. Zo is voor iedereen duidelijk wat de regels zijn en waaraan voldaan moet worden.

Onverkorte toepassing van die regels kan echter in bepaalde situaties leiden tot uitkomsten die onredelijk en onwenselijk zijn. Daarom heeft PMT in het reglement de mogelijkheid opgenomen om een beroep te doen op hardheid en coulance, waarbij aan PMT wordt gevraagd om voor een individuele situatie af te wijken van de regels.

In het verslagjaar betrof het 101 gevallen (2018: 126). In het merendeel van de gevallen (80 van de 101) besliste de commissie Pensioenen – aan wie het bestuur het coulancebeleid heeft gemandateerd – positief. Er wordt hierbij altijd rekening gehouden met de specifieke omstandigheden van iedere situatie.

Afgelopen jaar heeft het bestuur het beleid met betrekking tot het herstel van fouten aangepast. Criteria als kenbaarheid en verwijtbaarheid en gerechtvaardigd vertrouwen spelen nu meer nadrukkelijk een rol bij de vraag of een aanspraak of uitkering moet worden herzien of zelfs teruggevorderd.

PMT maakt bij de toepassing van het coulancebeleid altijd een afweging tussen de belangen van het individu en het collectief. Het gaat tenslotte altijd om het geld van alle deelnemers van PMT.

6 INTEGER, BETROUWBAAR EN WENDBAAR

Aan de ambitie integer, betrouwbaar en wendbaar koppelde PMT voor 2019 de volgende doelstellingen:

- PMT streeft er naar dat binnen het Integraal Risicomanagement (IRM) raamwerk alle risico's beheerst en meetbaar zijn, handhaaft het huidige volwassenheidsniveau en waarborgt dat het raamwerk aansluit bij de strategie, recente ontwikkelingen en best practices in de sector
- PMT stemt de kaders voor de uitvoering van de uitbestede werkzaamheden af met MN
- PMT waarborgt dat alle veranderprojecten worden uitgevoerd in lijn met de opgestelde change aanpak en binnen de door PMT geschetste sturingskaders

DOELSTELLINGEN 2019 GROTENDEELS BEHAALD

PMT heeft de doelstellingen over 2019 grotendeels behaald. In 2019 heeft PMT het IRM raamwerk verder verbeterd, met name op het gebied van risicostrategie, -identificatie en -beoordeling. De kaders voor de uitvoering van de uitbestede werkzaamheden zijn geaccepteerd door MN. De sturingskaders voor change zijn op hoofdlijnen met MN gedeeld. Binnen het programma Nieuwe Pensioenstroom worden deze verder uitgewerkt.

RISICOMANAGEMENT EN COMPLIANCE

Een goed risicomanagement is voor PMT heel belangrijk. Het pensioenfonds beheert de pensioenen voor meer dan 1,4 miljoen mensen. Zij moeten erop kunnen vertrouwen dat PMT alle risico's die daarmee gepaard gaan, goed beheerst. De risicohouding van PMT is bepaald op basis van wat de deelnemers willen en op grond van wat verantwoord is. PMT neemt daarom niet meer risico dan nodig is.

DIVERSE SOORTEN RISICO'S

Pensioenfondsen hebben te maken met veel risico's en onzekerheden. Risico's zijn gebeurtenissen die een mogelijk negatief effect kunnen hebben op de (toekomstige) pensioenuitkeringen. PMT heeft bijvoorbeeld te maken met:

- Strategische risico's: wat gebeurt er in de economie, in Nederland en in de wereld
- Risico's binnen politiek en wetgeving: veranderende regelgeving of een ander politiek klimaat
- Beleggingsrisico's: zowel in positieve zin (beleggingswinsten) als in negatieve zin (verliezen op beleggingen)
- Uitvoeringsrisico's: verloopt de uitvoering zoals het fonds het wil
- IT-risico's: goed werkende en goed beveiligde administratiesystemen.

Door een goed risicomanagement is PMT in staat om op een efficiënte en effectieve manier met onzekerheid en de daarbij behorende risico's om te gaan. PMT doet dat door de risico's in kaart te brengen en vast te leggen hoe het fonds deze risico's kan beheersen. En als een bepaald risico zich voordoet, welke maatregelen PMT dan neemt.

Daarnaast kan PMT te maken krijgen met reputatierisico. Dit heeft vooral gevolgen voor het draagvlak voor de pensioenregeling en het vertrouwen in het pensioenfonds. Daarbij kan gedacht worden aan fouten in de administratie of een omstreden belegging.

BEÏNVLOEDBARE EN NIET-BEÏNVLOEDBARE RISICO'S

Er zijn verschillende risico's die de financiële positie van het fonds kunnen bedreigen. Sommige risico's kan PMT zelf beïnvloeden, maar andere niet. PMT heeft bijvoorbeeld geen invloed op de ontwikkeling van de financiële markten of de stijging van de levensverwachting. Beide risico's kunnen echter wel een fors effect op het fonds hebben.

Hoewel deze externe factoren niet stuurbaar zijn, brengt PMT die wel in beeld en hebben ze een plek in het risicoraamwerk. PMT neemt dan maatregelen om de negatieve effecten te beheersen en/of te mitigeren. Het raamwerk vormt een structureel onderdeel van de beheersing van de risico's van het beleggingsbeleid, het pensioenbeheer en andere niet-financiële risico's van PMT.

PMT-RISICORAAMWERK

Belangrijke elementen van het PMT-ricoraamwerk zijn:

- PMT bepaalt de pensioenambitie, de risicohouding en de hoogte van de kosten-dekkende premie met behulp van strategische studies zoals ALM-studies, optimalisatiestudies en stress-scenario's.
- PMT onderhoudt de functie van risicomangement. Functies, taken en bevoegdheden binnen het bestuur en het bestuursbureau zijn beschreven. Daarnaast is er een risicoraamwerk met bijbehorende processen, beheersmaatregelen en periodieke evaluaties ingericht.
- PMT monitort de adequate uitvoering van de risicomangementfunctie bij uitvoeringsorganisatie MN op grond van vooraf vastgestelde criteria. Een onderdeel hiervan is de jaarlijkse ISAE 3402 rapportage van MN. Hierin geeft MN aan welke financiële risico's zijn onderkend en op welke manier de getroffen beheersmaatregelen deze risico's mitigeren. Op basis van zijn bevindingen verstrekt de externe accountant van MN een assurance rapport aan PMT. Hierdoor bestaan goede waarborgen voor een juiste uitvoering volgens het PMT-beleid. Zie hiervoor ook de paragraaf 'Uitvoering bij MN' verderop in dit hoofdstuk.

BELANGRIJKSTE RISICO'S EN ONTWIKKELINGEN 2019

Jaarlijks inventariseert PMT zijn risico's en legt het fonds de prioriteiten op dit gebied vast in een beleidsplan. De drie gebieden waarop PMT de belangrijkste risico's loopt, zijn:

- **Financieel risico en solvabiliteitsrisico:** het solvabiliteitsrisico is het belangrijkste risico voor PMT. Dit risico wordt mede bepaald door de financiële risico's die PMT loopt in de beleggingsoperatie. Het risico op het verlagen van de pensioenen is in 2019 tijdelijk afgenomen met het principeakkoord pensioenen in juni, gevolgd door de ministeriële tijdelijke regeling in december die bepaalt dat bij een dekkingsgraad hoger dan 90% per 31 december 2019 geen verlaging hoeft plaats te vinden. Hierdoor is weliswaar het korte termijn risico op verlagen afgenomen maar niet het lange termijn risico aangezien de regeling voor 1 jaar geldt en de dekkingsgraad verder onder druk staat.
- **Strategische risico's en toekomstige pensioenuitvoering:** PMT streeft ernaar dat MN zijn pensioenadministratie fundamenteel vernieuwt. In 2018 is gestart met een nieuw programma om dit te realiseren: de Nieuwe Pensioen Stroom (NPS). NPS heeft een doorlooptijd van enige jaren. De voortgang wordt nauwlettend gevolgd door PMT. Zie ook de paragraaf 'Vernieuwing pensioenadministratie' verderop in dit hoofdstuk en het hoofdstuk 'Vooruitblik'.
- **Uitvoeringsrisico en informatierisico:** voor ambities in relatie tot de pensioenuitvoering wordt gebruik gemaakt van externe toetsingen en aanvullend informatie-beleid. PMT onderhoudt sinds 1 januari 2018 de functie van informatie- en uitbestedingsmanager op het bestuursbureau.

In 2019 heeft PMT het volwassenheidsniveau van het risicomanagement versterkt. In 2019 zijn in totaal zeven Risico Self Assessments (RSA's) uitgevoerd door het bestuur en de bestuurscommissies van PMT. Samen geven deze een integraal beeld van de risico's die PMT loopt op strategisch, financieel en niet-financieel niveau en ten aanzien van juridische, omgevings- en integriteitsrisico's. Ook heeft het voltallige bestuur in 2019 twee themadagen aan risicomanagement gewijd en zijn in lijn met de IORP II wetgeving sleutelfunctiehouders benoemd op het gebied van risicobeheer, actuariële functie en interne audit. De voorzitter van de bestuurlijke Commissie Financiën en Risicomanagement (CFR) is tevens sleutelfunctiehouder Risicobeheer, en lid van het PMT bestuur.

In 2020 zal PMT onverminderd voortgaan met een verdere verhoging van het volwassenheidsniveau van risicomanagement waarbij nog belangrijke verbeterstappen te zetten zijn die een grote betrokkenheid van het bestuur vragen, zoals het actualiseren van het risicomanagement beleid en de Risk Self Assessment van de niet-financiële risico's Pensioenbeheer. Het bestuur van PMT heeft zich hiertoe gecommitteerd. Daarnaast is vanaf 1 maart 2020 de risicobeheerfunctie binnen het bestuursbureau verder uitgebreid.

FINANCIEEL RISICO EN SOLVABILITEITSRISICO

PMT werkt met een strategisch beleggingskader dat geldt voor de periode 2020 – 2022. Het kader legt de doelstelling van het beleggingsbeleid vast, verduidelijkt de risicohouding en geeft aan welke beginselen PMT hanteert in het bereiken daarvan. Het kader en de bijbehorende analyses geven ook invulling aan de prudent person wetgeving. In hoofdstuk 2 van het bestuursverslag is het strategische beleggingsbeleid en bijbehorende risicomanagement verder toegelicht. Het strategisch beleggingskader is ook terug te vinden op de website van PMT (www.bpmt.nl/beleggen/beleggingsbeleid).

SOLVABILITEITSRISICO

Het belangrijkste risico dat ook in het strategisch beleggingskader terugkomt, is het solvabiliteitsrisico: het risico dat het fonds niet over voldoende vermogen beschikt om de pensioenverplichtingen te dekken.

Als de solvabiliteit van PMT zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat PMT, als ultieme remedie, de pensioenen moet verlagen. Mede vanuit dit perspectief heeft PMT ervoor gekozen om als concrete beleggingsdoelstelling uit te gaan van het lange termijn overrendement. Dit betekent dat het rendement op de beleggingen op lange termijn jaarlijks gemiddeld 1,5% hoger moet zijn dan de waardeverandering van de verplichtingen. Het overrendement over de vijf jaren van het strategisch beleggingsbeleid 2015 – 2020 kwam uit op 3,8% in 2015, 0,5% in 2016, 8,4% in 2017, -3,9% in 2018 en -2,8% in 2019. Dit heeft geresulteerd in een gemiddelde overrendement van 1,4% over deze periode. Hiermee is de doelstelling over de periode 2015 – 2020 net niet gerealiseerd. De schommeling van het overrendement laat zien dat de financiële positie van PMT in hoge mate afhankelijk is van de markt- en rentebewegingen.

De grote invloed van het belangrijkste financiële risico (renterisico) voor de dekkingsgraad was ook gedurende 2019 duidelijk zichtbaar en leidde tot een forse toename van de voorziening pensioenverplichtingen. Het behaalde rendement van 18% was niet voldoende om de stijging van de voorziening te financieren, waardoor er in 2019 sprake was van een lichte daling van de dekkingsgraad.

SPREIDING EN AFDEKKING

De beheersing van de financiële risico's is enerzijds erop gericht om de beleggingsportefeuille binnen de beoogde bandbreedtes te houden, om zo een spreidingseffect te realiseren. Daarnaast verlaagt PMT belangrijke risico's door deze af te dekken, zoals het renterisico. De gewenste renteafdekking van PMT is per ultimo 2019 57% (met een bandbreedte van $\pm 5\%$ -punt). Dit vertaalt zich in een renteafdekking van 45% op basis van marktwaarde. Zie voor een nadere toelichting hierover ook de risicoparagraaf van de jaarrekening.

Dit betekent dat bij een verandering van de marktrente de verandering van de waarde van de vastrentende beleggingen (inclusief rentederivaten) op ruim de helft uitkomt van de veranderingen van de pensioenverplichtingen. De keuze voor deze afdekking komt voort uit een evenwichtige afweging van diverse risico's.

Eenzijds is er rekening gehouden met het risico op een dalende dekkingsgraad bij een dalende rente. Anderzijds is ook gekeken naar het operationele risico dat een hogere afdekking gepaard zou gaan met een aanzienlijk hoger gebruik van derivaten – en daarmee met veel hogere liquiditeits- en tegenpartij-risico's. Aanvullend is meegenomen dat PMT zich in een situatie van onderdekking (in herstel) bevindt: een hogere renteafdekking zou het herstelvermogen van PMT negatief beïnvloeden.

RISICOPARAGRAAF JAARREKENING

De risicoparagraaf van de jaarrekening maakt de belangrijkste financiële risico's inzichtelijk in de gevoeligheid van de dekkingsgraad voor veranderingen in de marktrente, de aandelenkoersen, de vastgoedwaarderingen, valuta's en kredietopslagen. Duidelijk is hierin dat twee risico's de grootste impact op de dekkingsgraad hebben. Enerzijds het – na afdekking resterende – renterisico: een renteschok van -1% leidt tot een daling van de dekkingsgraad van 99,1% naar 92,2%.

Anderzijds het aandelenrisico: koersschokken tussen -30% en -40% voor verschillende investeringen zouden in een dekkingsgraad van 87,6% resulteren. In het verlengde hiervan is de dekkingsgraad ook zeer gevoelig voor een combinatie van de twee risico's. PMT volgt deze gevoeligheid met behulp van scenarioanalyses. Ook staat in de risicoparagraaf van de jaarrekening hoe PMT deze risico's beheerst, onder andere via risicoafdekking (rente en valuta) of door spreiding over verschillende beleggingscategorieën, regio's en sectoren.

UITVOERING BIJ MN

PMT heeft vrijwel alle operationele activiteiten op het gebied van pensioenuitvoering en vermogensbeheer uitbesteed aan MN. Over 2019 gaat het om een dienstverlening van in totaal € 80 miljoen (pensioenbeheer: € 43 miljoen; vermogensbeheer € 37 miljoen).

De beheersing van het uitbestedingsrisico aan MN is daarom van groot belang en is vormgegeven in een uitbestedingsbeleid. Daarbij maakt PMT onderscheid tussen de gebruikelijke onderdelen als de monitoring van de lopende uitbesteding (met behulp van diverse rapportages, service level agreements) en jaarlijkse overeenkomsten als het beleggingsplan. Ook de ISAE 3402 verklaring die toeziet op de financiële verslaglegging laat zien in hoeverre MN de lopende uitvoering conform de wensen en eisen van PMT uitvoert.

Sinds de verzelfstandiging van MN in 2001 heeft PMT de sturing van de uitvoeringsrelatie steeds aangepast aan de ontwikkelingen in de maatschappij, de ontwikkelingen in de sector Metaal en Techniek en de ontwikkelingen van de MN-organisatie. Door het beleid mee te ontwikkelen in de tijd blijft PMT *in control* over de uitbesteding en de hiermee samenhangende risico's. Dit uit zich onder andere in de nauwe betrokkenheid van PMT bij de herinrichting van de topstructuur van MN en bij het programma voor de fundamentele vernieuwing van de pensioenadministratie waarmee MN in 2018 is gestart.

GECONSOLIDEERDE JAARREKENING

Per medio 2017 zijn de stemrechten van de aandelen MN volledig in lijn gebracht met het aandeel certificaten van PMT van 78,3%. Omdat PMT en MN daardoor samen een groep vormen, is er sprake van een fiscale eenheid voor de btw en geldt tevens de verplichting tot consolidatie van de jaarrekening van MN. Dit heeft alleen te maken met verslaglegging en raakt de uitbestedingsrelatie of de strategische samenwerking niet.

VERNIEUWING PENSIOENADMINISTRATIE

PMT verwacht van MN een moderne, robuuste pensioenadministratie, die in staat is de toekomstige ontwikkelingen in de pensioensector efficiënt op te vangen. In het afgelopen jaar is MN gestart met de realisatie van de eerste onderdelen. Ondanks een succesvolle test in oktober 2019 is er tot op heden nog geen nieuwe functionaliteit in productie genomen. De zorgen over een tijdige levering van de gewenste vernieuwing zijn voor het bestuur nog niet afgenomen. Uitvoerige analyses maken duidelijk dat de omvang en de complexiteit van het vraagstuk om de pensioenadministratie te vernieuwen, groot is. Na opnieuw een onverwachte vertraging einde 2019 heeft PMT zijn afstemming met MN geïntensiveerd op drie thema's: de levering van eindproducten, de risicobeheersing en het vermogen van de MN-organisatie om de vernieuwing daadwerkelijk vorm te geven. Gezien het belang van dit programma voor PMT voert het bestuur van PMT ook constructief overleg met de toezichthouder DNB, die inmiddels heeft aangekondigd zijn toezicht op het vernieuwingstraject te zullen intensiveren.

RISICOMANAGEMENT BIJ MN

PMT steunt bij de risicobeheersing ook op het risicobeheer zoals dat bij MN is ingericht. MN voert immers de belangrijkste operationele processen uit voor PMT (vermogensbeheer en pensioenbeheer). Het is daarbij essentieel dat de risicomanagementfunctie onafhankelijk binnen de MN-organisatie is geplaatst. De risicomanagement functie van MN moet rechtstreeks contact kunnen hebben met PMT en, meer in het bijzonder, de hiervoor bestemde bestuurscommissie Financiën & Risico's (CFR).

UITBESTEDING VERMOGENSBEHEER

MN is de fiduciaire vermogensbeheerder van PMT, maar beheert ook circa de helft van het PMT-vermogen in specifieke beleggingsmandaten die door PMT zijn verstrekt. PMT heeft – naast het formele contract – zijn uitvoeringsbeginselen ten aanzien van de samenwerking met MN vastgelegd. Het gaat dan bijvoorbeeld om de selectie en monitoring van de vermogensbeheerders van PMT door MN, de aanwezigheid van MN bij de bestuurlijke PMT Commissie Beleggingen of de governance van de portefeuilleaansturing. Dit is vastgelegd in het strategisch beleggingskader van PMT. Voor MN Vermogensbeheer is een ISAE 3402 type 2-rapportage over 2019 ontvangen met een beperking. Uit nadere analyse is echter gebleken dat deze geen betrekking heeft op PMT.

UITBESTEDING PENSIOENBEHEER

De uitvoering van de pensioenadministratie is uitbesteed aan MN. De voorwaarden daarvoor zijn contractueel bepaald. Daarnaast is vooral de bedrijfsuitvoeringsovereenkomst en het pensioenreglement van PMT richtinggevend voor de gewenste uitvoering. De diensten van MN aan PMT zijn verder gespecificeerd in een dienstencatalogus. PMT voert periodiek overleg met de hoofddirectie van MN over de uitvoeringspraktijk en beleidsmatige aangelegenheden in de bestuurscommissie Pensioenen (CPS). Over 2019 heeft MN aan PMT een ISAE 3402 type-2 rapportage afgegeven voor MN Pensioenbeheer zonder beperkingen.

INTEGRITEITSRISICO EN COMPLIANCE

Risicomanagement heeft ook betrekking op het bewaken van de integriteit. In 2018 heeft PMT de beheersing hiervan naar een hoger niveau gebracht en deze ontwikkeling in 2019 voortgezet middels:

- Actualisatie van de SIRA (Systematische Integriteitsrisico Analyse) en vastlegging van de integriteitsrisico's en beheersmaatregelen door het bestuur
- Actualisatie van het integriteitsbeleid en de direct daaraan gerelateerde documenten, zoals de gedragscode van PMT
- Uitvoering van het door de externe compliance officer (EXCO) opgestelde monitoringplan, inclusief rapportage van de uitkomsten aan de CFR
- Het realiseren van awareness aangaande belangenverstremming, privacy en cybercrime voor het bestuur en het bestuursbureau.

PMT is eindverantwoordelijk voor alle werkzaamheden die MN namens PMT uitvoert. PMT verzekert zich er daarom van dat MN voldoende in control is over de integriteitsrisico's die MN loopt bij het uitvoeren van de werkzaamheden voor PMT en dat MN ook de integriteitregels van PMT in acht neemt. PMT doet dit door aan MN Compliance kenbaar te maken welke elementen van het legal framework – inclusief integriteitsrisico's – PMT gemonitord wil zien.

De monitoring en rapportage is door MN hierop aangescherpt, maar verdient nog verdere verbetering. Daarnaast worden op basis van diverse beleidsdocumenten en het uitbestedingsbeleid verdere eisen gesteld aan de uitvoering door MN.

PMT is met MN overeengekomen dat MN jaarlijks een verklaring integriteit opstelt. Met deze verklaring legt MN verantwoording af aan PMT over de beheersing van de door MN geïnventariseerde integriteitsrisico's. Hierdoor verkrijgt PMT naast de reguliere ISAE 3402 verklaringen van de directie van MN zekerheid van MN over de mate van de beheersing van de aan integriteit gerelateerde risico's.

COMPLIANCE

Een ander onderdeel van de beheersing van integriteitsrisico's is het zogenoemde complianceprogramma. Belangrijke pijlers van dit programma zijn de gedragscode (inclusief insiderregeling), het integriteitsbeleid en monitoring van de sanctiewetgeving.

PMT heeft een externe compliance officer die jaarlijks toetst of het complianceprogramma en in het bijzonder de gedragscode worden nageleefd. In 2019 voerde Charco & Dique, na een intensieve selectieprocedure, deze activiteiten voor het eerst voor PMT uit. De externe compliance officer monitort ook de werking van de afdeling Compliance van MN. Kijk voor meer informatie in de Gedragscode die PMT hanteert (www.bpmt.nl/downloads/reglement).

Voor wat betreft compliance betroffen de belangrijkste ontwikkelingen op het vlak van wet- en regelgeving de implementatie van IORP II. In het kader van naleving van de IORP II regelgeving zijn de volgende stappen gezet:

- De sleutelfuncties Actuariële functie, Risicobeheer en Interne Audit zijn ingericht inclusief de door DNB goedgekeurde benoemingen van deze functies en het opstellen van charters en functiebeschrijvingen
- Een nieuwe bestuurscommissie is opgericht: de Commissie Interne Audit (CIA)
- Het '3 lines of defense' principe is toegepast op de verschillende bestuurscommissies en het principe is aangescherpt ten aanzien van het bestuursbureau
- Het rapportage format voor de Eigen Risico Beoordeling (ERB) is opgesteld in samenwerking met de risicomanager van andere grote bedrijfstakpensioenfondsen en heeft geresulteerd in een nieuwe standaard: een Good Practice document voor de ERB. Dit document is gedeeld met de overige Nederlandse pensioenfondsen via de Pensioenfederatie op de Themabijeenkomst ERB.

NALEVING AVG EN GEDRAGSLIJN VERWERKING PERSOONS-GEGEVENS PENSIOENFONDSEN PENSIOENFEDERATIE

PMT heeft in het kader van de Algemene Verordening Gegevensverwerking (AVG) sinds 2018 een Privacy Officer aangesteld, die toezicht houdt op de naleving van de AVG-richtlijn.

Per 1 juli 2019 heeft de Pensioenfederatie een gedragslijn Verwerking persoonsgegevens pensioenfondsen vastgesteld. PMT onderschrijft deze gedragslijn en draagt zorg voor de naleving daarvan. Bij uitvoeringsorganisatie MN is een Functionaris Gegevensbescherming aangesteld en vindt regulier afstemming en overleg plaats.

In 2019 zijn er 27 meldingsplichtige datalekken geweest. Deze zijn verwerkt in het register Datalekken van de Autoriteit Persoonsgegevens. Een aantal datalekken is veroorzaakt door een wijziging in de techniek of een technische storing. In deze gevallen zijn bij ontdekking onmiddellijk maatregelen genomen om dit in de toekomst te voorkomen.

Een andere maatregel is het invoeren van een nieuw e-mail beleid wat onder meer inhoudt dat er geen documenten onbeveiligd verzonden mogen worden via de mail. Tegelijkertijd is het deelnemersportaal uitgebreid met een berichtenbox, waarin de documenten voor de deelnemers zoveel mogelijk worden geplaatst, zodat verzending per mail hiervan niet meer noodzakelijk is.

De meeste datalekken zijn veroorzaakt door menselijk handelen. In het verslagjaar zijn alle medewerkers van de uitvoeringsorganisatie geattendeerd op het belang van zorgvuldig werken en de wijze waarop zij datalekken kunnen melden. De awareness bij de medewerkers maakt ook dat er meer datalekken worden gemeld.

7 PENSIOEN OP VERANTWOORDE WIJZE

PMT koppelde aan de ambitie pensioen op verantwoorde wijze de volgende doelstellingen voor 2019 als het gaat om het beleggingsbeleid:

- Het aandeel van de aandelenportefeuille dat bijdraagt aan de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties is gelijk of groter dan in 2018
- PMT zet zich in om de afspraken/doelstellingen uit het klimaatakkoord van Parijs te realiseren

DOELSTELLINGEN BEHAALD

PMT behaalde de voor 2019 gestelde doelstellingen. Het deel van de aandelenportefeuille dat bijdraagt aan de SDG's laat een stijging zien ten opzichte van 2018. Daarnaast concretiseerde PMT de doelstelling om bij te dragen aan de realisatie van het klimaatakkoord van Parijs door de ondertekening van het Commitment van de financiële sector en ondersteuning van de EU Green Deal.

Een samenvatting van het verantwoord beleggen beleid van PMT is terug te vinden op de website van PMT. Ook geeft PMT jaarlijks een verantwoord beleggen jaarverslag uit. Daarnaast hecht PMT belang aan beleggen in Nederland: 10,6% van de totale portefeuille bestaat uit beleggingen in Nederland.

PMT STRATEGISCHE AANDELENPORTEFEUILLE

PMT wil zelf bepalen waar het in belegt en waarom en dit kunnen uitleggen aan deelnemers en de maatschappij. Daarom belegt PMT bijvoorbeeld niet in een aandelenfonds dat door een andere partij is samengesteld, maar wil PMT vanuit de eigen doelstellingen en beginselen regels bepalen over de manier waarop PMT investeert. De identiteit van het pensioenfonds en de achterban worden zo zichtbaar in de manier waarop PMT belegt.

Eind 2018 introduceerde PMT de nieuwe Strategische Aandelenportefeuille voor aandelen in ontwikkelde landen. In deze portefeuille staat rendement voorop en wordt alleen geïnvesteerd in ondernemingen die voldoen aan de financiële en principiële (ESG-) criteria van PMT. De mening van deelnemers heeft daarbij een belangrijke rol gespeeld. De randvoorwaarden die PMT stelt, zijn:

- Ondernemingen moeten voldoen aan wet- en regelgeving
- PMT wil niet investeren in de tabaks-, bont-, adult entertainment- en wapenindustrie; deze uitgesloten sectoren zijn ook elders in de portefeuille uitgesloten
- PMT gelooft dat alleen bedrijven die een goede bedrijfsvoering hebben en daarin rekening houden met milieu, mens en maatschappij op lange termijn goed presteren
- PMT investeert niet in sectoren waar PMT al op een andere manier risico loopt, zoals bepaalde bedrijven in de financiële sector
- PMT wil alleen beleggen in ondernemingen die geen hoge faillissementskansen of slechte financiële kenmerken hebben.

Op basis van deze kenmerken heeft PMT zelf een index vastgesteld. Ondernemingen maken alleen deel uit van de PMT-aandelenportefeuille als ze aan al deze vijf voorwaarden voldoen. Daardoor weet PMT beter dan andere vermogensbeheerders in welke ondernemingen wordt belegd en waarom.

In maart 2019 sprak PMT met groepen actieve deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers over het beleggingsbeleid in het algemeen en de nieuwe aandelenstrategie. Samenvattend bleek uit de gesprekken dat het beleggingsbeleid van PMT goed aansluit bij de wensen van deelnemers: een goed rendement, niet meer risico nemen dan nodig is en zoveel mogelijk verantwoord beleggen passend bij dit rendement.

Bij de strategieherziening voor de aandelenportefeuille opkomende landen heeft PMT in 2019 onderzocht of de selectiecriteria die voor de PMT Strategische Aandelenportefeuille wordt gebruikt ook passend zijn voor deze portefeuille. Dit onderzoek wordt in 2020 afgerond, waarna naar verwachting de nieuwe strategie voor aandelen opkomende landen kan worden geïmplementeerd.

PMT DRAAGT BIJ AAN BEHALEN SDG'S

Als wereldwijde belegger belegt PMT in bijna alle sectoren en in veel landen. Daarmee opereert PMT in een bredere, nationale en internationale context van socio-economische kansen en problemen. De Verenigde Naties (VN) hebben de grootste socio-economische thema's van de 21ste eeuw ondergebracht in een set van zeventien wereldwijde duurzaamheidsdoelstellingen: de zogenaamde Sustainable Development Goals (SDG's). Deze doelstellingen zijn onder te verdelen in verschillende grote thema's zoals armoede, mensenrechten, klimaatverandering, werkgelegenheid en economische groei, veiligheid en een goed rechtssysteem. Het streven van de VN is om deze doelstellingen in 2030 te bereiken of in ieder geval te benaderen.

Investerings in bedrijven die bijdragen aan de SDG's worden Sustainable Development Investments (SDI's) genoemd. Beleggingen die de SDG's bevorderen, kunnen worden gedaan in verschillende beleggingscategorieën.

In de portefeuille van PMT bevindt zich een veelvoud aan ondernemingen die een duidelijke bijdrage leveren aan het behalen van de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties. In het [verantwoord beleggen jaarverslag](#) komen enkele voorbeelden daarvan aan de orde.

SDI-EXPOSURE PMT-PORTEFEUILLE

PMT meet sinds eind 2017 in hoeverre de bedrijven waarin PMT belegt bijdragen aan de SDG's. Dit wordt de SDI-exposure genoemd. Sinds 2017 is er sprake van een stijging van de SDI-exposure.

In 2019 heeft PMT een SDI-meting laten uitvoeren waarin is onderzocht in hoeverre bedrijven waarin wordt belegd, in 2019 bijdragen aan de SDG's. De totale SDI-exposure van de PMT-portefeuille per 31 december 2018 bedroeg 9,4% van de totale portefeuille van PMT. Begin 2020 heeft PMT eenzelfde meting over 2019 laten uitvoeren. De totale SDI-exposure van de PMT-portefeuille per 31 december 2019 is vastgesteld op 11,2% van de totale PMT-portefeuille.

SDI-EXPOSURE PMT-PORTEFEUILLE

Ultimo 2017	8,9%
Ultimo 2018	9,4%
Ultimo 2019	11,2%

KLIMAATAKKOORD FINANCIËLE SECTOR EN EU GREEN DEAL

PMT ondertekende in juli 2019 als één van de ruim 50 andere partijen (banken, verzekeraars, pensioenfondsen en vermogensbeheerders) het 'Commitment van de financiële sector', waarmee de partijen beloven een bijdrage te gaan leveren aan het Klimaatakkoord. PMT is een van de grotere partners onder de ondertekenaars.

Met de ondertekening zegt de financiële sector toe actie te ondernemen om voor alle relevante beleggingen de CO₂-voetafdruk te meten, te streven naar een volledig beeld van de impact van de beleggingen, om onderling ervaringen te delen, resultaten vergelijkbaar te maken en stappen te zetten om de meting te verbeteren en te verdiepen.

Alle ondertekenaars zeggen daarnaast toe om uiterlijk in 2022 actieplannen op te stellen waarin reductiedoelstellingen zijn opgenomen om de negatieve gevolgen van hun beleggingen te beperken. Daarmee dragen zij bij aan het bereiken van de klimaatdoelstellingen van Parijs. De rapportage van de financiële sector zal jaarlijks samen met alle andere rapporten vanuit het Klimaatakkoord aan de Tweede Kamer worden aangeboden. De toezeggingen in het Commitment zijn niet vrijblijvend. De inzet van de financiële sector wordt continu gemonitord en de afspraken worden elke vijf jaar opnieuw beoordeeld.

Daarnaast ondersteunt PMT de 'Green Deal' die in december 2019 is gepresenteerd door het Europese Parlement. Het pakket aan maatregelen heeft als doel om de netto uitstoot van Europa per 2050 tot nul te reduceren. PMT en een aantal andere grote investeerders in de International Investors Group on Climate Change (IIGCC) drongen al eerder bij Europese regeringsleiders aan op het ontwikkelen van een meer ambitieus klimaatbeleid.

CO₂-UITSTOOT: TOTALE UITSTOOT AANDELENPORTEFEUILLE GEDAALD, PER GEÏNVESTEERDE EURO LICHTE STIJGING

De jaarlijkse meting van de CO₂-uitstoot vindt plaats aan de hand van de gegevens over het voorgaande kalenderjaar: in 2019 is de uitstoot berekend over de aandelenportefeuille per eind 2018.

De CO₂-uitstoot van de aandelenportefeuille van PMT per geïnvesteerde euro is in 2018 licht gestegen. Dit wordt veroorzaakt door een relatief sterke daling van de waarde van de aandelen eind 2018.

De totale uitstoot van de portefeuille is echter gedaald. PMT zal de ondernemingen met de hoogste CO₂-uitstoot aanspreken op verandering dan wel op termijn tot desinvestering overgaan. De verwachting is dat bij de volgende meting een daling van de CO₂-uitstoot per geïnvesteerde euro wordt bereikt.

Het jaarlijks meten van de CO₂ voetafdruk – de zogenaamde *carbon footprint* – van de aandelenportefeuille is onderdeel van het klimaatbeleid van PMT en maakt ook deel uit van de afspraken in de Montréal Pledge die PMT tijdens de klimaatop in 2015 ondertekende.

VERLOOP CO ₂ -UITSTOOT	ULTIMO	2019	2018	2017	2016	2015
Waarde aandelen in 1.000 miljoen euro		17,2	21,2	20,2	17,9	16,1
CO ₂ -uitstoot scope 1+2 (tCO ₂ e)		3.135.249	3.748.631	3.967.801	3.636.513	3.728.640
CO ₂ -uitstoot scope 1+2 per EUR 100 geïnvesteed vermogen		18,2	17,7	19,7	20,3	23,2
Vermindering CO ₂ -uitstoot in % t.o.v. 2015		-21,6%	-23,7%	-15,1%	-12,5%	-

Toelichting: De CO₂-uitstoot van organisaties wordt gemeten volgens de richtlijnen van het Greenhouse Gas Protocol. Onder 'scope 1' vallen de emissies (uitstoot) die een onderneming zelf uitstoot door mobiliteit, verwarmen en koelen van het kantoor en andere zaken die energie nodig hebben. Bij een productiebedrijf valt het energiegebruik van machines en computers daar ook onder. Onder 'scope 2' vallen de emissies die de onderneming zichzelf moet berekenen vanwege het inkopen van energie. Die energie wordt door een andere partij opgewekt, maar de CO₂ die vrijkomt door die opwekking moet door de gebruiker naar verhouding van zijn energie-inkoop worden meegenomen in zijn CO₂-voetafdruk.

OVERIGE INITIATIEVEN

PMT is een van de ondertekenaars van het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB)-convenant dat Nederlandse pensioenfondsen eind december 2019 afsloten met maatschappelijke organisaties (non-gouvernementele organisaties, kortweg ngo's), vakbeweging en overheid om verantwoord te beleggen en misstanden in de productieketen te voorkomen. De afspraken die in het IMVB-convenant zijn gemaakt, sluiten goed aan op het verantwoord beleggen beleid van PMT. In 2019 werkte PMT mee aan de verdere uitwerking van het convenant en aan de selectie van bedrijven om een gezamenlijke dialoog mee te starten.

Aan de hand van het raamwerk van de Task Force on Climate-related Financial Disclosure (TCFD) rapporteert PMT over de kansen en risico's voor zijn beleggingen die ontstaan door klimaatverandering en over de manier waarop PMT daarmee omgaat. Dit kunnen financiële kansen en risico's zijn voor de beleggingen, maar ook fysieke gebeurtenissen die deze risico's beïnvloeden.

Toezichthouder De Nederlandsche Bank (DNB) onderschrijft het TCFD-raamwerk. PMT publiceerde in 2017 als een van de eerste pensioenfondsen in Nederland een TCFD-rapportage, in de hoop daarmee ook andere institutionele beleggers, vermogensbeheerders en de bedrijven waarin PMT belegt aan te zetten tot het publiceren van vergelijkbare informatie. Het gaat om het bevorderen van transparantie in de gehele beleggingsketen. De TCFD-rapportage over 2019 is als bijlage opgenomen in het PMT verantwoord beleggen jaarverslag 2019. De rapportage is ook te vinden op de website van PMT (<http://pmt-vb-jaarverslag.nl/2019>).

In oktober 2019 ondertekende PMT de Tobacco-Free Finance Pledge: een oproep aan banken en beleggingsmaatschappijen om te stoppen met beleggingen in tabak. Dit is een initiatief van de United Nations Environment Programme Finance Initiative. PMT is ervan overtuigd dat de financiële sector een positieve rol kan spelen bij de aanpak van mondiale gezondheidsprioriteiten en kan bijdragen aan een tabaksvrije wereld. De ondertekening past in het beleid van PMT om niet meer in de tabaksindustrie te beleggen.

TOPSCORES IN BENCHMARKS

PMT heeft voor het derde opeenvolgende jaar een topscore behaald in het jaarlijkse onderzoek van de United Nations for Responsible Investment (UNPRI) naar het gevoerde verantwoord beleggen beleid. PMT heeft op alle onderdelen een A+ of een A score behaald (op een schaal van E tot A+). Daarmee behoort PMT tot de kopgroep van de aangesloten institutionele beleggers.

Ook behaalde PMT in 2019 opnieuw een hoge score in de prestaties op het gebied van verantwoord beleggen: het fonds handhaafde de vier sterren notering in de VBDO-benchmark 2019 en behoort daarmee tot de top 5 van verantwoorde beleggers in Nederland. Maximaal zijn vijf sterren haalbaar. De Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) beoordeelt jaarlijks de prestaties van Nederlandse pensioenfondsen op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen. Het onderzoek van VBDO gaat in op onderwerpen als beleggingsbeleid, implementatie van het beleid, governance en toerekenbaarheid ('accountability'). De totale score steeg van 4,1 in 2018 naar 4,2 in 2019.

BELEGGEN IN NEDERLAND

PMT hecht belang aan beleggen in Nederland. Zowel tijdens het opbouwen van hun pensioen als tijdens hun pensionering zijn de deelnemers van PMT doorgaans verbonden met Nederland. Een gezonde Nederlandse economie en een bloeiend bedrijfsleven, met bijbehorende werkgelegenheid, komt hen ten goede. PMT wil bijdragen aan het bevorderen van economische groei en werkgelegenheid in Nederland. Bovendien geeft PMT hiermee invulling aan zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid. Uiteraard blijft een goed rendement op de investeringen daarbij voorop staan.

PMT belegt in Nederland vooral in:

- **Vastgoed (woningen)**

Door te beleggen in vastgoed kan PMT zorgen voor omzet en werkgelegenheid voor ondernemingen die bij PMT zijn aangesloten, zoals installatiebedrijven, metaalbewerkingsbedrijven, centrale-verwarmingsbedrijven, elektrotechnische bedrijven en isolatiebedrijven. Daarbij vormen woningen in het middelhoge huursegment – huurprijzen tot maximaal € 720,42 voor eenpersoonshuishoudens en maximaal € 1.000,00 voor meerpersoonshuishoudens – een belangrijk speerpunt. PMT speelt met het concept ‘betaalbare huur’ in op de groeiende vraag naar kwalitatief goede, betaalbare huisvesting.

- **Hypotheke**

PMT is in 2014 samen met twee andere pensioenfondsen gestart met het verstrekken van Nederlandse hypotheke. Dat vindt plaats via het label Munt Hypotheke. PMT kiest voor de verstrekking van hypotheke met NHG-garantie en niet-NHG hypotheke met een laag risicoprofiel. Deze hypotheke leveren meer rendement op dan staatsobligaties. Daarnaast geeft het onderpand extra zekerheid. Bovendien investeert PMT zo nog eens extra in de Nederlandse economie.

- **Bedrijfsleningen**

PMT bevordert kansrijke initiatieven van bedrijven via het Bedrijfsleningenfonds. Dit fonds neemt deel in leningen die banken wel willen, maar niet geheel kunnen verstrekken aan gezonde ondernemingen. Bijvoorbeeld omdat de banken al te veel financiering hebben uitstaan op de onderneming of in de sector waarin de onderneming actief is. Doordat het fonds een deel van de financiering op zich neemt (het andere deel nemen de banken zelf), ontstaat ruimte om een groter bedrag aan de onderneming te verstrekken.

- **Nederlandse start-ups**

Sinds januari 2019 neemt PMT deel in een nieuw investeringsfonds, Innovation Industries. Dit fonds richt zich vooral op jonge spin-offs van universiteiten. Hiermee wil PMT voorkomen dat veelbelovende start-ups worden opgekocht door grote buitenlandse techbedrijven waardoor kennis naar het buitenland verdwijnt. Met het fonds kan PMT impact hebben op ontwikkelingen in innovatie én het scheppen van werkgelegenheid. Innovation Industries werkt nauw samen met de technische universiteiten in Enschede, Delft, Eindhoven en Wageningen en met TNO.

8 KOSTEN

PMT koppelde aan de ambitie pensioen op verantwoorde wijze de volgende doelstellingen voor 2019 als het gaat om kosten:

- De kosten voor pensioen- en vermogensbeheer liggen onder het gemiddelde van de door PMT gestelde benchmarken en zijn niet hoger dan de kosten in 2018 of 2017 indien die lager zijn

DOELSTELLING 2019 GROTENDEELS BEHAALD

Hoewel de totale kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling licht zijn gestegen, zijn de kosten per deelnemer gedaald ten opzichte van 2018. De totale pensioenbeheerkosten per actieve deelnemer en pensioengerechtigde lagen € 11,- lager dan de CEM-benchmark. De totale vermogensbeheerkosten ten opzichte van het gemiddeld belegd vermogen zijn iets gedaald. Net als de afgelopen jaren lag het kostenniveau van PMT opnieuw rond het gemiddelde van de vergelijkingsgroep van de CEM-benchmark. PMT concludeert op basis hiervan dat de doelstellingen voor 2019 grotendeels zijn behaald.

KOSTEN PENSIOENUITVOERING

Vrijwel alle kosten van PMT zijn terug te voeren op de twee kernactiviteiten van PMT: de pensioenuitvoering en het vermogensbeheer.

De pensioenuitvoeringskosten zijn verdeeld in twee onderdelen:

- De kosten voor de uitbesteding aan uitvoeringsorganisatie MN
- De besturingskosten van PMT voor pensioenbeheer

UITSPLITSING KOSTEN PENSIOENUITVOERING	ULTIMO	2019	2018
	X € 1 duizend	X € 1 per deelnemer	X € 1 duizend
REGULIER			
Pensioenuitvoering MN	42.590	66,02	42.084
PMT Bestuur/bestuursbureau (incl. toezicht)	5.706	8,85	5.218
TOTAAL PENSIOENUITVOERINGSKOSTEN	48.296	74,87	47.302

KOSTEN PER DEELNEMER BIJNA KWART LAGER DAN IN 2015

De totale kosten voor het uitvoeren van de pensioenregeling bedroegen in 2019 € 48,3 miljoen (2018: € 47,3 miljoen). Dit betekent een stijging van de kosten van circa 2% ten opzichte van 2018. De kosten per deelnemer zijn echter wel gedaald van € 75,02 per deelnemer in 2018 naar € 74,87 in 2019. Dit komt door een groter aantal deelnemers in 2019. Ten opzichte van de kosten per deelnemer in 2015 is er sprake van een daling van bijna 24% (€ 98,36 per deelnemer in 2015).

Jaarlijks onderzoekt een extern, gespecialiseerd bureau (CEM) het kostenniveau van PMT via benchmarkanalyses. De focus ligt daarbij op een vergelijking van de reguliere pensioenuitvoeringskosten van PMT met vergelijkbare grote pensioenfondsen in Nederland. De afgelopen jaren lag het kostenniveau van PMT steeds onder of op het gemiddelde van de vergelijkingsgroep.

In 2019 bedroeg het gemiddelde (CEM) kostenniveau van PMT € 75 per actieve deelnemer en pensioengerechtigde, ten opzichte van € 86 in de benchmark. PMT vindt het belangrijk om op de lange termijn een lager kostenniveau te houden dan de benchmark.

KOSTEN VERMOGENSBEHEER

PMT wil een zo volledig en helder mogelijk inzicht geven in de kosten die het fonds maakt voor het vermogensbeheer. Niet alleen omdat de deelnemers in toenemende mate inzicht vragen in de kosten van pensioen, maar ook omdat goed inzicht een scherpe en kritische sturing op kosten beter mogelijk maakt. PMT streeft continu naar het vergroten van transparantie van de kosten van vermogensbeheer en het omlaag brengen van het kostenniveau.

KOSTENNIVEAU VERMOGENSBEHEER OP BENCHMARK

De presentatie van de kosten van vermogensbeheer is gebaseerd op de ‘Aanbevelingen uitvoeringskosten, nadere uitwerking kosten vermogensbeheer’ van de Pensioenfederatie. De kosten staan niet op zichzelf, maar zijn onlosmakelijk verbonden met het beleggingsbeleid en de behaalde rendementen. Om te kunnen beoordelen of de gemaakte kosten ‘passend’ zijn, legt PMT de relatie tussen kosten, risicoprofiel, rendementspotentieel en de beleggingsfilosofie van het fonds. Ook voor vermogensbeheer laat PMT jaarlijks een extern, gespecialiseerd bureau (CEM) zijn kostenniveau onderzoeken via benchmarkanalyses. De focus ligt daarbij op een vergelijking van de vermogensbeheerkosten van PMT met andere vergelijkbare grote pensioenfondsen in Nederland. De afgelopen jaren lag het kostenniveau van PMT steeds rond het gemiddelde van de vergelijkingsgroep.

TOTALE BEHEERSKOSTEN GESTEGEN

In 2019 is het gemiddeld belegd vermogen van PMT gestegen van € 72,2 miljard naar € 81,5 miljard. De totale beheerkosten in absolute bedragen stegen van € 310 miljoen in 2018 naar € 361 miljoen in 2019. Ten opzichte van het gemiddeld belegd vermogen zijn de totale beheerkosten van de portefeuille licht gestegen (0,442% in 2019) ten opzichte van 2018 (0,429%). De beleggingscategorie private equity was met een aandeel van 58% de belangrijkste bron van de kosten, wat met name het gevolg was van de prestatievergoedingen waar een rendement van 12% werd behaald.

De beleggingscategorie private equity wordt grotendeels actief beheerd en kent daarom hogere beheervergoedingen dan passief beheerde onderdelen van de portefeuille. De totale transactiekosten (operationele transactiekosten en strategische herallocaties samen) komen met 0,085% in 2019 hoger uit dan in 2018 (0,070%). In 2019 bedroeg de huidige en toekomstige prestatievergoeding voor externe vermogensbeheerders 0,189% (2018: 0,173%). Vanaf 2014 worden naast de daadwerkelijk betaalde prestatiefees ook de ongerealiseerde, toekomstige prestatiefees meegenomen. Prestatieafhankelijke vergoedingen aan vermogensbeheerders zijn vaak gekoppeld aan langere tijdsperiodes dan één jaar, waarbij periodes van zes jaar en langer geen uitzondering zijn. Pas na deze periode kan de definitieve omvang van de prestatievergoeding worden bepaald.

Als een extra rendement in het verslagjaar is behaald, worden ook toekomstige prestatievergoedingen daaraan toegerekend. Prestatievergoedingen waren in 2019 vooral van toepassing in de categorie private equity.

Naast de bovenstaande kostencategorieën maakt PMT ook een schatting van de 'doorkijk' naar de operationele kosten in de onderliggende beleggingsfondsen. Dit sluit aan bij de aanbevelingen van de Pensioenfederatie. In 2019 bedroegen de operationele kosten in de onderliggende beleggingsfondsen ongeveer 0,028% (2018: 0,028%).

De totale integrale beheerkosten van het vermogensbeheer bedroegen in 2019 circa 0,555% van het gemiddeld beheerd vermogen (2018: 0,528%). In 2019 kwamen de relatieve vermogensbeheerkosten daarmee net iets hoger uit dan in 2018.

ONTWIKKELING TOTALE KOSTEN VERMOGENSBEHEER (X €1 MILJOEN / IN % TEN OPZICHTE VAN HET GEMIDDELD BELEGD VERMOGEN)	2019		2018		2017		2016		2015	
	€	%	€	%	€	%	€	%	€	%
DIRECTE KOSTEN	82,4	0,101%	86,6	0,120%	90,1	0,130%	93,6	0,142%	87,2	0,142%
Vaste beheerkosten	78,2	0,096%	82,4	0,114%	85,6	0,124%	91,7	0,139%	86,2	0,140%
Incidentele kosten	4,2	0,005%	4,2	0,006%	4,5	0,007%	1,9	0,003%	1,0	0,002%
IN FONDSEN VERWERKTE KOSTEN	268,0	0,329%	218,2	0,302%	177,7	0,257%	157,4	0,239%	174,8	0,284%
Vaste beheerkosten	114,0	0,140%	93,4	0,129%	82,1	0,119%	76,0	0,115%	67,9	0,111%
Prestatieafhankelijke kosten	154,0	0,189%	124,8	0,173%	95,6	0,138%	81,5	0,124%	106,9	0,174%
OVERIGE KOSTEN	10,1	0,012%	5,0	0,007%	5,4	0,008%	7,2	0,011%	11,2	0,018%
Kosten custody, advies, controle, bestuursbureau	10,1	0,012%	5,0	0,007%	5,4	0,008%	1,5	0,002%	6,1	0,010%
In fondsen verwerkte kosten	0,0	0,000%	0,0	0,000%	0,0	0,000%	5,7	0,009%	5,1	0,008%
TOTAAL BEHEERKOSTEN	360,5	0,442%	309,9	0,429%	273,2	0,395%	258,3	0,392%	273,2	0,445%
TRANSACTIEKOSTEN	69,6	0,085%	50,8	0,070%	44,3	0,064%	51,8	0,079%	58,8	0,096%
Agv Operationeel Portefeuillebeheer	57,5	0,071%	41,1	0,057%	42,6	0,062%	51,4	0,078%	41,3	0,067%
Agv Strategische Herschikking	12,1	0,015%	9,7	0,013%	1,6	0,002%	0,5	0,001%	17,5	0,028%
DOORKIJK NAAR KOSTEN VERWERKT IN ONDER- LIGGENDE BELEGGINGS- FONDSEN	22,4	0,028%	20,4	0,028%	19,5	0,028%	17,2	0,026%	18,7	0,030%
In fondsen verwerkte kosten	22,4	0,028%	20,4	0,028%	19,5	0,028%	17,2	0,026%	18,7	0,030%
INTEGRALE BEHEERKOSTEN	452,5	0,555%	381,0	0,528%	337,0	0,488%	327,4	0,497%	350,7	0,571%
GEMIDDELD BELEGD VERMOGEN EN BEHAALD NETTO RENDEMENT OVER KALENDERJAAR	81.504,8	18,40%	72.158,3	0,21%	69.106,2	4,06%	65.870,7	10,96%	61.446,0	2,29%

9 VOORUITBLIK

MAATREGELLEN RONDOM COVID-19 VIRUS

Eind februari 2020 werd duidelijk dat ook Nederland getroffen werd door het Covid-19 virus (ook ‘Coronavirus’ genoemd). Op dat moment waren er twee besmettingen gemeld. Dat was voor PMT het moment, om in samenwerking met MN, voorzorgsmaatregelen te gaan treffen. Deze maatregelen waren enerzijds gericht op het voorkomen van verspreiding van het virus onder de medewerkers van beide organisaties en anderzijds op de continuering van de dienstverlening.

CONTINUÏTEIT DIENSTVERLENING GEWAARBORGD

Er zijn vergaande maatregelen getroffen om de dienstverlening aan deelnemers tijdens de Corona-pandemie onverminderd te kunnen voortzetten. Daarbij staat het continueren van alle bedrijfskritische processen centraal.

Als onderdeel van de standaard risicobeheersing van PMT beschikt MN over continuïteitsplannen waarin onder meer vermeld staat wat er minimaal nodig is aan mensen en systemen om de dienstverlening te kunnen voortzetten tijdens onvoorziene omstandigheden. Deze plannen voor de pensioenadministratie, vermogensbeheer en informatievoorziening zijn getoetst aan de risico's van de Covid-19 uitbraak. In de periode 2 tot 6 maart 2020 heeft een thuiswerktest plaatsgevonden, waarbij grote groepen thuiswerkten. De resultaten van deze test bevestigden dat de internetbandbreedte en ICT-omgeving ruim voldoende zijn berekend op grote aantallen thuiswerkers.

De toename van het aantal besmettingen in Nederland heeft ertoe geleid dat PMT en MN hebben besloten om met ingang van 10 maart 2020 medewerkers uit de provincie Noord-Brabant te laten thuiswerken en met ingang van 12 maart 2020 alle medewerkers zoveel mogelijk thuis te laten werken. Daarbij zijn medewerkers en afdelingen normaal bereikbaar, zowel telefonisch als via digitale kanalen. Er is een uitgebreide werkinstructie verstrekt om thuis te kunnen werken.

VOORKOMEN VERDERE VERSPREIDING VIRUS

Alle medewerkers, zowel van PMT als MN, zijn voorgelicht op basis van de RIVM-richtlijnen en zijn gevraagd om voorzorgsmaatregelen te treffen. Op de kantoren van beide organisaties zijn de richtlijnen duidelijk zichtbaar gemaakt en zijn voorzieningen getroffen als desinfecterende zeppompjes en extra voorraden schoonmaakartikelen voor bijvoorbeeld toetsenborden. Ook is een aanvullend protocol doorgevoerd voor werken na een bezoek aan een risicogebied, het doen van ziektemeldingen en bij (het vermoeden van) besmetting. Mensen werken in principe thuis, maken geen zakelijke reizen meer en vergaderingen vinden alleen nog digitaal plaats. Het kantoor is gesloten voor extern bezoek.

Gepensioneerd bijeenkomsten die gepland stonden, zijn geannuleerd. Voorlichtingsgesprekken van de PMT pensioenconsulenten vinden alleen via telefonisch of digitaal contact plaats. Dit is volgens de richtlijnen van de overheid en het RIVM over het vermijden van contact.

GEVOLGEN DEKKINGSGRAAD

De aandelenkoersen kelderden vanaf maart 2020 door de vrees die beleggers hebben voor de economische schade die het Covid-19 virus kan aanrichten. In een eerder stadium had ook de zeer forse daling van de olieprijs een negatieve invloed op de koersen. Daarna stijgen of dalen de koersen per dag.

Beleggers verkochten hun aandelen en vluchtten in eerste instantie in ‘veiligere’ beleggingen als staatsobligaties. Dit zorgde voor een dalende rente, wat een stijging van de verplichtingen van PMT veroorzaakte en daarmee zorgde voor een sterk dalende dekkingsgraad.

Later in maart 2020 keerde dit effect om en liep de rente sterk op, wat een positieve invloed had op de dekkingsgraad. De rente bleef echter dagelijks schommelen. Per eind februari 2020 resulteerde dit in een dekkingsgraad van 92,3%, per eind maart 2020 daalde de dekkingsgraad verder naar 85,9%.

FINANCIËEL CRISISTEAM

Naar aanleiding van de ontwikkelingen heeft PMT conform de crisisplannen een financieel crisisteam geformuleerd. Dit team komt ten minste eenmaal per week (digitaal) bij elkaar en heeft mandaat van het bestuur om snel besluiten te kunnen nemen. Het crisisteam bestaat uit bestuursleden, ondersteund door het bestuursbureau en specialisten van MN.

Het financiële crisisteam volgt de marktontwikkelingen en bekijkt of PMT acties moet ondernemen om bij te sturen. Daarbij houdt PMT onverminderd vast aan de beginselen uit het strategisch beleggingsbeleid, de vastgestelde bandbreedtes, procedures en mandaten. Bij het opstellen daarvan is immers ook rekening gehouden met zeer negatieve scenario's. De nadruk zal blijven liggen op het feit dat PMT een lange termijn belegger is in combinatie met het goed en snel (op)volgen van de marktontwikkelingen om in actie te komen als dat nodig is.

OPERATIONELE ASPECTEN

De niet-financiële aspecten, waaronder de operationele voortgang van de kritische bedrijfsprocessen van de pensioenuitvoering, zijn belegd bij het dagelijks bestuur en de commissie Pensioenen. Het dagelijks bestuur heeft ten minste tweemaal per week overleg, ondersteund door de directie en medewerkers van het bestuursbureau en waar nodig door specialisten van MN.

De regering heeft inmiddels maatregelen genomen in de vorm van de Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW). Toch kunnen er nog steeds werkgevers zijn in de sector Metaal en Techniek die door de gevolgen van het Covid-19 virus moeite hebben aan hun betalingsverplichtingen te voldoen. PMT is coulant voor ondernemers die door de Coronacrisis in acute liquiditeitsproblemen raken door het bieden van betalingsregelingen en het achterwege laten van rentes en boetes bij te late betalingen en betalingsregelingen. De uitvoeringsorganisatie houdt de vinger aan de pols om maatwerk te kunnen bieden waar nodig.

De impact van deze PMT-maatregelen op de financiële positie van het fonds is naar verwachting bijzonder gering. Op basis van diverse stress-scenario's heeft het financieel crisisteam vastgesteld dat PMT de komende tijd over voldoende liquiditeit beschikt, ook zonder de gebruikelijke premie-instroom.

PENSIOENVERLAGINGEN

Uit onderzoek onder deelnemers en pensioengerechtigden van PMT in het laatste kwartaal van 2019 en in het eerste kwartaal van 2020 bleek dat het vertrouwen in en de waardering voor PMT toenam nadat duidelijk werd dat deelnemers en pensioengerechtigden niet werden geconfronteerd met een pensioenverlaging.

De dalende dekkingsgraad in het eerste kwartaal van 2020 heeft voorlopig nog geen gevolgen voor (ex-)deelnemers en pensioengerechtigden. De stand van 31 december 2020 is bepalend voor het wel of niet verlagen van de pensioenen. PMT bereidt zich dan ook voor op een eventuele verlaging.

PENSIOENAKKOORD

Het pensioenakkoord dat in 2019 is gesloten, wordt vanaf begin 2020 verder uitgewerkt in (technische) werkgroepen. De voorstellen van deze werkgroepen worden voorgelegd aan de voorbereidingsgroep, die op zijn beurt de stuurgroep pensioenakkoord adviseert. De verwachting is dat de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) nog voor de zomer van 2020 een hoofdlijnennotitie naar de Tweede Kamer kan sturen. Mogelijk treedt als gevolg van de Covid-19 crisis nog wel vertraging op bij de behandeling daarvan.

VERNIEUWING PENSIOENADMINISTRATIE

Het jaar 2020 wordt een belangrijk jaar voor de vernieuwing van de pensioenadministratie. MN moet dit jaar aantonen dat men deze vernieuwing daadwerkelijk tot een succes kan maken. In de zomer van 2020 zal MN het eerste belangrijke onderdeel van de midoffice in productie nemen. Daarnaast start MN met het bouwen aan de backoffice. Dit bouwtraject zal meerdere jaren in beslag nemen. PMT zal de voortgang nadrukkelijk blijven bewaken in relatie tot de ontwikkelingen rondom het pensioenakkoord en in relatie tot de eigen ambitie om te investeren in een wendbare, gemoderniseerde pensioenadministratie en bijbehorende goede dienstverlening. Daarbij zal PMT onverminderd en intensief aandacht blijven geven aan de tijdige levering van eindproducten, de risicobeheersing en het vermogen van de MN-organisatie om de vernieuwing daadwerkelijk vorm te geven. Ook het overleg met DNB, gericht op een integere en beheerste bedrijfsvoering, zal gevoerd blijven worden.

A close-up photograph of a bicycle's rear drivetrain. The image shows a silver-colored cassette with multiple sprockets of varying sizes, a dark-colored chain, and a white frame component. A black adjustment knob is visible on the frame. The background is slightly blurred, showing more of the bike's structure. The overall lighting is warm and focused on the mechanical parts.

**VERANTWOORDING
EN TOEZICHT
2019**

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

VERANTWOORDING RAAD VAN TOEZICHT

Op grond van de wet heeft de raad van toezicht (rvt) tot taak het houden van toezicht op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. De rvt houdt in elk geval toezicht op een adequate risicobeheersing en een evenwichtige belangenafweging door het bestuur. De rvt staat het bestuur met raad terzijde en kijkt naar de manier waarop PMT de Code Pensioenfondsen toepast. Daarnaast kent de wet de rvt een aantal specifieke goedkeuringsrechten toe, waaronder het jaarverslag, de profielschets van bestuurders en het beloningsbeleid van het fonds. De rvt vervult zijn taak met inachtneming van de VITP-Toezichtcode.

WERKWIJZE

De rvt monitort de werkwijze van het bestuur onder meer op basis van de verslagen van de bestuursvergaderingen en de bijbehorende vergaderstukken. Over (deel)onderwerpen ontvangt de rvt gevraagd en ongevraagd informatie en aan het einde van het verslagjaar spreekt de rvt met alle bestuursleden, vertegenwoordigers van het verantwoordingsorgaan (vo), medewerkers van het bestuursbureau, de accountant, de actuaris en vertegenwoordigers van uitvoerder MN. De rvt stelt hiervan een verslag van bevindingen op ten behoeve van het bestuur. De rvt legt over het gehouden toezicht verantwoording af aan het vo en in het jaarverslag.

In het verslagjaar heeft de rvt twee keer met het voltallige bestuur vergaderd. Hierbij is met name gesproken over de financiële positie van het fonds, de gang van zaken bij MN en in het bijzonder het traject van NPS. Ook heeft het bestuur aangegeven op welke wijze opvolging gegeven is aan de aanbevelingen uit het vorige verslag van bevindingen. Verder heeft de rvt driemaal met het dagelijks bestuur gesproken. Eénmaal oefende de raad zijn goedkeuringsrecht uit (met betrekking tot het jaarverslag) en tweemaal werd er overleg gevoerd met het vo.

ALGEMEEN BEELD FONDS

De financiële positie van PMT is nog steeds zorgelijk. De verwachte verlaging eind 2019 is voorkomen doordat de minister van SZW vrijstelling van de verlagingsregeling heeft verleend. De rvt constateert dat het bestuur, en in het bijzonder het dagelijks bestuur, actief heeft gelobbyd om een verlaging alsnog te voorkomen. Belangrijk argument hierbij was dat verlagingen, in de overgangperiode naar een nieuw stelsel, het benodigde draagvlak voor veranderingen fors zouden verminderen.

De rvt concludeert dat het bestuur open en helder gecommuniceerd heeft over de financiële positie van het fonds en de dreigende verlagingen en is positief over de wijze waarop het fonds met zijn deelnemers communiceert.

De rvt heeft nog onverminderd zorgen over de lage premiedekkingsgraad en vraagt het bestuur hier aandacht voor te hebben bij de evaluatie van de bedrijfstak-uitvoeringsovereenkomst (buo). Mede tegen de achtergrond van de ontoereikende premiedekkingsgraad wil de rvt ook benoemen dat er inmiddels een discrepantie lijkt te bestaan tussen de financiering, de ambitie die het fonds nastreeft en de beleggingsrisico's die hiervoor genomen worden.

De rvt is van mening dat het bestuur goed functioneert. Tegelijkertijd ziet de rvt een zekere kwetsbaarheid nu er in de komende jaren enkele (ervaren) bestuursleden zullen vertrekken. De rvt adviseert om dit vraagstuk van bestuurlijke continuïteit tijdig op te pakken.

De rvt constateert dat de samenwerking tussen het bestuur en het verantwoordingsorgaan in het verslagjaar goed is verlopen. In lijn met de gevolgde aanpak bij de aanvaarding van de buo, acht de rvt het van belang dat bij het evaluatietraject in 2020 het vo wederom tijdig en transparant door het bestuur bij het proces betrokken wordt.

De rvt is eind 2019, na het geplande vertrek van de voorzitter per 1 juli, weer op volle sterkte gekomen. Ten behoeve van de continuïteit heeft de rvt voor zijn verslag over 2019 de werkwijze van de eerdere jaren voortgezet.

EVENWICHTIGE BELANGENAFWEGING

De rvt constateert dat alle betrokkenen tevreden zijn over het feit dat de buo is geaccepteerd en er geen verlagingen doorgevoerd hoeven te worden. De rvt heeft begrip voor de besluiten, en het daarbij behorende premiebesluit, die het bestuur in het kader van de buo heeft genomen. Het baart de rvt echter wel zorgen dat de al jaren bestaande te lage premiedekkingsgraad voor een niet onbeduidend deel de oorzaak is van het tekort bij het fonds. In dat licht vindt de rvt het een goede ontwikkeling dat het bestuur bij de opdrachtaanvaarding als voorwaarde heeft opgenomen dat de financiering van de regeling in 2020 wordt geëvalueerd. Het bestuur heeft daarbij de bevoegdheid gekregen om het opbouwpercentage te verlagen indien de premiedekkingsgraad daartoe aanleiding geeft. De rvt is positief over dit extra sturingsinstrument.

RISICOBEBEERSING

De rvt constateert dat het bestuur belangrijke stappen heeft gezet in het opzetten van een integraal risk management framework. De rvt vindt dit een goede ontwikkeling: een sterke interne risicobeheersing bij het fonds is immers ook noodzakelijk om goed richting te kunnen geven binnen de eigen organisatie en de aansturing van MN.

De implementatie van IORP2, en daarmee de verdere versterking en invulling van het *three lines of defence* model, is voortvarend opgepakt en heeft ook geholpen bij het verder versterken van de Riskmanagementorganisatie. De benoeming van sleutelfunctionarissen op het gebied van risicomanagement, actuariaat en interne audit, samen met de inrichting van de Commissie Internal Audit, hebben geleid tot een duidelijke, onafhankelijke en professionele positionering van deze functies.

De rvt constateert dat het project NPS tot grote zorgen leidt nu er vertraging heeft plaatsgevonden. Naar aanleiding hiervan heeft het bestuur de hoge betrokkenheid bij het project verder geïntensiveerd.

TOEPASSING CODE PENSIOENFONDSEN

Op basis van de rapportage die het bestuur heeft gemaakt over naleving van de Code Pensioenfondsen, constateert de rvt dat PMT vrijwel alle normen uit de Code naleeft. Het is tot nu toe echter niet mogelijk gebleken om een bestuurslid te vinden, jonger dan 40 jaar, dat qua geschiktheid voldoet aan alle eisen zoals die bij een groot en complex fonds als PMT gelden. Hierdoor voldoet PMT niet aan alle normen op het terrein van diversiteit.

AANBEVELINGEN

De rvt heeft het bestuur een aantal aanbevelingen gedaan ten aanzien van onder andere de evaluatie van de buo in 2020, het vraagstuk van bestuurlijke continuïteit, noodzakelijke stappen in het kader van NPS, de verdere ontwikkeling van het risicoframework en de financiering van de regeling.

REACTIE VAN HET BESTUUR OP HET OORDEEL VAN DE RAAD VAN TOEZICHT

Het bestuur kan zich vinden in de bevindingen van de rvt. Het bestuur deelt tevens de opvatting van de rvt dat de financiële positie van PMT in 2019 nog steeds zorgelijk is. Het bestuur herkent zich in de aanbevelingen van de rvt en neemt deze over.

OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

Eén van de belangrijkste taken van het verantwoordingsorgaan (vo) is het geven van een oordeel over het bestuurlijk handelen van PMT over het afgelopen jaar. De basis daarvoor ligt in een goede informatievoorziening vanuit het bestuur van PMT. Bij elke vergadering van het vo zijn bestuursleden aanwezig geweest die in alle openheid de vragen van het vo hebben beantwoord. Ook is het vo meegenomen met de actualiteit en in een vroeg stadium geïnformeerd over de voor het fonds belangrijke zaken. Het vo is tevreden over deze samenwerking.

Het thema ‘pensioenen’ heeft de afgelopen jaren veel maatschappelijke aandacht gekregen. De zorgen die mensen hebben over hun ouderdomsvoorziening leven ook bij het vo. Met die blik heeft het vo afgelopen jaar naar de verschillende aspecten van het pensioenfonds gekeken. Het vo geeft hierna per onderwerp een korte toelichting en een oordeel. Het volledige jaarverslag van het vo is te vinden op de website van het vo, via <https://www.bpmt.nl/over-pmt/verantwoordingsorgaan>.

FINANCIËN

De financiële situatie van PMT is nog steeds zorgelijk. Gedurende het hele jaar dreigden er pensioenverlagingen per 2020. Vanwege de lage rente had het bestuur weinig tot geen mogelijkheden om de dekkingsgraad te verhogen. Hoewel de lage rente er mede voor zorgde dat er uitstekende beleggingsrendementen werden geboekt, werd de doelstelling van 1,5% overrendement wederom niet behaald. Het bestuur heeft zich in 2019 hard gemaakt voor het anders toepassen van de wettelijke regels om pensioenverlagingen te voorkomen. Een belangrijke overweging daarbij was dat een pensioenverlaging vlak voor de overgang naar een nieuw pensioenstelsel het noodzakelijke draagvlak voor een nieuw stelsel ongetwijfeld zou aantasten. Het bestuur koos ervoor om gebruik te maken van de mogelijkheid die minister Koolmees van Sociale Zaken en Werkgelegenheid bood om pensioenverlagingen tijdelijk uit te stellen. Het geheel overziend, vindt het vo dit een evenwichtig besluit. Het vo oordeelt positief over deze handelwijze van het bestuur.

PENSIOENAKKOORD

Voor de zomer van 2019 is een pensioenakkoord gesloten. Ook PMT heeft een bijdrage geleverd aan de totstandkoming daarvan. Het bestuur heeft in diverse overleggen en in de media aangegeven wat de effecten van de verschillende systemen zouden zijn voor de deelnemers van PMT. Gedurende het jaar heeft het bestuur het vo regelmatig bijgepraat over de voortgang van dit proces. De verdere uitwerking van het akkoord vindt plaats in 2020. Ook daarin zal PMT een rol spelen. Het vo is van mening dat het bestuur hierin een positieve rol heeft gespeeld.

NIEUWE BUO

Een bedrijfstakuitvoeringsovereenkomst (buo) is de opdracht die sociale partners aan het pensioenfonds geven om een pensioenregeling uit te voeren. Een pensioenfonds aanvaardt deze opdracht als het fonds van mening is dat deze evenwichtig, uitvoerbaar en financieel houdbaar is. De buo voor PMT liep af per 31 december 2019. Daarom hebben cao-partijen in 2019 nieuwe afspraken gemaakt over de pensioenregeling. Deze afspraken zijn vervolgens ter aanvaarding voorgelegd aan PMT.

Het bestuur heeft het vo proactief betrokken in het proces rondom de opdracht-aanvaarding en de dilemma's daaromtrent gedeeld. Belangrijke aandachtspunten waren de ongunstige omstandigheden als de lage rente en de gevolgen die dit had voor de premiedekkingsgraad en de dekkingsgraad. Ook de onzekerheid over de definitieve uitwerking van het pensioenakkoord speelde een belangrijke rol. Het bestuur heeft bij de sociale partners aangegeven aan welke voorwaarden de regeling moet voldoen om financieel houdbaar te zijn. Doordat het vo al in een vroeg stadium betrokken was, zijn ook de opmerkingen van het vo meegenomen in de gesprekken met sociale partners. Het vo spreekt zijn waardering uit over de wijze waarop het bestuur het vo heeft betrokken in het traject, waarbij al op 24 april 2019 de eerste overwegingen zijn besproken.

Het vo constateert dat het bestuur zeer indringend naar de belangen van alle betrokkenen heeft gekeken en dat de evenwichtigheid van het besluit tot opdrachtaanvaarding voldoende is onderbouwd. De toevoeging van de vrijgevallen vpl-premie aan de pensioenpremie, de geplande evaluatiemomenten en de extra mogelijkheid voor het bestuur om gedurende de looptijd te kunnen bijsturen, zijn in dit oordeel meegewogen. Het vo vindt de financiële situatie van PMT zorgelijk, maar is van mening dat het bestuur – gegeven de ruimte die het bestuur heeft – het maximale heeft gedaan om deze te verbeteren. Het vo verwacht ook in 2020 door het bestuur bij de evaluatiemomenten te worden betrokken.

VERNIEUWING PENSIOENADMINISTRATIE

Onder de naam Nieuwe Pensioen Stroom (NPS) werkt uitvoeringsorganisatie MN sinds 2018 aan de vernieuwing van de pensioenadministratie. In 2019 was de voortgang van NPS een vast agendapunt met het bestuur. De eerste onderdelen van de nieuwe software leken binnen de gestelde termijnen te kunnen worden opgeleverd, echter eind 2019 bleek er een onverwachte vertraging te zijn. Hoewel het vo is verzekerd dat de huidige pensioenadministratie nog steeds voldoet, is het vo samen met het bestuur bezorgd over het feit dat deze vertraging onverwacht is opgetreden. Het vo vraagt zich daarnaast af wat deze vertraging betekent voor de invoering van een nieuw pensioencontract als gevolg van het pensioenakkoord. Het vo roept het bestuur op om de ontwikkeling van NPS nog indringender te volgen.

RISICOMANAGEMENT

PMT heeft in 2019 stappen gezet op het gebied van risicobeheer. Ook de wettelijk verplichte (IORP-II) invoering van sleutelfunctiehouders sluit hierbij aan. Het vo is hierover geïnformeerd en er zijn gesprekken gevoerd met het bestuur. Het vo is van mening dat deze ontwikkelingen bijdragen aan een beheerste bedrijfsvoering en zal de voortgang van dit dossier met belangstelling volgen.

GEPENSIONEERDENBIJEENKOMSTEN

PMT organiseert jaarlijks acht tot tien gepensioneerdenuitkomsten door heel Nederland. Bij deze bijeenkomsten is ook altijd een vertegenwoordiging van het vo aanwezig om eventuele vragen van gepensioneerde deelnemers aan het vo te beantwoorden. De bijeenkomsten hebben in 2019 een nieuwe opzet gekregen, waarbij bestuursleden van PMT een nadrukkelijker rol op zich nemen om in gesprek te gaan met gepensioneerden. Het vo is zeer positief over deze nieuwe aanpak.

COMMUNICATIE EN ZICHTBAARHEID

Het vo stelt de inspanningen van het bestuur van PMT om zijn zichtbaarheid te vergroten en het contact met deelnemers te intensiveren op prijs. De toename van het aantal media-berichten en de deelname aan het maatschappelijk debat over pensioenen springen daarbij in positieve zin in het oog. Ook waardeert het vo de inzet van pensioenconsulenten

die deelnemers enkele maanden voor hun pensioen proactief benaderen om hen te wijzen op de keuzemogelijkheden binnen de pensioenregeling.

Het vo is geïnformeerd over de wettelijk verplichte aanpassing van het Uniform Pensioen Overzicht (UPO) met de navigatiemetafoor. Of deze gewijzigde opzet gaat bijdragen aan een beter begrip van de UPO zal wat betreft het vo moeten blijken.

VOORUITBLIK

Het vo zal in 2020 de hiervoor vermelde onderwerpen onverminderd blijven volgen, waarbij met name de financiële positie van het fonds en de vernieuwing van de pensioenadministratie belangrijke agendapunten zijn. Ook ziet het vo met belangstelling uit naar de verdere uitwerking van het pensioenakkoord en de gevolgen hiervan voor de pensioenregeling van PMT. Ten slotte wil het vo in 2020 ook blijven werken aan de eigen zichtbaarheid naar de achterban. Het publiceren van een eigen jaarverslag van het verantwoordingsorgaan vormt daarin een stap voorwaarts.

REACTIE VAN HET BESTUUR OP HET OORDEEL VAN HET VERANTWOORDINGSORGAAN

Het bestuur heeft kennisgenomen van het oordeel van het verantwoordingsorgaan (vo) over het bestuurlijk handelen in 2019, waarin meermalen intensief is overlegd met het vo. Daarbij waren de zorgwekkende financiële situatie van het fonds, dreigende pensioenverlagingen en het pensioenakkoord belangrijke thema's. Er is ook stevig gediscussieerd over de dilemma's ten aanzien van de opdrachtaanvaarding.

Het bestuur heeft kennis genomen van de opmerking van het vo over de vernieuwing van de pensioenadministratie. Het bestuur deelt de zorgen van het vo en zal ook komend verslagjaar het vo nadrukkelijk blijven informeren over de voortgang van dit traject.

Het bestuur bedankt de het vo voor de constructieve wijze waarop daarover met het vo van gedachten konden worden uitgewisseld en de betrokkenheid van het vo bij het fonds. Zowel bij de bestuurlijke onderwerpen als bij de contacten met deelnemers, onder andere via de gepensioneerdenbijeenkomsten van PMT.

TOEZICHT DNB

PMT had in 2019 meerdere keren en in verschillende samenstellingen overleg met De Nederlandsche Bank (DNB). Er vindt elk kwartaal overleg plaats met een delegatie van het bestuur. In 2019 vormden de financiële positie van PMT, de risicobeheersing van zowel financiële als niet-financiële risico's en het verandervermogen van PMT en uitvoeringsorganisatie MN de belangrijkste gespreksonderwerpen.

De financiële positie van PMT werd in 2019 door DNB nadrukkelijk gemonitord, omdat het fonds in onderdekking verkeerde en mogelijk zou moeten overgaan tot het verlagen van de pensioenen.

Daarnaast was de risicobeheersing een belangrijk aandachtspunt in het toezicht. PMT heeft een verhoogd strategisch risico. DNB volgde daarom scherp of PMT adequate beheersmaatregelen zou opstellen en implementeren en daarmee de beheersing van de strategische risico's zou versterken. DNB beoordeelde in dat kader onder meer het strategisch plan van PMT en gaf als aanbeveling mee dat de documentatie van het aantoonbaar realiseren van de strategische ambities op orde moest zijn.

DNB onderzocht tevens de kwalitatieve aspecten van operationeel risicomanagement bij zowel PMT als uitvoeringsorganisatie MN. DNB deed dit door gebruik te maken van bevindingen uit andere onderzoeken en het houden van interviews met direct en indirect betrokkenen. DNB concludeerde dat de risico's met betrekking tot de uitbestede rechtenadministratie niet in zijn volledigheid worden beheerst. Teneinde hieraan opvolging te geven, zal PMT in 2020 versneld aandacht geven aan die onderdelen van het risicoraamwerk die in belangrijke mate bijdragen aan een hoger beheersingsniveau van deze risico's, zoals het actualiseren van het risicomanagement beleid en de Risk Self Assessment van de niet-financiële risico's Pensioenbeheer.

Verder monitort DNB, via PMT, het verandervermogen en het IT-vernieuwingsprogramma (NPS) van uitvoeringsorganisatie MN. DNB vroeg PMT om een bestuurlijk oordeel én gaf vervolgens zelf eind 2019 op drie disciplines ook een oordeel op het programma, namelijk de aansturing van het programma, de risicobeheersing en de projectexecutie. DNB concludeerde dat NPS op onderdelen nog achterblijft op de vooraf vastgestelde verwachtingen en (nog) niet het vertrouwen geeft op een beheerste en integere pensioenadministratie in de toekomst. DNB blijft de voortgang van het programma daarom volgen.

OVERIGE ONDERZOEKEN EN VRAGENLIJSTEN

PMT ontving van DNB in 2019 verschillende vragenlijsten en enquêtes, bijvoorbeeld over IORP II, risicobeheersing, de EIOPA IORP stress test, Nederlandse woninghypotheken en diverse statistische uitvragen. Aan alle verzoeken is door PMT tijdig voldaan.

CODE PENSIOENFONDSEN

Sinds 1 juli 2014 is de Code Pensioenfondsen van kracht. Daarbij geldt het 'pas toe of leg uit' principe. In 2019 heeft PMT de Code op vrijwel alle normen nageleefd.

Op het terrein van diversiteit voldoet PMT niet aan alle normen. Er is geen bestuurslid dat jonger dan 40 is. Het blijkt in de praktijk tot nu toe niet mogelijk om een jong bestuurslid te vinden dat voldoet aan alle eisen qua deskundigheid en tijdbeslag zoals die bij een groot en complex fonds als PMT gelden.

Wat betreft de diversiteit naar geslacht bestaat het bestuur uit tien mannelijke en twee vrouwelijke bestuursleden. Het bestuur blijft nadenken op welke wijze de diversiteit zowel in het bestuur als ook in het verantwoordingsorgaan kan worden vergroot. Een plan van aanpak zoals ook in de Code wordt gevraagd zal daarbij een eerste stap zijn. Op de website van PMT is in het document Code Pensioenfondsen (www.bpmt.nl/over-pmt/bestuur) beschreven op welke wijze PMT invulling geeft aan de Code Pensioenfondsen.

BESTUURLIJKE EVALUATIE

BESTUUR

PMT heeft een paritair bestuursmodel, met vertegenwoordigers van de werkgevers, werknemers en pensioengerechtigden. Er zijn vier zetels voor de werknemers-vertegenwoordiging, twee zetels voor vertegenwoordigers van pensioengerechtigden en zes zetels voor de werkgeversvertegenwoordiging.

Voortbouwend op hetgeen in 2018 is gerealiseerd heeft het bestuur, onder begeleiding van een externe deskundige, het eigen functioneren opnieuw geëvalueerd. Op basis van analyses en discussies in de bestuursevaluatie en die van de commissies zijn

conclusies getrokken en, waar mogelijk, afspraken voor verbetering gemaakt. Hieraan is in 2019 uitvoering gegeven. Daarnaast hebben bestuursleden in 2019 opleidingsdagen gehad om het collectieve deskundigheidsniveau naar geschiktheidsniveau B te brengen. Deze activiteiten maken deel uit van het geschiktheidsplan van het bestuur.

GESCHIKTHEID OP MAAT

Ieder bestuurslid moet permanent geschikt zijn om te besturen. Om de geschiktheid van het bestuur op peil te houden en waar nodig te verbreden of te ontwikkelen heeft het bestuur in 2019 haar geschiktheidsbeleid herijkt.

In diverse bestuursvergaderingen is aandacht besteed aan het onderwerp geschiktheid om richting te geven aan het proces van permanent leren en ontwikkelen op een wijze die passend is bij de strategie en ambitie van het fonds. Dit leidde afgelopen jaar tot een vernieuwde cyclus van geschiktheid waarin de geschiktheidseisen ten aanzien van deskundigheid, competenties en professioneel gedrag jaarlijks worden gemeten en gemonitord. De geschiktheidseisen worden afgezet tegen de aanwezige collectieve geschiktheid van het bestuur – rekening houdend met het opvolgingsbeleid – en de persoonlijke leer- en ontwikkelbehoefte van elk individueel bestuurslid. De persoonlijke behoeften vloeien onder andere voort uit de zelfevaluaties en worden vastgelegd in persoonlijke ontwikkelplannen. Aan het einde van een cyclus worden de ontwikkelplannen geëvalueerd.

In het herijkte geschiktheidsbeleid heeft het bestuur van PMT specifieke eisen gesteld aan competenties. Deze competenties voldoen ten minste aan de wettelijke kaders maar zijn verder volledig afgestemd op de omvang en positie van het fonds.

Eind 2019 heeft per bestuurder een nulmeting plaatsgevonden ten aanzien van deze fondsspecifieke competenties. In 2020 wordt de nieuwe cyclus van geschiktheid conform een geschiktheidsjaarplan voor het eerst doorlopen.

VERANTWOORDINGSORGAAN

Het verantwoordingsorgaan is samengesteld als een afspiegeling van het deelnemersbestand van PMT (acht werknemers, vijf pensioengerechtigden). De werkgevers zijn met drie personen vertegenwoordigd. Het verantwoordingsorgaan kwam in 2019 acht keer in vergadering bijeen. Bij elke vergadering was een afvaardiging van het bestuur aanwezig. Bij twee vergaderingen was de rvt aanwezig. Daarnaast werden drie thema- en opleidingsdagen georganiseerd. Ook heeft het verantwoordingsorgaan het eigen functioneren geëvalueerd.

RAAD VAN TOEZICHT

De raad van toezicht (rvt) bestaat uit drie leden. De rvt heeft als wettelijke taak het houden van toezicht op het bestuursbeleid en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. De rvt staat het bestuur met raad terzijde. De wet kent de rvt specifieke goedkeuringsrechten toe, waaronder het jaarverslag, de profielschets van bestuurders en het beloningsbeleid van het fonds. In het verslagjaar heeft de rvt alle bestuursstukken ontvangen en daarover vragen gesteld aan het bestuur en/of het bestuursbureau.

Mede aan de hand daarvan heeft de rvt twee keer met het bestuur vergaderd. Hierbij is met name gesproken over de financiële positie van het fonds, toekomstgerichte onderwerpen en de relatie met MN. De rvt heeft in het verslagjaar driemaal overlegd met het dagelijks bestuur. De rvt heeft daarnaast ook twee keer overleg gevoerd met het verantwoordingsorgaan.

Na afloop van het verslagjaar stelt de rvt een verslag van bevindingen op en doet een aantal aanbevelingen. Naast de verantwoording in het bestuursverslag legt de rvt separaat verantwoording over het gehouden toezicht af aan het verantwoordingsorgaan.

Den Haag, 6 mei 2020

Het bestuur

J.P.M. Brocken,
*voorzitter namens de werknemers
en pensioengerechtigden*

M. Hulsegge
G.P.M.J. Roest
J. van Stigt

K.B. van Popta,
namens de werkgevers

D.F. Dijkhuis
R.J.B.M. Follon
A.A. Jaarsma
T.W. Troost
B.H.F.B. de Vries

Namens de gepensioneerden:

P.D. Amels
J.J.P. Schouten

ORGANISATIE 2019

ORGANISATIE PMT

Het bestuur van PMT heeft gekozen voor het paritaire model als bestuursvorm. Dit houdt in dat het bestuur bestaat uit vertegenwoordigers van werkgevers, werknemers en pensioengerechtigden. De mogelijkheid bestaat om externe deskundigen tot bestuurslid te benoemen buiten de geledingen om. Hiervan maakte het bestuur in 2019 geen gebruik. Wel zijn er in de commissies externe deskundigen benoemd. Binnen de bestuursgeledingen is de deskundigheid voldoende verankerd.

Binnen het paritaire model wordt er verantwoording afgelegd aan de belanghebbenden bij PMT door middel van een verantwoordingsorgaan. Dit verantwoordingsorgaan bestaat bij PMT uit actieve deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers. Het interne toezicht berust bij de raad van toezicht.

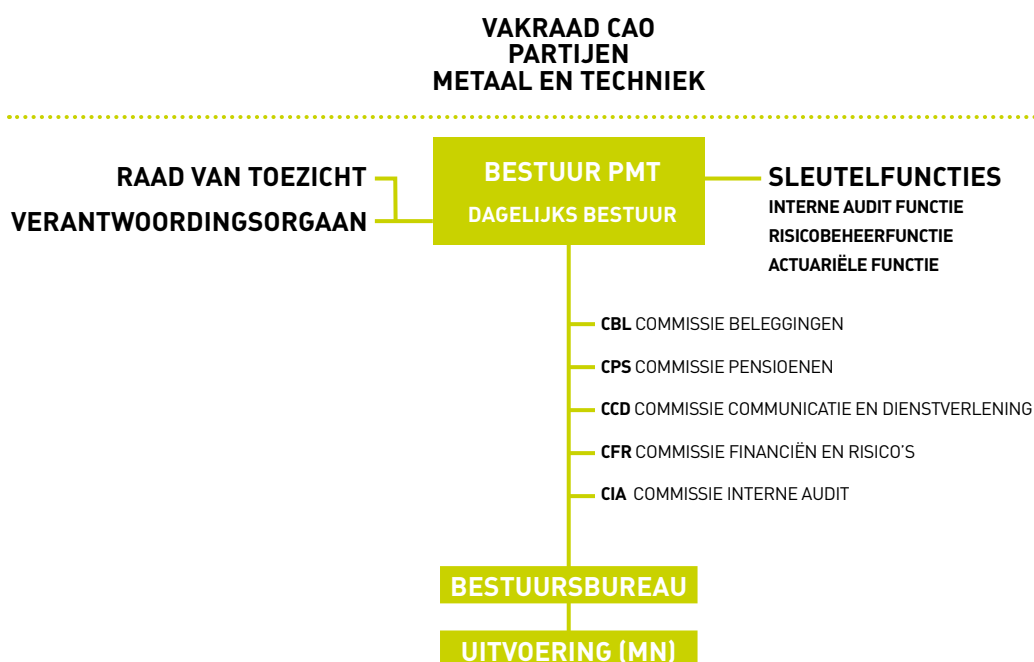
Het bestuur kent bestuurlijke commissies:

- Commissie Beleggingen (CBL)
- Commissie Communicatie en Dienstverlening (CCD)
- Commissie Financiën en Risico's (CFR)
- Commissie Interne Audit (CIA)
- Commissie Pensioenen (CPS)

Deze commissies adviseren het bestuur of hebben een eigen mandaat om op bepaalde vlakken te kunnen besluiten.

Het bestuur houdt bij zijn afwegingen rekening met de Vakraad Metaal en Techniek. De Vakraad maakt geen onderdeel uit van de governance van PMT, maar heeft wel adviesrecht op bepaalde gebieden. De verhouding tussen de Vakraad en het bestuur van PMT is vastgelegd in de bedrijfstakuitvoeringsovereenkomst (buo).

Schematisch ziet de organisatie van PMT er als volgt uit:

BESTUUR EN FUNCTIONARISSEN PMT PER 31 DECEMBER 2019

BESTUUR PMT

LEDEN VAN WERKGEVERSZIJD

De heer K.B. van Popta	Federatie Werkgeversorganisaties Techniek – <i>voorzitter namens de werkgevers</i>
De heer R.J.B.M. Follon	Federatie Werkgeversorganisaties Techniek
De heer A.A. Jaarsma	Federatie Werkgeversorganisaties Techniek
Mevrouw K. Merkus	Federatie Werkgeversorganisaties Techniek
De heer T.W. Troost	Federatie Werkgeversorganisaties Techniek
De heer B.H.F.B. de Vries	Federatie Werkgeversorganisaties Techniek

LEDEN VAN WERKNEMERSZIJD

De heer J.P.M. Brocken	FNV – <i>voorzitter namens de werknemers en pensioengerechtigden</i>
De heer M. Hulsegge	CNV
De heer G.P.M.J. Roest	FNV
Mevrouw J. van Stigt	FNV

LEDEN NAMENS DE PENSOENGERECHTIGDEN¹

De heer P.D. Amels	CNV / FNV
De heer J.J.P. Schouten	VG-PMT

COMMISSIE BELEGGINGEN

Mevrouw K. Merkus	<i>voorzitter</i>
De heer E.H.W. Bosman	<i>externe deskundige</i>
De heer M. Hulsegge	<i>toehoorder</i>
De heer G. de Lange	<i>externe deskundige</i>
De heer K.B. van Popta	
De heer G.P.M.J. Roest	
De heer B.H.F.B. de Vries	<i>toehoorder</i>

COMMISSIE COMMUNICATIE EN DIENSTVERLENING

De heer J.J.P. Schouten	<i>voorzitter</i>
De heer J.P.M. Brocken	
De heer R.J.B.M. Follon	
De heer M. Hulsegge	<i>toehoorder</i>
De heer K.B. van Popta	

COMMISSIE FINANCIËN EN RISICO'S

De heer M. Hulsegge	<i>voorzitter</i>
De heer B.H.F.B. de Vries	<i>plaatsvervangend voorzitter</i>
De heer P.M.M. Gubbels	<i>externe deskundige / toehoorder</i>
De heer J.J.P. Schouten	<i>toehoorder</i>

¹ De bestuursleden namens de pensioengerechtigden worden voorgedragen door het verantwoordingsorgaan

COMMISSIE INTERNE AUDIT²

De heer P.M.M. Gubbels	<i>voorzitter / externe deskundige</i>
De heer J.J.P. Schouten	<i>vice-voorzitter</i>
De heer B.H.F.B. de Vries	<i>toehoorder</i>
De heer M. Hulsegge	<i>toehoorder</i>

COMMISSIE PENSIOENEN

De heer R.J.B.M. Follon	<i>voorzitter</i> ³
De heer A.A. Jaarsma	<i>voorzitter</i> ⁴
De heer P.D. Amels	
De heer J.P.M. Brocken ⁵	
De heer J. Ruijtenberg	<i>externe deskundige</i>
Mevrouw J. van Stigt	
De heer T.W. Troost	

VERANTWOORDINGSORGAAN

LEDEN VAN WERKNEMERSZIJDE

De heer M. de Koomen (44 jaar)	De Unie, vakbond voor industrie en dienstverlening – <i>voorzitter</i>
De heer V. Amiabel (33 jaar)	CNV – <i>plaatsvervangend voorzitter</i>
Mevrouw I. Bussem (48 jaar)	op persoonlijke titel
De heer R. Kleine (59 jaar)	FNV
De heer A. van Maurik (65 jaar)	CNV
De heer L. Rolf (58 jaar)	op persoonlijke titel
De heer G.H. Verberne (63 jaar)	FNV
De heer J. Wolthuis (65 jaar)	FNV

LEDEN VAN WERKGEVERSZIJDE

De heer J. van den Bos (58 jaar)	Federatie Werkgeversorganisaties Techniek
De heer R. Carton (56 jaar)	Federatie Werkgeversorganisaties Techniek
De heer J.A. Vaas (64 jaar)	Federatie Werkgeversorganisaties Techniek

LEDEN NAMENS DE PENSIOENGERECHTIGDEN

De heer R. Bernsen (68 jaar)	VG-PMT
De heer J.C.P. Marcelis (78 jaar)	VG-PMT
De heer R.K. Nieuwenhuis (67 jaar)	op persoonlijke titel
De heer R.E.A. Surig (73 jaar)	KBO-PCOB
De heer D.N.P.R. Tak Labriijn (70 jaar)	VG-PMT

² Per 28 mei 2019

³ Tot 28 mei 2019

⁴ Per 28 mei 2019

⁵ Per 28 mei 2019

RAAD VAN TOEZICHT

De heer J.P.W. Klopper⁶ *voorzitter*
De heer E.J.G.V. Boers⁷ *voorzitter*
Mevrouw A.C. Joosten-Hendriks
De heer H.E. Vossebeld

DIRECTIE

Mevrouw I.T. van den Doel

UITVOERINGSORGANISATIE

MN

ACCOUNTANT

Mevrouw A. Snaak RA, Ernst & Young

CERTIFICEREND ACTUARIS

De heer M. Heemskerk AAG, Mercer (Nederland) B.V.

⁶ Tot 1 juli 2019

⁷ Per 16 december 2019, tevens per die datum voorzitter rvt

WERKGEVERSVERTEGENWOORDIGERS IN HET BESTUUR

De heer R.J.B.M. Follon

1967 | *in bestuur sinds* 2018 | *overige relevante functies* Algemeen secretaris FWT – (Vice-) voorzitter Vakraad Metaal & Techniek – Bestuurslid stichting administratiekantoor Schadeverzekering metaal en technische bedrijfstakken – Bestuurslid stichting sociaal fonds Metaal en Techniek – Bestuurslid stichting kinderopvang Metaal en Technische bedrijfstakken – (Vice-)voorzitter stichting vervroegd uittreden Metaal en Techniek – Bestuurslid werkgelegenheidsfonds Metaal en Technische bedrijfstakken – (vice) voorzitter Stichting Administratiekantoor MN (StAK) – (Vice-)voorzitter stichting Private Aanvulling ww en WGA Metaal en Techniek – Eigenaar mr. R.J.B.M. Follon Consultancy B.V.

De heer A.A. Jaarsma

1957 | *in bestuur sinds* 2018 | *overige relevante functies* Directeur organisatie Koninklijke Metaalunie – Lid raad van commissarissen Mevas B.V. | Lid raad van commissarissen KMU Verzekeringen

Mevrouw K. Merkus

1971 | *in bestuur sinds* 2016 | *overige relevante functies* Bestuurslid Pensioenfonds Wonen – Lid advisory committee European Pension Fund Investment Forum (EPFIF) – Educatief schrijver op het vlak van innovatie economische wetenschap – CIO/directeur beleggingen a.i. Rabobank Pensioenfonds⁸

De heer K.B. van Popta

1952 | *in bestuur sinds* 2011 | *overige relevante functies* Werkgeversbestuurslid Pensioenfonds Detailhandel – Lid raad van toezicht hypotheekfondsen Syntrus Achmea Real Estate & Finance – Lid van ICPM-discussieforum – Voorzitter raad van advies vaktijdschrift Pensioen, Bestuur en Management (PBM) – Toezichthoudend bestuurslid stichting Particuliere Aanvulling ww en WIA (SPAWW) – Bestuurslid Stichting Administratiekantoor MN (StAK)

De heer T.W. Troost

1965 | *in bestuur sinds* 2018 | *overige relevante functies* Human Resources Directeur SPIE Nederland – Voorzitter commissie sociale en juridische zaken Techniek Nederland – Eigenaar Cater B.V.

De heer B.H.F.B. de Vries

1968 | *in bestuur sinds* 2016 | *overige relevante functies* Partner bij Deloitte – Bestuurslid stichting Pieter Gerard – Ledenraad Rabobank 's-Hertogenbosch en omstreken – Directeur VFB B.V. en VFE B.V. – Lid investeringscommissie Brabant Startup Fonds

WERKNEMERS- EN GEPENSIONEERDEN- VERTEGENWOORDIGERS IN HET BESTUUR

NAMENS DE WERKNEMERS

De heer J.P.M. Brocken

1958 | *in bestuur sinds* 2006 | *overige relevante functies* Bestuurder FNV – Bestuurslid Bedrijfsraad Motorvoertuigen – Bestuursvoorzitter Stichting Administratiekantoor MN (StAK)

De heer M. Hulsegge

1960 | *in bestuur sinds* 2012 | *overige relevante functies* Bestuurslid Pensioenfonds Vervoer – Toezichthoudend bestuurslid stichting Particuliere Aanvulling ww en WIA (SPAWW) – Bestuurslid Stichting Catholic Welfare and Development (CDW) South Africa – Bestuurslid Rural Outreach Program (ROP) – Eigenaar Hulsegge Consultancy

De heer G.P.M.J. Roest

1957 | *in bestuur sinds* 2018 | *overige relevante functies* Pensioenbestuurder FNV – Lid raad van bestuur Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) – Lid raad van bestuur APF Unilever⁹ – Voorzitter auditcommissie APF Unilever⁹

Mevrouw J. van Stigt

1963 | *in bestuur sinds* 2018 | *overige relevante functies* Vakbondsbestuurder FNV – Bestuurslid raad van overleg in de Metalektro – Werknemersvoorzitter Vakraad Metaal & Techniek – Lid raad van toezicht ROM Metalektro¹⁰ – (Vice-)voorzitter stichting Private Aanvulling ww en WGA Metaal en Techniek – Bestuurslid stichting administratiekantoor Schadeverzekering Metaal en Technische bedrijfstakken – bestuurslid Stichting Administratiekantoor MN (StAK) – Executive IndustriAll EU

NAMENS DE PENSIOENGERECHTIGDEN

De heer P.D. Amels

1951 | *in bestuur sinds* 2018 | *overige relevante functies* –

De heer J.J.P. Schouten

1948 | *in bestuur sinds* 2014 | *overige relevante functies* Voorzitter Koepel van Nederlandse Verenigingen van Gepensioneerden (KNVG) – Docent Nyenrode University

⁹ Tot 31 oktober 2019

¹⁰ Tot juli 2019

RAAD VAN TOEZICHT

De heer Boers E.J.G.V.¹¹

1966 | *in raad van toezicht sinds 2019* | *overige relevante functies* Lid raad van commissarissen Triodos Bank – Lid raad van commissarissen Univé – Bestuurder Coöperatie Medisch Specialisten Gelre (CMS Gelre) – Voorzitter bestuur Stichting Nationaal Energiebespaarfonds (NES) – Lid raad van toezicht Stichting Fonds Duurzaam Funderingsherstel (FDF) – onafhankelijk voorzitter Ahold Delhaize Pensioenfonds

Mevrouw A.C. Joosten – Hendriks

1975 | *in raad van toezicht sinds 2017* | *overige relevante functies* Uitvoerend bestuurder en Chief Investment Officer Philips Pensioenfonds Nederland – Lid commissie Asset & Liability Management vBA Beleggingsprofessionals

De heer J.P.W. Klopper¹²

1951 | *in raad van toezicht sinds 2011* | *overige relevante functies* Voorzitter raad van advies stichting Pensioenopleidingen (SPO) – Voorzitter raad van toezicht Pensioenfonds Hoogovens – Voorzitter VTP-commissie Public Affairs – Directeur/grootaandeelhouder J.P.W. Klopper Belegging & Beheer B.V.

De heer H.E. Vosseveld

1964 | *in raad van toezicht sinds 2019* | *overige relevante functies* Lid raad van toezicht CBR – Bestuurder (a.i.) Zorgkoepel West Friesland – Lid raad van advies Stichting Pensioenopleidingen (SPO)

¹¹ Per 16 december 2019, tevens per die datum voorzitter rvt

¹² Tot 1 juli 2019

VERGOEDINGEN

De hoogte van de vergoeding is afhankelijk van de uit te voeren bestuursactiviteiten en bedroeg in 2019:

FUNCTIE	VERGOEDING 2019
Bestuurslidmaatschap	€ 42.649,-
Additioneel voor lidmaatschap van een bestuurscommissie	€ 10.662,-
Additioneel voor voorzitterschap van een bestuurscommissie	€ 6.397,-
Additioneel voor lidmaatschap dagelijks bestuur (tevens voorzitterschap bestuur)	€ 46.913,-
Commissielidmaatschap, niet tevens bestuurslid	€ 21.325,-
Voorzitter raad van toezicht	€ 32.547,-
Lidmaatschap raad van toezicht	€ 27.122,-

Het totaal van de vergoedingen per individueel bestuurslid is gemaximeerd op € 106.623 per jaar.

De vergoeding wordt uitgekeerd aan de voordragende organisatie of aan het bestuurslid. Er worden geen bonussen uitgekeerd.

LEDEN BESTUUR	UITGEKEERDE VERGOEDING IN 2019
J.P.M. Brocken (voorzitter namens de werknemers en pensioengerechtigden)	€ 106.444,-
K.B. van Popta (voorzitter namens de werkgevers)	€ 106.621,-
P.D. Amels	€ 53.311,-
R.J.B.M. Follon	€ 70.370,-
M. Hulsegge	€ 91.694,-
A.A. Jaarsma	€ 53.311,-
K. Merkus	€ 59.708,-
G.P.M.J. Roest	€ 53.311,-
J.J.P. Schouten	€ 75.701,-
J. van Stigt	€ 53.311,-
T.W. Troost	€ 53.311,-
B.H.F.B. de Vries	€ 53.311,-
TOTAAL VERGOEDINGEN BESTUUR 2019	€ 830.404,-

LOONSTIJGING CONFORM SECTOR

De bestuursvergoedingen zijn per 1 januari 2019 verhoogd met de loonstijging zoals deze zijn afgesproken voor de cao's Metaal en Techniek. Als het bestuur onverhoopt moet besluiten om de aanspraken en uitkeringen van de deelnemers in de pensioenregeling te verlagen, dan worden de vergoedingen van de bestuursleden en de aanspraken en uitkeringen van (oud-)medewerkers van PMT met eenzelfde percentage verlaagd.

VERGOEDINGEN FONDSORGANEN

In de bestuurscommissies participeren voornamelijk bestuursleden, aangevuld met enkele externe deskundigen. Het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht bestaan volledig uit niet-bestuursleden.

EXTERNE LEDEN VAN DE FONDSORGANEN	TOTAAL UITGEKEERDE VERGOEDINGEN IN 2019
Commissie Beleggingen	€ 40.873,-
Commissie Pensioenen	€ 21.325,-
Commissie Communicatie en Dienstverlening	€ 0,-
Commissie Financiën en Risico's	€ 21.325,-
Commissie Internal Audit	€ 17.059,-
TOTAAL VERGOEDING EXTERNE LEDEN FONDSORGANEN	€ 100.582,-

TOEZICHTSORGANEN	TOTAAL UITGEKEERDE VERGOEDINGEN IN 2019
Verantwoordingsorgaan	€ 100.255,-
Raad van toezicht	€ 81.367,-

Voor leden van het verantwoordingsorgaan geldt een eigen vergoedingsregeling die aansluit bij de SER-vacatieregeling. Als het lid deel uitmaakt van de werknemersgeleding en in dienst is bij een werkgever, kan ook worden gekozen voor een regeling waarbij een vergoeding wordt uitbetaald aan de betreffende werkgever. Over 2019 heeft PMT in totaal € 100.255,- betaald aan VO-leden of hun werkgever (exclusief reis- en onkostenvergoedingen).

DIRECTIE BESTUURSBUREAU

	BRUTO JAARSALARIS	PENSIOEN-, SOCIALE EN OVERIGE LASTEN	TOTAAL 2019
I.T. van den Doel	€ 218.803,-	€ 53.312,-	€ 272.115,-

ENKELVOUDIGE JAARREKENING 2019

10 ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2019

(na resultaatbestemming)

ACTIVA (X €1 MILJOEN)		31-12-2019	31-12-2018
Materiële vaste activa	(1)	1	-
BELEGGINGEN VOOR RISICO PENSIOENFONDS			
• Vastgoedbeleggingen	(2)	7.295	6.298
• Aandelen	(3)	20.925	17.399
• Vastrentende waarden	(4)	51.235	42.605
• Derivaten	(5)	6.747	2.545
• Overige beleggingen	(6)	5.303	4.330
Totaal beleggingen	(7)	91.505	73.177
Deelnemingen	(8)	18	25
Vorderingen uit hoofde van beleggingen	(9)	160	117
Overige vorderingen en overlopende activa	(10)	97	92
OVERIGE ACTIVA			
Liquide middelen	(11)	3.758	5.782
TOTAAL ACTIVA		95.539	79.193

PASSIVA (X €1 MILJOEN)			
STICHTINGSKAPITAAL EN RESERVES			
• Algemene reserve	(13)	- 787	- 427
• Bestemmingsreserve	(14)	-	-
Totaal stichtingskapitaal en reserves		- 787	- 427
TECHNISCHE VOORZIENINGEN			
• Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	(15)	85.692	71.698
Overige voorzieningen	(16)	2.201	1.521
Verplichtingen uit hoofde van beleggingen	(17)	8.403	6.371
Overige schulden en overlopende passiva	(18)	30	30
TOTAAL PASSIVA		95.539	79.193

11 ENKELVOUDIGE STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2019

BATEN (X €1 MILJOEN)		31-12-2019	31-12-2018
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	(19)	2.506	2.382
Beleggingsresultaat voor risico pensioenfondsen	(20)	13.325	106
Resultaat op deelnemingen	(8)	1	4
Overige baten	(21)	4	4
TOTAAL BATEN		15.836	2.496

LASTEN (X €1 MILJOEN)			
Pensioenuitkeringen	(22)	1.415	1.366
Uitvoeringskosten pensioenregeling	(23)	48	47
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen	(24)		
• Pensioenopbouw		2.529	2.282
• Toekenning overgangsregelingen		137	141
• Rentetoevoeging		- 172	- 181
• Onttrekking voor uitkeringen		- 1.413	- 1.372
• Wijziging marktrente		13.164	3.461
• Schattingswijziging		-	- 908
• Wijziging uit hoofde van waardeoverdrachten		- 54	- 149
• Overige mutaties		- 197	- 300
TOTAAL MUTATIE VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN VOOR RISICO PENSIOENFONDS		13.994	2.974
Mutatie overige voorzieningen	(25)	680	332
Saldo overdrachten van rechten	(26)	51	158
Overige lasten	(27)	8	12
TOTAAL LASTEN		16.196	4.889
SALDO VAN BATEN EN LASTEN		- 360	- 2.393

BESTEMMING VAN HET SALDO VAN BATEN EN LASTEN

Het saldo van baten en lasten is via de resultaatbestemming als volgt verdeeld naar de reserves:

RESULTAATBESTEMMING (X €1 MILJOEN)			
Onttrekking aan de Algemene reserve		- 360	- 2.393
Toevoeging aan Algemene reserve		-	423
Vrijval vanuit Bestemmingsreserve		-	- 423
TOTAAL SALDO VAN BATEN EN LASTEN		- 360	- 2.393

12 ENKELVOUDIG KASSTROOMOVERZICHT 2019

KASSTROOM (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
KASSTROOM UIT PENSIOENACTIVITEITEN		
Premies	2.511	2.371
Uitgekeerde pensioenen	- 1.400	- 1.351
Afkopen	- 14	- 15
Uitgaven wegens overgedragen verplichtingen	- 51	- 158
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	- 45	- 50
Overige ontvangsten/uitgaven	- 11	11
TOTALE KASSTROOM UIT PENSIOENACTIVITEITEN	990	808
KASSTROOM UIT BELEGGINGSACTIVITEITEN		
Verkopen en aflossingen van beleggingen	44.827	32.131
Ontvangen direct beleggingsresultaat	2.121	2.044
Aankopen van beleggingen	- 47.844	- 35.960
Betaalde kosten van vermogensbeheer	- 94	- 89
TOTALE KASSTROOM UIT BELEGGINGSACTIVITEITEN	- 990	- 1.874
Netto kasstroom	-	- 1.066
Koers- en omrekeningsverschillen op liquide middelen	- 8	- 6
MUTATIE IN GELDMIDDELEN	- 8	- 1.072
De mutatie in geldmiddelen bestaat uit de volgende balansposten:		
Liquide middelen	3.758	5.782
Verplichtingen aan bancaire instellingen	- 1.647	- 3.663
Stand per einde boekjaar	2.111	2.119
Stand per einde vorig boekjaar	2.119	3.191
MUTATIE IN GELDMIDDELEN	- 8	- 1.072

13 ALGEMENE TOELICHTING

ALGEMEEN

ACTIVITEIT

Stichting Pensioenfonds Metaal en Techniek (PMT), statutaire zetel te 's-Gravenhage en vestigingsadres is Postbus 1965, 2280 DZ te Rijswijk (per 1 januari 2020: 2595 AK te 's-Gravenhage), is een bedrijfstakpensioenfonds voor werknemers in de sector Metaal en Techniek. Het fonds is ingeschreven in de Kamer van Koophandel onder nummer 41149569.

OVEREENSTEMMINGSVERKLARING

De jaarrekening is opgesteld op basis van in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving en de wettelijke bepalingen inzake de jaarrekening, zoals deze zijn vermeld in Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek (BW) en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ), in het bijzonder Richtlijn 610 Pensioenfonds.

VERBONDEN PARTIJEN

Als verbonden partij worden alle rechtspersonen aangemerkt waarin invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid kan worden uitgeoefend. Ook statutaire directieleden of andere sleutelfunctionarissen in het management van het fonds en nauwe verwanten zijn verbonden partijen. Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn uitgegaan. Hiervan wordt toegelicht de aard en de omvang van de transactie en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht.

Stichting Administratiekantoor MN en Mn Services N.V.

95% van de aandelen van Mn Services N.V., gevestigd op Prinses Beatrixlaan 15, 2595 AK te Den Haag en ingeschreven in de Kamer van Koophandel onder nummer 27191631, wordt door de Stichting Administratiekantoor MN (StAK) gehouden en gecertificeerd. PMT is certificaathouder van 78,3% van de aandelen van Mn Services N.V. PMT heeft bestuurders benoemd in de Stichting Administratiekantoor MN. De door PMT benoemde bestuurders hebben, voor wat betreft besluiten over de wijze waarop het stemrecht op aandelen in Mn Services N.V. wordt uitgebracht, een absolute meerderheid van de stemmen in het bestuur van Stichting Administratiekantoor MN.

N.V. Schadeverzekering voor de Metaal en Technische Bedrijfstakken

Alle aandelen zijn in beheer bij de Stichting Administratiekantoor Schadeverzekering voor de Metaal en Technische Bedrijfstakken. PMT heeft 100% van de certificaten ontvangen. Hiermee is een scheiding aangebracht tussen de juridische en economische eigendom van aandelen. Het juridische eigendom (het stemrecht op de algemene vergadering van N.V. Schadeverzekering voor de Metaal en Technische Bedrijfstakken) zit bij StAK.

Transacties met (voormalige) bestuurders

Er zijn geen leningen verstrekt aan of vorderingen op (voormalige) bestuurders.

ALGEMENE GRONDSLAGEN VOOR DE OPSTELLING VAN DE JAARREKENING

ALGEMENE WAARDERING

De pensioenverplichtingen zijn gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde) en de beleggingen zijn gewaardeerd op reële waarde, tenzij hierna anders is vermeld. Per categorie is aangegeven hoe deze waarde is bepaald. De overige balansposten zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, tenzij anders vermeld. Alle bedragen in de balans luiden in miljoenen euro's. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen die in de balans zijn gehanteerd. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten zijn rechtstreeks verantwoord in het resultaat. De baten en lasten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop ze betrekking hebben. Alle bedragen in de staat van baten en lasten luiden in miljoenen euro's.

STELSELWIJZIGINGEN

In 2019 hebben zich geen stelselwijzigingen voorgedaan.

SCHATTINGEN EN VERONDERSTELLINGEN

Bij toepassing van grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt het bestuur van het pensioenfonds zich verschillende oordelen en maakt schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

OPNAME VAN ACTIEF, VERPLICHTING, BATE OF LAST

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een passief heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

VREEMDE VALUTA**Functionele valuta**

De jaarrekening is opgesteld in euro's: de functionele en presentatievaluta van PMT.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Monetaire activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkelingen en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

DEKKINGSGRAAD**Actuele dekkingsgraad**

Deze dekkingsgraad geeft een indicatie voor de vermogenspositie van het fonds. Hierbij wordt het pensioenvermogen gedeeld door de technische voorzieningen.

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad is de dekkingsgraad waarop het fonds zijn beleidsbeslissingen baseert en wordt berekend als het gemiddelde van de dekkingsgraden van de laatste 12 maanden.

RENTETERMIJNSTRUCTUUR

De VPV is berekend aan de hand van de rentetermijnstructuur zoals die door DNB gepubliceerd wordt. Het eindniveau wordt gebaseerd op het voortschrijdend gemiddelde van de gerealiseerde maandelijkse '20-jaars forward rentes' in de voorgaande 10 jaar. Dit gemiddelde bedraagt ultimo 2019 2,1% (ultimo 2018: 2,3%).

GRONDSLAGEN VOOR DE BALANS**MATERIËLE VASTE ACTIVA**

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs inclusief direct toerekenbare kosten verminderd met de lineaire afschrijvingen. De materiële vaste activa worden lineair afgeschreven vanaf het moment van ingebruikname op basis van de geschatte economische levensduur, rekening houdend met de restwaarde.

Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht. De vennootschap beoordeelt op iedere balansdatum of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort.

BELEGGINGEN

De beleggingen zijn gerubriceerd naar de aard van de financiële instrumenten. In de toelichting is de aansluiting op de indeling volgens het strategisch beleggingsbeleid van het fonds weergegeven. Deze laatste indeling is gehanteerd in de kerncijfers en het bestuursverslag. Tenzij anders vermeld worden de beleggingen gewaardeerd tegen de reële waarde, waarbij de reële waarde de boekwaarde benadert.

VASTGOEDBELEGGINGEN

Onder de post vastgoedbeleggingen zijn opgenomen:

- Directe vastgoedbeleggingen, inclusief vastgoedbeleggingen in ontwikkeling;
- Indirecte vastgoedbeleggingen.

Directe vastgoedbeleggingen

Beleggingen in direct vastgoed worden gewaardeerd tegen actuele waarde. De actuele waarde is gebaseerd op door onafhankelijke deskundigen verrichte taxaties. Er wordt gebruik gemaakt van 5 verschillende gerenommeerde taxatiekantoren, waarbij de gehele vastgoedportefeuille om de 3 jaar gerouleerd wordt tussen de taxatiekantoren. De gehele vastgoedportefeuille wordt één keer per (medio) jaar met een desktop review getaxeerd, en eenmaal per (ultimo) jaar volledig getaxeerd (inclusief bezoek van alle objecten). In de tussenliggende kwartalen worden objecten met grote contractmutaties extern getaxeerd. Resultaten door wijziging in actuele waarde worden in de staat van baten en lasten verantwoord. Bij de waardering wordt gebruikgemaakt van zowel de huurkapitalisatie- als de Discounted Cash Flowmethode (DCF) en de vergelijkingsmethode. De taxaties worden hierbij uitgevoerd door vastgoed gecertificeerde taxateurs. Bij de taxaties is gewerkt volgens de richtlijnen van de Royal Institution of Chartered Surveyors (RICS), Investment Property Databank (MSCI), International Valuation Standard (IVS) en het Nederlands Register Vastgoed Taxateurs (NRVT). De taxateurs hebben bevestigd dat ze ten behoeve van de taxaties de gevraagde informatie ontvangen hebben en door het fonds is verklaard dat het fonds alle relevante informatie aan taxateurs heeft aangeleverd.

Beleggingen in direct vastgoed waarvoor een onvoorwaardelijke verkoopovereenkomst tot stand is gekomen doch die aan het eind van het verslagjaar nog niet geleverd zijn, zijn gewaardeerd tegen de overeengekomen verkoopprijs.

Indirecte vastgoedbeleggingen

De indirecte vastgoedbeleggingen betreffen participaties in beursgenoteerde vastgoedmaatschappijen of niet beursgenoteerde vastgoedbeleggingsinstellingen.

Participaties in beursgenoteerde indirecte vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers.

Participaties in niet-beursgenoteerde indirecte vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de reële waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar ontleend aan de meest recente rapportages van de fondsmanagers gecorrigeerd voor kasstromen in de periode tot balansdatum. Hierbij zijn de onderliggende vastgoedbeleggingen gewaardeerd op reële waarde die in de meeste gevallen is ontleend op basis van onafhankelijke taxatie, en in enkele gevallen aangevuld met schattingen van het management van het vastgoedfonds. Bij niet beursgenoteerde indirecte vastgoedbeleggingen worden periodieke analyses van resultaten uitgevoerd, evenals analyse van de gecontroleerde jaarrekeningen van de indirecte vastgoedbeleggingen, en vergelijking met de waardenopgaven van de fondsmanagers. Niet in alle gevallen zijn gecontroleerde jaarrekeningen beschikbaar voor vaststelling van de jaarrekening.

AADELEN

Onder de post aandelen zijn verantwoord:

- Beursgenoteerde aandelen;
- Niet beursgenoteerde aandelen;
- Participaties in beleggingsinstellingen die beleggen in aandelen.

Beursgenoteerde aandelen

Beursgenoteerde aandelen zijn gewaardeerd tegen de slotkoers op balansdatum. Aan deze beurswaarde worden de ultimo jaar betaalbaar gestelde maar nog niet ontvangen dividenden toegevoegd.

Niet beursgenoteerde aandelen

Niet aan een beurs genoteerde aandelenfondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde op basis van de door de vermogensbeheerder van dat fonds laatste afgegeven intrinsieke waarde.

Beleggingsinstellingen

Participaties in beleggingsinstellingen worden gewaardeerd tegen de beurskoers op balansdatum. Voor niet aan een beurs genoteerde fondsen betreft het de actuele waarde op basis van de door de vermogensbeheerder van dat fonds laatste afgegeven intrinsieke waarde, zijnde een benadering van de reële waarde.

VASTRENTENDE WAARDEN

De post vastrentende waarden bestaat uit:

- Obligaties, leningen op schuldbekentenis en andere waardepapieren met een vaste rente;
- Participaties in beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden;
- Hypothecaire leningen;
- Deposito's.

Obligaties, leningen en andere waardepapieren

Obligaties zijn gewaardeerd tegen de beurskoers op balansdatum inclusief de lopende interest ultimo jaar. Leningen op schuldbekentenis zijn gewaardeerd tegen reële waarde op basis van de contante waarde van toekomstige kasstromen.

Hypothecaire leningen

Hypothecaire leningen zijn gewaardeerd tegen reële waarde. Voor participaties in hypotheekfondsen is dit de berekende intrinsieke waarde, die de actuele waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Deposito's

Deposito's zijn gewaardeerd tegen reële waarde op balansdatum. Deze is gelijk aan de netto contante waarde van de toekomstige kasstromen.

DERIVATEN

Derivaten zijn financiële instrumenten die zijn afgeleid van meer traditionele producten als aandelen en obligaties. Het betreft valutatermijncontracten, interest rate swaps en futures.

Positieve posities uit hoofde van derivatencontracten ultimo verslagjaar zijn gepresenteerd onder derivaten. Negatieve posities uit hoofde van derivatencontracten ultimo verslagjaar zijn gepresenteerd onder verplichtingen uit hoofde van de beleggingen. Onder deze laatste post zijn ook creditposities uit hoofde van credit support annexen (CSA) verantwoord.

De nominale waarde van derivaten geeft het bedrag aan waarover het contract is afgesloten. De marktwaarde is de waarde als het contract ultimo jaar zou worden verkocht of teruggedraaid. De waarde wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen.

Voor de rentederivaten betreft dit het intern theoretisch waarderingsmodel, welke de contractgegevens van de swappositie en relevante yieldcurves gebruikt om de waarde van de swappositie te bepalen. Voor de valutaderivaten wordt de waarde op afloopdatum bepaald door de nominale waarde te vermenigvuldigen met de wisselkoers op de afloopdatum van het contract minus de contractueel vastgelegde koers. Voor de afloopdatum wordt de wisselkoers op afloopdatum geschat met behulp van de verwachte wisselkoersmutaties in de markt, welke tot uitdrukking komen als ‘forward tics’ (de verwachte mutaties in wisselkoersen op basis van de renteversillen tussen de betrokken valuta’s). De verwachte kasstromen worden contant gemaakt tegen de relevante yieldcurve, waarbij de curve van de betrokken valuta gebruikt wordt. Futures worden gewaardeerd tegen de laatst verhandelde dagprijs op de beurs waarop de future is genoteerd, waarbij de prijzen van de onderliggende waarden zijn gewogen.

De CSA-contracten hebben betrekking op derivatencontracten. De openstaande vorderingen en verplichtingen van de derivatencontracten worden periodiek per tegenpartij gesaldeerd. Bij een saldo boven de contractueel vastgestelde grens wordt er onderpand gestort door c.q. ontvangen van de tegenpartij. De ultimo jaar bestaande rechten en verplichtingen worden per tegenpartij gesaldeerd, waarbij een positief saldo per tegenpartij op de debetzijde van de balans terechtkomt en een negatief saldo per tegenpartij op de creditzijde van de balans (onder verplichtingen uit hoofde van beleggingen).

OVERIGE BELEGGINGEN

De overige beleggingen, bestaande uit Private Equity en Infrastructuur, worden gewaardeerd tegen reële waarde.

De waardering vindt plaats tegen het pro-rata aandeel van de investering in het eigen vermogen van het beleggingsfonds. Deze waardering komt tot stand door de externe vermogensbeheerder en wordt minimaal eenmaal per jaar gecontroleerd door een externe onafhankelijke accountant en is gebaseerd op de volgende waarderingsmethode voor onderliggende individuele investeringen:

- Vergelijking met de actuele waarde van een ander financieel instrument dat vergelijkbare kenmerken heeft;
- Netto contante waarde berekeningen (discounted cash flow);
- Waarderingsmodellen.
- Laatst beschikbare statement van de externe manager met daarbij opgeteld de stortingen en onttrekkingen tot aan boekjaar.

Waardeveranderingen worden rechtstreeks in de winst- en verliesrekening verwerkt, zonder vorming van een herwaarderingsreserve.

DEELNEMINGEN**Mn Services N.V.**

De deelneming is gewaardeerd tegen de nettovermogenswaarde, omdat er sprake is van invloed van betekenis. De eerste waardering van de deelneming is gebaseerd op de reële waarde van de activa en passiva op het moment van acquisitie. De vervolgwaaardering is gebaseerd op het saldo van de activa en passiva zoals gewaardeerd in de balans van de deelneming, die is opgesteld in overeenstemming met Titel 9, Boek 2 BW. Indien de waardering volgens de nettovermogenswaarde negatief is, wordt deze op nihil gewaardeerd.

N.V. Schadeverzekering Metaal en Technische Bedrijfstakingen

De eerste en vervolg waarderingen van de deelneming zijn gebaseerd op de reële waarde van de activa en passiva op het moment van acquisitie.

Het fonds heeft verder geen deelnemingen waar invloed van betekenis kan worden verondersteld.

VORDERINGEN UIT HOOFDE VAN BELEGGINGEN

De post vorderingen uit hoofde van beleggingen betreft de waarde van het verstrekte onderpand inzake credit support annexen, onderhanden beleggingstransacties en de te vorderen dividendbelasting.

OVERIGE VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACTIVA

De overige vorderingen en overlopende activa omvatten onder meer de te vorderen premiebijdragen op werkgevers met een looptijd korter dan 1 jaar. De te vorderen premies zijn bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde en bij vervolgwaaarderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, onder aftrek van een voorziening voor mogelijk oninbaarheid. Tevens zijn onder de overige vorderingen en overlopende activa twee langlopende vorderingen opgenomen. Het betreft een annuïtaire vordering die bij de eerste verwerking is gewaardeerd tegen de reële waarde en bij de vervolgwaaardering gewaardeerd is tegen de geamortiseerde kostprijs. Indien er geen sprake is van agio of disagio en transactiekosten is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde. De achtergestelde lening aan de deelneming Mn Services N.V. is gewaardeerd tegen de aflossingswaarde, die gelijk is aan de reële waarde.

De overige vorderingen zijn bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde en bij de vervolgwaaardering gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Voorziening wegens oninbaarheid is in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

LIQUIDE MIDDELEN

De liquide middelen betreffen positieve rekening-courantposities bij bancaire instellingen, sight deposits en beleggingen in geldmarktfondsen die zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

STICHTINGSKAPITAAL EN RESERVES

Stichtingskapitaal en reserves zijn bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen - inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds en overige voorzieningen - volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Algemene reserve

De algemene reserve is de 'buffer' voor het dekken van algemene risico's, bijvoorbeeld het risico van een toenemende levensverwachting van de deelnemers. Ook is de algemene reserve een 'buffer' voor opvang van jaarlijkse schommelingen in de baten en lasten, vooral voor de beleggingsresultaten.

Bestemmingsreserve

De post bestemmingsreserve bestaat volledig uit het premie-egalisedepot. Het premie-egalisedepot bestaat (ook qua waardering) uit:

- geheven en ontvangen premie minus de gedempte kostendekkende premie
- de mutatie gebaseerd op het beleggingsrendement van het fonds.

TECHNISCHE VOORZIENINGEN

De technische voorzieningen bestaan in zijn geheel uit de voorziening pensioenverplichtingen.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds is gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De omvang van de voorziening pensioenverplichtingen is gebaseerd op de contante waarde van de verwachte toekomstige uitkeringen. Deze zijn gebaseerd op de ultimo verslagjaar opgebouwde pensioenen van de actieven, ex-deelnemers en gepensioneerden, alsmede de toekomstige totaal bereikbare pensioenen van arbeidsongeschikte deelnemers met een premievrije voortzetting van de pensioenopbouw. Er is geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Toeslagen

De per 1 januari van het volgende jaar toegezegde toeslagen op de aanspraken zijn opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen.

Rekenrente

De VPV is berekend aan de hand van de rentetermijnstructuur zoals die door DNB gepubliceerd wordt. Het eindniveau wordt gebaseerd op het voortschrijdend gemiddelde van de gerealiseerde maandelijkse '20-jaars forward rentes' in de voorgaande 10 jaar. Dit gemiddelde bedraagt ultimo 2019 2,1% (ultimo 2018: 2,3%). Deze beschreven rekenrente is in deze jaarrekening toegepast als marktrente ultimo het jaar.

Overlevingskansen

De overlevingskansen ultimo 2018 en 2019 zijn ontleend aan de PMT prognosetafel, PMT₂₀₁₈. Dit is een fondsspecifieke afleiding van de AG Prognosetafel 2018 van het Actuariel Genootschap. De fondsspecifieke afleiding is gebaseerd op de fondsspecifieke ervaringssterfte.

Veronderstellingen partnerpensioen

Bij de berekening van de voorziening voor het partnerpensioen ultimo 2018 en 2019 wordt verondersteld dat een (gewezen) deelnemer bij overlijden vóór pensioeningang een partner heeft volgens de partnerfrequenties Circuit 65. Voor gepensioneerden wordt alleen een voorziening voor het partnerpensioen berekend, als en zolang zij een partner hebben. Voor de voorziening van het partnerpensioen wordt verondersteld dat de man drie jaar ouder is dan de vrouw.

Arbeidsongeschiktheid

Voor de arbeidsongeschikte deelnemers in het eerste of tweede ziektejaar wordt een voorziening gevormd voor het premievrijstellingsrisico. Deze voorziening is gelijk aan de premie voor financiering van premievrijstelling uit het voorgaande boekjaar en het huidige boekjaar. Aangezien de wachttijd in de Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen (WIA) twee jaar is, worden er twee jaarpremies voorzien. Voor arbeidsongeschikte deelnemers voor wie de pensioenopbouw premievrij wordt voortgezet, wordt voorzichtigheidshalve verondersteld dat zij niet zullen revalideren.

Dekking excassokosten

Ter dekking van excassokosten van ingegane pensioenen is in de voorziening pensioenverplichtingen een opslag van 1,70% opgenomen. Voorgaand boekjaar was de opslag ook 1,70%.

Risico's en herverzekering

PMT draagt alle risico's voor de basisregeling (ouderdoms-, partner- en wezenpensioen), de vrijwillige aanvullende regeling en voor het ANW Pensioen.

Kenmerken pensioenregeling

De door het fonds verzekerde pensioenregeling kan worden gekarakteriseerd als een voorwaardelijk geïndexeerde opbouwregeling.

De pensioenregeling voorziet in ouderdomspensioen ten behoeve van deelnemers en gewezen deelnemers en in (het bijzonder) partnerpensioen (weduwen, weduwnaars en wezen) ten behoeve van de nagelaten betrekkingen, waaronder tevens geregistreerd partnerschap en aangemelde partners worden begrepen.

De pensioengrondslag wordt bepaald door het loon te verminderen met een franchise. Er is sprake van een maximum loon. De franchise en het maximum loon worden jaarlijks, per 1 januari, aangepast overeenkomstig de ontwikkelingen van de algemene prijs- en loonontwikkeling.

Jaarlijks wordt door het bestuur, op basis van door het fonds vastgesteld beleid, besloten of en zo ja, hoeveel toeslag er wordt verleend. De toeslagverlening is voorwaardelijk en is maximaal de prijsindex.

OVERIGE VOORZIENINGEN

De post overige voorzieningen bestaat uit de verplichtingen ten aanzien van VPL. De voorziening VPL is voor deelnemers met voorwaardelijke aanspraken.

De voorziening VPL bestaat (ook qua waardering) uit:

- geheven en ontvangen premie minus het benodigde bedrag voor toekenning voor inkoop op basis van fondsspecifieke grondslagen, rekening houdend met een opslag ter grootte van het minimaal vereist vermogen;
- de mutatie gebaseerd op het beleggingsrendement van het fonds.

VERPLICHTINGEN UIT HOOFDE VAN BELEGGINGEN

De post verplichtingen uit hoofde van beleggingen betreft de waarde van het ontvangen onderpand inzake credit support annexen, onderhanden beleggingstransacties, schulden bancaire instellingen en verplichtingen uit hoofde van derivaten.

OVERIGE SCHULDEN EN OVERLOPENDE PASSIVA

De overige schulden en overlopende passiva omvatten de posten verschuldigd aan externe partijen en zijn bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde en bij vervolgwaaordingen gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De overige schulden en overlopende passiva hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

GRONDSLAGEN VOOR DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

ALGEMEEN

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

PREMIEBIJDRAGEN (VAN WERKGEVERS EN WERKNEMERS)

Als premiebijdragen is het totaal van de in het verslagjaar gefactureerde premies vermeld. Daarbij is rekening gehouden met de per balansdatum nog te factureren premies.

BELEGGINGSRESULTAAT VOOR RISICO FONDS

Onder het beleggingsresultaat zijn de directe en de indirecte beleggingsresultaten opgenomen, onder aftrek van de kosten van vermogensbeheer.

Direct beleggingsresultaat

Als direct beleggingsresultaat zijn verantwoord:

- de aan het verslagjaar toe te rekenen interest, (netto)huren en dergelijke;
- de in het verslagjaar gedeclareerde dividenden, inclusief stockdividend.

Indirect beleggingsresultaat

Als indirect beleggingsresultaat zijn alle gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten verantwoord. De indirecte beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Kosten vermogensbeheer

De kosten van vermogensbeheer worden toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Transactiekosten

Transactiekosten bij de verkoop van beleggingen worden verwerkt als onderdeel van de gerealiseerde waardeveranderingen.

PENSIOENUITKERINGEN

De pensioenuitkeringen betreffen de opeisbare uitkeringen inzake het ouderdomspensioen, vervroegd ouderdomspensioen, partnerpensioen, wezenpensioen, ANW Pensioen en de afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslag.

UITVOERINGSKOSTEN PENSIOENREGELING

Voor pensioenuitvoeringskosten die hun oorsprong in het verleden hebben, maar waarvan de uitgaven pas in de toekomst zullen plaatsvinden, is een reservering getroffen.

Personeelsbeloningen

Personeelsbeloningen vormen geen aparte regel in de winst- en verliesrekening. Deze kosten zijn opgenomen in de uitvoeringskosten pensioenregeling. Voor een nadere specificatie wordt verwezen naar de betreffende toelichting.

Pensioenen

De over het verslagjaar verschuldigde premie is als last verantwoord.

MUTATIE VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN VOOR RISICO PENSIOENFONDS

De mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds is opgesplitst in een aantal onderdelen. Deze onderdelen worden hieronder toegelicht.

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale aanspraken ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen en/of toeslagverlening.

Overgangsregeling

Het benodigde bedrag voor toekenning VPL.

Rentetoevoeging aan VPV

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -0,24% (2018: -0,26%). Dit is de 1-jaarsrente per 31 december 2018, en wordt berekend over de gehele pensioenverplichting.

Onttrekking voor uitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder "onttrekking voor uitkeringen" opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen van de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder 'wijziging marktrente'. Ultimo 2019 bedroeg de uit de toen gehanteerde rentetermijnstructuur af te leiden fondsspecifieke gemiddelde interne rekenrente 0,80%. Per einde 2018 was deze gemiddelde interne rekenrente op basis van de per die datum geldende rentetermijnstructuur 1,45%.

Schattingswijziging

De wijziging grondslagen hebben betrekking op incidentele wijzigingen in actuariële grondslagen en/of methoden.

Wijziging uit hoofde van waardeoverdrachten

Als wijziging uit hoofde van waardeoverdrachten is opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken met betrekking tot de actuariële waarde.

Overige mutaties

De resterende mutaties van de voorziening zijn opgenomen onder overige mutaties.

MUTATIE OVERIGE VOORZIENINGEN

De mutatie overige voorzieningen bestaat uit de mutatie voorziening VPL.

SALDO OVERDRACHTEN VAN RECHTEN

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen danwel overgedragen pensioenverplichtingen. De bij overdrachten van pensioenen bepaalde overdrachtswaarden van de individuele waardeoverdrachten zijn gebaseerd op de wettelijke berekeningsgrondslagen. Voor collectieve waardeoverdrachten zijn de overdrachtswaarden gebaseerd op grondslagen van PMT.

De waardeoverdrachten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarin de bijbehorende pensioenaanspraken zijn verwerkt.

OVERIGE BATEN EN LASTEN

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

GRONDSLAGEN VOOR HET KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode, waarbij onderscheid is gemaakt tussen kasstromen uit pensioen- en beleggingsactiviteiten.

De geldmiddelen bestaan uit de mutatie van de posten Liquide middelen en Schulden bij bancaire instellingen (als onderdeel van Verplichtingen uit hoofde van beleggingen). De mutaties in het kasstroomoverzicht zijn indirect afgeleid uit de staat van baten en lasten en de balansmutaties.

14 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2019

ACTIVA

(1) MATERIËLE VASTE ACTIVA

PMT is verhuisd naar hetzelfde kantoorpand waar ook haar uitvoerder MN huisvest. Een van de redenen van verhuizing is om dichtbij MN en PME te zijn. Dit is efficiënt en effectief en het komt de samenwerking ten goede. Ook de betere bereikbaarheid met het ov en de goede voorzieningen van het gebouw en de omgeving zijn redenen voor de verhuizing. De materiële vaste activa betreffen vooral de geactiveerde verbouwkosten en nieuwe inventaris van het nieuwe kantoor van het fonds. De geactiveerde verbouwkosten zullen met ingang van 1 januari 2020 in 10 jaar worden afgeschreven. De nieuwe inventaris wordt afgeschreven in 3 tot 5 jaar.

(2) VASTGOEDBELEGGINGEN

Onder vastgoedbeleggingen zijn per 31 december inbegrepen:

VASTGOEDBELEGGINGEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
Directe vastgoedbeleggingen	2.101	2.030
Indirecte vastgoedbeleggingen	5.194	4.268
WAARDE 31 DECEMBER	7.295	6.298

De beleggingen buiten Nederland in de beleggingscategorie indirecte vastgoedbeleggingen betreffen deelnames in vastgoedfondsen die geen marktnotering hebben.

DIRECTE VASTGOEDBELEGGINGEN

Het verloop van de directe beleggingen in vastgoed is als volgt:

DIRECTE VASTGOEDBELEGGINGEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
WAARDE 1 JANUARI	2.030	1.813
Aankopen	89	156
Verkopen	- 136	- 80
Waarderingsverschillen en verkoopresultaten	118	141
WAARDE 31 DECEMBER	2.101	2.030

De vastgoedbeleggingen in ontwikkeling ultimo 2019, ad € 41,4 miljoen (2018: € 48,5 miljoen) zijn verantwoord bij directe vastgoedbeleggingen.

INDIRECTE VASTGOEDBELEGGINGEN

Het verloop van de indirecte beleggingen in vastgoed is als volgt:

INDIRECTE VASTGOEDBELEGGINGEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
WAARDE 1 JANUARI	4.268	5.024
Aankopen	1.828	1.978
Verkopen	- 1.617	- 2.678
Waarderingsverschillen en verkoopresultaten	712	- 52
Overige mutaties	3	- 4
WAARDE 31 DECEMBER	5.194	4.268

De waarde van indirecte vastgoedbeleggingen is inclusief de ultimo 2019 nog te ontvangen dividenden ad € 13,2 miljoen (2018: € 10,6 miljoen te betalen). Deze mutatie is gepresenteerd onder de overige mutaties.

(3) AANDELEN

De post aandelen bestaat uit:

AANDELEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
Beursgenoteerde aandelen	20.925	17.399
WAARDE 31 DECEMBER	20.925	17.399

Ultimo 2019 waren aandelen uitgeleend met een beurswaarde van € 199 miljoen (2018: € 170 miljoen). Voor het risico van niet-teruglevering worden adequate zekerheden gevraagd en gekregen. Deze zekerheden (€ 239 miljoen aan staatsobligaties) worden niet in de balans opgenomen. Het onderpand heeft minimaal rating Aa3 volgens Moody's of AA volgens S&P. De waarde van aandelen is inclusief de ultimo 2019 nog te ontvangen dividenden ad € 27,5 miljoen (2018: € 26,1 miljoen). PMT sluit beleggingen in premiebijdragende ondernemingen niet principieel uit. Dergelijke beleggingen kunnen zich voordoen bij de uitvoering van een beleggingsmandaat en dienen derhalve te voldoen aan alle beleggingsrichtlijnen van PMT (zoals spreiding). Beleggingen in premiebijdragende ondernemingen zijn zeer beperkt van omvang ten opzichte van de totale beleggingsportefeuille. Het betreft met name enkele Nederlandse dochterondernemingen van internationale bedrijven waarin het fonds belegd (2019: 0,03%).

BEURSGENOTEERDE AANDELEN

Het verloop van de post beursgenoteerde aandelen is als volgt:

BEURSGENOTEERDE AANDELEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
WAARDE 1 JANUARI	17.399	20.684
Aankopen	3.329	9.362
Verkopen	- 4.218	- 11.295
Waarderingsverschillen en verkoopresultaten	4.414	- 1.351
Overige mutaties	1	- 1
WAARDE 31 DECEMBER	20.925	17.399

(4) VASTRENTENDE WAARDEN

De post vastrentende waarden bestaat uit:

VASTRENTENDE WAARDEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
Obligaties, leningen op schuldbekentenis en andere waardepapieren	46.711	38.895
Beleggingsinstellingen vastrentende waarden	90	66
Hypotheken	3.919	3.099
Deposito's	515	545
WAARDE 31 DECEMBER	51.235	42.605

De waarde van de vastrentende waarden is inclusief de lopende interest, ad € 458,2 miljoen (2018: € 430,4). De mutatie (€ 27,8 miljoen) is gepresenteerd onder de overige mutaties. Ultimo 2019 waren obligaties uitgeleend met een beurswaarde van € 1.108 miljoen (2018: € 967 miljoen). Voor het risico van niet-teruglevering worden adequate zekerheden gevraagd en gekregen. Deze zekerheden (€ 1.176 miljoen aan staatsobligaties) worden niet in de balans opgenomen. Het onderpand heeft minimaal rating Aa3 volgens Moody's of AA volgens S&P.

OBLIGATIES, LENINGEN OP SCHULDBEKENTENIS EN ANDERE WAARDEPAPIEREN

Het verloop van de post obligaties, leningen op schuldbekentenis en andere waardepapieren is als volgt:

OBLIGATIES, LENINGEN OP SCHULDBEKENTENIS EN ANDERE WAARDEPAPIEREN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
WAARDE 1 JANUARI	38.895	32.869
Aankopen	44.614	23.399
Verkopen en ontvangen aflossingen	- 38.969	- 16.937
Waarderingsverschillen en verkoopresultaten	2.143	- 410
Overige mutaties	28	- 26
WAARDE 31 DECEMBER	46.711	38.895

BELEGGINGSINSTELLINGEN VASTRENTENDE WAARDEN

Het verloop van de post beleggingsinstellingen vastrentende waarden is als volgt:

BELEGGINGSINSTELLINGEN VASTRENTENDE WAARDEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
WAARDE 1 JANUARI	66	54
Aankopen	21	11
Waarderingsverschillen en verkoopresultaten	3	1
WAARDE 31 DECEMBER	90	66

HYPOTHECAIRE LENINGEN

Het verloop van de post hypothecaire leningen is als volgt:

HYPOTHECAIRE LENINGEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
WAARDE 1 JANUARI	3.099	2.639
Aankopen	535	431
Waarderingsverschillen en verkoopresultaten	285	29
WAARDE 31 DECEMBER	3.919	3.099

PMT heeft een commitment van € 3.500 miljoen afgegeven inzake hypotheekleningen. De commitment heeft een onbepaalde looptijd. Hiervan is in 2019 € 3.465 miljoen opgenomen (2018: € 2.930 miljoen).

Deposito's

De deposito's die ultimo verslagjaar zijn uitgezet hebben allemaal een looptijd van korter dan één jaar en kennen een hoge omloopsnelheid. Om die reden wordt het verloop van de deposito's niet nader gespecificeerd.

(5) DERIVATEN

De posities die via derivaten zijn verkregen, zijn in de balans gesplitst weergegeven. De positieve posities uit hoofde van derivatencontracten zijn opgenomen onder de post derivaten (als onderdeel van de beleggingen). De negatieve posities zijn opgenomen onder de post verplichtingen uit hoofde van beleggingen (17).

Per 31 december betreft het de volgende posities:

DERIVATEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
Derivaten (5, Vorderingen)	6.747	2.545
Verplichtingen inzake derivaten (17)	- 1.174	- 934
SALDO POSITIE IN DERIVATEN	5.573	1.611

Het verloop van de derivaten is als volgt:

MUTATIES IN DERIVATEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
WAARDE 1 JANUARI	1.611	2.248
Verkopen	1.008	160
Waarderingsverschillen en verkoopresultaten	2.949	- 807
Overige mutaties	5	10
WAARDE 31 DECEMBER	5.573	1.611

PMT maakt voor de uitvoering van het beleggingsbeleid gebruik van financiële derivaten. PMT gebruikt derivaten in beginsel defensief om risico's af te dekken, maar kan afgeleide instrumenten ook inzetten voor de asset allocatie en het snel en flexibel (tijdelijk) inspelen op veranderende marktomstandigheden. Voor wat betreft de risicoafdekking zet PMT derivaten specifiek in voor afdekking van het renterisico (rente swaps) en afdekking van het valutarisico (valutatermijncontracten). De omvang waarin PMT deze instrumenten heeft ingezet blijkt uit de navolgende tabel:

POSITIES IN DERIVATEN (X €1 MILJOEN)	ULTIMO	2019	2018	
BELEGGINGSCATEGORIE EN SOORT INSTRUMENT (ACTIVA EN PASSIVA GESALDEERD) 1)	NOMINALE WAARDE²	REËLE WAARDE³	NOMINALE WAARDE²	REËLE WAARDE³
VASTRENTENDE WAARDEN				
Interest rate swaps	40.824	5.682	28.842	2.041
Future bonds	628	- 2	524	-
OVERIGE BELEGGINGEN				
Index futures	65	1	60	- 1
VALUTA				
Valutaderivaten	23.594	- 108	18.614	- 429
TOTAAL DERIVATEN (PER SALDO)		5.573		1.611

1) Het betreft saldo posities van activa en passiva. De exposure is in totaal verantwoord onder de post derivaten respectievelijk de post verplichtingen uit hoofde van beleggingen.

2) De nominale waarde geeft het absolute bedrag aan waarover het contract is afgesloten.

3) De reële waarde is de waarde als het contract ultimo jaar zou worden verkocht of teruggedraaid.

(6) OVERIGE BELEGGINGEN

Onder de overige beleggingen zijn per 31 december begrepen:

OVERIGE BELEGGINGEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
Private equity en infrastructuur	5.303	4.330
WAARDE 31 DECEMBER	5.303	4.330

PRIVATE EQUITY EN INFRASTRUCTUUR

Het verloop van de post private equity en infrastructuur is als volgt:

PRIVATE EQUITY EN INFRASTRUCTUUR (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
WAARDE 1 JANUARI	4.330	3.728
Investerings	1.294	1.054
Verkopen	- 966	- 1.079
Waarderingsverschillen en verkoopresultaten	645	627
WAARDE 31 DECEMBER	5.303	4.330

(7) TOTAAL BELEGGINGEN

De totale beleggingen bestaan uit:

TOTAAL BELEGGINGEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
Beleggingen voor risico pensioenfondsen	91.505	73.177
TOTAAL	91.505	73.177

RELATIE JAARREKENING EN BELEGGINGSBELEID

De beleggingscategorieën in de jaarrekening wijken af van de categorieën die PMT hanteert in zijn beleggingsbeleid. De jaarrekening presenteert de beleggingen gepresenteerd naar de aard van de financiële instrumenten. Het bestuursverslag en de kerncijfers geven de beleggingscategorieën weer volgens de manier waarop PMT het (strategisch) beleggingsbeleid vormgeeft. Het belangrijkste verschil betreft vooral de toerekening van de derivaten, collateral, overlopende posten en de liquide middelen. In het strategisch beleggingsbeleid is een nulweging toegekend aan de liquide middelen. Uiteraard heeft PMT wel altijd de beschikking over een bepaalde positie in liquide middelen. Voor het beleggingsbeleid worden deze liquide posities toegewezen aan de beleggingscategorieën waaraan wel een strategische weging is toegekend. In de jaarrekening staan de liquide middelen als een aparte post (11) verantwoord, buiten de beleggingen. De in de balans genoemde deelneming staat hier onder aandelen.

Het volgende overzicht geeft de aansluiting weer tussen de jaarrekening en het beleggingsbeleid:

RELATIE JAARREKENING EN BELEGGINGSBELEID (X €1 MILJOEN)

Belegd vermogen ¹⁾	JAARREKENING			BELEGGINGSBELEID	
	TOTAAL	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Overige beleggingen
Vastgoedbeleggingen	7.295	7.287	8	-	-
Aandelen	20.925	232	20.693	-	-
Vastrentende waarden	51.235	-	-	51.235	-
Derivaten	6.747	-	1	6.746	-
Overige beleggingen	5.303	-	4.889	-	414
TOTAAL BELEGGINGEN (6)	91.505	7.519	25.591	57.981	414
Vorderingen ²⁾	160	14	36	110	-
Verplichtingen ²⁾	- 8.403	- 30	- 7	- 8.366	-
Liquide middelen	3.758	-	-	3.758	-
TOTAAL	87.020	7.503	25.620	53.483	414
Portefeuillesamenstelling ultimo 2019		8,6%	29,4%	61,5%	0,5%
Portefeuillesamenstelling ultimo 2018		8,9%	29,1%	61,4%	0,6%

1) Inclusief de netto positie inzake onderpand van voornamelijk beurs verhandelde derivaten.

2) Vorderingen respectievelijk verplichtingen uit hoofde van beleggingen. De verplichtingen zijn inclusief negatieve posities uit hoofde van derivatencontracten ad € 1.174 miljoen.

(8) DEELNEMINGEN

Het verloop van de deelnemingen kan als volgt worden gespecificeerd:

DEELNEMINGEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
STAND PER 1 JANUARI	25	21
Resultaat deelnemingen	1	4
Dividend	- 8	-
STAND PER 31 DECEMBER	18	25

Onder de post deelnemingen is opgenomen het 78,3% belang in Mn Services N.V. gevestigd in Den Haag (2018: ook 78,3% belang). Met ingang van 2017 is ook het 100% belang in N.V. Schadeverzekering Metaal en Technische Bedrijfstakingen, gevestigd eveneens in Den Haag, gepresenteerd als deelneming. Deze laatste is vanwege niet overheersende zeggenschap buiten de consolidatie gelaten.

(9) VORDERINGEN UIT HOOFDE VAN BELEGGINGEN

Onder de post vorderingen uit hoofde van beleggingen zijn per 31 december opgenomen:

VORDERINGEN UIT HOOFDE VAN BELEGGINGEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
Vorderingen inzake Credit Support Annexen	-	28
Kortlopende vorderingen	160	89
TOTAAL	160	117

De vorderingen hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

(10) OVERIGE VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACTIVA

Onder de post overige vorderingen en overlopende activa zijn per 31 december begrepen:

OVERIGE VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACTIVA (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
Langlopende vorderingen	12	6
Te vorderen premiebijdragen op werkgevers	54	66
Overige overlopende activa	31	20
TOTAAL	97	92

Langlopende vorderingen

Per 31 december bestaan de langlopende vorderingen uit:

LANGLOPENDE VORDERINGEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
Achtergestelde lening aan deelneming Mn Services N.V.	12	6
TOTAAL	12	6

De achtergestelde converteerbare lening aan de deelneming Mn Services N.V. heeft een eeuwigdurende looptijd. Er zijn geen tussentijdse aflossingen vastgelegd. De rente bedraagt 3,5% en dient jaarlijks aan het eind van het kalenderjaar te worden voldaan.

Te vorderen premiebijdragen op werkgevers

De samenstelling per 31 december is als volgt:

TE VORDEREN PREMIEBIJDRAGEN OP WERKGEVERS (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
Te vorderen van werkgevers	62	75
Af: Voorziening voor oninbare vorderingen	- 8	- 9
BEDRAG VAN DE VORDERINGEN NA AFTREK VAN DE VOORZIENING	54	66

Het verloop van de voorziening voor oninbare vorderingen is als volgt:

VOORZIENING VOOR ONINBARE VORDERINGEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
VOORZIENING 1 JANUARI	9	9
Mutatie vanwege oninbaarheid	- 4	- 3
Mutatie via resultaat	3	3
VOORZIENING 31 DECEMBER	8	9

De te vorderen premies en de toevoeging aan de voorziening voor oninbare premievorderingen zijn exclusief de heffingen waarvan de werkgever de verplichtstelling betwist ad € 14 miljoen (2018: € 29 miljoen). De eerste waarde benadert de reële waarde gegeven het kortlopende karakter van de vorderingen.

Overige overlopende activa

Per 31 december bestaan de overige overlopende activa uit:

OVERIGE OVERLOPENDE ACTIVA (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
Nog te ontvangen premieontvangsten met MN	20	16
Nog te ontvangen van MN	-	3
Diverse vorderingen en overlopende activa	11	1
TOTAAL	31	20

De overige overlopende activa hebben een looptijd korter dan 1 jaar. De eerste waarde benadert de reële waarde gegeven het kortlopende karakter van de overlopende activa.

(11) LIQUIDE MIDDELEN

De liquide middelen ad € 3.758 miljoen betreffen posities in rekening-courant bij bancaire instellingen, sight deposits en beleggingen in geldmarktfondsen. De schulden in rekening-courant aan bancaire instellingen zijn verantwoord onder de verplichtingen uit hoofde van beleggingen. Het saldo van liquide middelen (actief) en schulden bij bancaire instellingen bedraagt € 2.111 miljoen (2018: € 2.119 miljoen). De liquide middelen staan ter vrije besteding van het pensioenfonds.

LIQUIDE MIDDELEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
Liquide middelen ten behoeve van Vermogensbeheer	2.631	4.968
Sight deposits	199	200
Liquide middelen ten behoeve van Pensioenbeheer	928	614
TOTAAL	3.758	5.782

Ultimo 2019 heeft PMT bij ING Bank N.V. een kredietfaciliteit van € 100 miljoen. Hiervan wordt ultimo 2019 geen gebruik gemaakt.

PASSIVA

(12) STICHTINGSKAPITAAL EN RESERVES

Het stichtingskapitaal en reserves bestaat ultimo 2019 uit het stichtingskapitaal, de algemene reserve en de bestemmingsreserve. De algemene reserve is vrij beschikbaar voor de uitvoering van de pensioenregeling en is daarmee een onderdeel van het vermogen ten behoeve van de dekkingsgraad. De bestemmingsreserve staat niet vrij ter besteding en behoort ook niet tot het vermogen voor de berekening van de dekkingsgraad.

(13) ALGEMENE RESERVE

Het verloop van de algemene reserve is als volgt:

ALGEMENE RESERVE (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
BEGINSTAND	- 427	1.543
Mutatie saldo baten en lasten	- 360	- 2.393
Mutatie bestemmingsreserve	-	423
TOTAAL	- 787	- 427

Op basis van de pensioenwet is het minimaal vereiste vermogen voor PMT 4,3% van de voorziening pensioenverplichtingen. Dit komt neer op € 3.642 miljoen ultimo 2019 (2018: € 3.105 miljoen).

Het vereiste vermogen is in principe gebaseerd op het DNB standaard risicomodel uitgaande van de werkelijke asset mix van de beleggingen.

De dekkingsgraad van PMT per 31 december 2019 bedroeg 99,1% en was daarmee lager dan de benodigde 104,3%.

Conform de richtlijnen van DNB heeft PMT voor 1 april 2019 een herstelplan ingediend, waarin het fonds heeft uitgewerkt hoe het binnen de gestelde termijn het reservetekort opheft. DNB heeft dit herstelplan goedgekeurd. De in dit herstelplan geprognostiseerde dekkingsgraad per 31 december 2019 (102,7%) bleek hoger dan de daadwerkelijke dekkingsgraad per deze datum (99,1%), met name wegens een daling van de marktrente.

De beleidsdekkingsgraad is vastgesteld op basis van een middeling van de dekkingsgraden van de 12 maandeinden over de periode januari 2019 tot en met december 2019 en bedraagt 97,6% (2018: 102,3%).

Ultimo 2019 bedraagt het vereiste vermogen (afgerond) 18,9% van de voorziening pensioenverplichtingen, dit is € 16.166 miljoen (2018: 19,5%). De algemene reserve ultimo 2019 bedraagt € 787 miljoen negatief, zodat het aanwezige vermogen lager is dan het minimaal vereiste vermogen, en lager dan het vereist eigen vermogen. Daardoor is er ultimo 2019 sprake van een reservetekort en van een dekkingstekort.

Geen pensioenverlaging in 2020

Met de kamerbrief van 19 november 2019 bood minister Koolmees van SZW de pensioenfondsen de mogelijkheid van een vrijstelling van een jaar voor het doorvoeren van een onvoorwaardelijke verlaging, onder de volgende voorwaarden:

- Per eind december 2019 bedraagt de dekkingsgraad minimaal 90%, of het fonds neemt maatregelen zodat de dekkingsgraad toeneemt tot minimaal 90%;
- Het fonds onderbouwt bij het indienen van het herstelplan waarom het vanuit het belang van deelnemers, gewezen deelnemers, andere aanspraakgerechtigden en pensioengerechtigden gebruik maakt van de vrijstelling;
- Het fonds stelt informatie over het gebruik van de regeling en de onderbouwing daarvan tijdig ter beschikking van de deelnemers, gewezen deelnemers, andere aanspraakgerechtigden en pensioengerechtigden.
- Het is een tijdelijke regeling, die vervalt met ingang van 30 december 2020.

Nu de dekkingsgraad per 31 december 2019 weliswaar minder bedraagt dan 104,3% maar dicht ligt bij de 100% (en hoger is dan de door minister Koolmees aangegeven 90%), heeft het bestuur besloten om gebruik te maken van de vrijstellingsregeling en daarmee af te zien van verlagingen naar de stand van 31 december 2019.

Het bestuur is van mening dat het doorvoeren van pensioenverlagingen in een overgangsperiode waarin wordt gewerkt aan een nieuw pensioenstelsel – waarbij andere regels gelden dan de huidige – funest is voor het draagvlak en het vertrouwen dat juist nodig is bij de overstap naar een nieuw stelsel. Deze opvatting heeft PMT ook nadrukkelijk onder de aandacht van de minister gebracht.

Nu de minister in deze overgangsperiode de mogelijkheid heeft geboden om geen verlaging door te voeren bij een dekkingsgraad boven de 90% heeft het bestuur geheel in lijn met zijn eerder geuite opvattingen daar gebruik van gemaakt. Ook heeft het bestuur gekeken naar de evenwichtigheid van het besluit. Die afweging is gemaakt in samenhang met het feit dat de premie en opbouw in 2020 niet zijn aangepast. Kort gezegd betekent dit naar mening van het bestuur dat afzien van verlagen evenwichtig is in geval de opbouw en de premie stabiel blijven.

Indien PMT geen gebruik zou hebben gemaakt van de door de Minister geboden vrijstellingsregeling, had het fonds een onvoorwaardelijke verlaging van alle opgebouwde en ingegane aanspraken moeten aankondigen van circa 5,2%. Deze verlaging zou geen gevolgen hebben op de continuïteit van het fonds. Rekening houdend met de verlaging van aanspraken zou het fonds dan op de minimaal vereiste dekkingsgraad 104,3% uitkomen. Het bestuur had hierbij kunnen besluiten om de verlagingen voor de gepensioneerden te spreiden over meerdere jaren.

Bij de huidige dekkingsgraad per 31 december 2019 van 99,1% zullen de ingegane pensioenen in 2020 volledig worden uitgekeerd. Aangezien de dekkingsgraad eind 2019 dicht in de buurt van de 100% ligt, is het effect hiervan op de financiële positie van het fonds voor 2020 naar mening van het bestuur minimaal (uitgaande van de dekkingsgraad van 99,1%).

In 2020 worden er diverse ontwikkelingen verwacht welke van invloed kunnen zijn op de financiële positie van het fonds waaronder de uitkomsten van onderhandelingen pensioenakkoord, ontwikkelingen omtrent Covid-19 virus, introductie nieuwe UFR en referentierentes en onzekerheid in verband met verkiezingen. Er is besloten om in 2021 de vrijgevallen VPL-premie (5,78% van de pensioengrondslag) toe te voegen aan de reguliere pensioenpremie waardoor de feitelijke premie is verhoogd.

In de tweede helft van 2020 zal worden besloten of de opbouw voor 2021 zal worden aangepast. Hierbij is ook de hoogte van de gedempte kostendeekkende premie, alsmede de hoogte van de premiedekkingsgraad van belang bij de afwegingen. Per 31 december 2020 wordt opnieuw getoetst of een onvoorwaardelijke verlaging in 2021 moet worden doorgevoerd.

Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds. Het voorstel voor de verdeling van het resultaat 2019 is opgenomen onder de staat van baten en lasten.

Voorgesteld wordt om € 22 miljoen te onttrekken aan de bestemmingsreserve en het restant € 338 miljoen ten laste te brengen van de algemene reserve. Dit voorstel is in de balans verwerkt.

(14) BESTEMMINGSRESERVE

De bestemmingsreserve bestaat volledig uit het Premie-egalisatiedepot. Het verloop van het Premie-egalisatiedepot is als volgt:

BESTEMMINGSRESERVE (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
BEGINSTAND	-	423
Ontvangen premie	20	32
Benodigd voor toekenning	-	-
Interest o.b.v. fondsrendement	2	- 3
Toevoeging bestemmingsreserve, via resultaatbestemming	22	29
SUBTOTAAL	22	452
Vrijval bestemmingsreserve, via resultaatbestemming	- 22	- 452
TOTAAL	-	-

De feitelijk betaalde premie voor de periode 2015 tot en met 2019 wordt uitgedrukt in een percentage van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. Indien de feitelijke betaalde premie hoger is dan de gedempte kostendeekkende premie, dan wordt het verschil toegevoegd aan het premie-egalisatiedepot. Indien de gedempte kostendeekkende premie hoger wordt dan de feitelijke, dan wordt het tekort ten laste gebracht van het premie-egalisatiedepot, voor zover daartoe middelen aanwezig zijn. In 2019 is besloten, ter verbetering van de financiële positie het aanwezige saldo in het premie-egalisatiedepot ultimo het jaar vrij te laten vallen ten gunste van de algemene reserve. In totaal bedroeg dit ruim € 22 miljoen (2018: € 452 miljoen) en dit verklaart de eindstand per ultimo jaar van nihil.

(15) TECHNISCHE VOORZIENINGEN

De post technische voorzieningen bestaat in zijn geheel uit de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds.

DE VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN PER GROEP VAN DEELNEMERS (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
Werknemers	41.136	33.323
Arbeidsongeschikten	861	691
Actieve deelnemers	41.997	34.014
Pensioengerechtigden	23.148	21.239
Gewezen deelnemers	20.547	16.445
TOTAAL	85.692	71.698

Hieronder staan de aantallen deelnemers waarop de hierboven gespecificeerde voorziening pensioenverplichting is gebaseerd:

PENSIOENVERPLICHTINGEN (IN AANTALLEN)	31-12-2019	31-12-2018
Actieve deelnemers	418.302	408.150
Pensioengerechtigden	226.748	222.419
Gewezen deelnemers	700.474	691.230
Niet opgevraagde pensioenen	62.826	62.991
TOTAAL	1.408.350	1.384.790

Per 31 december 2019 is de voorziening pensioenverplichtingen berekend op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur (RTS). Zie ook de toelichting onder de volgende tabel. De daarvan afgeleide interne rekenrente is toegepast als "marktrente" ultimo 2019 en bedraagt 0,80% (2018: 1,45%). De voorziening pensioenverplichtingen is in 2019 toegenomen met € 13.994 miljoen (2018: toegenomen met € 2.974 miljoen). De ontwikkeling van de voorziening is als volgt nader toe te lichten.

Ontwikkeling van de voorziening pensioenverplichtingen

De ontwikkeling van de voorziening pensioenverplichtingen in het verslagjaar kan als volgt worden gespecificeerd:

ONTWIKKELING VAN DE VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
STAND 1 JANUARI	71.698	68.724
Pensioenopbouw	2.529	2.282
Toekenning overgangsregelingen	137	141
Rentetoevoeging	- 172	- 181
Onttrekking voor uitkeringen	- 1.413	- 1.372
Wijziging marktrente	13.164	3.461
Schattingswijziging	-	- 908
Wijziging uit hoofde van waardeoverdrachten	- 54	- 149
Overige mutaties	- 197	- 300
SUBTOTAAL MUTATIE VAN DE VOORZIENING	13.994	2.974
VOORZIENING 31 DECEMBER	85.692	71.698

De toekenning van de overgangsregelingen vervroegd ouderdomspensioen aan deelnemers die hiervan in 2019 gebruik hebben gemaakt (in totaal: € 137 miljoen), wordt volledig gefinancierd uit de voorziening VPL. Deze voorziening wordt gevormd uit de premie voor de overgangsrechten.

De overige mutaties ad € 197 miljoen negatief betreffen de wijzigingen op de voorziening door:

OVERIGE MUTATIES VOORZIENING PENSIOEN- VERPLICHTINGEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
Mutaties in verband met overlijden	- 125	-231
Vrijval van excasso- en administratiekosten	- 78	-82
Mutaties in verband met pensionering	- 41	-55
Beëindiging uitkering	- 3	-3
Mutaties in verband met arbeidsongeschiktheid	8	24
Wijziging pensioenrichtleeftijd	0	1
Benodigd voor toekennen ANW	10	10
Correctie factoren wezenpensioen	4	-
Vervallen herverzekering	1	-
Overige mutaties	27	36
TOTAAL	-197	-300

In de post 'mutaties in verband met overlijden' is in 2019 een correctie doorgevoerd van € 97 miljoen in verband met het overlijden van partners van pensioengerechtigden in huidig en voorgaande boekjaren.

(16) OVERIGE VOORZIENINGEN

De post overige voorzieningen bestaat uit de voorziening VPL. Deze voorziening dient specifiek voor toekomstige financiering van de vpl-overgangsregeling.

Het verloop van de voorziening VPL is als volgt:

OVERIGE VOORZIENINGEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
BEGINSTAND	1.521	1.189
Ontvangen premie	509	483
Benodigd voor toekenning	- 137	- 141
Opslag Minimum Vereist Vermogen 4,3%	- 6	- 6
Vrijval i.v.m. wederkerigheid	-	- 7
Interest o.b.v. fondsrendement	314	3
Mutatie	680	332
TOTAAL	2.201	1.521

De pensioenregeling van PMT kent VPL-regelingen. Dit zijn overgangsregelingen die het voor werknemers mogelijk maken om eerder te stoppen met werken. Het zijn voorwaardelijke aanspraken op extra ouderdomspensioen (en extra nabestaandenpensioen) die kunnen worden omgezet in vervroegd ouderdomspensioen. Werknemers moeten vanaf 31-12-1998 onafgebroken in de bedrijfstak Metaal en Techniek hebben gewerkt om er aanspraak op te kunnen maken. Het pensioenfonds ontvangt jaarlijks premie-inkomsten uit hoofde van VPL. Deze inkomsten worden aan de voorziening toegevoegd. Daarnaast worden jaarlijks behaalde fondsrendementen toegerekend aan de voorziening. Aan de voorziening worden de bedragen onttrokken die nodig zijn voor de inkoop van de rechten die zijn toegekend aan deelnemers die in het betreffende jaar met pensioen zijn gegaan. De voorziening VPL betreft ook een reservering voor de aanspraken die na 2020 toegekend zouden worden. De fiscale faciliteit voor VPL-regelingen vervalt ultimo 2020. Het dan resterende bedrag zal worden aangewend voor inkoop van onvoorwaardelijke aanspraken, uit te keren na 2020.

(17) VERPLICHTINGEN UIT HOOFDE VAN BELEGGINGEN

Onder de post verplichtingen uit hoofde van beleggingen zijn per 31 december opgenomen:

VERPLICHTINGEN UIT HOOFDE VAN BELEGGINGEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
Verplichtingen inzake Credit Support Annexen	5.492	1.685
Verplichtingen inzake derivaten	1.174	934
Bancaire instellingen	1.647	3.663
Kortlopende schulden	90	89
TOTAAL	8.403	6.371

De post Bancaire instellingen betreft bankrekeningen met een negatief saldo ten behoeve van vermogensbeheer. Deze rekeningen vormen samen met de bankrekening met een positief saldo (€ 3.758 miljoen) het feitelijke banksaldo.

(18) OVERIGE SCHULDEN EN OVERLOPENDE PASSIVA

Onder de post overige schulden en overlopende passiva zijn per 31 december opgenomen:

OVERIGE SCHULDEN EN OVERLOPENDE PASSIVA (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
Verschuldigde loonheffing	29	28
Handelscrediteuren	-	1
Diverse schulden en overlopende passiva	1	1
TOTAAL	30	30

15 NIET IN DE BALANS OPGENOMEN ACTIVA EN VERPLICHTINGEN

Ultimo 2019 heeft PMT rondom de beleggingsportefeuille een aantal juridische procedures lopen in verband met gemiste rendementen. Op basis van de huidige inzichten en stand van zaken is de te claimen waarde onzeker (2018: ook onzeker). Uit voorzichtigheid zijn de claims in 2019 niet als vordering op de balans verantwoord.

Ultimo 2019 bedroegen de niet in de balans opgenomen beleggingsverplichtingen voor overige beleggingen € 3.245 miljoen (2018: € 3.488 miljoen). Deze verplichtingen zijn maximale bedragen die op basis van afgesloten contracten kunnen worden gevraagd te storten. De uiteindelijk hieruit voortvloeiende beleggingen zijn onzeker voor wat betreft werkelijke omvang en moment van opvragen. Voor 2019 geldt dat ten aanzien van de normportefeuille rekening is gehouden met de verwachte opvragingen in 2019. Daarnaast staan ultimo 2019 voor € 613 miljoen aan toekomstige verplichtingen uit in verband met vastgoedbeleggingen (2018: € 408 miljoen) en € 65 miljoen aan toekomstige verplichtingen inzake Bedrijfsleningenfonds (2018: € 136 miljoen). PMT heeft een commitment van € 3.500 miljoen afgegeven inzake hypotheke. Hiervan is in 2019 € 3.465 miljoen opgenomen (2018: € 2.930 miljoen).

PMT maakt onderdeel uit van een fiscale eenheid voor de omzetbelasting. De fiscale eenheid bestaat uit Stichting Pensioenfonds Metaal en Techniek, Mn Services N.V., Mn Services Vermogensbeheer B.V., Mn Services Fondsenbeheer B.V. en N.V. Schadeverzekering voor de Metaal en Technische Bedrijfstacken. De entiteiten behorend tot de fiscale eenheid zijn uit dien hoofde aansprakelijk voor de belastingschuld van de fiscale eenheid als geheel.

PMT heeft een kredietfaciliteit van € 16,5 miljoen verstrekt aan de deelneming MN Services N.V. De kredietfaciliteit heeft een looptijd tot en met 31 december 2024. Er zijn geen beperkingen gesteld aan opnamen en aflossingen door MN. Over het niet opgenomen deel is MN een commitment fee verschuldigd van 50 basispunten. Per 31 december 2019 wordt er geen gebruik gemaakt van deze faciliteit.

PMT heeft met MN Services N.V. een overeenkomst bereikt voor de uitvoeringskosten voor het jaar 2020. De pensioenuitvoeringskosten zullen € 43,1 miljoen bedragen. Voor de uitvoeringskosten Vermogensbeheer bedraagt de vergoeding € 39,4 miljoen.

PMT heeft een huurovereenkomst afgesloten voor de Zilveren Toren in Den Haag met einde looptijd 31 augustus 2024. Een huurbedrag van € 0,9 miljoen vervalt binnen 1 jaar. Binnen 1 tot 5 jaar vervalt een bedrag van € 3,2 miljoen.

16 RISICOPARAGRAAF

SOLVABILITEITSRISICO

Het belangrijkste risico voor het pensioenfonds en deelnemers is het solvabiliteitsrisico: het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen om de pensioenverplichtingen te dekken. Als de solvabiliteit van PMT zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen, er geen ruimte is voor (volledige) toeslagverlening en/of geen volledige uitkering mogelijk is. Of een uitkering en/of de pensioenaanspraken daadwerkelijk verlaagd moet gaan worden, wordt beoordeeld op basis van het (wettelijke bepaalde) herstelplan per ultimo van een kalenderjaar. Gegeven de regels van het herstelplan kan een kritisch niveau worden afgeleid voor de solvabiliteit, die wordt uitgedrukt in de hoogte van de dekkingsgraad. Algemeen geldt dat de kans op een verlaging sterk toeneemt naarmate de dekkingsgraad daalt richting het kritieke niveau.

Het uitstel dat minister Koolmees heeft verleend, geldt voor een jaar. Dat betekent dat vanaf 2020 de regels van het Financieel Toetsingskader (FTK) weer onverkort van toepassing zijn. Gelet op de financiële positie van PMT bestaat er een reële kans dat PMT op basis van de dekkingsgraad per 31 december 2020 in 2021 alsnog een pensioenverlaging moet doorvoeren.

PMT moet immers op grond van het FTK tot een onvoorwaardelijke verlaging overgaan als het fonds gedurende vijf opeenvolgende jaren per het einde van het jaar een beleidsdekkingsgraad heeft die onder de minimaal vereiste dekkingsgraad ligt. Voor PMT ligt die grens op 104,3%. PMT heeft nu vijf achtereenvolgende jaren een lagere beleidsdekkingsgraad gehad, maar als gevolg van het besluit van minister Koolmees leidde dit niet tot een verlaging per 31 december 2019.

Wettelijk moet er een toereikende buffer zijn voor het opvangen van tegenvallers. Die tegenvallers kunnen te maken hebben met de ontwikkeling van de rente en de koersen op de financiële markten, maar ook met actuariële zaken (zoals de levensverwachting van deelnemers).

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft als toezichthouder het standaard risicomodel vastgesteld. Dit is een standaard methode om te toetsen of het fonds een voldoende grote buffer aanhoudt. In het standaard risicomodel worden verschillende risico's die van toepassing zijn op het fonds omgerekend naar een bepaalde vermogens eis. De combinatie van vermogens eisen geeft het vereiste eigen vermogen aan, oftewel de omvang van de buffer waarover het fonds minimaal moet beschikken. In het standaard risicomodel wordt rekening gehouden met diversificatie effecten, waardoor de totale benodigde kleiner is dan de som van de vermogens eisen voor de verschillende risico's.

PMT bepaalt het geldende vereiste eigen vermogen op grond van het standaard risicomodel. Dit geeft een adequate inschatting van het totale risicoprofiel van PMT. Het vereiste eigen vermogen wordt berekend op basis van de werkelijke en strategische asset mix. De werkelijke asset mix kan afwijken van de strategische asset mix omdat PMT gebruik maakt van bandbreedtes rondom de belangrijkste strategische wegen.

Het vereiste eigen vermogen per eind 2019 op basis van de strategische asset mix bedraagt € 16.166 miljoen (2018: € 13.968 miljoen). Dit betekent dat de buffer die wordt berekend op basis van de strategische asset mix wordt gehanteerd. De volgende tabel laat de uitkomsten van het DNB standaard risicomodel per risicofactor zien.

VEREIST EIGEN VERMOGEN (X €1 MILJOEN)		SOLVABILITEIT (NA ITERATIE)		
RISICOFACITOR	ULTIMO	2019	2018	
		strategische mix	strategische mix	
S1 Renterisico (inclusief inflatie)		1.928	3.580	
S2 Aandelen- en vastgoedrisico		11.841	9.888	
S3 Valutarisico		2.813	2.374	
S4 Grondstoffenrisico		-	-	
S5 Kredietrisico		4.680	2.935	
S6 Verzekeringstechnisch risico		2.588	2.118	
S7 Liquiditeitsrisico		-	-	
S8 Concentratierisico		-	-	
S9 Operationeel risico		-	-	
S10 Actief Beheer risico		105	193	
SUBTOTAAL VAN ALLE RISICO'S		23.955	21.088	
Diversificatie-effect		- 7.789	-7.120	
VEREIST EIGEN VERMOGEN		16.166	13.968	
Aanwezige algemene reserve		- 787	-427	
VERSCHIL TUSSEN AANWEZIG VERMOGEN EN VEREIST EIGEN VERMOGEN		- 16.953	-14.395	
VEREIST EIGEN VERMOGEN (% VAN VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN)		ULTIMO	2019	2018
FEITELIJKE ASSET MIX			19,3%	19,1%
STRATEGISCHE ASSET MIX			18,9%	19,5%

Zoals blijkt uit bovenstaande tabel is het aanwezige vermogen substantieel lager dan het vereist eigen vermogen. Eind 2019 is er opnieuw sprake van een reservetekort.

PMT heeft in 2019 een herstelplan ingediend bij DNB, omdat de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2018 lager was dan de vereiste dekkingsgraad (119,4%). In het herstelplan staat aangegeven hoe PMT binnen de daarvoor gestelde termijn (10 jaar) uit het reservetekort kan komen, op basis van de dekkingsgraad per 1 januari 2019. DNB heeft het herstelplan 2019 goedgekeurd. Volgens het ingediende herstelplan 2019 zou de dekkingsgraad per 31 december 2019 uitkomen op 102,7%. De werkelijke dekkingsgraad per 31 december 2019 is uitgekomen op 99,1% met name wegens een daling van de marktrente.

In 2020 heeft PMT opnieuw een herstelplan ingediend, gebaseerd op de dekkingsgraad per 31 december 2019, de voorgeschreven methodiek van DNB, de nieuwe maximale waarden van de Commissie Parameters en uitgaande van een hersteltermijn van tien jaar. Op basis van dit herstelplan komt PMT binnen 10 jaar uit reservetekort (beleidsdekkingsgraad eind 2029 is hoger dan 119%) en hoeft PMT in 2020 geen voorwaardelijke pensioenverlaging aan te kondigen. PMT heeft ook alternatieve scenario's doorgerekend. De kans op een onvoorwaardelijke verlaging in 2021 gebaseerd op de verwachte dekkingsgraad per 31 december 2020 is echter groot.

RENTERISICO

Het renterisico is het risico dat de waarden van vastrentende beleggingen en de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van veranderingen in de marktrente. In het beleggingsplan 2020 is vastgelegd dat PMT een beoogde renteafdekking van 57% op basis van UFR hanteert. De renteafdekking wordt gestuurd op marktwaarde met een beoogd niveau van 45%.

RENTAFAFDEKKING	ULTIMO	2019	2019
		MARKTWAARDE	UFR
Beoogde renteafdekking		45,0%	57,0%
Bandbreedte		42,5% - 47,5%	52,0% - 62,0%
WERKELIJKE RENTAFAFDEKKING		45,5%	59,3%

De basis voor de renteafdekking zijn langlopende staatsobligaties. Deze bieden samen met bedrijfsobligaties een bepaalde mate van afdekking. Om de totale rentegevoeligheid van de portefeuille op het gewenste niveau te krijgen, waarmee de waarde van de beleggingen verandert bij een verandering van de rente van 0,01% te delen door het bedrag waarmee de waarde van de verplichtingen verandert bij dezelfde rentewijziging 0,01%.

Het verschil in rentegevoeligheid tussen de beleggingen en de verplichtingen kan zichtbaar worden gemaakt door de invloed op de dekkingsgraad van een renteschok van 100 basispunten (= één procentpunt) te berekenen:

GEVOELIGHEID DEKKINGSGRAAD VOOR VERANDERINGEN IN DE MARKTRENTRE (X €1 MILJOEN)

RENTESCHOK	1% DALING	ULTIMO 2019	1% STIJGING
Totaal vermogen ten behoeve van dekkingsgraad	96.034	84.905	76.818
Verplichtingen	104.199	85.692	71.119
DEKKINGSGRAAD (PERCENTAGE)	92,2%	99,1%	108,0%

De hoogte van de renteafdekking is afhankelijk van de rentegevoeligheid van de beleggingen en verplichtingen. Deze rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is een maat voor de gewogen gemiddelde resterende looptijd van de kasstromen in jaren. De vastrentende waarden hebben ultimo 2019 een duration van 3,9 jaar. Door middel van rentederivaten, zoals renteswaps, is de duration van de vastrentende waarden verlengd met 7,2 jaar. De duration op de totale beleggingsportefeuille is 11,1 jaar. De duration van de verplichtingen bedraagt 22,5 jaar. Om de hoogte van de renteafdekking vast te stellen is naast de duration ook de verhouding tussen de beleggingen en de verplichtingen, oftewel de dekkingsgraad, van belang.

DURATIONBIJDRAGE BALANSPOSITIES (IN JAREN)	ULTIMO	2019	2018
Durationbijdrage beleggingen exclusief rentederivaten		3,9	3,5
Durationbijdrage rentederivaten		7,2	5,7
DURATIONBIJDRAGE BELEGGINGEN INCLUSIEF RENTEDERIVATEN		11,1	9,2
Duration pensioenverplichtingen		22,5	21,6

AANDELEN- EN VASTGOEDRISICO

Het aandelen- en vastgoedrisico (marktrisico) is het risico dat de waarde van deze zakelijke waarden verandert als gevolg van veranderingen in de desbetreffende marktprijzen. Het aandelenrisico wordt voornamelijk gemitigeerd door de beleggingen te spreiden over sectoren en regio's. De onderstaande tabel geeft de spreiding van de aandelenportefeuille van PMT naar regio's weer:

REGIONALE VERDELING AANDELEN EN DEELNEMINGEN (X €1 MILJOEN)	ULTIMO	2019	2018
REGIO			
Aandelen Europa		5.388	4.417
Aandelen Noord-Amerika		10.192	8.415
Aandelen Verre Oosten		2.351	2.354
Aandelen Emerging Markets		2.994	2.213
TOTAAL		20.925	17.399

De vastgoedbeleggingen van PMT zijn deels direct en deels indirect. Het betreft voor 28,8% beleggingen in Nederland. Uit de onderstaande tabel blijkt de spreiding van de vastgoedportefeuille tussen direct en indirect vastgoed en binnen- en buitenland:

VERDELING VASTGOED NAAR BINNEN- EN BUITENLAND (X €1 MILJOEN)	ULTIMO	2019	2018
DIRECT/INDIRECT			
Direct vastgoedbeleggingen		2.101	2.030
Indirect vastgoedbeleggingen		5.194	4.268
TOTAAL		7.295	6.298
BINNEN-/BUITENLAND			
Nederland		2.103	2.032
Europa (exclusief Nederland)		2.817	2.330
Verenigde Staten		1.716	1.388
Azië		651	535
Overig		8	13
TOTAAL		7.295	6.298

Uit de onderstaande tabel blijkt de spreiding van de direct vastgoedportefeuille naar sectoren.

SECTORVERDELING VASTGOED (X €1 MILJOEN)	ULTIMO		2019		2018	
	WAARDE	%	WAARDE	%	WAARDE	%
Woningen	1.110	53	1.046	52%		
Winkels	553	26	574	28%		
Kantoren	355	17	312	15%		
Overige	83	4	98	5%		
TOTAAL	2.101	100	2.030	100%		

Het percentage zakelijke waarden (aandelen, vastgoed en overige beleggingen) in de beleggingsportefeuille van PMT ultimo 2019 is circa 39% (2018: 39%).

In het standaard risicomodel wordt een standaard schok gebruikt om de benodigde buffer voor het aandelen- en vastgoedrisico te bepalen. Dit is scenario S2, die bestaat uit 4 verschillende scenario's. Deze standaard schok is gebaseerd op een 30% daling voor de aandelen van ontwikkelde markten en beursgenoteerd vastgoed, een 40% daling voor aandelenopkomende markten, 40% voor niet beursgenoteerde aandelen, zoals private equity en 15% voor niet-beursgenoteerd vastgoed. Het effect op de dekkingsgraad ultimo 2019 (99,1%) van een dergelijke schok op de feitelijke portefeuille wordt hieronder weergegeven. De waarde van aandelen bedraagt € 20,9 miljard, de waarde van beursgenoteerd vastgoed is € 3,5 miljard, de waarde van private equity is € 4,9 miljard en de waarde van infrastructuur € 0,4 miljard (totale waarde onderhevig aan scenario s2a tm s2c is € 29,7 miljard). De waarde van niet beursgenoteerd vastgoed is € 3,8 miljard (onderhevig aan scenario s2d).

GEVOELIGHEID DEKKINGSGRAAD VOOR STANDAARD-SCHOK AANDELEN EN VASTGOED (X €1 MILJOEN EN %)	DALING	ULTIMO 2019 NA EFFECT SCHOK
Aandelen	9.829	87,6%
Vastgoed	656	98,3%

VALUTARISICO

Het valutarisico betreft het risico dat de waarde van de beleggingen en de verplichtingen vermindert als gevolg van veranderingen van vreemde valutakoersen. PMT loopt valutarisico, omdat de pensioenverplichtingen van PMT in euro luiden en een aanzienlijk deel van de beleggingsportefeuille genoteerd is in vreemde valuta.

De wijze waarop PMT omgaat met valuta-afdekking is vastgelegd als onderdeel van de clusterkenmerken. De beleggingen zijn verdeeld over verschillende vermogensclusters: vastgoed, hoogrentende waarden en aandelen. PMT heeft ook kenmerken vastgelegd waaraan deze clusters moeten voldoen. Per cluster geldt een strategische bandbreedte voor de gewenste euro exposure in het cluster. Voor de clusters gelden de volgende strategische bandbreedtes.

- **Matchingportefeuille:** na afdekking moet het cluster tussen de 90% en 100% uit euro exposure bestaan;
- **Vastgoed cluster:** na afdekking moet het cluster tussen de 90% en 100% uit euro exposure bestaan;
- **Hoogrentende waarden cluster:** na afdekking moet het cluster tussen de 75% en 100% uit euro exposure bestaan;
- **Aandelen cluster:** na afdekking moet het cluster tussen de 50% en 100% uit euro exposure bestaan.

VALUTARISICO	MATCHING- PORTEFUILLE	CLUSTER VASTGOED	CLUSTER HOOG- RENTEND	CLUSTER AANDELEN
Afdekking USD	100%	100%	100%	60%
Afdekking GBP	100%	100%	100%	100%
Afdekking JPY	100%	100%	100%	100%
Euro exposure na afdekking	100%	90%	83%	56%
Strategische euro exposure	90%–100%	90%–100%	75%–100%	50%–100%

Voor de Britse pond en Japanse yen wordt vanuit de beleggingsbeginselen en het strategisch beleggingsbeleid uitgegaan van volledige afdekking. Voor de Amerikaanse Dollar kan gelden dat een lagere afdekking risicoverlagend is. In tijden van crisis kan de Amerikaanse dollar een rol als veilige haven vervullen. De diverse risico-scenario's zijn nog steeds aanleiding om de afdekking van de USD in het onderste deel van de strategische bandbreedtes te houden. Daar waar de strategische bandbreedtes voor de euro exposure van het cluster het toelaten zal de USD afdekking daarom op lager dan 100% worden gehouden om deze risicobeheersing in te vullen. In de praktijk is dit alleen voor het aandelencluster in significante mate mogelijk.

Ultimo 2019 bedraagt de totale marktwaarde van de valutaderivaten die zijn aangegaan om de valutapositie af te dekken ruim € 108 miljoen negatief (2018: € 429 miljoen negatief).

De afdekking van valutaposities bij PMT blijkt uit de volgende tabel:

VALUTA-AFDEKKING (REËLE WAARDE X €1 MILJOEN)			ULTIMO	2019	2018
EXPOSURE PER VALUTA			VALUTADERIVATEN		
	voor valutahedge	valuta- derivaten	na valutahedge	REËLE WAARDE	REËLE WAARDE
Euro	57,7%	26,5%	84,2%	- 106	- 433
Amerikaanse dollar	28,9%	- 22,3%	6,6%	- 2	4
Britse pond	2,0%	- 2,3%	- 0,3%	-	-
Japanse yen	2,0%	- 1,9%	0,1%	-	-
Overige valuta	9,4%	0,0%	9,4%	-	-
TOTAAL	100,0%	0,0%	100,0%	- 108	- 429

VALUTAKOERSEN (SLOTKOERS)	ULTIMO	2019	2018
EUR/GBP		0,84735	0,89755
EUR/JPY		121,9877	125,4207
EUR/USD		1,12250	1,14315

De standaardschok voor valuta is gebaseerd op een 20% daling op de feitelijke portefeuille voor ontwikkelde en 35% voor opkomende valuta. De standaardschok op de vreemde valuta gegeven de afdekkingspercentages is € 2,3 miljard. Dit verlaagt de dekkingsgraad ultimo 2019 van 99,1% naar 96,3% mocht deze schok plaatsvinden.

GEVOELIGHEID DEKKINGSGRAAD VOOR STANDAARDSCHOK VALUTA (X €1 MILJOEN EN %)	DALING	ULTIMO 2019 NA EFFECT SCHOK
Valuta	2.342	96,3%

GRONDSTOFFENRISICO

In 2019 zijn er geen beleggingen in grondstoffen.

KREDIETRISICO

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor PMT doordat een tegenpartij in gebreke blijft om aan haar verplichtingen te voldoen, bijvoorbeeld als gevolg van faillissement of betalingsonmacht. Dit kunnen verplichtingen zijn tot het betalen van rente, maar het kan ook om terugbetaling van de uitgeleende bedragen zelf gaan. Voor PMT betreft het voornamelijk de beleggingen in obligaties en leningen. Het kredietrisico wordt gemitigeerd door spreiding van de vastrentende waarden naar regio, sector en uitgevende emittent.

De samenstelling van de vastrentende waarden kan als volgt worden samengevat:

SAMENSTELLING VASTRENTENDE WAARDEN (X €1 MILJOEN)	CREDIT SPREAD	ULTIMO	2019	2018	
MATCHINGPORTEFEUILLE					
Deposito's	0,0%	515	1%	545	1%
Kortlopende staatsobligaties	- 0,1%	7.305	14%	11.011	26%
Staatsobligaties Euro	- 0,2%	11.695	23%	10.792	26%
Bedrijfsobligaties Euro	0,5%	12.104	24%	7.389	18%
Bedrijfsobligaties USD	0,7%	3.274	6%	3.022	7%
Hypotheke	1,0%	3.919	8%	3.099	7%
RETURNPORTEFEUILLE					
Bedrijfsleningenfondsen	3,0%	90	0%	66	0%
Europa High Yield	2,5%	3.034	6%	1.321	3%
US High Yield	3,2%	2.699	5%	1.488	3%
Emerging Markets Debt	3,3%	6.600	13%	3.872	9%
TOTAAL		51.235	100%	42.605	100%

De creditspread is een maatstaf voor kredietrisico en geeft de opslag aan die de markt vraagt boven de risicovrije rente. De creditspread is bepaald ten opzichte van de relevante swapcurves in de desbetreffende valuta van de obligatie. Des te hoger de opslag, des te hoger de markt het kredietrisico op een partij beoordeelt en des te hoger de vergoeding (de spread) is die de markt wil ontvangen voor het nemen van dit kredietrisico.

De returnportefeuille bevat bedrijfsobligaties met een rating lager dan of gelijk aan A en obligaties die zijn uitgegeven door landen in opkomende regio's zoals Latijns Amerika, Azië, Pacific en Afrika.

De matchingportefeuille bestaat voor 30,1% uit euro staatsobligaties, uitgegeven door landen met een hoge kredietwaardigheid (voor 60,6% met rating AAA, 33,2% met een rating AA en 6,2% met rating A). De staatsobligaties bestaan uit Duitse (45,9%), Belgische (20,7%), Nederlandse (13,8%), Oostenrijkse (11,4%), Ierse (6,4%) en Finse (1,8%) staatsobligaties. De matchingportefeuille bevat daarnaast obligaties uitgegeven door bedrijven (39,6%) met een rating van minimaal BBB en hypotheke (10,1%).

Het kredietrisico bij hypotheke wordt zoveel mogelijk beperkt door het zwaartepunt van de portefeuilleconstructie te leggen op hypotheke met een Nationale Hypotheek Garantie (NHG) en met een Loan To Value (LTV) van maximaal 90%. Dit maximum kan worden overschreven bij energiebesparende maatregelen. PMT heeft voor in totaal is € 3.500 miljoen aan het Nederlands Hypotheken Fonds (NHF) gecommitteerd. De commitment heeft een onbepaalde looptijd. Ultimo 2019 heeft PMT voor in totaal € 3.465 miljoen (2018: € 2.930 miljoen) gestort in het NHF. Ultimo 2019 is de marktwaarde van PMT in het Nederlands Hypotheken Fonds in totaal € 3.919 miljoen (2018: € 3.099 miljoen). Van de marktwaarde betreft € 3.878 miljoen (2018: 2.975 miljoen) aan PMT verstrekte hypothecaire geldleningen. Het verschil betreft voornamelijk liquiditeiten.

SAMENSTELLING HYPOTHECAIRE LENINGEN (X €1 MILJOEN)						ULTIMO	2019
SOORT	NHG	LTV <60%	LTV 60%-80%	LTV 80%-90%	LTV >90%	TOTAAL SEGMENT	
Variabel	4	21	21	4	-	50	
5 jaar	4	11	10	3	-	28	
10 jaar	325	110	144	39	1	619	
15 jaar	103	74	81	21	2	281	
20 jaar	781	354	587	262	1	1.985	
25 jaar	42	35	32	11	-	120	
30 jaar	212	113	95	32	-	452	
TOTAAL	1.471	718	970	372	4	3.535	

Het kredietrisico op obligaties wordt beperkt door te beleggen in bedrijven of overheden met een hoge kredietwaardigheid. In de volgende tabel is de verdeling naar kredietwaardigheid voor de portefeuille vastrentende waarden weergegeven zoals deze door internationale rating agencies wordt toegekend.

KREDIETWAARDIGHEID PORTEFEUILLE VASTRENTENDE WAARDEN	ULTIMO	2019	2018
RATING CATEGORIE			
AAA		24%	35%
AA		16%	18%
A		19%	16%
BBB		23%	20%
< BBB		18%	11%
Geen rating		0%	0%
TOTAAL		100%	100%

Ook het gebruik van 'over the counter' (OTC) derivaten brengt kredietrisico met zich mee. Dit zijn financiële instrumenten waarbij een afspraak wordt gemaakt met een tegenpartij zonder tussenkomst van een beursinstantie. Het kredietrisico op OTC derivaten wordt beperkt door zogeheten 'collateral management', waarbij liquide middelen of obligaties worden gebruikt als onderpand ter bescherming tegen het kredietrisico.

DERIVATEN VERSUS ONDERPAND- UITWISSELINGSOVEREENKOMSTEN (CSA) (X €1 MILJOEN)	ULTIMO	2019	2018
Derivatenposities	6.747		2.545
Verplichtingen inzake derivaten	- 1.174		-934
TOTALE DERIVATENPOSITIE		5.573	1.611
Totaal uitgegeven obligaties	110		-512
Totaal ontvangen obligaties	- 1		2
Totaal uitgegeven cash	0		-28
Totaal ontvangen cash	5.491		1.686
TOTALE POSITIE UIT HOOFDE VAN ONDERPAND		5.600	1.148
SALDO		- 27	463

GEVOELIGHEID DEKKINGSGRAAD VOOR STANDAARDSCHOK KREDIET (X €1 MILJOEN EN %)	DALING	ULTIMO 2019 NA EFFECT SCHOK
Krediet	4.495	93,8%

De standaardschok is gebaseerd op een stijging van de kredietopslag voor elke lening in de feitelijke portefeuille. Afhankelijk van de credit rating bedraagt de opslag tussen de 0,6% en 5,3%. De standaardschok op het kredietrisico is circa € 4,5 miljard. Mocht deze schok voorkomen dan verlaagt dit de dekkingsgraad ultimo 2019 van 99,1% naar 93,8%.

VERZEKERINGSTECHNISCHE RISICO'S

Het verzekeringstechnisch risico bestaat uit risico's van negatieve resultaten op de verzekeringstechnische (actuariële) grondslagen die worden gebruikt voor de vaststelling van de technische voorzieningen en de hoogte van de premie.

PMT keert ouderdoms- en partnerpensioen levenslang uit. Daarom is de gemiddelde levensverwachting van de actieven, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden een zeer belangrijk gegeven voor het fonds. De levensverwachting van de door de omvang van de verwachte uitkeringen steeds af te stemmen op recente informatie inzake de levensverwachting. Daarnaast doet PMT regelmatig onderzoek naar de sterfteontwikkeling specifiek in de bedrijfstak Metaal en Techniek.

Ultimo 2018 hanteert PMT een generatietafel die is afgeleid van de AG prognosetafel 2018 (AG2018). AG2018 geldt voor de gehele Nederlandse bevolking. Uit onderzoek is gebleken dat de deelnemers in de Metaal en Techniek een hogere levensverwachting hebben dan de gemiddelde Nederlander. Hiermee is rekening gehouden in de fondsspecifieke generatietafel PMT2018. De tafels voorspellen dat de levensduur nog zal toenemen.

Vanwege de lange horizon is zo'n voorspelling van de levensverwachting onzeker. Jaarlijks wordt getoetst of de gebruikte aannames ten aanzien van de correctiefactoren nog aansluiten bij de waarnemingen in PMT.

Omdat pensioenen veelal worden uitgekeerd vanaf de 68-jarige leeftijd is in de onderstaande tabel de ontwikkeling in de laatste vijf jaar opgenomen van de verwachte gemiddelde levensduur voor een 68-jarige:

ACTUARIËLE GRONDSLAGEN PMT VERWACHTE LEVENSDUUR

68-JARIGE ¹⁾	2019	2018	2017	2016	2015
man	86,2	86,1	86,0	85,9	85,7
vrouw	88,4	88,3	88,5	88,3	88,3

1) Met ingang van 2017 is bovenstaande tabel aangepast aan de levensverwachting van een 68-jarige. Alle vergelijkende cijfers zijn hierop aangepast.

In 2019 is deze verwachte gemiddelde levensduur voor zowel mannen als vrouwen gestegen. Voor mannen met 0,1 jaar. De stijging bij vrouwen bedraagt 0,1 jaar.

LIQUIDITEITSRISICO

Liquiditeitsrisico is het risico dat het fonds over onvoldoende liquiditeiten beschikt om aan haar verplichtingen te kunnen voldoen. Omdat de inkomende geldstroom in de vorm van premies en directe beleggingsopbrengsten de uitgaande geldstroom in de vorm van uitkeringen en kosten ver te boven gaat, is het liquiditeitsrisico van het fonds zeer beperkt. Op korte termijn bestaat wel het risico dat bij extreme marktontwikkelingen de contractuele bijstortingsverplichtingen uit hoofde van derivatenposities kunnen leiden tot een vraag naar liquide middelen. PMT heeft voor dit risico een aantal risicomitigerende maatregelen genomen, zoals het aanhouden van een strategische buffer van liquide middelen en het maken van afspraken met tegenpartijen tot het uitwisselen van obligaties als onderpand, waarmee de kans op gedwongen verkoop van beleggingen wordt beperkt. Het beleid van PMT blijft er vooralsnog op gericht de hoeveelheid illiquide beleggingen op een adequate manier te beheersen. Vandaar dat er geen additionele buffers worden aangehouden in de solvabiliteitstoets.

CONCENTRATIERISICO

Concentraties van risico's kunnen zich voordoen als gevolg van risico's ten opzichte van een debiteur of ten opzichte van een groep debiteuren met zodanig vergelijkbare kenmerken dat hun mogelijkheden om aan hun verplichtingen te voldoen naar verwachting op vergelijkbare wijze worden beïnvloed door veranderingen in economische of andere omstandigheden. In het beleid van het fonds staat risicospreiding centraal. Ten aanzien van de beleggingen zijn strikte risicorestricties gesteld in de vorm van limieten welke dagelijks worden bewaakt.

Beleggingen groter dan 2% van de totale balansstand worden aangegeven. Deze posities betreffen staatsobligaties van Europese landen.

STAATSOBLIGATIES (X €1 MILJOEN)	ULTIMO		2019	
	WAARDE	% VAN BALANS-TOTAAL	WAARDE	% VAN BALANS-TOTAAL
Duitse overheid	5.989	6%	6.539	8%
Belgische overheid	3.591	4%	4.458	6%
Nederlandse overheid	2.117	2%	5.086	6%

OPERATIONEEL RISICO

Een operationeel risico is een risico dat samenhangt met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting of procesuitvoering. Voorbeelden van operationele risico's zijn: verwerking, uitkering/betaling/settlement, informatie, productontwikkeling, kosten, personeel, fraudegevoeligheid en preacceptatie/transactie. In tegenstelling tot sommige risico's die een pensioenfonds bewust neemt in het kader van de financiële doelstelling (zoals marktrisico) hebben operationele risico's alleen een negatieve impact op het bereiken van de doelstellingen. Vandaar dat operationele risico's zo veel mogelijk beperkt worden. Tenzij een verdergaande reductie onevenredig veel inspanning en kosten met zich meeneemt.

In de beleidsregels uitbesteding pensioenfondsen staan voorwaarden omschreven waar een pensioenfonds aan moet voldoen bij de uitbesteding van zijn bedrijfsprocessen. Voor het fonds is de beleidsregel van toepassing omdat zowel de pensioenadministratie als de vermogensbeheeradministratie is uitbesteed. De beleidsregel schrijft onder meer voor dat het fonds het beleid vaststelt met betrekking tot de beheersing van risico's van uitbesteding. Hiertoe moeten uiteraard de afspraken met de uitvoerder goed worden vastgelegd.

Het bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering van de vermogensbeheerder MN en pensioenuitvoerder MN. Dat gebeurt onder andere door middel van performancerapportages, SLA-rapportages en onafhankelijk getoetste interne beheersingsrapportages (ISAE 3402-rapportages). Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's worden door het fonds hiervoor geen additionele buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

ACTIEF BEHEER RISICO

Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die door portefeuillemanagers worden ingenomen ten opzichte van de benchmarkportefeuille. De mate van actief beheer wordt doorgaans bepaald aan de hand van een tracking error. Deze tracking error meet de mate van afwijking tussen het rendement van een beleggingsportefeuille en het rendement op een benchmarkportefeuille. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de normportefeuille ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de normportefeuille afwijkt. Een hogere tracking error impliceert daarmee een hogere mate van actief risico.

Bij PMT wordt actief beheer bij het emerging markets equity portefeuille binnen de aandelen portefeuilles toegepast met een maximale tracking error van 4% en ook wordt beursgenoteerd vastgoed actief beheerd met een maximale tracking error van 3%. In de praktijk ligt dit ruim binnen deze limieten. Het actief beheer van de feitelijke portefeuille zorgt voor een lichte stijging van het vereist eigen vermogen met circa € 105 miljoen.

RISICO MARKTWAARDEBEPALING

De beleggingen zijn gewaardeerd op reële waarde. Niet voor alle beleggingsinstrumenten zijn frequente marktnoteringen beschikbaar. Dat levert een hoger risico op ten aanzien van de benadering van de waardering van een belegging. In de tabel op de volgende bladzijde is het totale belegd vermogen van € 87.020 miljoen uitgesplitst naar vier niveaus van waardering. Dit betreft het belegd vermogen, inclusief de vorderingen en verplichtingen uit hoofde van beleggingen én de liquide middelen, dat ook is vermeld in de toelichting op post 7 van de balans (onder de kop 'relatie jaarrekening en beleggingsbeleid').

Voor de waardering van de derivaten wordt gebruik gemaakt van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen die worden gevuld met marktconforme parameters. De toekomstige kasstromen van de rentederivaten worden contant gemaakt tegen de EONIA curve. De verwachte kasstromen van de valutaderivaten worden contant gemaakt tegen de relevante yieldcurve van de betrokken valuta. De obligatiefutures worden gewaardeerd tegen genoteerde marktprijzen.

De waardering van het direct vastgoed in Nederland gebeurt op basis van taxaties uitgevoerd volgens de richtlijnen van de Royal Institution of Chartered Surveyors (RICS), Investment Property Databank (MSCI), International Valuation Standard (IVS) en het Nederlands Register Vastgoed Taxateurs (NRVT).

Uit het afgelopen jaar wordt de gehele vastgoedportefeuille volledig getaxeerd (inclusief bezoek van alle objecten). Bij de waardering wordt gebruik gemaakt van zowel huurkapitalisatie als de Discounted Cash Flowmethode (DCF). De waardering van de materiële vastgoedbeleggingen is gelet op de huidige marktomstandigheden een belangrijke schattingspost. Het risico bestaat dat materiële aanpassingen zich kunnen voordoen in de waardering in het volgende boekjaar.

Voor niet-beursgenoteerde fondsbeleggingen in vastgoed, private equity en infrastructuur wordt de waardering bepaald op basis van de laatst ontvangen fondsrapportage, gecorrigeerd voor kasstromen in de periode vanaf de balansdatum van de fondsrapportage tot de balansdatum van de jaarrekening. De rapportages zijn niet door een accountant gecontroleerd en/of de periode van deze rapportages loopt niet synchroon met het boekjaar van PMT. Om onzekerheden ten aanzien van de waardering te mitigeren, vindt voor aanstelling van een beheerder een selectieprocedure inclusief due diligence plaats. Na aanstelling worden de beheerders zorgvuldig gemonitord. Daarnaast wordt jaarlijks achteraf een aansluiting gemaakt met de gecontroleerde jaarrekeningen van deze fondsen. De waardering kan hoger of lager zijn, maar is gezien de mitigerende maatregelen naar inschatting niet materieel voor het vermogen en het resultaat.

De investeringen in private equity, infrastructuur, niet-beursgenoteerd indirect vastgoed en investeringen in andere beleggingsfondsen, waaronder de hypotheek, welke bestaan uit participaties in hypotheekfondsen, zijn in de verdeling opgenomen onder andere methode/ intrinsieke waarde. Uitgangspunt hierbij is dat de waardering niet door MN, maar door de onderliggende beleggingsfondsen zelf gebeurt.

MARKTWAARDEBEPALING (x €1 MILJOEN)					ULTIMO 2019					ULTIMO 2018					
BELEGGINGSCATEGORIEËN	Genoteerde markt- prijzen	Onaf- hankelijke taxaties	Netto contante waarde	Andere methode	TOTAAL	Genoteerde markt- prijzen	Onaf- hankelijke taxaties	Netto contante waarde	Andere methode	TOTAAL	Genoteerde markt- prijzen	Onaf- hankelijke taxaties	Netto contante waarde	Andere methode	TOTAAL
VASTGOEDBELEGGINGEN															
Directe vastgoedbeleggingen	-	2.101	-	-	2.101	-	2.030	-	-	2.030	-	-	-	-	2.030
Indirecte vastgoedbeleggingen	3.519	-	-	1.675	5.194	2.733	-	-	1.535	4.268	-	-	-	-	4.268
AANDELEN															
Beursgenoteerde aandelen	20.925	-	-	-	20.925	17.399	-	-	-	17.399	-	-	-	-	17.399
VASTTRENDENDE WAARDEN															
Obligaties	46.653	-	58	-	46.711	38.878	-	17	-	38.895	-	-	-	-	38.895
Deposito's	-	-	515	-	515	-	-	545	-	545	-	-	-	-	545
Beleggingsinstellingen vastrentende waarden	-	-	-	90	90	-	-	-	66	66	-	-	-	66	66
Hypotheken	-	-	-	3.919	3.919	-	-	-	3.099	3.099	-	-	-	3.099	3.099
DERIVATEN															
Interest rate swaps	-	-	6.604	-	6.604	-	-	2.500	-	2.500	-	-	-	-	2.500
Futures	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Valutaderivaten	-	-	142	-	142	-	-	45	-	45	-	-	-	-	45
OVERIGE BELEGGINGEN															
Private Equity	-	-	-	4.889	4.889	-	-	-	3.899	3.899	-	-	-	3.899	3.899
Infrastructuur	-	-	-	414	414	-	-	-	431	431	-	-	-	431	431
TOTAAL	71.098	2.101	7.319	10.987	91.505	59.010	2.030	3.107	9.030	73.177	59.010	2.030	3.107	9.030	73.177

NIET IN DE BELEGGINGSCATEGORIEËN MEEGENOMEN ONDERDELEN VAN HET BELEGD VERMOGEN

Vorderingen inzake Credit Support Annexen (genoteerde marktprijzen)	0	28
Verplichtingen inzake Credit Support Annexen (genoteerde marktprijzen)	- 5.492	-1.685
Verplichtingen uit hoofde van derivaten (netto contante waarde)	- 1.174	-934
Kortlopende vorderingen beleggingen	160	89
Kortlopende schulden beleggingen	- 90	-89
Liquide middelen positief	3.758	5.782
Liquide middelen negatief	- 1.647	-3.663
TOTAAL BELEGD VERMOGEN	87.020	72.705

17 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2019

BATEN

(19) PREMIEBIJDRAGEN (VAN WERKGEVERS EN WERKNEMERS)

De totale premiebijdragen in 2019 zijn € 2.506 miljoen (2018: € 2.382 miljoen).

Deze baten bestaan uit:

PREMIEBIJDRAGEN (X €1 MILJOEN)	2019	2018
Pensioenpremies	1.981	1.884
Premie VPL	509	483
Premie ANW pensioen	16	15
WAARDE 31 DECEMBER	2.506	2.382

Voor de vaststelling van de feitelijk te betalen premie tot de salarisingrens geldt in 2019 een premiepercentage van 22,2% (2018: 22,6%) van de pensioengrondslag. In 2019 komt dit bij een volledig dienstverband neer op het salaris tot maximaal de salarisingrens van € 74.327,- (2018: € 73.711,-) minus de franchise van € 14.554,- (2018: € 14.704,-). De VPL premie van 5,78% (2018: 5,88%) wordt geheven over dezelfde grondslag. Deze VPL premie komt vanaf 2014 volledig ten laste van de werkgevers. Over het pensioengevend jaarsalaris boven de salarisingrens tot het maximum salaris van € 107.593,- geldt vanaf 1 januari 2016 een vrijwillige regeling op basis vaneen premiestaffel en een jaarlijks vast te stellen opbouwpercentage. Hierbij kan de keuze gemaakt worden voor een opbouw 'laag' van 1,59% of 'hoog' van 1,875% (2018: laag 1,59% en hoog 1,875%). Voor de vrijwillige regeling is in 2019 € 25,8 miljoen aan premie ontvangen. Premies die zijn gefactureerd aan werkgevers die de verplichte aansluiting bij PMT betwisten (2019: per saldo € 15 miljoen negatief en 2018: per saldo € 18 miljoen positief), zijn niet opgenomen in de post premiebijdragen.

Kostendekkende premie

In de toets op het kostendekkend zijn van de premie worden alleen de pensioenpremies betrokken en blijven de premie VPL en ANW uit bovenstaande tabel buiten beschouwing. PMT hanteert in zijn premiebeleid een gedempte kostendekkende premie. De gedempte kostendekkende premie in 2019 wordt (net als in 2018) gebaseerd op een (prudent vastgesteld) reële verwacht netto rendement van 2,5%. Dit rendement is het reële verwachte rendement gecorrigeerd voor inflatie en een prudentie-afslag.

Er wordt bekeken hoe de gedempte kostendekkende premie zich verhoudt tot de feitelijke betaalde premie. De post Pensioenpremies in 2019 bedraagt € 1.981 miljoen (2018: € 1.884 miljoen) Dit is € 20 miljoen meer dan de feitelijke betaalde premie ter dekking van pensioenopbouw 2019 ad € 1.961 miljoen (2018: € 1.852 miljoen). Het bedrag van € 20 miljoen is toegevoegd aan de bestemmingsreserve Premie-egalisedepot (2018: € 32 miljoen).

De gedempte kostendekkende premie wordt ook getoetst met de premie gebaseerd op de actuele DNB rentetermijnstructuur ultimo 2018 (de actuariel benodigde premie). De actuariel benodigde premie bestaat uit de lasten voor pensioenopbouw en risicopremies. De zuivere kostendekkende premie bestaat naast de actuariel benodigde premie uit een opslag voor solvabiliteit. De solvabiliteitsopslag zorgt ervoor dat de inkoop voor nieuwe aanspraken niet verwatert, maar op het benodigde peil blijft. Deze solvabiliteitsopslag hangt af van het vereiste vermogen en deze bedraagt voor PMT primo 2019 19,5%.

Het verschil tussen de ex-ante en ex-post vastgestelde gedempte kostendeekkende premie, veroorzaakt door bestandsontwikkeling, komt tot uitdrukking in 'meer ontvangen'.

De kostendeekkende premie kan achteraf als volgt worden becijferd:

KOSTENDEKKENDE PREMIE (X €1 MILJOEN)	2019		2018	
	zuivere DNB-RTS 31-12-2018	gedempte verwacht rendement 2,5%	zuivere DNB-RTS 31-12-2016	gedempte verwacht rendement 2,5%
Totale lasten pensioenopbouw (a)	2.475	1.900	2.223	1.779
Kostenopslag (b)	54	54	59	59
Solvabiliteitsopslag	483	-	454	-
Meer ontvangen	-	7	-	14
TOTAAL	3.012	1.961	2.736	1.852
Feitelijke premie ter dekking van pensioenopbouw (c)	1.961	1.961	1.852	1.852
Marge tussen feitelijke premie en kostendeekkende premie (zonder solvabiliteitsopslag)	- 568	-	- 431	-

De actuariel benodigde premie in 2019 is hoger dan de feitelijke betaalde premie. Het tekort tussen de feitelijke betaalde premie en de actuariel benodigde premie leidt primo 2019 tot een premiedekkingsgraad van minder dan 100%, namelijk 77% (2018: 81%). De premiedekkingsgraad is het quotiënt van enerzijds de feitelijke betaalde premie en anderzijds de actuariel benodigde premie (beide exclusief kostenopslag).

(20) BELEGGINGSRESULTAAT VOOR RISICO PENSIOENFONDS

Het beleggingsresultaat bestaat uit:

BELEGGINGSRESULTAAT (X €1 MILJOEN)	2019	2018
Beleggingsresultaat risico pensioenfonds	13.325	106
TOTAAL	13.325	106

Beleggingsresultaat risico pensioenfondsen

Het beleggingsresultaat (op de fondsportefeuille) kan als volgt worden gespecificeerd:

BELEGGINGSRESULTAAT RISICO PENSIOENFONDS (X €1 MILJOEN)

BELEGGINGSCATEGORIE	2019				2018			
	Direct resultaat	Indirect resultaat	Kosten	Totaal resultaat	Direct resultaat	Indirect resultaat	Kosten	Totaal resultaat
Direct vastgoed-beleggingen	81	118	-	199	76	141	-	217
Indirect vastgoed-beleggingen	154	712	- 12	854	139	- 52	- 17	70
Aandelen	544	4.405	- 22	4.927	469	- 1.351	- 25	- 907
Vastrentende waarden	1.032	2.431	- 45	3.418	1.033	- 386	- 38	609
Derivaten	316	2.949	- 7	3.258	306	- 807	-	- 501
Overige beleggingen	31	646	- 2	675	-	627	- 4	623
SUBTOTAAL	2.158	11.261	- 88	13.331	2.023	- 1.828	- 84	111
Toerekening algemene kosten aan beleggingsresultaat				- 6				- 5
TOTAAL				13.325				106

Het resultaat op valuta-afdekkingen en andere derivaten is verantwoord onder de categorie 'derivaten'. Dit geldt voor alle derivaten (ook als de positie negatief is). Het positieve resultaat op derivaten wordt grotendeels veroorzaakt door de rente-afdekking. De rente is in 2019 sterk gedaald welke heeft geleid tot een positief effect op het beleggingsresultaat.

Onder de beleggingskosten zijn begrepen de 'directe beheerkosten' waarvoor facturen zijn ontvangen. Tevens is een reservering getroffen voor de kosten die betrekking hebben op 2019, maar waarvoor nog geen facturen zijn ontvangen. De kosten die vermogensbeheerders direct ten laste van beleggingsfondsen hebben gebracht zijn niet apart als kosten verantwoord, maar wel begrepen in het indirect resultaat. Zie hoofdstuk 8 van het bestuursverslag voor een nadere toelichting op de uitvoeringskosten van vermogensbeheer.

Conform de aanbeveling van de Pensioenfederatie is 50% van de bestuurs- en bestuursbureaustkosten toegerekend aan de beleggingskosten. Voor het boekjaar 2019 bedraagt deze toerekening € 6 miljoen (2018: € 5 miljoen).

De kosten van vermogensbeheer kunnen als volgt worden uitgesplitst:

VERMOGENSBEHEER (X €1 DUIZEND)					
BELEGGINGSCATEGORIE	BEHEER- KOSTEN	PERFORMANCE GERELATEERDE KOSTEN	TRANSACTIE- KOSTEN	OVERIGE KOSTEN	TOTAAL 2019
Vastgoed	16.656	-	-	-	16.656
Aandelen	15.803	-	-	-	15.803
Vastrentende waarden	28.407	-	-	-	28.407
Derivaten	-	-	-	-	-
Overige beleggingen	2.996	-	-	4.391	7.387
Fiduciair management	14.057	-	-	2.100	16.157
Kosten bewaarloon	3.336	-	-	-	3.336
TOTAAL	81.255	-	-	6.491	87.746

De transactiekosten betreffen indirecte kosten, dat wil zeggen niet direct gefactureerd aan het fonds en deze kosten zijn niet opgenomen in bovenstaande tabel.

In de uitsplitsing van kosten vermogensbeheer zijn de fiduciaire kosten en de kosten bewaarloon separaat gepresenteerd.

Relatie jaarrekening en beleggingsbeleid

De beleggingen in de jaarrekening wijken af van de categorieën die PMT hanteert in zijn beleggingsbeleid. De jaarrekening presenteert de beleggingen naar de aard van de financiële instrumenten. Het bestuursverslag en de kerncijfers geven de beleggingscategorieën en de resultaten daarop weer volgens de manier waarop PMT het (strategisch) beleggingsbeleid vormgeeft.

Het volgende overzicht geeft de aansluiting weer tussen de jaarrekening en het beleggingsbeleid:

RELATIE JAARREKENING EN BELEGGINGSBELEID (X €1 MILJOEN)					
BELEGGINGSRESULTAAT	JAARREKENING			BELEGGINGSBELEID	
	TOTAAL 2019	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Overige beleggingen
Direct vastgoedbeleggingen	199	199	-	-	-
Indirect vastgoedbeleggingen	854	852	2	-	-
Aandelen	4.927	35	4.888	-	4
Vastrentende waarden	3.418	-	-	3.418	-
Derivaten	3.258	- 111	- 440	3.825	- 16
Overige beleggingen	675	-	628	-	47
TOTAAL	13.331	975	5.078	7.243	35
Rendement 2019	18,4%	14,6%	27,0%	16,1%	12,5%
Rendement 2018	0,2%	2,4%	- 7,3%	1,8%	15,5%

In geval beleggingsinstrumenten in meerdere beleidscategorieën voorkomen, worden de beleggingsresultaten pro-rata toegerekend op basis van de eindejaarsverdeling. Beleggingskosten worden toebedeeld aan de beleidscategorieën voor zover van toepassing. Niet aan beleggingsinstrumenten toe te rekenen kosten worden pro-rata toegerekend op basis van de eindejaarsverdeling.

(21) OVERIGE BATEN

De post overige baten bestaat uit:

OVERIGE BATEN (X €1 MILJOEN)	2019	2018
Opgelegde boete en interest	3	3
Interest	1	1
TOTAAL	4	4

De opgelegde boete betreft de boetebedragen die PMT op basis van het incassobeleid oplegt aan de werkgevers die de premienota niet tijdig voldoen.

Onder de interest is verantwoord de rente die is ontvangen van werkgevers in verband met de premieheffing.

LASTEN

(22) PENSIOENUITKERINGEN

De post uitkeringen is als volgt opgebouwd:

UITKERINGEN (X €1 MILJOEN)	2019	2018
Ouderdomspensioen	1.040	1.006
Vervroegd ouderdomspensioen	116	110
Partnerpensioen	226	216
Wezenpensioen	4	4
ANW pensioen	15	15
SUBTOTAAL UITKERINGEN	1.401	1.351
Afkoopsommen	14	15
TOTAAL	1.415	1.366

(23) UITVOERINGSKOSTEN PENSIOENREGELING

De kosten van de pensioenuitvoering ad € 48 miljoen (2018: € 47 miljoen) zijn exclusief de beleggingskosten. De beleggingskosten worden direct ten laste gebracht van het beleggingsresultaat (20). De uitvoering van het vermogensbeheer en de pensioenregeling is net als voorgaande jaren uitbesteed.

De post uitvoeringskosten pensioenregeling is als volgt te splitsen (in duizenden euro's ten behoeve van benodigde specificatie):

UITVOERINGSKOSTEN PENSIOENREGELING (X €1 DUIZEND)	2019	2018
Uitvoering pensioenregeling	42.590	42.084
Personeelskosten	5.104	4.422
Kosten huisvesting en benodigdheden	789	785
Vacatiegelden Bestuurders en commissies	931	820
Vacatiegelden Verantwoordingsorgaan	100	64
Vacatiegelden Raad van Toezicht	81	80
Accountantskosten	140	167
Kosten actuariële certificering	67	83
Kosten toezichthouders en overige organen	1.779	1.573
Overige kosten	2.421	2.443
Kosten bestuur en bestuursbureau	11.412	10.437
Aan beleggingsresultaat toegewezen kosten	- 5.706	- 5.219
	5.706	5.218
TOTAAL	48.296	47.302

De totale kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling zijn gestegen met € 0,5 miljoen tot € 42,6 miljoen (2018: € 42,1 miljoen).

De kosten van bestuur en bestuursbureau zijn met € 1,0 miljoen gestegen tot € 11,4 miljoen (2018: € 10,4 miljoen). Conform de aanbeveling van de Pensioenfederatie is over het boekjaar 2019 € 5.706 duizend toegerekend aan beleggingskosten. (2018: € 5.219 duizend)

Het fonds heeft ultimo 2019 een eigen bezetting van 38 werknemers (2018: 35). Alle werknemers verrichten hun werkzaamheden in Nederland op de locatie van het fonds dan wel op decentrale locaties. Het fonds heeft naast het bestuur 14 functionarissen op specifieke gebieden zoals communicatie, risicomanagement, pensioenbeheer, actuariaat, vermogensbeheer, governance en IT, 16 pensioenconsulenten (inclusief manager) en 8 medewerkers in overige ondersteunende functies.

In de personeelskosten zijn de salarissen, sociale lasten, en overige personeelsgerelateerde kosten, waaronder pensioenkosten en opleidingen, opgenomen. PMT heeft geen variabele beloningen.

PERSENEELSKOSTEN (X €1 DUIZEND)	2019	2018
Lonen en salarissen medewerkers PMT	3.659	3.409
Sociale lasten	380	326
Pensioenpremies	530	503
Overige personeelskosten	535	184
TOTAAL	5.104	4.422

De personeelskosten zijn in 2019 gestegen. Dit hangt samen met de personele uitbreiding gedurende het jaar (structureel), alsmede de overige mutaties in het personeelsbestand die met name in het begin van het jaar tijdelijk zijn opgevangen door externe inhuur.

PMT heeft naast een bestuur ook een verantwoordingsorgaan en een raad van toezicht. PMT maakt tevens gebruik van enkele externe deskundigen die zitting hebben in bestuurlijke commissies. De vergoeding voor bestuur- en commissieleden wordt overgemaakt aan de bestuurders zelf, danwel naar de organisaties door wie zij zijn voorgedragen. De hoogte van deze vergoeding sluit aan bij de aanbeveling die de Pensioenfederatie hierover heeft opgesteld. De hoogte van de vergoedingen wordt jaarlijks per 1 januari aangepast aan de CAO-ontwikkeling in de sector Metaal en Techniek gedurende het voorgaande kalenderjaar. De laatste verhoging heeft begin 2019 plaatsgevonden. Hiermee zijn de vacatiegelden uitgekomen op € 1,11 miljoen (2018: € 0,96 miljoen).

De accountantskosten ad € 140.000,- (2018: € 167.000) zijn als volgt te splitsen naar soort:

ACCOUNTANTSKOSTEN (X €1 DUIZEND)	2019	2018
Onderzoek van de jaarrekening	140	167
TOTAAL	140	167

De honoraria betreffen de werkzaamheden die bij het fonds zijn uitgevoerd door Ernst & Young Accountants LLP. Deze honoraria hebben betrekking op het onderzoek van de jaarrekening en andere controlewerkzaamheden over het boekjaar 2019, zoals controle DNB-jaarstaten, basisgegevens en z-score, ongeacht of de werkzaamheden reeds gedurende het boekjaar zijn verricht.

De kosten toezichthouders, Pensioenregister en Pensioenfederatie zijn als volgt te splitsen naar soort:

KOSTEN TOEZICHTHOUDERS EN PENSIOEN-REGISTER (x €1 DUIZEND)	2019	2018
Kosten toezichthouder DNB	916	882
Kosten toezichthouder AFM	116	115
Kosten overige organen	747	576
TOTAAL	1.779	1.573

(24) MUTATIE VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN VOOR RISICO PENSIOENFONDS

In 2019 is de voorziening pensioenverplichtingen met € 13.994 miljoen toegenomen (2018: € 2.974 miljoen toegenomen). De daling van marktrente in 2019 leidt tot een stijging van de voorziening met € 13.164 miljoen (2018: € 3.461 miljoen stijging).

De voorziening wordt ultimo jaar in principe verhoogd met de toeslagen die primo het volgende verslagjaar zijn toegekend. De toeslagen worden toegepast als en voor zover de middelen van het fonds dit naar het oordeel van het bestuur toelaten. Het bestuur van PMT neemt hierover jaarlijks een besluit. Gezien de financiële positie van PMT zijn de pensioenen van enerzijds actieven en anderzijds niet-actieven en pensioengerechtigden ultimo 2019 niet verhoogd met de prijsinflatie.

(25) MUTATIE OVERIGE VOORZIENING

De mutatie overige voorzieningen bestaat uit de mutatie voorziening VPL. In 2019 is de mutatie van de verplichting inzake VPL € 680 miljoen (2018: € 332 miljoen).

(26) SALDO OVERDRACHTEN VAN RECHTEN

De afhandeling van nieuwe waardeoverdrachten is afhankelijk van de hoogte van de beleidsdekkingsgraad. Vanaf 1 september 2019 liet de beleidsdekkingsgraad van PMT afhandeling van waardeoverdrachten niet meer toe. Het saldo van rechten in 2019 bedraagt € 51 miljoen negatief (2018: € 158 miljoen negatief). Het saldo van rechten bestaat uit € 45 miljoen inkomende en € 96 aan uitgaande waardeoverdrachten.

(27) OVERIGE LASTEN

Onder de overige lasten zijn opgenomen:

OVERIGE LASTEN (X €1 MILJOEN)	2019	2018
Mutatie van de voorziening voor oninbare vorderingen	3	3
Overige	5	9
TOTAAL	8	12

18 ACTUARIËLE ANALYSE

De actuariële resultaten over het verslagjaar kunnen als volgt worden gespecificeerd:

ACTUARIËLE RESULTATEN (X €1 MILJOEN)	2019	2018
Premies ten behoeve van pensioenopbouw	1.981	1.884
Pensioenopbouw ¹⁾	- 2.529	- 2.282
Ontvangen voor VPL	509	483
Premie t.b.v. VPL (overige voorziening)	- 509	- 483
Premie t.b.v. Premie-egalisatie depot	- 20	- 32
RESULTAAT OP PREMIE	- 568	- 430
Beleggingsresultaat risico fonds	13.325	106
Resultaat op Deelnemingen	1	4
Rentetoevoeging VPV	172	181
Rentetoevoeging Premie-egalisatie depot	- 2	3
Rentetoevoeging VPL	- 314	- 3
RESULTAAT OP BELEGGINGEN	13.182	291
RESULTAAT OP STERFTE (INCL. ANW)	131	236
RESULTAAT OP ARBEIDSONGESCHIKTHEID	- 8	- 24
RESULTAAT OP KOSTEN	30	35
Werkelijke uitkeringen	- 1.415	- 1.366
Onttrekking voor uitkeringen	1.413	1.372
RESULTAAT OP UITKERINGEN	- 2	6
Resultaat op waardeoverdrachten	3	- 9
Wijziging marktrente	- 13.164	- 3.461
Schattingswijziging	-	908
Overige resultaten ²⁾	36	55
SALDO VAN BATEN EN LASTEN	- 360	- 2.393

1) De pensioenopbouw betreft de kosten van de inkoop van de pensioenaanspraken in 2019, uitgaande van de rentetermijnstructuur (RTS) per 31 december 2018.

2) In de post "overige resultaten" is het premie-egalisatie depot (€ 22 miljoen) verwerkt, omdat het premie-egalisatie depot als mutatie bestemmingsreserve geen impact mag hebben op het saldo van baten en lasten. Zonder deze mutatie bedraagt de post "overige resultaten" € 14 miljoen positief.

GECONSOLIDEERDE JAARREKENING 2019

19 GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2019

(na resultaatbestemming)

ACTIVA (X €1 MILJOEN)		31-12-2019	31-12-2018
BELEGGINGEN VOOR RISICO PENSIOENFONDS			
• Vastgoedbeleggingen	(1)	7.295	6.298
• Aandelen	(2)	20.925	17.399
• Vastrentende waarden	(3)	51.235	42.605
• Derivaten	(4)	6.747	2.545
• Overige beleggingen	(5)	5.303	4.330
Totaal beleggingen	(6)	91.505	73.177
Vorderingen uit hoofde van beleggingen	(7)	160	117
Overige activa	(8)	3.944	5.991
TOTAAL ACTIVA		95.609	79.285

PASSIVA (X €1 MILJOEN)			
Groepsvermogen	(9)	- 782	- 422
Technische voorzieningen	(10)		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		85.692	71.698
Overige voorzieningen	(11)	2.211	1.525
Langlopende schulden	[12]	8	10
Verplichtingen uit hoofde van beleggingen	(13)	8.417	6.387
Overige schulden en overlopende passiva	(14)	63	87
TOTAAL PASSIVA		95.609	79.285

20 GECONSOLIDEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2019

BATEN (X €1 MILJOEN)		31-12-2019	31-12-2018
Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)	(15)	2.506	2.382
Beleggingsresultaat voor risico pensioenfondsen	(16)	13.280	61
Overige baten	(17)	102	106
TOTAAL BATEN		15.888	2.549
LASTEN (X €1 MILJOEN)			
Pensioenuitkeringen	(18)	1.415	1.366
Uitvoeringskosten pensioenregeling	(19)	96	100
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen	(20)	13.994	2.974
Mutatie overige voorzieningen	(21)	680	332
Saldo overdrachten van rechten	(22)	51	158
Overige lasten	(23)	9	13
TOTAAL LASTEN		16.245	4.943
SALDO VAN BATEN EN LASTEN		- 357	- 2.394
Aandeel in resultaat van niet-geconsolideerde ondernemingen waarin wordt deelgenomen	(24)	2	2
Belastingen	(25)	- 5	-
RESULTAAT		- 360	- 2.392
Aandeel resultaat derden	(26)	-	- 1
TOTAAL RESULTAAT		- 360	- 2.393

BESTEMMING VAN HET SALDO VAN BATEN EN LASTEN

Het saldo van baten en lasten is via de resultaatbestemming als volgt verdeeld naar de reserves:

RESULTAATBESTEMMING (X €1 MILJOEN)			
Onttrekking aan de Algemene reserve		- 360	- 1.970
Onttrekking aan Bestemmingsreserve		-	- 423
TOTAAL SALDO VAN BATEN EN LASTEN		- 360	- 2.393

21 GECONSOLIDEERD KASSTROOM- OVERZICHT 2019

KASSTROOM (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
KASSTROOM UIT PENSIOENACTIVITEITEN		
Premies	2.503	2.379
Uitgekeerde pensioenen	- 1.400	- 1.351
Afkopen	- 14	- 15
Uitgaven wegens overgedragen verplichtingen	- 51	- 158
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	- 92	- 94
Overige ontvangsten/uitgaven	87	78
TOTALE KASSTROOM UIT PENSIOENACTIVITEITEN	1.033	839
KASSTROOM UIT INVESTERINGSACTIVITEITEN		
Immateriële vaste activa	- 3	- 3
Materiële vaste activa	- 1	- 1
TOTALE KASSTROOM UIT INVESTERINGSACTIVITEITEN	- 4	- 4
KASSTROOM UIT BELEGGINGSACTIVITEITEN		
Verkopen en aflossingen van beleggingen	44.827	32.131
Ontvangen direct beleggingsresultaat	2.121	2.044
Aankopen van beleggingen	- 47.844	- 35.960
Betaalde kosten van vermogensbeheer	- 140	- 134
TOTALE KASSTROOM UIT BELEGGINGSACTIVITEITEN	- 1.036	- 1.919
Netto kasstroom	- 7	- 1.084
Koers- en omrekeningsverschillen op liquide middelen	- 7	- 6
MUTATIE IN GELDMIDDELEN	- 14	- 1.090
De mutatie in geldmiddelen bestaat uit de volgende balansposten:		
Liquide middelen	3.855	5.887
Verplichtingen aan bancaire instellingen	- 1.661	- 3.679
Stand per einde boekjaar	2.194	2.208
Stand per einde vorig boekjaar	2.208	3.298
MUTATIE IN GELDMIDDELEN	- 14	- 1.090

22 GECONSOLIDEERDE ALGEMENE TOELICHTING

GRONDSLAGEN ALGEMEEN

De grondslagen voor waardering en resultaatbepaling van de geconsolideerde en enkelvoudige jaarrekening zijn gelijk en zijn bindend voor groepsmaatschappijen.

GRONDSLAGEN VOOR DE CONSOLIDATIE

ALGEMEEN

In de consolidatie zijn betrokken Stichting Pensioenfonds voor de Metaal en Techniek en Mn Services N.V., waarbij Mn Services de uitvoerder en vermogensbeheerder is van de pensioenregeling van Stichting Pensioenfonds voor de Metaal en Techniek. De consolidatie is verwerkt per 1 juli 2017. Dit is de datum van wijziging van de stemverhouding op de aandelen van MN.

In de geconsolideerde jaarrekening worden de financiële gegevens opgenomen van entiteiten waarover zij overheersende zeggenschap kan uitoefenen. De integrale methode van consolidatie wordt toegepast, waarbij intercompany transacties en onderliggende vorderingen en verplichtingen worden geëlimineerd. Door te consolideren wordt door de juridische vorm van het kapitaalbelang heen gekeken en wordt direct inzicht gegeven in de financiële positie van de groep als geheel.

In de consolidatie zijn de financiële gegevens van de deelneming MN voor 100% opgenomen. PMT heeft echter een 78,3% belang in het eigen vermogen van de deelneming. Per 1 juli 2017 is de zeggenschap gewijzigd door middel van een statutenwijziging van Stichting Administratiekantoor MN (StAK). De door PMT benoemde bestuurders hebben, voor wat betreft besluiten over de wijze waarop het stemrecht op aandelen in Mn Services N.V. wordt uitgebracht, een absolute meerderheid van de stemmen in het bestuur van Stichting Administratiekantoor MN verkregen. Voor het belang van derden (21,7%) wordt een correctie gemaakt, zijnde het belang van derden in het resultaat.

GRONDSLAGEN VOOR DE BALANS

OVERIGE ACTIVA

De post andere activa bestaat uit immateriële vaste activa, materiële vaste activa, financiële vaste activa, overlopende activa en liquide middelen.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa wordt gewaardeerd op historische kostprijs, bestaande uit verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs en overige kosten onder aftrek van lineaire afschrijvingen op basis van de geschatte economische levensduur en indien van toepassing van bijzondere waardeverminderingen. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikname.

Uitgaven voor ontwikkelingsprojecten worden geactiveerd als onderdeel van de vervaardigingsprijs als het waarschijnlijk is dat het project economische voordelen zal behalen en de kosten betrouwbaar kunnen worden vastgesteld. Kosten van onderzoek worden verwerkt in de staat van baten en lasten.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa wordt gewaardeerd op historische kostprijs, bestaande uit verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs en overige kosten onder aftrek van lineaire afschrijvingen op basis van de geschatte economische levensduur en indien van toepassing van bijzondere waardeverminderingen. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van in gebruikname.

De afschrijvingen worden lineair berekend als een percentage van de aanschafwaarde, gebaseerd op de verwachte levensduur. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van in gebruikname.

Financiële vaste activa

Voor de waardering van de deelneming N.V. Schadeverzekering voor de Metaal en Technische Bedrijfstakingen wordt verwezen naar de enkelvoudige jaarrekening. De overige deelnemingen waarop geen invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs.

Overige vorderingen en overlopende activa

De overige vorderingen en overlopende activa omvatten onder meer de te vorderen premiebijdragen op werkgevers met een looptijd korter dan 1 jaar. De te vorderen premies zijn bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde en bij vervolgwaaordingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, onder aftrek van een voorziening voor mogelijk oninbaarheid.

Tevens zijn onder de overige vorderingen en overlopende activa twee langlopende vorderingen opgenomen. Het betreft een annuïtaire vordering die bij de eerste verwerking is gewaardeerd tegen de reële waarde en bij de vervolgwaaording gewaardeerd is tegen de geamortiseerde kostprijs. Indien er geen sprake is van agio of disagio en transactiekosten is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde.

De overige vorderingen zijn bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde en bij de vervolgwaaording gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Voorziening wegens oninbaarheid is in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

Liquide middelen

De liquide middelen betreffen positieve rekening-courantposities bij bancaire instellingen die zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. De liquide middelen staan ter vrije beschikking tenzij anders vermeld.

GROEPSVERMOGEN

Het groepsvermogen wordt in de enkelvoudige jaarrekening toegelicht onder de post Stichtingskapitaal en reserves.

Aandeel derden

Het aandeel derden als onderdeel van het groepsvermogen wordt gewaardeerd tegen het bedrag van het netto-belang in het netto-activa van de desbetreffende groepsmaatschappijen.

OVERIGE VOORZIENINGEN

De post overige voorzieningen bestaat uit de verplichtingen ten aanzien van VPL en andere voorzieningen.

VPL

De voorziening VPL is voor deelnemers met voorwaardelijke aanspraken.

De voorziening VPL bestaat (ook qua waardering) uit:

- geheven en ontvangen premie minus het benodigde bedrag voor toekenning, rekening houdend met een opslag ter grootte van het minimaal vereist vermogen;
- de mutatie gebaseerd op het beleggingsrendement van het fonds.

Andere voorzieningen

De andere voorzieningen worden gevormd tegen concrete of specifieke risico's en verplichtingen die op de balansdatum bestaan en waarvan de omvang onzeker is doch redelijkerwijs in te schatten. De risico's en verplichtingen zijn in rechte afdwingbaar of betreffen een feitelijke verplichting, waarvan de omvang op redelijk betrouwbare wijze kan worden geschat en waarbij uitstroom van liquide middelen noodzakelijk is. De andere voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichting af te wikkelen, tenzij anders vermeld.

LANGLOPENDE SCHULDEN

Onder de langlopende schulden worden schulden en vooruitontvangen bedragen opgenomen met een resterende looptijd van meer dan een jaar. Deze worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de schulden worden in de waardering bij eerste verwerking opgenomen. Schulden worden na de eerste verwerking tegen de geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten.

Het verschil tussen de bepaalde boekwaarde en de uiteindelijke aflossingswaarde van de langlopende schulden wordt op basis van de effectieve rente gedurende de geschatte looptijd van de schulden in de staat van baten en lasten als interestlast verwerkt.

GRONDSLAGEN VOOR DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

AANDEEL IN RESULTAAT VAN NIET-GECONSOLIDEERDE ONDERNEMINGEN WAARIN WORDT DEELGENOMEN

Het resultaat op deelnemingen betreft het aandeel van de vennootschap in het resultaat van de op nettovermogenswaarde gewaardeerde deelnemingen, alsmede het in het verslagjaar gedeclareerde dividend van de op verkrijgingsprijs gewaardeerde deelnemingen.

TOTAAL RECHTSTREEKSE MUTATIES IN HET EIGEN VERMOGEN

Het resultaat wordt gecorrigeerd voor het belang van derden.

GRONDSLAGEN VOOR HET KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode, waarbij onderscheid is gemaakt tussen kasstromen uit pensioen- en beleggingsactiviteiten.

De geldmiddelen bestaan uit de mutatie van de posten Liquide middelen en Schulden bij bancaire instellingen (als onderdeel van Verplichtingen uit hoofde van beleggingen). De mutaties in het kasstroomoverzicht zijn indirect afgeleid uit de staat van baten en lasten en de balansmutaties.

23 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2019

ACTIVA

(1) VASTGOEDBELEGGINGEN

Onder vastgoedbeleggingen zijn per 31 december inbegrepen:

VASTGOEDBELEGGINGEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
Directe vastgoedbeleggingen	2.101	2.030
Indirecte vastgoedbeleggingen	5.194	4.268
WAARDE 31 DECEMBER	7.295	6.298

De beleggingen buiten Nederland in de beleggingscategorie indirecte vastgoedbeleggingen betreffen deelnames in vastgoedfondsen die geen marktnotering hebben.

DIRECTE VASTGOEDBELEGGINGEN

Het verloop van de directe beleggingen in vastgoed is als volgt:

DIRECTE VASTGOEDBELEGGINGEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
WAARDE 1 JANUARI	2.030	1.813
Aankopen	89	156
Verkopen	- 136	- 80
Waarderingsverschillen en verkoopresultaten	118	141
WAARDE 31 DECEMBER	2.101	2.030

INDIRECTE VASTGOEDBELEGGINGEN

Het verloop van de indirecte beleggingen in vastgoed is als volgt:

INDIRECTE VASTGOEDBELEGGINGEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
WAARDE 1 JANUARI	4.268	5.024
Aankopen	1.828	1.978
Verkopen	- 1.617	- 2.678
Waarderingsverschillen en verkoopresultaten	712	- 52
Overige mutaties	3	- 4
WAARDE 31 DECEMBER	5.194	4.268

De waarde van indirecte vastgoedbeleggingen is inclusief de ultimo 2019 nog te ontvangen dividenden ad € 13,2 miljoen (2018: € 10,6 miljoen te betalen). Deze mutatie is gepresenteerd onder de overige mutaties.

(2) AANDELEN

De post aandelen bestaat uit:

AANDELEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
Beursgenoteerde aandelen	20.925	17.399
WAARDE 31 DECEMBER	20.925	17.399

Ultimo 2019 waren aandelen uitgeleend met een beurswaarde van € 199 miljoen (2018: € 170 miljoen). Voor het risico van niet-teruglevering worden adequate zekerheden gevraagd en gekregen. Deze zekerheden (€ 239 miljoen aan staatsobligaties) worden niet in de balans opgenomen. Het onderpand heeft minimaal rating Aa3 volgens Moody's of AA volgens S&P. De waarde van aandelen is inclusief de ultimo 2019 nog te ontvangen dividenden ad € 27,5 miljoen (2018: € 26,1 miljoen). PMT sluit beleggingen in premiebijdragende ondernemingen niet principieel uit. Dergelijke beleggingen kunnen zich voordoen bij de uitvoering van een beleggingsmandaat en dienen derhalve te voldoen aan alle beleggingsrichtlijnen van PMT (zoals spreiding). Beleggingen in premiebijdragende ondernemingen zijn zeer beperkt van omvang ten opzichte van de totale beleggingsportefeuille. Het betreft met name enkele Nederlandse dochterondernemingen van internationale bedrijven waarin het fonds belegd (2019: 0,03%).

BEURSGENOTEERDE AANDELEN

Het verloop van de post beursgenoteerde aandelen is als volgt:

BEURSGENOTEERDE AANDELEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
WAARDE 1 JANUARI	17.399	20.684
Aankopen	3.329	9.362
Verkopen	- 4.218	- 11.295
Waarderingsverschillen en verkoopresultaten	4.414	- 1.351
Overige mutaties	1	- 1
WAARDE 31 DECEMBER	20.925	17.399

(3) VASTRENTENDE WAARDEN

De post vastrentende waarden bestaat uit:

VASTRENTENDE WAARDEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
Obligaties, leningen op schuldbekentenis en andere waardepapieren	46.711	38.895
Beleggingsinstellingen vastrentende waarden	90	66
Hypotheken	3.919	3.099
Deposito's	515	545
WAARDE 31 DECEMBER	51.235	42.605

De waarde van de vastrentende waarden is inclusief de lopende interest, ad € 458,2 miljoen (2018: € 430,4). De mutatie (€ 27,8 miljoen) is gepresenteerd onder de overige mutaties. Ultimo 2019 waren obligaties uitgeleend met een beurswaarde van € 1.108 miljoen (2018: € 967 miljoen). Voor het risico van niet-teruglevering worden adequate zekerheden gevraagd en gekregen. Deze zekerheden (€ 1.176 miljoen aan staatsobligaties) worden niet in de balans opgenomen. Het onderpand heeft minimaal rating Aa3 volgens Moody's of AA volgens S&P.

OBLIGATIES, LENINGEN OP SCHULDBEKENTENIS EN ANDERE WAARDEPAPIEREN

Het verloop van de post obligaties, leningen op schuldbekentenis en andere waardepapieren is als volgt:

OBLIGATIES, LENINGEN OP SCHULDBEKENTENIS EN ANDERE WAARDEPAPIEREN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
WAARDE 1 JANUARI	38.895	32.869
Aankopen	44.614	23.399
Verkopen en ontvangen aflossingen	- 38.969	- 16.937
Waarderingsverschillen en verkoopresultaten	2.143	- 410
Overige mutaties	28	- 26
WAARDE 31 DECEMBER	46.711	38.895

BELEGGINGSINSTELLINGEN VASTRENTENDE WAARDEN

Het verloop van de post beleggingsinstellingen vastrentende waarden is als volgt:

BELEGGINGSINSTELLINGEN VASTRENTENDE WAARDEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
WAARDE 1 JANUARI	66	54
Aankopen	21	11
Waarderingsverschillen en verkoopresultaten	3	1
WAARDE 31 DECEMBER	90	66

HYPOTHECAIRE LENINGEN

Het verloop van de post hypothecaire leningen is als volgt:

HYPOTHECAIRE LENINGEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
WAARDE 1 JANUARI	3.099	2.639
Aankopen	535	431
Waarderingsverschillen en verkoopresultaten	285	29
WAARDE 31 DECEMBER	3.919	3.099

PMT heeft een commitment van € 3.500 miljoen afgegeven inzake hypotheke.
De commitment heeft een onbepaalde looptijd. Hiervan is in 2019 € 3.465 miljoen opgenomen (2018: € 2.930 miljoen).

Deposito's

De deposito's die ultimo verslagjaar zijn uitgezet hebben allemaal een looptijd van korter dan één jaar en kennen een hoge omloopsnelheid. Om die reden wordt het verloop van de deposito's niet nader gespecificeerd.

(4) DERIVATEN

De posities die via derivaten zijn verkregen, zijn in de balans gesplitst weergegeven. De positieve posities uit hoofde van derivatencontracten zijn opgenomen onder de post derivaten (als onderdeel van de beleggingen). De negatieve posities zijn opgenomen onder de post verplichtingen uit hoofde van beleggingen (13).

Per 31 december betreft het de volgende posities:

DERIVATEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
Derivaten (4, Vorderingen)	6.747	2.545
Verplichtingen inzake derivaten (13)	- 1.174	- 934
SALDO POSITIE IN DERIVATEN	5.573	1.611

Het verloop van de derivaten is als volgt:

MUTATIES IN DERIVATEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
WAARDE 1 JANUARI	1.611	2.248
Verkopen	1.008	160
Waarderingsverschillen en verkoopresultaten	2.949	- 807
Overige mutaties	5	10
WAARDE 31 DECEMBER	5.573	1.611

(5) OVERIGE BELEGGINGEN

Onder de overige beleggingen zijn per 31 december begrepen:

OVERIGE BELEGGINGEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
Private equity en infrastructuur	5.303	4.330
WAARDE 31 DECEMBER	5.303	4.330

PRIVATE EQUITY EN INFRASTRUCTUUR

Het verloop van de post private equity en infrastructuur is als volgt:

PRIVATE EQUITY EN INFRASTRUCTUUR (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
WAARDE 1 JANUARI	4.330	3.728
Investerings	1.294	1.054
Verkopen	- 966	- 1.079
Waarderingsverschillen en verkoopresultaten	645	627
WAARDE 31 DECEMBER	5.303	4.330

(6) TOTAAL BELEGGINGEN

De totale beleggingen bestaan uit:

TOTAAL BELEGGINGEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
Beleggingen voor risico pensioenfondsen	91.505	73.177
TOTAAL	91.505	73.177

(7) VORDERINGEN UIT HOOFDE VAN BELEGGINGEN

Onder de post vorderingen uit hoofde van beleggingen zijn per 31 december opgenomen:

VORDERINGEN UIT HOOFDE VAN BELEGGINGEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
Vorderingen inzake Credit Support Annexen	-	28
Kortlopende vorderingen	160	89
TOTAAL	160	117

(8) OVERIGE ACTIVA

De post overige activa bestaat uit:

OVERIGE ACTIVA (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
Immateriële vaste activa	6	5
Materiële vaste activa	6	6
Financiële vaste activa	8	12
Overige vorderingen en overlopende activa	69	81
Liquide middelen	3.855	5.887
TOTAAL	3.944	5.991

Onder de post Financiële vaste activa zijn de deelnemingen van PMT en de Uitvoeringsorganisatie opgenomen. Het betreft het 100% belang van PMT in N.V. Schadeverzekering Metaal en Technische Bedrijfstakingen (€ 6 miljoen, 2018: ook € 6 miljoen) en het belang van Techniek Nederland Verzekeringen (49,44%). Het belang bedraagt totaal € 1 miljoen (2018: belang van € 3 miljoen in Combinatie Bovemij MN Services B.V. en €1 miljoen in Techniek Nederland Verzekeringen). Op 29 maart 2019 is de 50%-deelneming Combinatie Bovemij MN Services B.V. verkocht voor een verkoopwaarde van € 5,2 miljoen. Tevens is onder deze post een overige vordering van de uitvoeringsorganisatie van € 1 miljoen verantwoord als gevolg van een latente belastingvordering.

De overige vorderingen en overlopende activa hebben een looptijd korter dan 1 jaar. De eerste waarde benadert de reële waarde gegeven het kortlopende karakter van de overlopende activa.

De liquide middelen ad € 3.855 miljoen betreffen posities in rekening-courant bij bancaire instellingen, sight deposits, beleggingen in geldmarktfondsen en gelden van derden. De schulden in rekening-courant aan bancaire instellingen zijn verantwoord onder de verplichtingen uit hoofde van beleggingen. Het saldo van liquide middelen (actief) en schulden bij bancaire instellingen bedraagt € 2.194 miljoen (2018: € 2.208 miljoen).

De onder liquide middelen opgenomen gelden van derden zijn ultimo 2019 ontvangen en begin 2020 afgedragen. De ontvangen c.q. betaalde rente is verrekend. Aan de creditzijde van de balans zijn deze gelden opgenomen onder af te dragen gelden derden.

Onder de liquide middelen is een bedrag van € 15,8 miljoen niet vrij besteedbaar. Dit bedrag dient uit hoofde van de Wet op het financieel toezicht te worden aangehouden in verband met de kapitaalvereisten van de vennootschappen Mn Services Vermogensbeheer B.V. en Mn Services Fondsenbeheer B.V. Mn Services Vermogensbeheer B.V. houdt daarboven een niet verplichte marktconforme buffer aan van € 2,1 miljoen. Verder staat een bedrag van € 1,2 miljoen niet ter vrije beschikking in verband met afgegeven bankgaranties. Het resterende deel van de liquide middelen staan ter vrije besteding van de geconsolideerde entiteit.

Ultimo 2019 heeft PMT bij ING Bank N.V. een kredietfaciliteit van € 100 miljoen. Hiervan wordt ultimo 2019 geen gebruik gemaakt.

PASSIVA

(9) GROEPSVERMOGEN

Het verloop van het groepsvermogen is als volgt:

GROEPSVERMOGEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
BEGINSTAND	- 427	1.966
Beginstand aandeel van derden	5	4
Mutatie aandeel van derden	-	1
Mutatie via de resultaatbestemming	- 360	- 2.393
TOTAAL	- 782	- 422

Als gevolg van de consolidatie is het groepsvermogen € 5 miljoen hoger dan het eigen vermogen in de enkelvoudige balans. Het verschil betreft het aandeel van derden in het groepsvermogen.

(10) TECHNISCHE VOORZIENINGEN

De post technische voorzieningen bestaat in zijn geheel uit de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen.

Voor een aanvullende toelichting op de voorziening pensioenverplichtingen wordt verwezen naar de toelichting op de enkelvoudige balans.

(11) OVERIGE VOORZIENINGEN

De post overige voorzieningen bestaat uit de voorziening VPL en voorzieningen Uitvoeringsorganisatie.

OVERIGE VOORZIENINGEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
Voorziening VPL	2.201	1.521
Voorzieningen Uitvoeringsorganisatie	10	4
TOTAAL	2.211	1.525

De voorziening VPL dient specifiek voor toekomstige financiering van de vpl-overgangsregeling.

Het verloop van de voorziening VPL is als volgt:

VERLOOP VOORZIENING VPL (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
BEGINSTAND	1.521	1.189
Ontvangen premie	509	483
Benodigd voor toekenning	- 137	- 141
Opslag Minimum Vereist Vermogen 4,3%	- 6	- 6
Vrijval i.v.m. wederkerigheid	-	- 7
Interest o.b.v. fondsrendement	314	3
Mutatie	680	332
TOTAAL	2.201	1.521

Voor een aanvullende toelichting op de vpl-overgangsregeling wordt verwezen naar de toelichting op de enkelvoudige balans.

Het verloop van de voorzieningen Uitvoeringsorganisatie is als volgt:

VERLOOP VOORZIENINGEN UITVOERINGS-ORGANISATIE (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
BEGINSTAND	4	8
Dotatie ten laste van het resultaat	7	-
Vrijval ten gunste van het resultaat	- 1	- 1
Onttrekkingen	-	- 3
Mutatie	6	- 4
SUBTOTAAL	10	4
Reclassificatie naar kortlopende verplichtingen	-	-
TOTAAL	10	4

De voorziening Uitvoeringsorganisatie is als langlopend (langer dan een jaar) aan te merken en heeft betrekking op:

- voorziening inzake datatransport;
- voorziening inzake claims voortvloeiend uit geschillen met derde partijen;
- voorziening inzake verlieslatend contract;
- voorziening persoonsgebonden opleidingen voor personeelsleden;
- voorziening inzake belastingen;
- voorziening reorganisatie.

[12] LANGLOPENDE SCHULDEN

De post langlopende schulden bestaat uit de achtergestelde schulden en uit overige langlopende schulden.

LANGLOPENDE SCHULDEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
Achtergestelde schulden	2	4
Overige langlopende schulden	6	6
TOTAAL	8	10

[13] VERPLICHTINGEN UIT HOOFDE VAN BELEGGINGEN

Onder de post verplichtingen uit hoofde van beleggingen zijn per 31 december opgenomen:

VERPLICHTINGEN UIT HOOFDE VAN BELEGGINGEN (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
Verplichtingen inzake Credit Support Annexen	5.492	1.686
Verplichtingen inzake derivaten	1.174	934
Bancaire instellingen	1.661	3.679
Kortlopende schulden	90	88
TOTAAL	8.417	6.387

[14] OVERIGE SCHULDEN EN OVERLOPENDE PASSIVA

Onder de post overige schulden en overlopende passiva zijn per 31 december opgenomen:

OVERIGE SCHULDEN EN OVERLOPENDE PASSIVA (X €1 MILJOEN)	31-12-2019	31-12-2018
Verschuldigde loonheffing	31	31
Verschuldigde omzetbelasting	1	8
Handelscrediteuren	3	4
Af te dragen gelden van derden	9	18
Diverse schulden en overlopende passiva	19	26
TOTAAL	63	87

24 NIET IN DE BALANS OPGENOMEN ACTIVA EN VERPLICHTINGEN

Ultimo 2019 heeft PMT rondom de beleggingsportefeuille een aantal juridische procedures lopen in verband met gemiste rendementen. Op basis van de huidige inzichten en stand van zaken is de te claimen waarde onzeker (2018: ook onzeker) Uit voorzichtigheid zijn de claims in 2019 niet als vordering op de balans verantwoord.

Ultimo 2019 bedroegen de niet in de balans opgenomen beleggingsverplichtingen voor overige beleggingen € 3.245 miljoen (2018: € 3.488 miljoen). Deze verplichtingen zijn maximale bedragen die op basis van afgesloten contracten kunnen worden gevraagd te storten. De uiteindelijk hieruit voortvloeiende beleggingen zijn onzeker voor wat betreft werkelijke omvang en moment van opvragen. Voor 2019 geldt dat ten aanzien van de normportefeuille rekening gehouden met de verwachte opvragingen in 2019. Daarnaast staan ultimo 2019 voor € 613 miljoen aan toekomstige is verplichtingen uit in verband met vastgoedbeleggingen (2018: € 408 miljoen) en € 65 miljoen aan toekomstige PMT heeft een commitment van € 3.500 miljoen afgegeven inzake hypotheke. Hiervan is in 2019 € 3.465 miljoen opgenomen (2018: € 2.930 miljoen).

NIET IN BALANS OPGENOMEN RECHTEN EN VERPLICHTINGEN TEN BEHOEVE VAN ANDERE MAATSCHAPPIJEN

HUUROVEREENKOMST DEN HAAG

MN heeft een huurovereenkomst afgesloten voor de Zilveren Toren in Den Haag met einde looptijd 22 oktober 2028. Een huurbedrag van € 6,0 miljoen vervalt binnen 1 jaar. Binnen 1 tot 5 jaar vervalt een bedrag van € 24,0 miljoen. Na 5 jaar vervalt in totaal een verplichting van € 23,0 miljoen. De afgegeven bankgarantie voor de huur van het pand bedraagt € 1,2 miljoen.

DATA CENTER

Met ingang van 1 augustus 2019 heeft MN een overeenkomst met een ICT dienstverlener voor de dienst ICT-infrastructuur met 3 jaar verlengd. De kosten zijn afhankelijk van de werkelijk geleverde prestaties. De geschatte verplichting voor het komende jaar bedraagt circa € 3,3 miljoen. Binnen 1 tot en met 5 jaar vervalt 5,1 miljoen.

MN beschikt vanaf 9 december 2019 over een nieuwe achtergestelde kredietfaciliteit van € 21 miljoen die is verstrekt door Koopvaardij en certificaathouders PMT en PME. De looptijd van deze kredietfaciliteit is 5 jaar (met de mogelijkheid van verlenging van maximaal 5 jaar). Voor deze kredietfaciliteit geldt dat over het niet opgenomen deel vanaf 1 januari 2020 een bereidstellingsprovisie verschuldigd is ter grootte van 50 basispunten per jaar, te voldoen per kwartaal achteraf. Ten behoeve van deze faciliteit is geen zekerheid gesteld. Op 9 december 2019 zijn de twee eerder verstrekte kredietfaciliteiten van in totaal € 45 miljoen ingetrokken. Dit betrof voor € 24 miljoen een kredietvoorziening, die onder bepaalde voorwaarden, converteerbaar was naar eigen vermogen. De mogelijkheid tot conversie naar eigen vermogen is in de nieuwe kapitaalstructuur opgenomen in de nieuwe geldlening.

OPERATIONELE LEASEVERPLICHTINGEN

Per 1 augustus 2015 heeft MN een mantelovereenkomst gesloten met het recht om lease- en huurcontracten aan te gaan voor het wagenpark. De overeenkomst loopt tot 1 september 2020. De onderliggende leaseovereenkomsten hebben een looptijd van maximaal 5 jaar, dan wel een maximum van 160.000 kilometers. De geschatte verplichting voor het komende jaar bedraagt € 0,7 miljoen leasekosten en € 0,1 miljoen overige kosten. De geschatte verplichting voor de periode 1 tot 5 jaar bedraagt € 0,9 miljoen leasekosten en € 0,2 miljoen overige kosten. De geschatte verplichting voor de periode langer dan 5 jaar bedraagt € nihil.

25 RISICOPARAGRAAF

In de enkelvoudige jaarrekening zijn de risico's die PMT als pensioenfonds loopt toegelicht. In de geconsolideerde jaarrekening komt ook de financiële positie van het uitvoeringsbedrijf naar voren.

Het risicoprofiel van de groep wijzigt niet ten opzichte van het enkelvoudige risicoprofiel als gevolg van de consolidatie. De financiële risico's van de uitvoeringsorganisatie zijn in verhouding van beperkte omvang.

26 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2019

BATEN

(15) PREMIEBIJDRAGEN (VAN WERKGEVERS EN WERKNEMERS)

De totale premiebijdragen in 2019 zijn € 2.506 miljoen (2018: € 2.382 miljoen).

Deze baten bestaan uit:

PREMIEBIJDRAGEN (X €1 MILJOEN)	2019	2018
Pensioenpremies	1.981	1.884
Premie VPL	509	483
Premie ANW pensioen	16	15
WAARDE 31 DECEMBER	2.506	2.382

(16) BELEGGINGSRESULTAAT VOOR RISICO PENSIOENFONDS

Het beleggingsresultaat bestaat uit:

BELEGGINGSRESULTAAT (X €1 MILJOEN)	2019	2018
Beleggingsresultaat risico pensioenfonds	13.280	61
TOTAAL	13.280	61

BELEGGINGSRESULTAAT RISICO PENSIOENFONDS

Het beleggingsresultaat (op de fondsportefeuille) kan als volgt worden gespecificeerd:

BELEGGINGSRESULTAAT RISICO PENSIOENFONDS (X €1 MILJOEN)

BELEGGINGSCATEGORIE	2019				2018			
	Direct resultaat	Indirect resultaat	Kosten	Totaal resultaat	Direct resultaat	Indirect resultaat	Kosten	Totaal resultaat
Direct vastgoed-beleggingen	81	118	-	199	76	141	-	217
Indirect vastgoed-beleggingen	154	712	- 7	859	139	- 52	- 10	77
Aandelen	544	4.406	- 13	4.937	469	- 1.351	- 14	- 896
Vastrentende waarden	1.032	2.431	- 27	3.436	1.033	- 386	- 21	626
Derivaten	316	2.949	- 4	3.261	306	- 807	-	- 501
Overige beleggingen	31	646	- 1	676	-	627	- 2	625
SUBTOTAAL	2.158	11.262	- 52	13.368	2.023	- 1.828	- 47	148
Toerekening algemene kosten aan beleggingsresultaat				- 88				- 87
TOTAAL				13.280				61

(17) OVERIGE BATEN

De post overige baten bestaat uit:

OVERIGE BATEN (X €1 MILJOEN)	2019	2018	
Bedrijfsopbrengsten uitvoeringsorganisatie	98	101	
Opgelegde boete	3	3	
Interest	1	1	
Overige	-	1	
TOTAAL		102	106

LASTEN

(18) PENSIOENUITKERINGEN

De post uitkeringen is als volgt opgebouwd:

UITKERINGEN (X €1 MILJOEN)	2019	2018
Ouderdomspensioen	1.040	1.006
Vervroegd ouderdomspensioen	116	110
Partnerpensioen	226	216
Wezenpensioen	4	4
ANW pensioen	15	15
SUBTOTAAL UITKERINGEN	1.401	1.351
Afkoopsommen	14	15
TOTAAL	1.415	1.366

(19) UITVOERINGSKOSTEN PENSIOENREGELING

De kosten van de pensioenuitvoering ad € 96 miljoen (2018: € 100 miljoen) zijn exclusief de beleggingskosten. De beleggingskosten worden direct ten laste gebracht van het beleggingsresultaat (16).

De post uitvoeringskosten pensioenregeling is als volgt te splitsen (in duizenden euro's ten behoeve van benodigde specificatie):

UITVOERINGSKOSTEN PENSIOENREGELING (X €1 DUIZEND)	2019	2018
Uitvoering pensioenregeling	-	-
Personeelskosten	104.134	105.534
Afschrijvingen	4.176	6.431
Vacatiegelden bestuurders en commissies	931	820
Vacatiegelden Verantwoordingsorgaan	100	64
Vacatiegelden Raad van Toezicht	81	80
Overige kosten	74.624	74.169
SUBTOTAAL KOSTEN	184.046	187.098
Aan beleggingsresultaat toegewezen kosten	- 87.595	- 86.610
	96.451	100.488
TOTAAL	96.451	100.488

Het pensioenfonds heeft ultimo 2019 een eigen bezetting van 38 werknemers (2018: 35). Alle werknemers verrichten hun werkzaamheden in Nederland op de locatie van het fonds dan wel op decentrale locaties. Het fonds heeft naast het bestuur 14 beleidsbepalers of -adviseurs, 16 pensioenconsulenten (inclusief manager) en 8 medewerkers in overige ondersteunende functies.

De uitvoeringsorganisatie heeft gemiddeld 986 werknemers in dienst (2018: 985 werknemers) die allen hun werkzaamheden in Nederland uitvoeren.

Onder vacatiegelden staat de vergoeding voor het bestuur en commissies van het pensioenfonds. De vergoeding voor de bestuurders van de uitvoeringsorganisatie staat onder personeelskosten.

Onder overige kosten is € 140 duizend verantwoord als accountantskosten voor controlewerkzaamheden op de jaarrekening door Ernst & Young.

(20) MUTATIE VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN VOOR RISICO PENSIOENFONDS

In 2019 is de voorziening pensioenverplichtingen met € 13,994 miljoen toegenomen (2018: € 2,974 miljoen toegenomen). De daling van marktrente in 2019 leidt tot een stijging van de voorziening met € 13,164 miljoen (2018: € 3,461 miljoen stijging).

De voorziening wordt ultimo jaar in principe verhoogd met de toeslagen die primo het volgende verslagjaar zijn toegekend. De toeslagen worden toegepast als en voor zover de middelen van het fonds dit naar het oordeel van het bestuur toelaten. Het bestuur van PMT neemt hierover jaarlijks een besluit. Gezien de financiële positie van PMT zijn de pensioenen van enerzijds actieven en anderzijds niet-actieven en pensioengerechtigden ultimo 2019 niet verhoogd met de prijsinflatie.

(21) MUTATIE OVERIGE VOORZIENING

De mutatie overige voorzieningen bestaat uit de mutatie voorziening VPL. In 2019 is de mutatie van de verplichting inzake VPL € 680 miljoen (2018: € 332 miljoen).

(22) SALDO OVERDRACHTEN VAN RECHTEN

De afhandeling van nieuwe waardeoverdrachten is afhankelijk van de hoogte van de beleidsdekkingsgraad. Vanaf 1 september 2019 liet de beleidsdekkingsgraad van PMT afhandeling van waardeoverdrachten niet meer toe. Het saldo van rechten in 2019 bedraagt € 51 miljoen negatief (2018: € 158 miljoen negatief). Het saldo van rechten bestaat uit € 45 miljoen inkomende en € 96 aan uitgaande waardeoverdrachten.

[23] OVERIGE LASTEN

Onder de overige lasten zijn opgenomen:

OVERIGE LASTEN (x €1 MILJOEN)	2019	2018
Mutatie van de voorziening voor oninbare vorderingen	3	3
Overige	6	10
TOTAAL	9	13

[24] AANDEEL IN RESULTAAT VAN NIET-GECONSOLIDEERDE ONDERNEMINGEN WAARIN WORDT DEELGENOMEN

Het resultaat betreft de deelnemingen Combinatie Bovemij Mn Services B.V. (CBM) en Techniek Nederland Verzekeringen. Afgerond is het resultaat € 2 miljoen euro.

[25] BELASTINGEN

Deze mutatie betreft de belastinglast in het geconsolideerde resultaat van Mn Services N.V. Afgerond bedraagt de belastinglast € 5 miljoen euro negatief.

[26] TOTAAL RECHTSTREEKSE MUTATIES IN HET EIGEN VERMOGEN

Deze mutatie betreft het minderheidsbelang van aandeel derden in het geconsolideerde resultaat van Mn Services N.V. Afgerond is het resultaat € 0 miljoen euro.

27 GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

De huidige Covid-19 uitbraak heeft een grote impact op de wereldwijde economie en op de financiële situatie van het fonds. Meer specifiek heeft het impact op de waarde en opbrengsten van de beleggingsportefeuille en daardoor op de dekkingsgraad. Het fonds en MN houden de ontwikkelingen en financiële gevolgen goed in de gaten en staan in nauw contact met elkaar. Verschillende werkgevers verkeren door de Covid-19 uitbraak in acute liquiditeitsproblemen. Het fonds komt deze werkgevers tegemoet door verlenging van de betaaltermijn van de pensioenpremies. De liquiditeitspositie van het fonds is vooralsnog voldoende om de pensioenuitkeringen te voldoen.

De aandelenkoersen kelderden vanaf maart 2020 door de vrees die beleggers hebben voor de economische schade die het Covid-19 virus kan aanrichten. In een eerder stadium had ook de zeer forse daling van de olieprijs een negatieve invloed op de koersen. Hierdoor zijn de dekkingsgraden verder gedaald.

De operationele activiteiten van het fonds, waaronder pensioenuitvoering en vermogensbeheer, worden voortgezet. Het fonds en MN zijn goed voorbereid op de aangescherpte maatregelen opgelegd door het RIVM. Daar waar mogelijk wordt vanuit huis gewerkt.

Naar aanleiding van de ontwikkelingen heeft PMT conform de crisisplannen een financieel crisisteam geformuleerd. Dit team komt ten minste eenmaal per week (digitaal) bij elkaar en heeft mandaat van het bestuur om snel besluiten te kunnen nemen. Het crisisteam bestaat uit bestuursleden, ondersteund door het bestuursbureau en specialisten van MN.

Het financiële crisisteam volgt de marktontwikkelingen en bekijkt of PMT acties moet ondernemen om bij te sturen. Daarbij houdt PMT onverminderd vast aan de beginselen uit het strategisch beleggingsbeleid, de vastgestelde bandbreedtes, procedures en mandaten. Bij het opstellen daarvan is immers ook rekening gehouden met zeer negatieve scenario's. De nadruk zal blijven liggen op het feit dat PMT een lange termijn belegger is in combinatie met het goed en snel (op)volgen van de marktontwikkelingen om in actie te komen als dat nodig is.

De niet-financiële aspecten, waaronder de operationele voortgang van de kritische bedrijfsprocessen van de pensioenuitvoering, zijn belegd bij het dagelijks bestuur en de commissie Pensioenen. Het dagelijks bestuur heeft ten minste tweemaal per week overleg, ondersteund door de directie en medewerkers van het bestuursbureau en waar nodig door specialisten van MN.

28 OVERIGE TOELICHTINGEN

SEGMENTATIEOVERZICHT PER 31 DECEMBER 2019	Pensioen- fonds	Uitvoerings- organisatie MN	Reclass	Eliminatie Deelneming MN	Eliminatie Intercompany	Geconsolideerd
ACTIVA						
Beleggingen voor risico pensioenfonds	91.505					91.505
Deelneming	18	1	- 19			0
Vorderingen uit hoofde van beleggingen	160					160
Overige vorderingen en overlopende activa	97	14	- 101		- 10	0
Liquide middelen/Overige activa	3.759	109	120	- 12	- 32	3.944
TOTAAL	95.539	124	0	- 12	- 42	95.609
PASSIVA						
Groepsvermogen	- 787	23		- 12	- 6	- 782
Technische voorzieningen	85.692					85.692
Overige voorzieningen	2.201	10				2.211
Langlopende schulden	0	14			- 6	8
Verplichtingen uit hoofde van beleggingen	8.403	14				8.417
Overige schulden en overlopende passiva	30	63			- 30	63
TOTAAL	95.539	124	0	- 12	- 42	95.609
BATEN						
Premiebijdragen	2.506					2.506
Beleggingsresultaat	13.325		- 82		37	13.280
Resultaat Deelneming	1	2		- 1		2
Overige baten	4	178			- 80	102
TOTAAL	15.836	180	- 82	- 1	- 43	15.890
LASTEN						
Pensioenuitkeringen	1.415					1.415
Uitvoeringskosten	48	173	- 82		- 43	96
Mutatie technische voorzieningen	13.994					13.994
Mutatie overige voorzieningen	680					680
Saldo van rechten	51					51
Overige lasten	8	1				9
TOTAAL	16.196	174	- 82	0	- 43	16.245
RESULTAAT (VOOR BELASTING)	- 360	6	0	- 1	0	- 355
Belastingen	0	- 5	0	0	0	- 5
RESULTAAT (NA BELASTING)	- 360	1	0	- 1	0	- 360

Zowel Pensioenfonds Metaal en Techniek als Mn Services N.V. verrichten hun werkzaamheden in Nederland. Gezien de geringe omvang van Mn Services N.V. is geen verdere gesegmenteerde toelichting nodig.

OVERZICHT VAN DE IN DE CONSOLIDATIE BETROKKEN SIGNIFICANTE KAPITAALBELANGEN

ENTITEITEN	VESTIGINGSPLAATS	BELANG	KERNACTIVITEIT
Stichting Pensioenfonds voor de Metaal en Techniek	Rijswijk	100	Bedrijfstakpensioenfonds
Mn Services N.V. (geconsolideerd)	Den Haag	78,33	Uitvoeringsbedrijf

Den Haag, 6 mei 2020

Het bestuur

J.P.M. Brocken,
*voorzitter namens de werknemers
en pensioengerechtigden*

M. Hulsegge
G.P.M.J. Roest
J. van Stigt

K.B. van Popta,
namens de werkgevers

D.F. Dijkhuis
R.J.B.M. Follon
A.A. Jaarsma
T.W. Troost
B.H.F.B. de Vries

Namens de gepensioneerden:

P.D. Amels
J.J.P. Schouten

**OVERIGE
GEGEVENS
2019**

STATUTAIRE REGELING

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds. Het voorstel voor de verdeling van het resultaat 2019 is opgenomen onder de staat van baten en lasten.

Voorgesteld wordt om € 22 miljoen te onttrekken aan de bestemmingsreserve en het restant € 338 miljoen ten laste te brengen van de algemene reserve. Dit voorstel is in de balans verwerkt.

ACTUARIËLE VERKLARING

OPDRACHT

Door Pensioenfonds Metaal en Techniek te Den Haag is aan Mercer (Nederland) B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een Actuariële Verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2019.

ONAFHANKELIJKHEID

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Pensioenfonds Metaal en Techniek, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie. Omdat Mercer (Nederland) B.V. beschikt over een door de toezichthouder goedgekeurde gedragscode, is het toegestaan dat andere actuarissen en deskundigen aangesloten bij Mercer (Nederland) B.V. wel andere werkzaamheden verrichten voor het pensioenfonds.

GEGEVENS

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

AFSTEMMING ACCOUNTANT

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op 171 miljoen (0,2% van de technische voorzieningen per 31 december 2019). Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven 8 miljoen te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

WERKZAAMHEDEN

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het Minimaal Vereist Eigen Vermogen en het Vereist Eigen Vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

OORDEEL

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk Minimaal Vereist Eigen Vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van de artikelen 131, 132 en 133 waaraan niet wordt voldaan in verband met het negatieve eigen vermogen.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het Minimaal Vereist Eigen Vermogen. Deze situatie bestaat voor zes achtereenvolgende jaareinden vanaf het eerste meetmoment van eind 2014. Bij ministeriële regeling van 11 december 2019 is bepaald dat onder randvoorwaarden vrijstelling verleend kan worden van het aantal van zes meetmomenten. In dat geval hoeven dan pas na zeven achtereenvolgende meetmomenten onder de grens van het minimaal vereist eigen vermogen (nood)maatregelen getroffen te worden, teneinde weer over dit eigen vermogen te beschikken. Het pensioenfonds heeft gebruik gemaakt van de vrijstelling, waarbij aan de randvoorwaarden is voldaan

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Pensioenfonds Metaal en Techniek is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening slecht, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het Minimaal Vereist Eigen Vermogen.

In het kader van dit oordeel wijs ik op de ontwikkelingen na balansdatum als gevolg van de Coronacrisis, zoals die door het pensioenfonds in het jaarverslag zijn toegelicht.

Amstelveen, 6 mei 2020

ir. M.W. Heemskerk AAG
verbonden aan Mercer (Nederland) B.V.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur en de raad van toezicht van Stichting Pensioenfonds Metaal en Techniek

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN JAARREKENING 2019

ONS OORDEEL

Wij hebben de jaarrekening 2019 van Stichting Pensioenfonds Metaal en Techniek te 's-Gravenhage gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Metaal en Techniek op 31 december 2019 en van het resultaat over 2019, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- de enkelvoudige en geconsolideerde balans per 31 december 2019;
- de enkelvoudige en geconsolideerde staat van baten en lasten over 2019;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

DE BASIS VOOR ONS OORDEEL

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Metaal en Techniek (hierna: PMT) zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

MATERIALITEIT

MATERIALITEIT € 338 miljoen

TOEGEPASTE BENCHMARK 0,4% van het pensioenvermogen per 31 december 2019, zijnde het totaal van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds en de algemene reserve.

NADERE TOELICHTING Wij hebben voor deze grondslag gekozen omdat dit het vermogen betreft dat de basis vormt voor de berekening van de (beleids) dekkingsgraad. Voor het bepalen van het percentage hebben wij gelet op de financiële positie van PMT en de mate waarin de beleidsdekkingsgraad zich rondom een kritieke grens bevindt. Aangezien sprake is van een herstelsituatie waarbij de beleidsdekkingsgraad per jaareinde lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, hebben wij een percentage van 0,4% gehanteerd. De wijze waarop wij de materialiteit hebben bepaald, is niet gewijzigd ten opzichte van voorgaand boekjaar.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de raad van toezicht en het bestuur overeengekomen dat wij aan de raad van toezicht en het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 8 miljoen rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Op verzoek van het bestuur hebben wij voor de controle van de pensioenuitvoeringskosten een lagere uitvoeringsmaterialiteit bepaald, namelijk € 3 miljoen, en zijn wij overeengekomen dat wij aan het bestuur en de raad van toezicht voor dit specifieke onderdeel geconstateerde afwijkingen boven de € 300.000 rapporteren.

REIKWIJDTE VAN DE CONTROLE

PMT houdt een belang in Mn Services N.V. dat wordt betrokken in de consolidatie van PMT. Mn Services N.V. is de vermogensbeheerder en uitvoerder van de pensioenregeling van PMT. De financiële informatie van het geheel van de activiteiten van PMT en Mn Services N.V. is opgenomen in de jaarrekening van PMT.

De controle heeft zich met name gericht op de significante activiteiten:

- vermogensbeheer;
- pensioenbeheer;
- actuariaat;
- financiële administratie;
- bestuur en toezicht.

Wij hebben gebruik gemaakt van een andere accountant bij de controle van de activiteiten inzake vermogensbeheer, pensioenbeheer, actuariaat en financiële administratie en de daaruit voortkomende financiële informatie, welke is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening van PMT. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden, rekening houdend met omvang en risicoprofiel van deze activiteiten, en deze vastgelegd in instructies. Daarnaast hebben wij een kwaliteitsreview uitgevoerd met betrekking tot de uitgevoerde werkzaamheden en de uitkomsten daarvan.

Door bovengenoemde werkzaamheden bij de significante activiteiten, gecombineerd met zelfstandig verrichte werkzaamheden op het totaalniveau, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van het geheel verkregen om een oordeel te geven over de jaarrekening.

DE KERNPUNTEN VAN ONZE CONTROLE

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de raad van toezicht en het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken. In vergelijking met voorgaand jaar zijn de kernpunten van onze controle niet gewijzigd.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

ONTWIKKELING VAN DE (BELEIDS)DEKKINGSGRAAD

RISICO

De solvabiliteit van een pensioenfonds wordt gemeten aan de hand van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad brengt de verhouding tussen de (netto) activa en pensioenverplichtingen tot uitdrukking en is daarmee een graadmeter voor de financiële positie van een pensioenfonds. De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad van de twaalf maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling.

PMT is wettelijk verplicht om de beleidsdekkingsgraad te hanteren als basis voor bepaalde beleidsbeslissingen, bijvoorbeeld inzake indexatie en kortingen. Daarnaast is de beleidsdekkingsgraad onder meer van belang om te bepalen of PMT voldoende buffers heeft. De dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad zijn toegelicht in toelichting 13 en onder het solvabiliteitsrisico in de risicoparagraaf van de jaarrekening. Hieruit blijkt dat de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf aangesloten jaren lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen en dat PMT gebruikmaakt van de door de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid geboden mogelijkheid tot vrijstelling van één jaar van het verlagen van pensioenaanspraken en -rechten. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de (beleids) dekkingsgraad niet juist wordt vastgesteld en dat het achterwege blijven van een pensioenverlaging op basis van de geboden vrijstelling niet toereikend wordt toegelicht.

ONZE CONTROLE-AANPAK

Door controle van de balans onderzoeken wij de samenstellende delen van de dekkingsgraad. De balans en daarmee de dekkingsgraad per 31 december 2019 hebben wij mede met gebruikmaking van de werkzaamheden van de certificerend actuaaris gecontroleerd. Wij hebben de ontwikkelingen in de financiële positie van PMT beoordeeld op basis van het actuariële rapport van de certificerend actuaaris en onze controle van de jaarcijfers. Vanwege de gevoeligheid van schattingselementen hebben wij specifiek aandacht besteed aan de waardering van de (illiquide) beleggingen en de waardering van de technische voorzieningen. De werkzaamheden die wij in dit kader hebben uitgevoerd zijn in de kernpunten hierna beschreven.

Wij controleren geen andere maandelijke dekkingsgraden dan de dekkingsgraad ultimo boekjaar. Ten aanzien van andere maandelijke dekkingsgraden hebben wij de navolgende toetsingswerkzaamheden verricht, die minder zekerheid geven dan een controle van twaalf maandelijke dekkingsgraden:

- Wij hebben de opzet van het totstandkomingsproces van de berekening van de maandelijke dekkingsgraad onderzocht alsmede de juiste maandoerekening van zogenaamde key items vastgesteld. Voor 2019 zijn geen key items geïdentificeerd.
- Daarnaast heeft de certificerend actuaaris een plausibiliteitstoets uitgevoerd op ontwikkeling van de dekkingsgraad gedurende het jaar in relatie tot de ontwikkelingen in de belangrijkste factoren, zoals de rentecurve. Wij hebben kennisgenomen van de uitkomst van deze werkzaamheden van de certificerend actuaaris.

Tevens hebben wij beoordeeld of de toelichtingen met betrekking tot de toepassing door PMT van de mogelijkheid tot vrijstelling van een jaar van het verlagen van pensioenaanspraken en -rechten toereikend zijn.

BELANGRIJKE OBSERVATIES

Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd in de vaststelling van de dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2019 en wij achten de toelichtingen met betrekking tot het achterwege blijven van een pensioenverlaging op basis van de geboden vrijstelling door de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid toereikend.

WAARDERING EN TOELICHTING VAN NIET-(BEURS)GENOTEERDE BELEGGINGEN

RISICO

De beleggingen zijn een significante post op de balans van PMT. Alle beleggingen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. Voor een groot deel van de beleggingen is deze marktwaarde te verifiëren aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten (marktprijzen). Er zijn ook beleggingen die worden gewaardeerd op basis van onafhankelijke taxaties, netto contante waardeberekeningen of een andere geschikte methode, waaronder de intrinsieke waarde per participatie voor posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen.

De waarderingsonzekerheid neemt inherent toe bij (onafhankelijke) taxaties en netto contante waardeberekeningen en hangt samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens. Bij PMT betreffen dit onder andere de posities in direct vastgoed en derivaten. De posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen, met name private equity, infrastructuur en indirecte vastgoedbeleggingen alsmede hypotheeklen, kennen eveneens inherent relatief veel waarderingsonzekerheid doordat de waarde wordt ontleend aan de meest recente rapportages van de fondsmanagers gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum.

PMT heeft de waarderingsgrondslagen voor de beleggingen beschreven in de grondslagen voor de balans onder de beleggingen en een nadere beschrijving opgenomen in toelichting 2 tot en met 7 en onder het risico marktwaardebepaling in de risicoparagraaf van de jaarrekening. Uit deze toelichtingen blijkt dat per 31 december 2019 € 2.101 miljoen is belegd in direct vastgoed, € 6.747 miljoen in derivaten, € 4.889 miljoen in private equity, € 414 miljoen in infrastructuur, € 1.675 miljoen in niet-(beurs)genoteerd indirect vastgoed en € 3.919 miljoen in hypotheeklenfondsen. Dit betreft 21,6% van de totale beleggingen.

Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de niet-(beurs)genoteerde beleggingen niet juist gewaardeerd zijn en dat de toelichting niet voldoet aan relevante verslaggevingsvereisten.

ONZE CONTROLE-AANPAK

Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen beoordeeld en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de beleggingen per 31 december 2019.

- Voor de posities in direct vastgoed hebben wij de interne beheersingsmaatregelen van het taxatieproces onderzocht en met gebruikmaking van onafhankelijke vastgoedspecialisten voor een selectie van objecten de onafhankelijke taxaties en daarbij gehanteerde uitgangspunten getoetst op basis van marktgegevens (bandbreedtes).
- Voor de posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen (indirect vastgoed, private equity en infrastructuur) hebben wij door middel van een deelwaarneming de aansluiting vastgesteld met de meest recente (niet gecontroleerde) rapportages van de fondsmanagers, waar van toepassing gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum, alsmede de back-testing (met gecontroleerde jaarrekeningen) en de effectiviteit van de monitoring procedures van de uitvoeringsorganisatie onderzocht.
- Voor de positie van het niet-(beurs)genoteerde hypotheeklenfonds hebben wij de aansluiting vastgesteld met de gecontroleerde rapportage van de fondsmanager en vastgesteld of de gekozen waarderingsgrondslag en de belangrijkste uitgangspunten daarbij aansluiten op de grondslagen van PMT.
- Voor de posities in derivaten hebben wij de interne beheersmaatregelen van het waarderingsproces onderzocht en met gebruikmaking van onafhankelijke waarderingsexperts voor een selectie van derivaten de waardering en de daarbij gehanteerde uitgangspunten getoetst.

Tevens hebben wij beoordeeld of de toelichtingen inzake de beleggingen adequaat zijn.

BELANGRIJKE OBSERVATIES

Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering van niet-(beurs)genoteerde beleggingen per 31 december 2019 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.

WAARDERING VAN EN TOELICHTING TEN AANZIEN VAN DE TECHNISCHE VOORZIENINGEN

RISICO

De technische voorzieningen waaronder de voorziening pensioenverplichtingen betreffen een significante post in de balans van PMT. De technische voorzieningen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. De waardering is gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen. Hier ligt een aantal belangrijke conventies aan ten grondslag, namelijk dat voor de waardering uitgegaan wordt van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur alsmede de meest recente informatie (tafels) omtrent de levensverwachting, zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuariel Genootschap (AG). PMT hanteert voor het bepalen van de voorziening pensioenverplichtingen de PMT Prognosetafel, PMT2018. Dit is een fonds specifieke afleiding van de AG Prognosetafel 2018, waarbij de overlevingskansen uit de prognosetafel zijn gecorrigeerd voor leeftijdsafhankelijke correctiefactoren

naar aanleiding van intern (fonds specifiek) ervaringssterfte onderzoek. Deze veronderstellingen hebben tezamen met de hoogte van de kostenopslag, waaraan eveneens schattingen ten grondslag liggen, bijzondere aandacht gehad in onze controle.

PMT heeft de waarderingsgrondslagen voor de voorziening pensioenverplichtingen beschreven in de grondslagen voor de balans onder de technische voorzieningen van de jaarrekening en een nadere beschrijving opgenomen in toelichting 15.

Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de technische voorzieningen niet toereikend gewaardeerd of toegelicht zijn.

ONZE CONTROLE-AANPAK

Bij de controle van de technische voorzieningen hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van de certificerend actuaris van PMT. De certificerend actuaris onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen. De certificerend actuaris heeft daarbij gebruikgemaakt van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens, waaronder de pensioen-aanspraken van deelnemers. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel over de jaarrekening als geheel hebben wij met de certificerend actuaris onze planning, werkzaamheden, verwachtingen en uitkomsten afgestemd voor de controle van boekjaar 2019. Hierbij hebben wij specifiek aandacht gevraagd voor de toets van de ervaringssterfte op basis van de PMT prognosetafel, de toereikendheid van de kostenopslag alsmede de toepassing van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen beoordeeld en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2019.

- Daartoe hebben wij ons een beeld gevormd van de redelijkheid van de aannames inschattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen actuariële grondslagen, alsmede de uitkomsten van het actuariële grondslagenonderzoek en de gehanteerde waarderingsgrondslagen besproken met de certificerend actuaris.
- Hierbij hebben wij met inachtneming van het oordeel van de certificerend actuaris en met gebruikmaking van onze eigen actuariële specialist gelet op de besluitvorming van het bestuur, de recentheid van beschikbaar grondslagenonderzoek, de toetsing op de onderbouwing van de daarin opgenomen veronderstellingen, de uitkomsten van beschikbare tussentijdse evaluaties, de uitkomsten van de actuariële analyse over meerdere jaren en de aanwezigheid van een consistente gedragslijn.
- Daarnaast hebben wij controlewerkzaamheden uitgevoerd om de gehanteerde basisgegevens te toetsen, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen bij de pensioenuitvoeringsorganisatie, het verrichten van aansluitwerkzaamheden met de pensioenadministratie voor wat betreft de aantallen en de aanspraken en het beoordelen van het verloop en de uitkomsten van de actuariële analyse.

Tevens hebben wij de toelichtingen ten aanzien van de technische voorzieningen onderzocht.

BELANGRIJKE OBSERVATIES

Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering per 31 december 2019 of de toelichting van de technische voorzieningen.

BENADRIKKING VAN DE GEVOLGEN VAN DE CORONA-UITBRAAK VOOR HET PENSIOENFONDS

De ontwikkelingen rondom het Corona (Covid-19) virus hebben grote invloed op de gezondheid van mensen en onze samenleving en daarbij ook op de operationele en financiële prestaties van organisaties en de beoordeling van de mogelijkheid om de continuïteit te handhaven. De jaarrekening en onze controleverklaring daarbij zijn gebaseerd op de condities op het moment dat deze zijn opgemaakt. De situatie verandert van dag tot dag. Ook PMT heeft te maken met de gevolgen zoals uiteen zijn gezet in De ambities van PMT (bestuursverslag) onder Vooruitblik en in de toelichting op de jaarrekening ten aanzien van de gebeurtenissen na balansdatum. Wij vestigen de aandacht op deze uiteenzettingen.

Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag ('De ambities van PMT')
- de overige gegevens;
- andere gegevens, bestaande uit het voorwoord, profiel, kerncijfers, verantwoording en toezicht, organisatie en de begrippenlijst.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN VOOR DE JAARREKENING

VERANTWOORDELIJKHEDEN VAN HET BESTUUR EN DE RAAD VAN TOEZICHT VOOR DE JAARREKENING

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of PMT in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om PMT te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of PMT haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Het besluit van het bestuur tot vaststelling van de jaarrekening is onderworpen aan de goedkeuring van de raad van toezicht.

ONZE VERANTWOORDELIJKHEDEN VOOR DE CONTROLE VAN DE JAARREKENING

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van PMT;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;

- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of PMT haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat PMT zijn continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de controle van de jaarrekening als geheel. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de verschillende activiteiten van het pensioenfonds. Bepalend hierbij zijn de omvang en/of het risicoprofiel van de activiteiten. Op grond hiervan hebben wij de activiteiten geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de volledige financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Wij communiceren met de raad van toezicht en het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan de raad van toezicht en het bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met de raad van toezicht en het bestuur over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met de raad van toezicht en het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Amsterdam, 6 mei 2020

Ernst & Young Accountants LLP
w.g. A. Snaak RA

A detailed close-up photograph of a mechanical watch movement, showing various brass gears, a central shaft, and intricate metal components. The image is overlaid with several white geometric shapes: a large circle, a smaller circle, and a trapezoidal shape, which serve as design elements for the text placement.

BEGRIPPENLIJST
2019

BEGRIPPENLIJST

Actuarieel benodigde premie

De actuarieel benodigde premie geeft de actuariële waarde aan van de in te kopen pensioenaanspraken (zoals afgesproken in de uitvoeringsovereenkomst) op basis van de actuele rentetermijnstructuur (RTS).

Asset & Liability Management (ALM)

Het op elkaar afstemmen van de beleggingen, de verplichtingen en het premie- en toeslagbeleid. Een ALM-studie wordt gebruikt om het meerjarig financieel beleid te optimaliseren uitgaande van verschillende economische scenario's.

ANW Pensioen

Vrijwillige overlijdensverzekering (keuze uit drie vaste pensioenbedragen), onderdeel van de pensioenregeling Metaal en Techniek.

Asset mix

Samenstelling van de beleggingsportefeuille; bijvoorbeeld aandelen, obligaties en vastgoed.

Beleidsdekkingsgraad

Het voortschrijdende gemiddelde van de actuele *dekkingsgraden* over de afgelopen 12 maanden (zie ook 'Dekkingsgraad').

Benchmark

Een objectieve meetlat waarmee het beleggingsresultaat wordt vergeleken.

Code Pensioenfondsen

De Code Pensioenfondsen is het kader aan eisen, normen en waarden voor goed pensioenfondsbestuur. De Code omvat eisen die aan pensioenfondsen worden gesteld op het gebied van transparantie, verantwoording, intern toezicht en zeggenschap.

Deelnemers en gewezen deelnemers

Mensen die actief pensioen opbouwen bij PMT en pensioengerechtigden (mensen die een pensioenuitkering ontvangen van PMT). Gewezen deelnemers zijn deelnemers die in het verleden pensioen hebben opgebouwd bij PMT, maar niet meer in de sector werkzaam zijn, ook wel ex-deelnemers genoemd.

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad geeft aan hoe 'gezond' een pensioenfonds is. Het is de verhouding tussen de bezittingen (vermogen) van een fonds en de pensioenverplichtingen: alle nu en in de toekomst uit te keren pensioenen. Een dekkingsgraad van 100% betekent dat er voor iedere euro die betaald moet worden precies één euro in kas is. Het pensioenfonds kan dan precies aan zijn huidige en toekomstige verplichtingen voldoen. Is de dekkingsgraad lager, bijvoorbeeld 90%, dan is er voor iedere euro die betaald moet worden maar 90 eurocent. Te weinig dus. Die situatie wordt ook wel een dekkingstekort genoemd.

Er zijn verschillende soorten dekkingsgraden waarmee de financiële positie van PMT wordt beoordeeld:

- Actuele dekkingsgraad
- Beleidsdekkingsgraad
- Vereiste dekkingsgraad
- Minimaal vereiste dekkingsgraad
- Premiedekking

De *actuele dekkingsgraad* wordt wekelijks bepaald en maandelijks gerapporteerd aan DNB: elke maand wordt dan gekeken hoe de verhouding tussen het vermogen van het fonds en de pensioenverplichtingen ervoor staat. Deze dekkingsgraad wordt elke maand op de website van PMT gepubliceerd.

De *beleidsdekkingsgraad* is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden van de laatste 12 maanden. Voor een pensioenfonds is de beleidsdekkingsgraad leidend. Op basis daarvan wordt bepaald of de buffers (zie de vereiste dekkingsgraad) van het pensioenfonds voldoende zijn.

De *vereiste dekkingsgraad* geeft aan hoeveel geld het pensioenfonds minimaal in kas moet hebben om nu en in de toekomst zijn verplichtingen te kunnen nakomen: de verplichtingen plus de buffer. Voor PMT bedraagt de vereiste dekkingsgraad (afgerond) 119%. Als de beleidsdekkingsgraad onder de vereiste dekkingsgraad komt, heeft het pensioenfonds onvoldoende reserves in kas. Dat heet een reservetekort. Een pensioenfonds moet dan een herstelplan indienen bij toezichthouder De Nederlandsche Bank (DNB). Hierin moet worden aangegeven hoe het pensioenfonds binnen 10 jaar herstelt naar de vereiste dekkingsgraad.

De *minimaal vereiste dekkingsgraad* geeft de benodigde buffer aan die nodig is om een onvoorwaardelijke verlaging te voorkomen. Als de beleidsdekkingsgraad hieronder komt, is er sprake van een dekkingstekort. Het fonds heeft dan te weinig vermogen om de pensioenen in de toekomst te kunnen uitkeren. Als de beleidsdekkingsgraad gedurende 5 jaar onder de minimaal vereiste dekkingsgraad blijft, moet het pensioenfonds de opgebouwde pensioenaanspraken verlagen. Na de verlaging moet de beleidsdekkingsgraad gelijk zijn aan de minimaal vereiste dekkingsgraad. PMT heeft een minimaal vereiste dekkingsgraad van 104,3%.

De *premedekkinggraad* geeft aan in hoeverre de feitelijk betaalde premie in een jaar voldoende is om de nieuwe pensioenopbouw te financieren. Een premedekkinggraad van 100% betekent zodoende dat voor elke euro kosten van inkoop van de opbouw er één euro premie wordt betaald.

De Nederlandsche Bank (DNB)

DNB verzorgt het onafhankelijk (prudentieel) toezicht op pensioenfondsen.

ESG (in het Engels aangeduid als Environmental, Social en Governance-criteria)

Criteria op het gebied van milieu, maatschappij en ondernemingsbestuur.

Franchise

Het bedrag dat bepaalt vanaf welk deel van het loon pensioenopbouw plaatsvindt.

Financieel Toetsingskader (FTK) / Nieuw Financieel Toetsingskader (nFTK)

Het financieel toetsingskader is onderdeel van de Pensioenwet en stelt voorschriften aan premiehoogte en de omvang van de aan te houden reserves.

Gedempte kostendekkende premie

Dit is de kostendekkende premie die is vastgesteld uitgaande van een vorm van demping op basis van een methode om grote fluctuaties in de hoogte van de pensioenpremie te voorkomen. Zie ook de algemene definitie van 'kostendekkende premie'.

Generatiepact

Regeling met het doel om oudere medewerkers minder te laten werken tegen een gedeeltelijke financiële compensatie waardoor ruimte ontstaat om jongere medewerkers te werven.

Haalbaarheidstoets

PMT is verplicht jaarlijks een zogenoemde haalbaarheidstoets uit te voeren. Met deze toets wordt bepaald of – binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen – de verwachte pensioenresultaten worden behaald in verschillende economische scenario's over een periode van zestig jaar. Worden de grenzen overschreden, dan moet PMT met sociale partners in overleg treden over eventuele maatregelen.

Herstelplan

In een herstelplan staat hoe de dekkingsgraad zich gedurende de herstelperiode ontwikkelt om aan het einde van de voorgeschreven periode weer te voldoen aan de vereiste dekkingsgraad.

Hoogrentende waarden

Vastrentende waarden met een hoger risico, ook wel 'high yield' genoemd. Zie ook 'vastrentende waarden'.

Indexatie (toeslagverlening)

Het verhogen door het pensioenfonds van de al opgebouwde pensioenrechten voor het behoud van koopkracht. De pensioenuitkeringen worden dan periodiek – doorgaans jaarlijks – aangepast aan de stijging van het loon- of prijsniveau (inflatie). PMT maakt gebruik van de prijsindex. Bij PMT geldt een voorwaardelijke toeslagverlening: afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds bekijkt PMT jaarlijks of (gedeeltelijke) toeslagverlening kan plaatsvinden.

ISAE 3402

International Standard for Assurance Engagements: internationaal geaccepteerde auditingstandaard van het American Institute of Certified Public Accountants (aicpa). Met een ISAE 3402-verklaring wordt aangegeven dat het interne beheersproces adequaat is vormgegeven.

Kostendekkende premie (algemene definitie)

De premie die nodig is voor de inkoop van nieuwe pensioenverplichtingen, de opslag voor het in stand houden van het vereiste eigen vermogen, een kostenopslag en (eventueel) een premie voor voorwaardelijke toeslagverlening.

Loonindex

Het peil van de lonen op 1 januari van enig jaar ten opzichte van 1 januari van het daaraan voorafgaande jaar. Deze index is gebaseerd op de in de CAO vastgelegde algemene loonontwikkeling bij de bedrijfstak Metaal en Techniek en de bedrijfstak Metalektro gezamenlijk. De gemiddelde loonontwikkeling betreft de cumulatieve CAO-verhoging in de bedrijfstakken Metaal en Techniek en Metalektro in de periode van 1 januari tot 1 januari van het voorgaande kalenderjaar gedeeld door 2. Afronding vindt plaats op twee decimalen nauwkeurig.

Matchingportefeuille

PMT deelt de beleggingsportefeuille op in een matchingportefeuille en een returnportefeuille. Met de matchingportefeuille wordt gewerkt aan het vermogen voor het nominale pensioen. Deze beleggingen hebben een relatief laag risico en een beperkt verwacht rendement. De matchingportefeuille bevat beleggingen die in waarde stijgen als de rente daalt. Dit is nodig om het renterisico te beperken.

Nominaal pensioen

Een pensioen dat na ingang van de uitkering gelijk blijft en niet wordt geïndexeerd of verhoogd, wordt het nominaal pensioen genoemd. Pensioen dat wel wordt geïndexeerd of verhoogd is een waardevast pensioen.

Opbouwpercentage

Het opbouwpercentage is het percentage van de pensioengrondslag waarmee per deelnemings-/of dienstjaar de op te bouwen pensioenaanspraak wordt vastgesteld.

Overrendement

PMT hanteert een lange termijn doelstelling voor het overrendement van gemiddeld 1,5% per jaar. Dit betekent dat het rendement op de beleggingen op lange termijn jaarlijks gemiddeld 1,5% hoger moet zijn dan de verandering van de verplichtingen, gewaardeerd op marktwaarde.

Partnerpensioen (nabestaandenpensioen)

Levenslange uitkering aan een nabestaande partner, vanaf het overlijden van de deelnemer.

Pensioengrondslag

Het op hele euro's naar boven afgeronde deel van het pensioengevend jaarsalaris tot aan de salarisgrens minus de franchise. Indien de franchise gelijk is aan of hoger dan het pensioengevend jaarsalaris wordt de pensioengrondslag op nul gesteld.

Pensioenopbouw

Het bedrag c.q. percentage waarmee jaarlijks pensioen wordt opgebouwd voordat het tot uitkering komt.

Premiedekkingsgraad

De premiedekkingsgraad geeft aan in hoeverre de feitelijk betaalde premie in een jaar voldoende is om de nieuwe pensioenopbouw te financieren. Een premiedekkingsgraad van 100% betekent zodoende dat voor elke euro kosten van inkoop van de opbouw er één euro premie wordt betaald. De berekening van de premiedekkingsgraad vindt als volgt plaats: het quotiënt van enerzijds de feitelijk betaalde premie (na aftrek van kosten) en anderzijds de actuair benodigde premie op basis van de actuele rentetermijnstructuur (RTS).

Prijsindex

Het peil van de prijzen op 1 juli van enig jaar ten opzichte van 1 juli van het daaraan voorafgaande jaar, blijkens de CBS-opgave van de consumenten prijsindex voor alle huishoudens (afgeleid).

Private equity

Beleggingscategorie waarbij wordt geïnvesteerd in aandelen van niet-beursgenoteerde bedrijven.

Prudent person principe

Op grond van de prudent person regel in artikel 135 Pensioenwet moeten pensioenfondsen beleggen in het belang van aanspraak- en pensioengerechtigden. Dit wordt ook wel ‘goed huisvaderschap’ genoemd: pensioenfondsen moeten de ingelegde premies op een zorgvuldige manier beleggen.

Rekenrente

De door DNB gepubliceerde rente op basis waarvan de waarde van de voorziening pensioenverplichting wordt berekend.

Rendement

De directe en indirecte beleggingsopbrengsten. Dit kan zijn rente (bij obligaties), dividend (bij aandelen) of de vermeerdering of vermindering van de marktwaarde van de bezittingen van een pensioenfonds.

Rentetermijnstructuur (RTS)

Grafiek die het verband weergeeft tussen de looptijd van een vastrentende belegging enerzijds en de daarop te ontvangen marktrente anderzijds. De Nederlandsche Bank (DNB) publiceert elke maand de RTS (gebaseerd op de swapcurve) ten behoeve van de berekening van de hoogte van de verplichtingen door de Nederlandse pensioenfondsen.

Returnportefeuille

PMT deelt de beleggingsportefeuille op in een matchingportefeuille en een returnportefeuille. Met de returnportefeuille werkt PMT aan het vermogen voor een waardevast pensioen. Het toekennen van eventuele indexatie hangt (onder normale economische omstandigheden) dus nauw samen met de ontwikkeling van deze portefeuille. Het verwachte rendement op deze beleggingen is hoger dan het verwachte rendement op de matchingportefeuille. Daar staat een hoger risico tegenover.

Ultimate Forward Rate (UFR)

De Ultimate Forward Rate is een risicovrije rekenrente voor langjarige contracten, waarin wegens de lange looptijd onvoldoende handel bestaat. Een Nederlandstalige benaming zou kunnen zijn de ‘langstetermijnrente’.

Vastrentende waarden

Beleggingen waarvan de periodieke betalingen in de vorm van rente en aflossing contractueel zijn vastgelegd. De bekendste voorbeelden zijn obligaties van overheden (staatsobligaties) en bedrijven (bedrijfsobligaties).

Verplichtstelling

Regeling waarbij sociale partners uit een bedrijfstak aan de minister van SZW vragen alle werknemers uit die bedrijfstak verplicht aan te laten sluiten bij een pensioenfonds uit de bedrijfstak.

Voorziening pensioenverplichtingen (VPV)

Het bedrag dat bij een pensioenfonds aanwezig moet zijn om samen met de in de toekomst nog te ontvangen premies aan de reeds bestaande pensioenverplichtingen te kunnen voldoen. Het betreft de contante waarde van alle verwachte toekomstige pensioenuitkeringen voortvloeiend uit de aanspraken van zowel actieven en slapers als gepensioneerden. In wettelijke context wordt hiervoor ook wel de term technische voorziening gebruikt.

Waardevast pensioen

PMT streeft naar een zoveel mogelijk waardevast pensioen. Dat betekent dat PMT probeert om jaarlijks de pensioenen te verhogen op basis van de ontwikkeling van de inflatie, gebaseerd op de prijsindex zodat de koopkracht van de pensioenuitkeringen gelijk blijft. Dit is alleen mogelijk als de financiële positie van PMT dit toelaat.

Z-score

Een maatstaf voor de mate waarin het werkelijk rendement van een pensioenfonds afwijkt van het rendement van de door het bestuur vastgestelde normportefeuille. Een positieve z-score geeft aan dat het rendement hoger was dan dat van de normportefeuille. De performancetoets betreft de cumulatieve Z-score over de laatste vijf jaar.

Zuivere kostendekkende premie

Hiermee wordt de premie bedoeld die nodig is om de onvoorwaardelijke onderdelen van de pensioenovereenkomst in dat jaar en voor de langere termijn na te komen. Deze premie bestaat kort samengevat uit de actuariële benodigde premie voor de inkoop van het onvoorwaardelijk deel van de uit de pensioenovereenkomst voortvloeiende pensioenverplichting, een opslag voor solvabiliteit en een opslag voor uitvoeringskosten. Zie ook 'gedempte kostendekkende premie'.

